

T-H K.

I. 484.

gastus

Donatus

~~J H 12~~

~~484~~

RMK I.

484.

Hiattia: canl. és 3 tylan.
lev; 12-8 lev., s a végén
a 395. - 415. l. -

Contra: ¹¹¹15 golan. lev.

La Bby-5 lev

5 bizonyoságot teszen felőle, h **ATT** utnak
 kak voltanak az igaz hitr-saga az
 nittattak, hogy az mennyok ölet
 dolgait értenek es mind az reatio
 riakbol ki tetzik, sem Peter: o
 zaiok nem mentenek vala: min
 közzül is senki. Nem szükség Isten
 Anyaszent-egyházaknak eleik Isteni tna
 Ordinaria successiot, az ázerent egies
 más utan valo követhözést neza, tetzik k

Annak felette holot az **T**aligh: csó min
 rög Ecclesiaknak, szinten ollyá ók így me
 vala régen, mint az Romainak, ; utan valo ko
 staloktul es azok utan valoktul es csak egy P
 Püshököktül rendeltettenek: miért az az, az ó r
 követhözésnek törvényt nem küben: sőt többire,
 tiak mint Roma magoknak: **T**alofagra: avagy
 es a rajagga **T**alofaga csuztanak be: avagy
 masnak irigységeből valasztattanak, avagy penzem
 vöttek magoknak ez böcsületet. Mint ez az ó ma
 gok Historiaiból is megh tetzik.

Az Masodik kerdesre mennyünk: El eshetnek
 es vetkeszhetneké azok, kik az Apostolok utan
 Ordinarié, az az, rend szerént követhoznek:
 avagy penig az ó tudományoknak, nem küemben
 mint az szent írásnak hinni kellé: Az utolsót fe
 lette igen allattiak az Papijak: de ha az megh en
 gettetik, minden ó tevelygeseket könnyen megh ol
 talmazhattiak, es minket Eretneköknék megh
 gyöznek lenni. De mi azokat, kiknél az Ord
 naria successio, az rend szerint egymás utan va
 lo követhoz

T-H K.

L. 484.

EFATIO.

udni illik az Romai Anya-
ppen az Ordinaria suca
rent egy más utan valo kő

Donata

~~T-H K~~
484

Hiazzik: Carl
lev. 128
a 395. - 415.

künk vetik előnkben Peternek
ulatafokat, kik között egyik-
tendeigh tanítot volna: mind az
tetet volna megh, az semmire
ogy Pal tanítot es szorgalma-
rvan ket esztendeig Romabā,
jen, hanem mint egy rabnak, ne-
ban kellett lenni, es így csak azo-
ientenek tanithatná. Ephesumban
gesz esztendeig, szabadon, hiven,
hal, eyel es nappal egygyenkert ő-
intvén nem szünt meg tanítani:
mbol el menven. Act: 20. bis

15 golan. lev.
SaBB 4-5 lev

bodogságnak semmi bizonsága az
 Iyen sok hívek es artatlanok ölel-
 minemű itillet következzeke reaio-
 23. meg magyarázza. Annak-ol-
 artatlan vér Romában ontatot, es ő er-
 öntattatik ki, annijval inkább az Isten-
 haladatlanfága: nem az igaz Isteni
 valo kegyessége, avagy rend szerent egies-
 valo követközfésének bizonsága, tetzik ki.

Az első kerdesről elég eddigh: csak min-
 hozza adni, esoda dologh hogy ók így mink-
 csekedni az rend szerent egymás után valo kö-
 közéssel, holot ennij időtül fogva csak egy Fűze-
 sem mutathatnak, ki rend szerent, az az, az ő
 gulaiók szerent ment volna az tizeben: sőt többire,
 avagy fegyverrel mentenek ez meltofságra: avagy
 esalardsaggal es alaokfaggal csuiztanak be: avagy
 masnak irigysegeből valasztattanak, avagy penzen
 vőttek magoknak ez böcsületet. Mint ez az ő ma-
 gok Historiaiból is meg tetzik.

Az Masodik kerdesre mennyiünk: El eshetnek
 es vetkeszhetneke azok, kik az Apostolok után
 Ordinarié, az az, rend szerent következnek:
 avagy penig az ő tudományoknak, nem kélemben
 mint az szent írásnak hinni kellé: Az utolsót fe-
 lette igen allattiak az Papiak: de ha az megh en-
 gettetik, minden ő tevelygeseket könnyen meg ol-
 talmazhattiak, es minket Bretnekőknek meg
 győznek lenni. De mi azokat, kiknél az Ordi-
 naria successio, az rend szerint egymás után va-
 lo követke-

CAEFATIO.

megh bizonyittiuk, hogy vetkez-
 tenek is gyakorta. Noha az Iesui-
 z ó rend szerént egymás után va-
 neltségával, ruhazattiával, ha-
 etesekkel, mondgyak az Sidoktul
 mi. De mi megh azt mondgyuk,
 nagy külembfegh vagyion, az Sidok-
 z O Testamentomban volt, Ordinaria
 iok, az az, rend szerént egymás után
 közefek avagy be szallasok, es az Papi-
 st. Az Sidoknál Istennek parancsolattia
 hogy az fő Papok, egyedül csak az Aáron
 nepe között rendeltetnének, es mindnyiaan
 kik az ő haza nepeből nem volnának, ez nagy
 eltsögbol ki rekesztetnének. Az Romai-aknak
 erről semmi parancsolatok nincsen, meg sem mu-
 tathattiak. Annak felötte nem azon egy ház nepe-
 ből valasztatnak hanem minden nemzetsegekből,
 az kik nagyobb csalardsaggal es alnoksaggal ma-
 gokat ez tiztben be ferkeztethetik.

Söt ha meg gondollyuk, meg azokis, kiknel az O
 Testamentomban az Ordinaria successio, az az,
 rend szerént egymás után valo be szallas volt, vet-
 keztenek: sokkal inkább az Romaiak kiknel csak
 tettetés successio vagyion, vetkezhethnek. Hoz-
 zunk példakat erre elő.

Exod: 28. Aáron Pap az ő negy fiaival, Na-
 dab, Abihu, Eleazar, Ithamar, el hivattatnak az
 Papsagnak tisztire. Az fel kenésnek modgyat meg
 iria, Exod: 29. Noha penig Aaron az fő Papsagra
 hivatta.

PRAEFATI

hivattatott, kenettetôt es erősi-
 azon által, sem az fő Papság, sem
 segité, hogy mind magat, s-mi-
 balványozással meg ne ferteztet-
 az ô esetir Cap. 31. Moyses böven-
 vult az fő Papnak az ô tökéletes-
 szülôt fiainak penigh, kikre néz vala r-
 az fő Papság, sokkal aláb valo allap-
 Mert ôk, mikor az Isten parancsolattia-
 gen tűzzel aldoznának, az tűztul, mi-
 horátul ki mene, meg emesztetének. Ill-
 tet vagyon ám Istentől az rend szerént valo
 közésre, hogy egyenlőkeppen, avagy megh-
 ban, hogy nem egyebeket, ha vetkeznek, m-
 büntet.

Sam: lib. I. cap. 4. Az fő Pap Eli az ô ket fia-
 val felette igen meg büntettetik. Eli az nagy enges-
 delmességert, mellyel vala fiaihoz minden bünök-
 ben, fiai penig az sok bünökért, mellyekkel mind
 magokat mind aldozattiokat, s-mind penig az Isten-
 nek sz. Templomát meg fórtóztóttek vala. Tovab-
 ba az Prophetaknál kik ellen lehetnek Istennek töb-
 prédikatioi, fenyőgető szavai, mint az Papok el-
 len: kik az ô tisztekben igazan el nem iarnak.

Noha peniglen, az rend szerént egy mas után
 valo követközesnek, az O Testamentomban, nagy
 meltofsága vala: mikor tudni illik, az ô tisztekben
 igazan iarnak vala el, ugy hogy, meg az Kiralyok-
 nal-is fellyeb vala az ô meltofságok: mind azon al-
 tal, valamenyszer az Papok tisztekben, hátra allot-
 tanak.

R A E F A T I O.

yekre inkább s meltsóságokra, hogy
 ek akarattira nésztenek, igen meg
 Az mint Isten-is, hogy meg mutatná
 d szerént való követközeshez, sem
 az Templomhoz, nem volna kőtea
 is haragiat bűnökkel fel gerieztének:
 ent való követközést, ideig fel ben szá
 személyeket, kik azt magokhoz kötelez
 ilik vala lenni, resz szerent fegyverrel,
 ent ehseggel, resz szerent dőggel öle meg:
 ket rabsagra vinni engede: vegezetre az
 os es Templomot, meg venni, el pradalni, fel
 ani, es el pusztítani az Assyriusok által hagiá.
 isból azért ki tetzik, hogy azok, kik az rend
 cerent egy mas utan valo be szallással dicsekednek
 vetkezhethnek es vetkeznek is:

Masodszor, hogy az rend szerént egy mas utan
 valo be szallas Istennel keveset fogion, mikor az sze
 mely, hitetlenséggel es bűnnel magat megh főtőz
 teti, meg tetzik: mert akkor az szemelt, az Ordina
 naria successio, nem hogy az vétektől megh szá
 baditaná, de sőt nagyobb büntetéfre is meltova tes
 szí. Mint ezt az Vy Testamentomban, Ianosnak, es
 Christusnak, az Phariseusok es Papi feiedelmek el
 len valo vetelkedesi meg mutattiak. Ioh: 1. Mat. 21.
 Aft: 4. Matt: 13. Etc: mellyeket rövidségnek oka
 ért el hagyok. Mind ezek azért így lévén, semmi
 vegezéseknek, rendeleteknek, tudományoknak, mi
 vel hogy az sz. irással mindenben ellenkeznek, nem
 kel helt adni, sem úgy mint az sz. irást be venni, ha
 nem in

PRAEFATIO

nem inkább tellyességgel utalni, eutnak
meg kel vetni.

Harmadik kérdés ez: Az rend
utan valo be szállásnak mi volta, mi
melybenné az helybenné, avagy alo.

Igaz voltában: Az Romaiak az s-ö en
egy mas utan követkösztenek allattiak: me
pen az O Testamentomban az volt az rend
egy mas utan valo be szállas, mikor az meg
helyében, felebarattia, avagy fia, avagy rok
be szállittatot: kik mind eredetöket rendel min

T

I

II

Aaron Papigh fel vihettek. Vgy az Romaiak
szerént valo be szállásnak azt tartiak, mikor Pa
magát az tisztben be szállani Peter utan rend sze
rént meg mutathattia. Es így nem csak az Apostas
lok utan valoknak mondgyak magokat, de még az
több Ecclesiaknal is fellyeb valoknak kétképpen tar
tiak magokat. Először mert az szent lelektül ugy
meg aiandekoztatot hogy nem vetkezhetik: Masod
szor, mert az több Ecclesiak szükségkeppen tartoz
nak engedelmefféggel neki. Ebből így argumentál
nak ellenönk: Nincsen ez egész földön oly Anya
szent-egyhaz, mely az ő rend szerént egy mas utan
valo be szállást, ugy fel vihetne az Apostalokigh,
mint az Romai Anyaszent-egyhaz. Annak-okaert
csak egyedül ez az igaz es közönseges Anyaszent
egyhaz, es valakik az Anyaszent-egyháznak igaz
tagiai akarnak lenni, ehez ragazkodgyanak: es va
lakik ez kívül lesznek, avagy ennek szavát nem
hallyak azoknak, mivel az Ecclesia kívül vadnak,
kétség nélkül el kel veszniek.

MI

R A E F A T I O.

1. *Yas*
 2. *Donat*
 3. *T*
 4. *4*
 5. *Hidz*
 6. *p*

et erőssittyük, hogy az Vy Testa-
 Ordinaria successioi, az rend-
 utan valo be szallást, nem az sze-
 esni, hanem az tudománban, mel-
 szent-egyházban levő tanitok, iga-
 szent írásnak regulái szerént ma-
 r, az Apostaloknak utanna valo igaz be-
 Ha kik pariglen, az Apostaloknak tudomá-
 el tavoznak, es az szent iras helyet, emberi
 nyokat es almokat az Anyaszent-egyházra
 r, bator az ő eredetöket szinten az Apostalos
 el vigyek is, nem igaz követői azoknak, ha-
 inkab az igazságnak aruloi, es az Apostaloktul
 s=az igaz Anyaszent-egyháztul el szakattanak: Il-
 lyetenek az Romaiak. Annak-okaért nem követői
 az Apostaloknak, hanem lopok es farkasok.

Hogy peniglen az Sidoknak O Testamentombeli
 peldaiokkal akarnak elni, meg mutatuk ez előt va-
 lo kerdesben, hogy azoknal s=az ő maradekioknal
 errül Istennek kivalkeppen valo parancsolattia
 volt, ezeknel semmi nincsen. Tovabba akkor az fő
 Papok ha vétkeztenek, az Prophetaktul személy
 valogatas nélkül meg feddettének: az Pápák senki-
 tül nem akarnak meg feddettetni, ha ki cselekedné
 sem szenvedik. Añak felette, az fő Papságban levő
 successio az O Testamentomban nézet az tudomán-
 nak tisztaságára es az szent életre: sokkal inkább
 az Vy Testamentomban, holot az O Ceremoniaktul
 meg szabadultunk (mert sokkal különböz az Si-
 doknak es az keresztieneknek állapotai) az Apo-
 staloka

PRAEFATIO:

staloknak követőinek azok talaltatnak
domannak tisztasagat tartiak.

Ha peniglen meg engedgiük, nem
ban, hanem az szemelyben allani, az
rent valo be szallast: nem de, nem valo.

Eretnekek es hamis tanitok, ige r. o. e.
lo következoí az Apostaloknak Holot ige
sz. Pal, az Ephesumbeli Anyas. entsegyház
alloit, kik ő neki az tiziben utanna szallot
meg szollitvan: Ti magatok között, úgy ma
tudni illik ennekem követőim vadtok, tamadn
fiak, kik el fordultakat szollanak, hogy tanitva
kat vonnianak magok utan.

T
I
I

Itt az rend szerent egy mas utan valo követkő
zőknek ket nemei talaltatnak: egygyik neme igaz es
törvény szerent valo, másik tettetős es csalard.
Hogy hogy tehetni ezek között külömbseget, holot
mindenik dicsekedik az rend szerent valo követkő
zéssel: hanem ha az ő tudomaniokat meg probalod,
ha egyyeze az Apostalok tudomaniokkal es irasok
kal, avagy különböz: Igy minden Eretnekek kik
az reghi Ecclesiaknak ideieben voltanak meltan di
csekedhettenek volna az Ordinaria successioval,
ha azt erős bizonságnak itiltek volna lenni.

Mind ezekből hogy többeket ne hozzunk elő,
megh tetzik, nem az szemelyben, hanem az tudo
manyban allani az rend szerent valo követkőzést.
Ezt az sententiat erősíti Tertullianus: is: ki mind
azokat az Ecclesiakat mellyek egy tudorant valla
nak az Apostalokkal, noha nem ő által ad fondala

)( )

tattat

PRAEFATIO.

mind azon által Apostali Ecclesiáknak
 mikor így ír. Hogy ha, úgy mond, az
 tudományokat tartiak, bator az A-
 p-
 stól egyiktől se fondaltassék is: mind
 Apostali Ecclesiák közzé számlal-
 3, azért az tudományért, melyet az A-
 p-
 stál közönsegeffen tartnak.

Így ha azért, igaz es Apostali Ecclesia az, az
 Apostaloknak tudománya meg tartatik, igaz
 4 is lesznek az Apostaloknak, kik az ő tu-
 d-
 ományokat meg tartiak, ha az ő követközőseket
 5 del mind az Apostalokigh fel nem vihetnek is.

6 Az Tertullianus értelmet es mondásat erőssíti
 Hieronymus Doctor is, dist: 40. így szolvan. Nem
 könyű, úgy mond, Peternek es Pálnak helyében
 allani, es az Christusban vralkodoknak bekít
 7 tartani. Mert innen mondatik, nem az Ben-
 teknek fiaí, kik meg tartiak az Benteknek he-
 8 lyein, hanem az kik az ő cselekedetöket gya-
 korollyak. Az Peternek es Pálnak helyen, es az
 Christusban vralkodoknak székin, nem egyebet ért
 Hieronymus, hanem az Ordinaria successio,
 rend szerent egy mas utan valo be szállast. Azt a-
 9 karia azért mondani, hogy az Apostaloknak nem
 következői azok, kik az Apostaloknak helyekben
 rend szerent szállottanak: hanem az kik az Apo-
 10 staloknak tizteket cselekeszik, mely nem egyéb, ha-
 nem az Christus felől valo Evangeliomot tanítani.

Nem mi vagyunk hat első, kik az Ordinaria
 successio, rend szerent egy mas utan valo be szá-
 last,

PRAEFATIO.

last, nem az személyre hanem az tudományra, de mi előttünk az sz. Paternek ez, kik mi velünk ebben egyet értenek, az Romaiak az személyre viszik, mert két keppen mondgyak fellyeb való, az az első kérdésben az az ő eredetét meg, csafoltat, bővebben nem illik elő számlálni.

Sok patvarkodások közöt, egy fő patvaron, mellyel akarnak minket terhelni. Azt mondgyak ok hogy mi közöttünk csak egy igaz tanítás, mert az mi tudományunknak eredetét csak az evangeliomok is csak az esztendővel, mellyet az előt esztendővel el szakadván az igaz Ecclesiastul vettünk legyen be. Erre mi ellenünk hozzak elő az Tertullianus mondasat, ki így szol: Edam Origenes Ecclesiarum suarum. &c. az az, mutassak meg, úgy mond, az ő Ecclesiastoknak eredetét, és az ő Püspököknek rendit számlállyak elő, &c.

Hogy azért ezt az ő patvarokat el ronthassuk, felette igen meg kel tanulni, az mit az harmadik kérdésnek feleletiben mondank, hogy tudni illik az igaz successiót, rend szerent egy más után való be szállást, nem az személyben, helyben, de az tudományban kel helyhesztetni. Hogy ha azért meggyőzhetnek az mi ellensegink, hogy mi ez előt, az esztendővel, más tudomant, az Apostoloknak, és az régi Ecclesiastoknak tudománya kívül hirdettünk: meg engedgyük hogy az mi successionknak nincs

PRAEFATIO.

Ha meg nem bizonyítható, min-
 az mint immar sok irásokkal meg erő-
 y mi az Romaiaktul azért szakattunk
 t sem az Isten igije tiztan, sem az ke-
 lo élet nincsen, hogy az Christusnak es
 loknak tudományokat vehetnök, es az
 z mi halgatoinkat taníthatnok: mert az mi
 ank nem az Romai Pápán, de az Christuson
 dül fundamentomá az Anyaszent-egyház-
 ndaltatot: eredeti-is hát az mi Ecclesiának
 nem so extendőre, de az Christusnak es az An-
 loknak ideikre ki teried.

Noha penighlen minékünk személy szerént való
 successiunk, mellyel az Romaiak dicsekednek,
 nincsen, melyre való kepest az mi tiztönket es szol-
 galatunkat mondgyak ők nem igaznak lenni: mind
 azon által, meg mutathattiuk, hogy náloknál az
 Egyházi szolgálatban nem vagyunk aláb valovak,
 sőt inkább fellyeb valovak.

Először meg tetzik ez, az törvény szerént va-
 lo hivatalból. Mert nem mi magunk futottonk, sem
 erővel, csalardsággal, es hízeltkedéssel, mely ő ne-
 kik tulaidonok, kötöttük magunkat az Ecclesiákra:
 de gyermekségünkől fogvan az szabad tudoma-
 nyokban fondaltatvan, holot az sz. irásban iol elő-
 mentünk volna, az Ecclesiátul es annak gondvisé-
 lőtől, az Egyházi szolgálatra el hívattattunk es
 valasztattunk, mellyet törvény szerént való hivatal-
 nak mond lenni az Apostol: Hogy az Papatul le-
 gyen hivatallyá valakinek az tanításra az sz. irás-
 ban nem talaltatik.

PRAEFATIO.

Annak-utanna megh tetzik az Hittől, galmatosságból. Hitből, mert mi nem nittiük az mi halgatoinkat, hanem az Vrtul vöttünk, az az, az tiszta es igi sem a szentségeket különben nem osztó nem az mint az Vr parancsolta, semmit nem adván, sem benne el nem vevén. Sz tosságból, mert az mely iuhokat ő felsege gondviselesönk alá engedet es bizot, nem anem sök által, mint ok, hanem mi magunk nagy galmatossággal legeltettiük, es ha kívántatik mi mesterönknek példaiat követvén, életünk nem szannyuk éröttek le tenni, hogy az igasság kab ki tessék, es az Iesus Christusnak dicsőssege tündököllyek.

Ezekből elege ki tetzik, az elől iaro beszédnek első részéről, mit kellyen erteni, mely meltatlan dicsőködgyenek a mi ellenközőink az Ordinaria successioval, az rend szerént egy más után való be szalással.

Az Masodik része ez elől iaro beszédnek vagon az Romai Pápáról, es az szent irasnak magyarázattiában való meltoóságáról es hatalmáról.

Az mi ellenközőink azt tartiak, hogy csak egyedül az Romai Pápának vagon meltoisaga es hatalma az sz. irasnak magyarázattiara es csak ő magyarázhattia azt, az Anyaszent-egyhaznak közös közönseges értelme szerént.

Hogy ezt inkább allathassak, iszonyu karomlas sokkal az szent irást illetik, mikor azt, ketszegsnek, es ugy mint viasz orrunak, mely minden

PRAEFATIO.

gattathatik, mondgyak lenni. Ennek
 illyen erősséget hoznak elő. Soha egy
 ncsen, úgy mond, ki az ő tevelgyesét
 sból nem erőssitene, es ugyan azon te-
 közönfeges Anyaszent-egyház, azon
 m csáfolna megh: annak-okaert az sz.
 feges. Ez utan megh más okoskodast vet-
 azt mondgyak. Az mi ketseges nem kel azt
 embereknek magyarazattiara bizni, de az
 feges ertelem szerént venni. Az szent iras-
 ges annak-okaert nem kel mindeneknek ma-
 razattiara bizni, de τὸ καθόλου, az közönfeges
 értelmet kel annak magyarazattiaban követni.

Ezek ellen az iszonyu karomkodások es hamis
 okoskodások ellen ezeket kel megh latnunk. 1.
 Először, mutassuk meg, mely nagy ördöghi hazuga-
 sag legyen, hogy az szent irast ketsegesnek, es vi-
 asz orrunak mondgyak lenni. 2. Annak-utanna
 mutassuk megh azt is, hogy az szent iras semmi em-
 beri magyarazat nélkül nem szükölködik, de elég-
 feges magatul, maganak meg világoztatására es erő-
 sítésére. 3. Harmadszor, hogy azt az καθόλου id est
 Vniversale az az, közönfeges, az szent irasra
 kel vonni, es azon mint egy proba kövön megh vis-
 galni, ha eggyezze az igazsággal: nem az szent
 irast az καθόλου-ra az közönfeges ertelemre. 4.
 Negyedszer, szölyünk az igiről, καθόλου, Vni-
 versale, az az, közönfeges, es lassuk megh mi le-
 gyen az, es az Romaiak meltan tulaidonittiaké-
 magoknak, avagy nem?

PRÆFATIO.

Az mi az elsőre néz, hogy az sz. irás-
ges, elsőben bizonyítsuk meg irással, a-
na bizonyos okoskodásokkal. Az sz.
nyomoruságiban csak az Istennek tör-
bizonságival mely az Istennek igije, vi-
magát, Psal: 19. vs: 8. Az Vrnak törven-
avagy tökéletes, mely megh teríti az lelk-
Vrnak bizonság tétele igaz, mely bölcseséget a-
kisdednek. Az mi egész és tökéletes, az nem
het csonka bonka: es az mi igaz, es az ember
bölse teszi, az nem lehet kétséges. De az sz. í-
ilyenek mondgya David: annak okaert nem ké-
seges: Hijaban valo hat az Romaiaknak ebben vá-
lo patvarok. Ismet azon sz. David. Az en labas
imnak éghő főveineké az te igid, es az en őf-
venimnek vilagossága. Mit kellene jobbat,
s-szebbet, az Istennek igije felől ennél mondani,
holot ez legyen csak, mely minket az igazságnak
uttiára igazgat, hogy se iob, se bal kezre ne hial-
lyunk: Nem homalyos hat, nem kétséges. 2. Petr:
1. vers: 19. 20, így szol: Tartsunk, ugy mond,
erősebbet az Prophetaknak beszédet, mely-
höz jól cselekedők hogy hálgaatok, ugy
mint vilagóskodo főveinekhez az homalyos
helyen, migh nem az nap ündöklük, es az
est hainal csillag fel tamad az ti fővetekben.
Itt az Apostol az szent irásnak tökéletességét, bi-
zonyos voltat erőfőget allattia. Hát nem homa-
lyos, nem csonka, nem kétséges. Vgyan ott azt
mondgya: Nem az embereknek akaratjabol

PRAEFATIO.

az Prophecia, de az Szent lelektől
szólottanak az Istennek Szent em-
ez szent lelektől szollottatott az iras,
ömtelenség hijaban valosagnak és keta
kevel vadolni.

gy inkább az mi ellenszeginknek szaiok be-
jsek, halljuk az Sz. Pal bizonyosag tetelet az
it iras felől: 2. Timoth: 3. Es mivel hogy
mond, gyermekesgedtől fogva Szent iras
tudtal, az mellyek bölcsse tehernek tege-
az időösssegre az Christus Iesusban valo
nek általa: Mert az egész Szent iras Istenről
szarmazot, es hasznos az tanitásra, az győzelekre,
az egyenősitésre, az oktataásra, mely vagy on
az igazságban Hogy tökéletes legyen az I-
stennek embere, minden jó cselekedetre ke-
sítettőt.

Nem de, az mellyek minket az időösssegre tan-
nithatnak, kecsesegesek: Nem azok, hijaban valo-
hat az Romaiak ertelme, ebben.

Sőt az Paterék-is, kiknek meltosagokkal akara-
iak magokat oltalmazni ellenők szollanak. Lactan-
tius, lib. 6. cap: 21. Nem de az Isten, az elmés-
nek, az szonak, es nyelvnek szerzője, nem szól-
hatna ekesten: Sőt inkább nagy gondvisele-
léből festék nélkül valonak akarta lenni az I-
steni dolgokat: hogy mindenek erienek, mel-
lyeket ő mindeneknek szollana. Epiphanius
contra Ariomanitas heres: 69. lib. 2. Tom: 2.
njlvan mondgya. Mindenek njlvan valok
es vilan.

PRAEFATIO.

es világossak, es semmi ellenközö,
lálnak be foglaltatott abrazauiia ni
írasban. D. Cyprianus in Sermon:

Olvaſſa ez egy ígít: es az keresztýe
lák gondolkodgyek az parancsola

talallya, hogy az ſent írásbol, min

manynak regulaia ſarmazik: es ide

lenni, es ide viſſatenni valamit be

az Anyaſent-egyhaznak tudománya.

Holot penig az mi ellenközöink azt vetik el

ben, hogy, az Bretnékók az ő tevelygeſe

oltalmazasara az ſent íráſſal élnek. Erre

felellyük, hogy ſemmi oly io es igaz nem len

mellyet veſztegeteſſel, más ertelemre nem vöhatni,

mely akkor leſzen, mikor nemelleyeket mellyek az

dologgal eggyeznek el hadnak, nemelleyeket mel

lyek nem eggyeznek, hozza adnak: nemelleyeket

megh valaſztanak: nagyobb réſzére penigh az íráſt

az igaz ertelemről maſuó vonſzák. Nem az íráſ

ban vagyon azért az vetek, mely ő magaban igaz

es tökelletes, hanem az emberekben es az ördögök

ben, kik azokkal magoknak es egyéb embereknek

veſzedelmekre élnek. Mely igen könnyű, mind az

embereknek, s mind az ördögnek: mert az ördög

minden hazugságnak ſzerzőie. az emberek penig

egyebeknek elhiteteſere, magok tiſzteſſegeknék ok

ert hogy lattaſſanak lenni valamiknek, minden ő cse

leködetöket igazgattiak. Ezekből ki tetzik az ſz.

íráſnak meltoſaga az Romaiak ellen, kik azt ketſe

geſnek es viasz orrunak mondgyak vala lenni.

PRAEFATIO

ik dolog következik, melyben azt kell
 i, hogy az szent iras semmi emberi ma-
 lkul nem szukolkodik, de elegseges
 nen maganak megvilagositasara es ez
 Hogy ez így legyen, meg tetzik eddigh
 lt dolgokbol. Mert ha egesz es tokell-
 a az David mondgya, nem leszen magaval
 ezo. De ugyan azon iras, azon egy dologh
 , masut emlekezik, no ha nehol vilagosban,
 pelda beszéd által, mellyek mikor egyben vi-
 k, oly igaz ertelemnek vilagossaga io ki,
 nem szukolkodik semmi embereknek, kik te-
 nyoghethetnek, magyarazattia nélkül. Es ez az
 oka, hogy az Christus azt parancsolta hogy az
 irasokat tudakozzák, az az, azokat o magokban
 egyben hasonlitsák, es így igaz ertelme ki nyilat-
 kozik.

Annak utanna, ha nem volna magának elégse-
 ges, hanem masnak magyarazattia nélkül szukol-
 kodnek, két mod nélkül valo dologh következnek
 innet. Először, mert így nagyobb tokellethege vol-
 na az Attiak irásoknak mint az sz. irásnak: mert
 mivel hogy az magyarazo Doctorok irásiból feit-
 tetni meg azt, mellyet az irásban magatul meg nem
 erthetni, es így az idvösség dolgában többet foglal-
 nak be azok, hogy nem az iras: következnek hát
 hogy az sz. iras csonka, bonka, nem egesz volna, es
 minket az idvösségre nem tanithatna, mely ellenke-
 zik az Apostolnak értelmével. 2. Tim. 3. ver. 15.
 16. Másodszor, hogy semmi igaz értelme az szent
 irásnak

PRAEFATIO.

írásnak nem volt volna hát az előt, mi
 iras magyarazok könyvei nem voltak
 noszul volt volna dolgok az Sidoknak
 mentomban, kik az előt eltenek, minek
 az magyarazo Doctörök irási löttének
 mind azok, kiknél azok az irások nem
 az szent irásnak igaz értelmere nem iuthat
 Hijaban löt volna hát az Christusnak parancs
 tia az irásnak forgatása es tudakozása felől:
 David is ok nélkül mondotta volna boldogokna
 zokat, kik eyel nappal az Istennek törvenieröl
 dolkodnak. Psal: i. Végezetre, holot az iras
 gyarazok közöt ilyen nagy külömbfég legyen, hogy
 ugyan azon egy dolognak magyarazattiabani is ma
 goktul sokat külömbözzenek, mikeppen adattatnek
 hát az töredelmes sziveknek vigasztalas ennyi kü
 lömbözésben, ha az sz. irásboz nem volna szabad
 folyamni, hanem csak az magyarazoknak kételke
 dó itilerckben kellene megh maradni. Erre nézve
 mondgya tehát Athanasius contra Gentes. Az sz.
 Istentöl szarmazot tudomány eleghfeges minden is
 gassagnak tanítására. Többet keres az könyvnek
 első Caputiában, az sz. irasrol. Mikor penigh azt
 mondgyuk, hogy nem szükölködik az sz. iras em
 bereknek magyarazása nélkül, ezzel nem tiltiuk
 az Istennek Anyaszent-egyhazban lévő közönséges
 tanításnak es iras magyarazásnak modgyat, meré
 önnön magatul az elő Istentöl parancsoltatot. Mar.
 16. hanem csak azoknak ertelmöket akariuk el
 vontani, kik azt allattiak, hogy az sz. irásnak sem
 mi igaz

PRAEFATIO:

me, és meltsósága nem lehet, az emberek
 nélkül, mellyet az Romaiak magok
 zónni.

dik dolgot mi illeti, azt kel megh latni:
 eni, az Anyaszent-egyháznak közönsé-
 ge felől, mely az hitnek tizikkeleit, és az
 hol egy, hol mas értelemben veszi: Hinni
 annak, avagy azt az közönséges értelmet az
 írásra kel venni: Az Romaiak azt allattiak,
 az szent írást az közönséges értelem szerent
 tartani, melyre elnek az Paterekkel.

De ha az Paterek írást megh tekintüik, abból
 ki tetzik, hogy ok is az ő írásoknak meltsóságot es
 gyenlőnek az szent írásnak meltsóságához nem tara-
 tottak, sőt az ő írásokat inkább az sz. íráshoz szab-
 ták. August: Tom. 2. Epist: 19. ad Hieronymum,
 így szol: En, ugy mond, megh vallom te kegyel-
 mednek, hogy csak azoknak az írásoknak
 könyveinek, kik immar regula szerent valok-
 nak mondattainak, tanuliam ezt az böcsüle-
 tet és tiszteletet megh adni, hogy el hinném
 alhatarossan, azok közzül, kik azokat írak
 semmiben nem tevelyeni. Paulò post verò:
 Egyebeket penigh ugy olvasok, hogy akar
 mely feniséggel, és tudomannyal fénylenek is,
 nem azért itilem igaznak, mert ok ugy értet-
 tek: de mivel hogy en velem, vagy azok által
 az regula szerent valo könyveknek írói által,
 vagy más bizonyos okok által, mellyek az í-
 gaslágatul nem idegenek, igaznak lenni el hi-
 telék.

PRAEFATIO

zetek. Nem üilem te-is, Aniam
 értelemben legy, nem-is üilem, ha
 vánnád olvastatni az te könyveid
 Prophetaknak vagy Apostaloknak
 nek írások felől, mivel hogy vétek
 lok, kérelkedni nem szabad. Et Cy¹ **T**
 Epist. ad Cæcilium. Ha azért, csak az C¹
 kel halgatni, nem kel figyelmeztetnünk
 mit cselekedet valaki mi előttünk: de mit
 lekedet először az Christus, ki mindenek
 vagyon. Sem az embereknek sokaság nem
 követni, de az Istennek igasságát. öröme
 szük azért az Paterék írásokat mikor az sz. írá
 sal egyezőt mondanak avagy tanítanak, s-böcsü
 leteket-is meg adgyuk: de mikoron attul el tavor
 nak, mint hogy emberek, s-vétkezhetnek, inkább a
 karunk Istennek es az ő igijének engedni, hogy nem
 embereknek.

Az mit azért személy szerént az Paterék felől
 mondunk, közönséges-képpen-is felőlek azont ér
 tiük. Mert az tevelygeknek sokaságát az igasság
 nak eleiben nem vettethetik. De az mi magában ha
 mis, ha szamlalhatatlanon igaznak tartanak-is,
 mind azon által hamisságban marad. Nem kel azért
 kereztién embernek így szollani. Akarok inkább
 sokakkal tevelygeni, hogy sem eggyel igazan
 érteni, Mert mindenkor nagyobb volt az tevelygek
 nek számok, hogy sem az igasságnak szeretői.

Negyedik dolog: Mi legyen az kábo¹ id est V
 niversale, az az, közönséges, meltan tulajdonit
 tiake

PRAEFATIO:

T-H K.

L. 484.

me, Romaiak magoknak aragynem? Az
it név Vniversale, az az, közönséges,
zonv-képpen vetetik. Mert az egész Anya-
dik & ért-is vétetik, mely mind ez széles
eni szlatot, es el teriedet eleitől fogva. Az
ime se-egyháznak közönséges eggyességeiért-
hol, az miképpen az Apostoli hitről is az mely
annálseges, értettetik.

írás Az Romaiak, mikor mi ellenünk vételkednek,
az az három iedzést egyben, zavarjak: Mert es
artat az közönséges eggyességről szollanak, s: azt
Dedgyak hogy azt kel be venni. Ezt mikor erőssi-
teni akariak, bizonságokat hoznak elő, ollyakat
mellyek az közönséges, Anyaszent-egyházra tar-
toznak. Végezetre az életre szallanak alá. Az kô-
zönséges eggyességről mikor szolnak, ertik azon
az Patereknek írásokat; ismet az Scholasticusoka-
nak hazugságokat, gyülekezeteknek, es Pápáknak
vegezéseket. Ezeknek itiletek alá vetik az egész
sz. irást. Az kôzönséges Anyaszent-egyházon az
Romain ertik, mellyet az igasságnak oszlopának
mondanak lenni.

Az mi azért az első két καθόλως közönséges do-
logra nez, az sz. Pal mondásat kel eleikben vetni.
Ha ki, még az Angyalis az eghből, mást prædikál-
lana, atkozot legyen: Ha azért nem tudom mennyi
Patereket es Conciliomoknak végezéseket hoznak
elő-is, ha ellenkezik az sz. irással, nem kôzönse-
ges, s: nem kel helt nekik adni, mint ô magok is az
Paterek erről bizonságot tesznek, kikről ideb fel-
lyeb-is

PRAEFATIO.

lyeb-is emlekezünk. Azoknak-is erte-
írásra, úgy mint, fő proba köre kel ve
ha eggyez, úgy leszen közönséges. A
nem eggyez sőt ellenkezik: Hát nem ke-

Az masodikra mi néz, hogy ők azt
hogy az Romai Anyaszent-egyhaz mint
zönséges, nem vétkezhetik: Arra azt mona-
igenis vétkezik, sőt semmi egyeb ő tüle inka-
misságnal nem szarmazik, holot nem igaz Anye-
egyhaz, mint ezt ez elől iaro beszédnek első re-
nek masodik kérdésére valo feleletben meg biz-
tottuk, mint hogy penigh nem igaz Anyaszent-eg-
haz, nem közönséges-is, holot az fundamentomot
melytől közönségesnek nevezetethetnek, meg vetik.

Nemis segitheti őket semmiben, hogy az ő tevely-
gesek ily meszsze teriedet, hogy nem csak Europát
el hatotta, de még az vy szigetökig-is el teriedet,
es erre valo képest közönségesnek mondassék. Mert
mennyire teriedet legyen Arriusnakis eretneksege,
az Historiakbol tudni valo, de azért nem közönse-
ges, sem az sz. irással nem eggyez. Hogy ha az kő-
zönseges nevet vonniak az országoknak sokaságá-
ra, kik azon egy vallást veszik: így az Törököknek
vallasa leszen hát igazab, es közönsegešseb, holot
az ő birodalmok sokkal több országokra, es mesz-
sebb teriedet ki vallásokkal eggyüt az Romaiaké-
nal. De mivel hogy ezeknek-is vallások az szent
irással ellenkezik mint szinten az Romaiake, kő-
zönseges nem lehet.

Hogy effele patvarkodasokkal ne itillye senki
minket

PRAEFATIO.

T-H K.

L. 484.

Rómaiaktul meg győzötteteknek lenni,
 me, R et, melyben megh tetzik az Iesus Chris
 it ne az Iesuitaknak tudományok közöt, mi
 zonn iözes legyen, irta Deakul, az böles, tu
 dik z mlekezetü Trivoniai Donatus Visar
 eni s yet en most, az elő Istentül ream bizatta
 ime f a szerent magyarra fordítottam, magam
 z, h z zám hasonlo egyegü Attiafiaknak eppüle
 ann re.
 irás zt azért az kis munkat, kegyelmednek Tiszte
 az, lo Vram akartam aianlani, es az kegyelmed
 arta sületes neve alat, ki bocsatani, melyre engemet
 De ittenek imez okok.

Először az kegyelmed Isten Anyaszent egyha
 zához, az ő sz. igiehez, s: abban levő lelki paszto
 rokhöz valo io indulattia, mely megh tetzik ebből.
 I. Mert kegyelmed, valamikor Isten arra valo eröt,
 s: egeffeget ad, az Istennek Anyaszent egyházának
 es sz. igienek halgatasának szorgalmatoßsággal va
 lo gyakorloia, cletevel is az mennyire ez gyarlo
 test engedi követöie. II. Mert abban levő lelki
 Pasztoroknak is io akaratbol valo szeretöie es bö
 csülöie. III. Mert mind idegen országokban, tanu
 lásnak okaert fel menö Attianksainak io segitöie,
 mind penigh ithon valo Attiafiaknak es Iffiaknak io
 daikaia es taplaloia. IV. Mert az Isten tisztess
 ge mellet, szidalmat, gyalazatot, es egyeb nyomoz
 rusagot is, kegyelmed kez mind bekevel el szenved
 ni, es ha kevantatik el hittük bizonnyal halalaval
 is pecsetleni.

Annab

PRAEFATIO.

Annak-utanna vit erre, Patria, az
 meddel egy Varosban valo születesem-
 amaz teyel mézzel bővölködő földön, az
 az hires neves Kecskemet Varosában, he-
 reszére mind kettőnknek fel neveltetése-
 Harmadszor, az tanusagnak es tudom-
 volta-is, mert noha legh elsőben-is, ennek az,
 Deaki tudomannak fundamentomának fel vet
 mind kettőnktil az mi edes hazankban löt: mind
 azon által az után, hazankbol ki iöven, az hires
 es Debretzeni Scholaban, az boldogh emlekez
 Taracska Iános Vrunck által, az szabad tudomani-
 ban, mellyeknek még mostan-is izi szaiunkban va-
 gyon, bőségesben együt tanittattunk.

Negyedszer ez mostani iclen valo allapatunk-is:
 mert minek utanna az Vr Isten ő sz. Felsege, az mi
 kegyes Feiedelmünknek es szent Kiralyunknak, az
 Felseges MATHIAS Romai Csaszarnak, Ma-
 gyar es Cseh Országoknak Kirallyának, etc. aka-
 rattiabol, ez ő Felsege Thokai Harmintzadgyanak
 gondviselesere 1610, esztendőben, Boldogh Asz-
 szony havának 15 napian, rendeltetet volna kegyel-
 med: nem sok idővel az után en-is, ugy mint, azon,
 1610 esztendőben, kis Aszszony havának, 15. nap-
 ian, ugyan ezen Thokai varosaban levő Anyaszent-
 egyháznak, az Isten igijével valo legeltetése-re, mel-
 tatlan voltomra hivattattam, holot most-is kegyel-
 meddel együt lakvan es élven, azon Istennek A-
 nyaszent-egyházában, az boldog emlekezetű fő V-
 rammal, Szinör Varallyai Mihallyal együt vitez-
 kedem.

)( )( )

Ves

PRAEFATIO

me, Zeire, az kegyelmed en hozzám való ke-
 at nattia, es io akarattia-is, mellyel napon-
 20nn minden szempillantasban élek.
 dik, z okok, mellyek inditottanak engemet ez-
 eni aanak kegyelmedhez való dedicalasár,
 me, at is kegyelmedhez való io akarattomat,
 b, eficiomiaert való halaado voltamat valami ré-
 ann ből meg mutatnam.
 irás, Kegyelmedet azért kerem mint Tisztelendő V-
 az, not, ez kis munkat vegye iol neven kegyelmed,
 arta, ha Isten éltet, s latom ennek kegyelmed előtt va-
 Dr, kedves voltat, több effele munkammal öröme-
 akarok kegyelmednek kedveskednem.

Az mi idvőzítő Vrunk IESVS Christusnak
 Sz. Attia, ezen Fiaert tarcsa meg kegyelmedet, el-
 tessze es latogassa io Egeességel, io szerencsekkkel,
 elő menetellel, boldogh aldassal, sok esztendeigh,
 az ő nevének dicsiretire es tisztettségére, Amen.

Költ Thokayban

Anno. 1613.

12. die Martij.

Kegyelmednek Beretettel
 Bolgal.

Ketskemeti Ianos

Thokai masodik Prædikator.

LAYSTROMA AZ

PATEREKNEK ES MIN

nak kik ez könyvben az I.

nak ellenök fölla-

nak.

T
NI

Albinus.

Alcvinus.

Algerus.

Ambrosius.

Amphilochus.

Anacletus.

Angelonius.

Andreas Friccus.

Andreas de Castro.

Antonius Heremita.

Ansbertus.

Anshelmus.

Apostoli.

Aponius.

Arnobius.

Athanasius.

Aventinus.

Augustinus.

Basiliius Magnus.

Bertramus.

Balaus.

Beda.

Beruo.

Bernhardus.

Bonaventura.

Cassiodorus.

Carolus Magnus.

Canones Apostolorum.

Claudius.

Clemens Alexandrinus.

Concilium Bracaren-

Bizantinum.

Aquisgranense.

Carthaginense.

Constantiense.

Elibertinum.

Milevitanum.

Gangrense.

Toletanum.

Continuator Regionia.

Chromatius.

Chronica.

Cranzius.

Chrysostomus.

Cyprianus.

Cyrillus.

Damasus.

Damascenus.

Durandus.

Evagrius.

Eucharis.

Eusebius.

Ephrem.

Epiphanius.

Faustus.

)( )( )(3

INDEX.

mc. Pet
at ne atti
zonn de
dik. z
eni. an. I Biel.
lme. Papa.
h. ef. inus Constantinop.
bön.
ann Kbertus.
irás. mo. Ecclesia.
az. ba. orius.
arta. ke. anus.
Haymo.

Hedio.
Helmoldus.
Hefychius.
Hilarius.
Historiæ Eccles.
Hieronymus
Hildebrandus.
Honorius.
Hugo de S. Viçt.
Huldericus.

I E S V S.

Idiota.
Ignatius.
Irenæus.
Isidorus.
Ioan. Maxentius.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Scotus.
Iulianus.
Iunilius.
Iustus Orgelitanus.
Iustinus Martyr.

Iuo.
Lactantius.
Lampridius.
Leo Papa.
Liberatus.
Lyra.
Luitprandus.
Macarius.
Marius Victorinus.
Marcus Eremita.
Martialis Apostolus.
Methodius.
Nazianzenus.
Nilus.
Oecumenius.
Olympiodorus.
Ottho Frisingensis.
Origenes.
Panormitanus.
Pelagius Papa.
Petrus Alphonsus.
Petrus Blesensis.
Petrus Lombardus.
Philastrius.
Polydorus.
Polycarpus.
Potho.
Præmonstratenses.
Primasius.
Prosper.
Rabanus.
Radevicus.
Rhadulphus.
Rationale Divinorum.
Remigius.

INDEX.

Richardus.	Socrates Hic	✠ ✠ ✠ ✠
P. Rhenanus.	Tarasius	✠ ✠ ✠ ✠
Rupertus.	Theophilaëtus	✠ ✠ ✠ ✠
Ruffinus.	Theodulus.	
Ruland. Frisingensis. Doct.	Theodoretus.	℥
Salvianus.	Theodoricus Nic.	
Solomius.	Tertullianus.	F T
Sedulius.	Testamentum Novu	NI
Synodus Arelat. 2.	& vetus.	
Carthaginensis.	Thomas Aquinas.	INI
Constantinopolit. 6. 7.	Valefridus.	INI
Smaragdus.	Vita Patrum.	1-
Stapulensis.	Aliique complures.	

F I N I S.

)( )( )(;

MVTA-

A T O T A B L A I A

nyvnek tzikkelinek.

Az Irasrol.

Az Iról.

Az Öröcnyről.

Az Evangeliomrol.

Az Szabad akaratrol.

Az Hitról.

Az meg igazulasrol.

Az io cselekedetekrol.

Az eleghtetelrol.

10. Az Szenteknek segitsegül valo hivásokrol.

11. Az Vr Vacsoraigrol.

12. Az Emberi talalmányokrol.

13. Az képekról.

14. Az Nótelensegről és Hazassagrol.

15. Az Purgatoriomrol.

16. Az Anyaszent-egyházrol.

Az IV. Pius Papanak esküveséről, annak megh.
esafolasával egyetemben, mellyel minden Acade-
miakban az Papistak köteleztetnek, még az V.
szigetökben is ha kik vadnak az Canibalusoknal.

EP7GRAMMA

IN OPVS R. ET
CLAR. VIRI, DOMINI
IOANNIS C. KECSKEMETINI,
Pastoris Ecclesiæ Thokaiensis
Secundi. &c.

SVB specie sanctâ Latio gens iuncta Baalî
Christicolæ quàm sit gente remota pro-
cul.

Alterius fido præscriptum corde sequendo

Clare vir, Hunniaco dat tua cura stylo.

Vtile consilium: fuerant quæ incognita multis,

Cognita nunc studio cuilibet esse cupis.

Exiguo non te spacio concludere virtus

Istæ piæ sivit religionis amans.

Auribus ast multis proponens non perituro

Scripto saluificam corroborare fidem.

Lectores gratos per secula longa laboris

Huius opus, laudent qui tua facta, dabit.

Michael G. Megyei Pastor
Arcis Szathmar,

Az könyvnek aianlására.

V Agyon egy kis Varos Moguntian innen,
Az Rhén vize partián Oppenheim szép
főnnyen,
Más felől Frankfurthoz csak két kis mér földel,
Az O es Vy Hánon hol az Mœnus foly el.
Ez folyo vizeken megh terhelt haiokat,
Bocsatnak Frankfurthban sok fele arukat,
Kik Aros népeket es az kalmárokat,
Mint bô gazdag tár ház gazdagittiak őket,
Innen ez Varosbol nagy sok Országokra,
Sok szép draga könyvek szálnak Deakokra,
Kik tudományokat es ô elméieket,
Mint vitezti fegyverrel ekesgetik őket.
Minap ez kis könyvis Oppenheimiombol,
Ki időve masodszor Hulsius boltiabol,
Kit Donat Visartus szedet sok irasbol,
Az nagy VR Istennek io akarattiabol.
De hogy ez az könyvis értetnék nyelvönken,
KECSKE METI Vram meg fordítad szépen,
Munkádat az Isten teneked megh aldgya,
S sokaknak ez utan ily aldasát adgya.

GEORGIVS KOROTS Szepfinus
Pastor Ecclesiæ Thokaiensis Pri-
marius.

ERDÉLYI MŰZEUM
KÖNYVTÁRA

FIDES

FIDES IESVITA-
RUM.

Lojolana fides minimæ lampyridis
inftar

Mentitâ semper sub pietate nitet.

Ista fides siccis nam radicatur arenis
Quæ vel ab exiguo turbine quassa
ruit. (pacem

Sæpe sub ambigûâ promittit imagine
Attamen in nigro pectore bella fovent
Tegmine sub nigro solis sine luce ni-
grescit. (des

Sic manet in nigro pectore nigra fi-
Quid sit vera fides : ex sacro codice
Lector

Lojolanam ex hoc disce labore fidem.

ANDREAS PRAGAI
apposuit.

POR fővenyen épült, nedves-
ségtől örült Iesuitaknak hiti, el ol-
vad mint az hó, nem lehen allan-
do mihelt kifirtet eri: Igér s- meg
nem adgya, meleg s- hideg fáva,
ez gyümölcse ő neki.

Roma banyaiabol, kerti tár-
hazabol csirazik ez koro fal,
gyertianal tündöklik, tömien füst-
vel hizik, es nem lát nap vilagnal:
Mit vall az Püspökség azt hívá az
kösség, ilyen kerekecsken ál.

Az igaz hit pedig mint az nap
ugy fénlík minden nyomorúság-
ban: Vagy mint az fenyő fa, mind
télben mind nyarban vagyon egy
allapatban: Nem art neki az tél,
sem az eszaki fél nem vall karta-
gaiban.

Gyökereztezd bennünk Chri-
stus ô mi feiünk ezt az dragha fia-
talt:

tált: Ki által mindenek, benned
hivő bontek el kerülík az halalt: A-
braham-is ezzel mint élő ezközzel
bép igassagot talalt.

Adgyad bont lelkedet es meriük
tégedet mi Paſtorunknak lenni:
Az Romai Papat veſedelem fiat
ne ſieſſünk követni: Téged az At-
tiaval es az bont Lélekkel csak be-
reſſünk imadni.

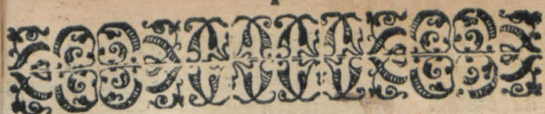
Igy tegy Iesus velünk hogy
hozzad juthaſſunk az örök bol-
dogſágban: Es az Papa ellen nagy
hatalmas képpen igazgas mi dol-
gunkban: Elő beretettel mennyei
örömmel lakiunk veled egy ház-
ban.

*Idem feria Palmarum
Uybelini in gratiam in-
terpretis Cecinit.*

*Jeruſalim ſzent ſepſim es hajnal
Kifele ramaciuj vilag es me a Papa
vilag es me a vilag vilag
es me a vilag minden ok
nehelye*

AZ MI VR VN K
I E S U S T U D O M A N Y A -
N A K , A Z J E S U I T A K T U D O -
l valo öbve vetese mely
egyen. Rom. 15.

fődögettetet, es az hínek bíz
nyos agaira rendeltetet.

C A P V T I . A Z S Z E N T I R A S R O L

I. Iesuitak tudomanya.

AZ szent iras oly tudomany, az mely
czonka, bonka, nem egesz, ugy
mint, az melyben nem foglaltatnak
bé mind azok, melyek az üdvösség
re, az hitre es az szent életnek el
követésére tartoznak, taníttyak az Iesuitak ab
ban az könyben, mely Coloniai Censuranak
neveztetik, fol. 220. Canisius is az ő Cate
chismusában, fol. 126. 160. 161. 162.

A

I. Iesus

I. Iesustudománya.

Az szent iras oly tudomany, az mely nem czonka, bonka, hanem minden reszeiben egész tökéletes, melyben bé foglalva vadnak mind azok valamelyek az idvösségre az hitre, es az szent életnek el követesere tartoznak.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
 Apostolok.

Adattatot ennekem minden hatalom mennyeen es földön. El menven azért, tanítasok minden nepeket, megh keresztelven őket Atyának, Fiúnak, es Szent Leleknek nevében Tanítván őket megh tanítani, valamelyeket parantoltam nektek. Math. 28. vs. 18 19 20.

Az vigasztalo szent Lelek penig, az kit küld az Atya az en nevemben, ő titeket megtanít mindenekre, es ebesétekben jutat mindeneket, az melyeket mondtam tinektek. Ioan. 14. vers. 26.

Ezek penig megh íratattanak, hogy higyetek hogy Iesus amaz Christus, az Istennek fia, es hogy hívén, életét biriatok az ő nevében. Iohan. 20. vers. 31.

Ti tudgyatok (ugy mond szent Pal) hogy semmit el nem mulattam azokban, az melyek használnanak nektek, hogy nem hirdetem

nem

nem, es nem tanítalak titeket, hazanként es közönfegyesséppen: Bizonyságot tévén az Sídoknak es az Görögöknek az Istenhöz való megjéréfről, es az mi Vrunk Iesus Christusban való hítről, mert el nem mulattam hogy tinektek nem hírdetnem az Istennek minden tanításat. Aét. 20. vers. 20. 21.

Valamellyek cleve meg irattatának, az mi tanúságunkra meg irattatának, hogy az írásoknak bekefeggel való el szenvedése es vizsgálása által remenységünk legyen. Rom. 15. vers. 4.

Te penig meg maradgy azokban, az mellyeket tanulal, es az mellyekre bizattatál; tudvan kitől tanulal, es hogy gyermekesedéstől fogvan bent írásokat tudal, az mellyek bölcsé tehernek tegedet az idvősségre, az Christus Iesusban való hítnék általa. Mert az egész bent írás Istentől származot, es hasznos az tanításra, az gíbfésre, az egyenősitésre, az oktatásra mely vagyon az igazságban: hogy időskelletes legyen az Istennek emberé, minden jó cselekedetre késítetöt. 2. Tim. 3. vers. 14. 15. 16. 17.

Az Messias mikoron el jövend, mindeneket minekünk megh hirdet. Iohan. 4. vers. 25.

Es lesnek mindenek tanítottak az Istentől: Ioan. 6. vers. 45.

Titeket barátimnak mondottalak, mert

valamellyeket halottam az en Ariamtul, mine
deneket megh ielenőnem tineknek. Ioan. 15.
vers. 15.

PATEREK BIZON- SAGHI.

Tertullianus, lib. de præscriptionibus:

Kicsoda hihegne azt el, az kinek tellyes esse
volna, hogy azok valamit nem tudtak volna,
az kiket az Vr minekünk Mesteröl ador, kik
ő vele valhatatlanul voltak az úti tarsasaga
ban, az tanításban, az egyűt való élesben,
kiknek minden homalyos dolgokat, megh
magyaraz vala, mondvan: Nektek adattatot
erteni az ritkos dolgokat, mellyeket az nep
nem erthetel? Nem tudotte Peter valamit,
ki kősziklanak, mellyen az Anyaszentegyhaz
eppintetnek, mondattatot, es az kinek az
menyorfagnak kulcsa adattatot, mellyel ha
talma vol, az eghben es az földön megh ola
dasra es kötésre? Nem tudotte Ianos-is va
lamit, ki az Vrnal legh kedveseb volt, ki
nek eleben megh nyugot, kinek egyedül mu
tatta meg az Vr, az arulo Iudast, es az kit az
Marianak maga helyeben, ugy mint fűiul
aianlot? Mit nem tudtanak volna azok,
kiknek az ő dicsőfseget is meg mutatta, Moys
sest es Illyest-is, es ezek fölöt, az Antianak egh
ből való favat-is? Vgy vagyon mondotta
vala

vala aztis valaha, Sokak volnanak, mellyeket
 szollanom kellene nekrek, de most el nem vis-
 selhetők: mind azon által eztis hozza ad-
 van, mikoron el iövend amaz igazságnak
 lelke, minden igazságra vezéről tiéket, mely-
 ben megh mutatja, hogy semmi nem volt,
 az mit nem tudtanak volna azok, kiknek
 ígerte vala, hogy az igazságnak lelkeiől min-
 den igazságra meg tanítatnanak.

Idem lib. de Resurrect: Carnis. Az Eretnékők,
 az ő lelki ismeretőknek erőtelenségeből, soha
 rend szerént nem tanítanak. *Idem.* Ved el
 az Eretnékektől, mellyekben eggyeznek az
 poganyokkal, hogy az ő kérdéseket csak
 egyedől, az szent írásból allassék, es meg nem
 alhatnak.

Chrysost ad Titum. Homil. 1.

Az ő ideieken, ugy mond, megh nyilat-
 koztatja az Christus az ő ígeiét az prädika-
 lásban, mely en ream biztatator. Ez az prae-
 dikallas, mert az Evangéliom mindeneket
 be foglal, ielen valokat, iövendőket, tiéstele-
 get, kegyességet, hitőt, mind ezeket egybör-
 mind az prädikallásnak ígeieken bé rekeze-
 tőte.

August: super Ioan. cap. 2. tract: 49.

Mert holot az Vr Iesus sokakat cselekedőt
 volna, nem mindenek irattatnanak megh,
 mint maga az szent Evangelista is bizonyítja:
 hogy az Vr Christus sokakat szollot es csele-

kedőt, mellyek nem íratattanak meg. Valasztattnak penigh ki meg írasra azok az mellyek az híveknek idvőségekre elegendes főeknek lattnak vala lenni.

Idem de bono viduit. cap. 1. Mire tanácsalak segedet ezen felől, az mellyet az Apostolnal olvasunk: Mert az Szent írás az mi tudományunknak regulat szab, arra, hogy fellyeb az mint illik ne meriönk erteni.

De Civitate Dei, lib. 11. cap. 3. Az Vr Christus elsőben az Prophéták által, annak utánna ő maga, vegezeire az Apostolok által, az menjre elegendesnek írlte lenni föllo, az írást is rendelte, mely az mi hitőnknek reguláianak nevezetük, ez oly megtöfagos melynek, az miről szükség tudakoznunk, es magunktul vegere nem meheriönk, hinnünk kel.

Et lib. 19. cap. 18. Az Istennek varosa hísen az Szent írásnak, O es Vy Testamentomnak, kiker regula berent valoknak nevezőnk. Innen véterik es adatik az hit, melyből az igaz el, mely által minden keüfeghnélkül előnk, meddiglen tavol íaronk az Vrtol. (tudni illik ez testben élven.)

In Epist. Ioan. tract. 2. Felette igen esetőkben kel venneiők, es tartanorok, hogy az olalkodo tevelygesek ellen, az Isten erősségőt az Szent írásban akart vetni, mely ellen senki nem mér föl, ha ki csak valamikeppen kereszténynek

nek akarja magát mutatni is. Mert mikoron
magat meg hadna tapogatni, nem elegendő
azzal, hanem az írásból akarja az hívőknek
bírókat meg erősíteni, mert eleve látnia vala,
ollyaknak, minket leendőeknek, kiknek
nem lenne, kiből őtet tapogatunk, hanem
lenne miben, őtet tapogattainak olvasunk.
Az egész fenti írás az mi időösszegünkre írat-
tot, ez bűngedőzön azért fölötté igen az mi
fűleinkben, ez bűntelen felegeti és megh
mutatja, mit kellyen minden embernek kö-
vetni, és mit el távoztatni. Az mely köny-
vekben te kegyelmed felette igen bűpen fő-
kot nevedetni, mert ez által föl, nekünk az
mi Vrank Istennünk, és az ő kegyes akarata-
nak cselekedetét abban mutatja megh ne-
künk. Megh gondoljuk tehát, minemű bős-
csűlettel kell vennünk az ő követseget, Mit
cselekednénk, ha a Királytul io reggel virads-
va követsege iőne hozzánk, nem de egyéb
dolgainkat nem hadnuk hatra, és az Király
levelet nagy ahítarossággal vévén, nem igye-
kezünk mindgyarast be tellyesíteni az követ-
seget. Es íme az mennyeknek országából,
az Királyoknak Kirallya, Vranknak Vra, föl
az mi megh valtonk, az Prophetak és Apo-
stolok által, meltoztatta hozzánk az ő levelét,
melyben nem valami külfő szolgálatot pa-
rancsol, hanem hogy valamellyek az időss-
segre és dicsősséghre nekünk haénalmanak,
azokat meg tudjuk.

De Doctrina Christiana lib. 2. capi 9.

- Azokban mellyek az ſent irasban nyilván
megh irattak, mind azok meg talaltatnak,
az mellyek be foglallyak az hitet, az erkölcs
ket remenſeget, tudni illik es ſeretetöt.

Contra literas Petiliani, lib. 3. cap. 6. Ha
valaki akar az Chriſtus Ieſus felől, akar az ő
Anyasent-egyhaz felől, akar mas egyeb do
logh felől, mellyek az mi hitünkre es erköl
cünkre tartoznak, nem mondom, ha mi, de
(az mint ſent Pal mondgya) ha az Angyal
az eghből moſt prædikallana=is, az mit az
Propheetak es Evangeliftak irasiban olvas
ſunk, arkozot legyen.

Epist. 2. ad Voluſian. Itt, (az ſent irasban
tudni illik) vagy az bölcsesegnek ſereteti
avagy tudomanya, mert minden terméſe
teknek okai az teremptő Iſtenben vadnak.
Itt vagy az erkölcseknek tudomanya:
mert az io es iſteſſeges élet, nem maſunna
formaltatik, hanem, mikor azok, mellyeket
ſeretni kel, es az mikeppen illik ſeretni, ſe
retetnek, az az, Iſten es fele barátunk. Itt,
az meſterſeggel vetekedő tudomány: mert
az igaffagh, es az okos leleknek világoffaga
csak az Iſten. Itt az dicsíretes polgari tarſa
ſagnak megh maradafa=is: mert az Varos
nem külömben tartatik megh, hanem csak az
hitnek, es az erős eggyeſſegnek fundamento
maval es kötelevel: mikor az közönſeges io
ſerete

berettetik, legh főb es mindenek fölöt valo igaz közönseges io penigh az I S T E N.

De Doctrina Christiana. Tantorogh az hit, ha az sent irasnak meltofaga tantorogh. Tovabba ha az hit tantorogh, mégh az beretets is erötelenedik.

Lib. 2. de Baptis: Contra Donatist. cap. 6.

Ne vegyünk fel csalard fontokat, hogy azokat ahol akariuk, es az mint, fel függezzük, mondvan, ez nehez, ez penigh könnyű, de vegyünk fel mennyei fontot az sent irasbol, ugy mint az Vrnak kencseből: es abban az mely nehezeb mériük meg, avagy függezzük fel, sőt ne függezzük, de az Vriul fel függőzőtnek ismeriük lenni.

Hierony. super Esaiam in prooemium.

Ha az sent Pal irasa berent az Christus Isten ereie, hat Isten bölcsesége-is. Az ki azert nem tudgya az irast, nem tudgya az, az Isten ereiet, es bölcsesegét: Az irasnak penigh nem tudasa es nem eriese, Christusnak ismeretlensege.

Hilarius lib. 12. de Trinit.

Az Istennek igéie, es igaz bölcsesegenek tudomanya, az mellyeket mond, mind tökellethez, es mind fogyatkozasnelkül valok.

Athanasius Contra gentes.

Az Istentől ihletteit sent irasok, elegses befök minden igazsagra valo tanitásra.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Csak egyedül az ſent íras mînekünk ſűkeſeges, mert abban mindenek ki nyomtattnak, valamellyek ſűkeſegesek embernek időſſegere.

Baſillius Epiſt. 1.

Az igaznak megh talalaſának kiválíkepeſen valo útia az ſent írasban valo elmelkődes. Mert azokban, mindenekről, valamellyeket cſelekődni kel parancsolat vagy on, es az boldogh embereknek életők vilagofſan megh irattatvan, ugy mint nemely lelkes alaloknak kepek, mellyek az Iſten ſerént valo maiaſſaghnak io cſelekőderinek követéſere valok megh irattatot. Es bizonyara valami nélkül erzi az ember magát ſűkőlkődni, ha az ſent íraſt forgattia, ugy mint közönſeges patikaban, az ő erődenſegenek illendő orvofſagot talal.

Cyryllus lib. 12. in Ioan.

Nem mindenek irattattnak megh, mellyeket az Chriſtus cſelekedőt, de csak azok, az mellyeket az írők, mind az erkölcsre, mind az tudományra elegſegesnek iiltenek: hogy igaz hittel, cſelekődenel es igaffaggal ragyogvan az Iſtennek orſágara iuthaſſunk az Chriſtus által.

Epiphanius lib. 2. Tom. 2.

Az ſent írasban nincsen ſemmi görbe. ſem homályos, a vagy tekergős, de mindenek
az mî

az mi idvösségünkre csodallatoskeppen meg
íratattanak.

Damasceus de Fide orthodoxa lib. 1.

cap. 1.

Az minden tudo Isten, eleve latvan mis
csoda hasnallyon minekünk, es az mit hasz
nos tudnunk, megh nyilatkoztatta: az mely
eknek terhet penigh el nem viselhetniük,
azokat el halgatta. Ezeket szeresük azért mies.
esekben legyen mulatsagunk, es az Istennek
öröкке valo akaratiabol, rendeltetet hataro
kat, sem az ő kezről keze adatot tudomanyat
valami rezből altal ne hagyuk.

Carolus Magnus lib. 3. cap. 23.

Az sent irasban, tellyesleggel semmi nem
talaltatik vetkes, semmi illeslen, semmi tistaz
talan, semmi hamis, hanem ha az, az mit, az
sent iras elő samlal, hogy az gaz, es el for
dult emberek cselekedtenek es mondottanak.

Item. Az sent iras mindenkör tistellesges
es idvösseges dolgokat tanacsol, mindenkör
az embernek idvösséget alattia, mindenkör
mennyei aiandekoknak keresesere int, min
denkör tistia es erős regulakban áll.

Irenæus lib. 2. cap. 46.

Tanubizonfagot tesen, hogy az sent iras
mind azokat, melyeket az Christus felől tud
nunk kel, bősegeffen bé foglallya. Es erre va
lo kepest Christusnak igeie.

Lib. 3. cap. 1. Csak az, az igaz es idvözítő
hit,

hitt, mellyet az Anyaszent-egyhaz az Apostoloktól vő, es az ő fiainak őstogatói. Mert az mindeneknek Vra adta az ő Apostolinak az Evangeliomnak hatalmat, kik által, az igazságot is, az az, az ő fiának tudományát megismerűk, az kiknek monda is az Vr: Az ki üteket halgat, engemet halgat, es az ki üteket megural, engemet, es azz az ki engemet elbocsátot utallya megh. Mert nem mások által ismerűk megh az idvősségnek rendelese, hanem csak azok által, kik által az Evangeliom is mi hozzánk érkezet. Mellyet nemcsak akkoron hirdettének, annak utanna pedig az Isten akarattal által, az Szent írásban tanítottanak minket, hogy az mi hitőknek fundamentuma es oslopa lenne.

II. Iesuitak tudománya.

Az szent írásban való fogyaikozást helyére kell állatni az emberi találmányokkal. Ezt tanítvány az Iesuitak abban az könyvben, mely Censura Colonienfis neveztetik, fol. 220. Canisius is az ő Catechismusában, fol. 162.

II. Iesus tudománya.

Tökölletes es igaz az szent írás, mindennek valamellyek szükségese az idvősségre befoglal, es semmi emberi találmánnyal nem kel toldozni foldozni.

Halgassatok az en szomat, es en tinektek
Isteniök lebek, esti nekem nepeim, es iariatok
mind azon az uton, mellyet parancsolok
nektek, hogy iol legyen dolgozok. Ierem. 7.
vers. 23.

Hogy iobbé ne legyünk gyermekek, az
kik habozzunk, es környül vitettefünk tudom-
mannak minden feleivel, az embereknek ala-
nok iatekok által, Eph. 4. vers. 14.

Tanicsatok minden nepeket, megh keresse-
telven őket. Arianak, Fiúnak, es Senti Lelek-
nek nevében, tanítván őket meg iariani, va-
lamelleyeket parancsolam nektek. Math. 28.
vers. 19. 20.

Meg emlekezzétök az elébbi mondatiatoi
beszedekről, az Senti Prophetak által, es az mi
parancsolatainkról, kik vagyunk Apostoli az
Vrnak es az idvözítőnek. 2 Petr. 3. vers. 2.

Más fundamentomot senki nem verhet,
azon kívül az mely vetetöt, mely az Iesus
Christus. 1. Cor. 3. vers. 11.

Ez az en szerelmes fiam, őtet halgassatok.
Mat. 3. vers. 17.

Az en iuhaim az en szomat halgattiak en-
is ismerem őket, es követnek engemet, es en
örök életet adok nekiek. Ioan. 10. vers. 27. 28.

Ti nekem barátim vadiok, ha cselekdí-
tók valamelleyeket parancsolok nektek. Ioan.
15. vers. 14.

Tudakozzatok az írásokat, &c. mert azok

bizonfagot tesnek en felölem. Ioh. 8. vs. 39.
 Ha ki menénd ti hozzátok, és aze az tudom
 mant nem vísí, hazban se fogadgyátok, és
 kőbőnést neki ne mondgyátok 2. Ioh. vs. 10.

PATEREK BIZON- S A G H I.

Hieronymus ad Titum. cap. 1.

Az sents irasnak meltosaga nélkül, az Cza-
 ezogasnak nincsen helye es hitele.

Et ad Galat : Az sents Leleknek tudoma-
 nya az, mely az sents irasban vagyon, mely
 ellen az gyülekezesiöknek vegezni semmit
 nem szabad.

Idem in 23. cap. Matth. Az melynek az sents
 irasbol nincsen meltosaga es bizonfaga, ol-
 lyan könnyen megh veteiherik, az mely kőn-
 nyen mondatik.

August : Contra Maximum lib. 3. cap. 14. De
 mostan, sem en teneked az Nicenumbeli, se
 te ennekem az Ariminumbeli gyulekezesiöt
 ne hozzuk elő. Sem en ennek meltosagaval,
 se te amannak, meg ne tartoztassal. Az sents
 irasnak meltosagaval, mely nem akar kinek
 tulajdona, de mind ketőnknek közönfeges
 bizonfaga, verekődgyőnk.

In Psal. 57. Tegyük le kezűnkől az ma-
 gunk levelet : iőyion elő az Istennek könyve.
 Hallyad az Christus savat, hallyad az solo
 igassagot.

De peccatorum meritis lib. 2. cap. 36. Az ho-
 lor valami homalyos dologrol veitelkedes va-
 gyon, es az sent irasnak bizonyos es nyilvan
 valo bizonyagival, nem segitteiheonk, taro-
 toziassa megh magat az emberi kevelysegh,
 semmit nem cselekedven mas fele valo haia-
 lassal.

De unitate Ecclesie cap. 3. Ne halgassuk az
 az ki így szól, ezeket mondom, ezeket mondo-
 gya, de azt, ki így szól, ezeket mondgya az
 Vr: Vadnak bizonyara az Vrnak könyvei,
 kinek mellosagaval mind ket felől egyen-
 zünk es hisünk: abban keressük az Anyas-
 sent-egyházát, abból vizsgáljuk az mi ígyün-
 ket.

Item. Tegyük le, az mit egymás ellen
 nem az sent irasbol, hanem masunnan elő
 hozunk: kerdhe né valaki ne talam: Miert
 akarod azokat letenni? Mert nem akarom
 emberi tudományokkal, hanem Isteni szózat-
 tal az Anyasent-egyházát megh mutat-
 ni.

Item. Valamit elő hoznak, es akar hon-
 nan bamlallyak elő, hallanonk kel, ha ő iuhai
 vagyunk, az mi pátorunknak favat. Az
 sent irasban hat, kik regula szerént valoknak
 mondattarnak, keressük az Anyasent-egyhá-
 zát.

Et cap. 6. Olvassatok ezt nekünk az tör-
 venyből, az Prophetakból, az Psalmusok-

bol, az Evangeliombol, es az Apostalok irasibol olvassatok, es hidgyunk.

Et cap. 10. Még h az közönseges hiten lévő Pispókókkal, sem kel eggyezni, mert ne valam megh csalattatának, hogy ha az Istennek ígéie ellen valamit értenek.

Et cap. 12. Az ki mast hirdet, atkozot legyen: avagy olvassa ezt nekem az sents irasban, es ne legyen atkozot.

Et cap. 16. Mutassak megh ha lehet az ö gyülekezetóket nem az Africabelieknek: bes sedekből es hirekből, nem az ö Pispókóknak gyülesekből, nem valami vetekedőknek levelekéből, nem csalard iegyekből, mert megh ezek ellen is az Isten ígeiéből okosbakka lőrtünk: hanem az megh írot törvényből, az Prophetak íövendölésekből, az Soliarbol, az igaz pastornak az Iesus Christusnak fiavabol, az Evangelistaknak prädikallasokból es munkaiabol, az az, az eges regula szerént valo sents könyvekből.

Item. Senki ne mondgya, ez igaz, ezert, mert ez, avagy amaz, ezt avagy amaz csodat iötte, avagy mert az emberek az mi halottainknak emlekezetire könyörögnek es megh halgattainak, avagy, mert ezek es amazok lesnek ott, avagy mert emez illyen laraft latot, vagy almodot. Tétetessenek haitra effele ember hazughságok, vagy az gonoz es csalard lelkőknek csodai. Mert mi is nem monda

gyuk hogy azért kellene nekünk hinni, hogy az Christusnak Anyaszent-egyhazában vagyunk, hogy azt, az mit tudunk bámlalhatatlanok Pispókók aianlottak, avagy, mivel hogy az mi folga tarsainknak gyűlekőzetők hirdene, avagy, hogy ez feles vilagon lévő Szent helyeken, mellyeket gyakorol az mi tarsasagunk, ilyen nagy csodak, megh halgatasok, avagy gyógyulasok lesnek, &c. *Item.* Ő maga az Vr Iesus, fel tamadasanak utanna, mikor magat az Apostaloknak, sōmmel latni, es tapogatni hadna, hogy valamikeppen meg ne csalatatnanak, az törvennek bizonylagival, Prophetakkal, es az Psalmusokkal megh erősítendőknék íríte őket lenni, &c. *Item.* Az Szent iras az mi igyōnknek tanusaga, fundamentoma, es erőssége. *Et cap. 20.* Kivannyarok őtőlek, hogy az regula szerinti valo könyvekből mutassanak valami nyilván valo bizonylagokat, Emlékezzétek megh az Vr mondasarol, vagyon Moysesek es Prophetaiok, halgassak azokat.

Basilius in serm: de fidei Confessione.

Ha igaz es hív az Vr minden ő bebediben, es hívek, s igazak minden ő parancsolati: nyilván valo el tavezasnak es kevelyseghnek vétke, az igaz hitűl, avagy megh verni azok között nemelleyeket, mellyek megh íratattasnak, avagy azok között mellyek megh nem íratattanak valamelleyeket be hozni, holot az

Christus mondotta: Az en iuhaim az en bõs
mat hallyak, az idegent penigh nem kõverik,
de el futnak, mert nem ismerik az õ bavat.

Idem in Moralibus, summa, 72. cap. 1. Tanit
ia az bõcs halgatokat, hogy az benti irasban
megh proballyak azokat, mellyeket az õ ta
nitoiok mond: es az mellyek egyyeznek az
irassal, be vegyek, az mellyek penigh nem
eggyeznek, megh vessék, es erre az benti Pal
mondasat szabja, Galat. 1. Ha az Angyal az
eghbõl prædikallana: is mast az kívül, mel
lyet hirdettünk tinektek, atkozot legyen.

Ibidem, summa, 80. cap. 22. Micsoda az his
võnek tulajdona: Ez, hogy semmit se el ne
vegyen, se hozza ne tegyen. Mert ha min
den, az mi hitbõl nincsen bûn, az hit penigh
hallasbol vagyon, az hallas Isten igéie által:
minden valami az Istentõl barmazot iras k
vül vagyon, mivel hogy hitbõl nincsen,
bûn az.

Et Epist. 80. Nem itillyük igaznak lenni,
hogy az õ bevõt szokások, törvent, es regulat
sabion az igaz tudomannak. Annak okaert
az Istentõl barmazot tudomány rendeltessék
mi tõlünk biroíul, es az kiknel talaltarnak az
Isten beszedevel eggyezõ tudományok, azok
hoz, még az igazságnak ki mondasa: is min
deneztõl fogva iarul.

Origenes in Ieremiam.

Szükséghez minékünk az benti irast tanubis

Bizonfagul hinunk, mert azok nélkül az mi értel-
münk és magyarázatunk helyen nem ma-
radhat.

Idem in Matt: Homil. 15. Minden űonknak,
mellyeket az tudományban elő hozunk, bi-
zonzagára, az űent írásnak értelmet úgy mint
erősséggel, kel meghlatunk. Mert miképe-
pen hogy minden arany valamely az Tem-
plomon kívül vagyon, nem űenteltesít: így
minden erielem, valamely az űent írás kívül
vagyon, bator nemelleyeknél csodalatofnak
latassék. is, nem űent, mert nem fűgh az űent
írásnak értelmétől. Nem kel azért az tudom-
máynak erőssítetere magunk saját értelmés
elő vennűnk, hanem ha meg bizonyítia azo-
kat valaki űenteknek lenni, az űent írásból
úgy mint, Istennek Templomából.

Idem in 3. cap. Rom. Az űent Pal az Anyas
űent-egyházban lévő tanítoknak peldat ad,
hogy az mellyeket az kősségh előtt űollanak,
nem az magok értelméből, de az űent írásnak
bizonfagabol meg erőssítetven hozzak elő.
Mert ha ilyen nagy Apostol, nem íéli és
nem híűi elégfegesnek lenni, az ő maga beűe-
denek meltofagat, hanem ha az mellyeket
mond, megh mutatia azt, az Tőrvényben
és az Prophetakban meg íratatotnak lenni:
menűvel inkább mi kik kűűebek vagyunk, ez
kel megh tartatunk, hogy mikor tanítunk,
nem az magunk, de az űent Leleknek értel-
mőndgyuk.

Chrysoſt in Pſal. 95.

Ha mi az ſent iras nélkül mondattatik, az halgatoknak elmeiök nem nyugtík meg. De ha az ſent irasbol iö ki az bizonyſagh, mind az ſollonak beſédet, s mind az halgatónak elmeiet meg erősíti.

In 22. cap. Matth. Valamit az ember ide vöſſege felöl keres, mind beteltyeledöt az, az ſent irasban.

Et in 24. cap. homil. 49. Mikoron az hitetlen Eretnekſegöt latangyatok, mely az Antichriſtusnak ſereghe, álván az Anyaſent egyháznak ſent helyén: akkoron az kik Iudæában vadnak, mennyenek az hegyekre, az az, kik az kereſtyenſeghben vadnak, folyamianak az ſent irashoz. Mert az igaz Iudæa, az kereſtyenſeg: az hegyek penigh az Propheſiáknak es az Apoſtaloknak irafok. Miért kel penigh ez moſtani időben minden kereſtyenneknek az irashoz folyamni? Mert mi ultasul fogva az Eretnekſegh tamador, az igaz kereſtyenſeghnek meg probalaſara, ſem az kereſtyenneknek hitőknek igaffaganak Iudaſara es ismeretire, mas ſegedelem nem lehet, hanem csak az ſent iras. Mert az előt fokkeppen meg mutatodik valamellyik az Chriſtusnak Anyaſent egyháza, es mellyik az pogánſagh. Moſtan peniglen, az kik azt meg akariak iſmerni, nem egyebkeppen, hanem csak az ſent iras által iſmerhetik meg? Miért

mert az Ereinekseghnek binten hasonlokepen vagyon dolga. Akarvan azért meg tudni, mellyik az Christusnak Anyasent egyháza, ez hasonlatosságnak illyen ösve bávaras dola közöt semmikeppen megh nem ismerhetni, csak az sent írás által. Tudvan azért az Vr, az dolgoknak illyen ösve való bávarasodasat az utolsó időben következőzendőnek lenni, azért parancsollya, hogy az keresztyének, akarvan az hitnek erősseget venni, sohova ne folyamodgyanak, hanem csak az sent íráshoz. Mert ha másuval tekintendnek, meg botrankoznak, es el vesnek, nem értven mellyik az igaz Ecclesia, es így az pusztulásnak utallatosságaben esnek. &c.

In 2. cap. ad Corinth: homil: 13. Ne tarcasuk sokaknak velekedeseket, hanem az dolognak igaz voltat tudakozzuk. Mert illetlen dolog, az penzt csak bámlalni, es kölcsen másnak nem adni: sokkal illetlemb penigh nagyob dolgokban másoknak értelmét csak csupan kövegni: kiválkeppen holot mindenek felől tökéletes mértékönk, mutatunk, es reguslank legyen, az Isten törvénye (tudni illik.) Annak-okaert, kerlek úteket mindnyáian, hogy hatra hadgyatok, az mi imennek vagy amunnak tertzik, es ezekből az írásokból mindeneket tudakozzatok.

Theodoretus lib. 1. histor: Ecclesiast:

cap. 7.

B s

Az

Az nagy Constantinus Czaſar, az Nicea numbeli gyűlésben megh ſollitvan az Piſpököket, kezde ſollani az egyeneſſegről: melatatlannak mondvan, az Anyaſent-egyháznak megh ſőliditterőt ellenſeginek, egymáſra hadakozni, es azzal az ellenſeger nevetſegre indítani, kiválikeppen az mennyei dolgokban valo vételkedésekben, mellyekben az Szent Leleknek tudománya volna megh irattatvan: Mert az Evangeliom, ugy mond, az Prophetak es Apoſtalok irafi, meg tanítanak minket, mit kellyen az mennyei dolgokról ertenünk. Le vetven azért minden ellenkezeſeket, az Iſtentől ſarmazot igékből vegyük magyrazattat az kerdeſőknek.

Athanaſius contra gentes.

Az ſent es Iſtentől ſarmazot tudomány, elegſeges minden igaffagnak tanítasara.

Hilarius lib. 3. de Trinit.

Io dologh, az, hogy csak azzal elegendgyel megh, az mellyek megh irattatnak az ſent irásban. *Et lib. 7.* Az Iſteni dolgok felől, nem bizattat az embereknek ki mondasara, hanem csak az Iſten igéie.

Olympiodorus in Eccleſiaſten, cap 3.

Holot az, ki mindeneknek Kirallya es Vra, meltoſaga lévén rea, az parancsolatoknak törvényet adta, nem ſabad ſenkinék ellene rugodozni: kerlek, hogy ugy mint verſenyemas ellenközö törvényt ne ſaby, az dolgot

mélyebben vizsgálván : miért hadia ezt aman-
nal inkább megh tartani. Mert valaki így bo-
land, gonosságnak vétkei el nem távoztattá-
Te azért megh maradvan az hitben es felema-
ben, meg lásd, hogy az mellyek parancsolata-
tanak, veghőz vigyed.

Damascenus de fide Orthodoxa. lib. 3.

cap. 1.

Mindeneket, valamellyeket az törvény,
Prophetak, Apostalok, es Evangelistak megh
irtanak, be vésünk, es bősűllyük, semmit
azokon felül nem tudakozván. Mert mivel
hogy io az Isten, minden ionak megh adoias
senkinek iriislege avagy haborgatasa alá nem
vetetők. Mert az Isteni természetű (mely
benvedes nélkül valo-is, es csak egyedül io)
tavul vagyon az iriisleg.

Tertull : lib. de præscriptionibus. Heret.

Nem kel minekünk az Christus el iövetele
utan, fölőteb kerdezködnök, sem az Evans-
gelium megh adattatasa utan fölőteb visga-
lodunk es tudakozunk. *Et adversus Hermog :*
Imadom az iralnak tellyes voltat. Ez tanica
ha: Hermogenesis. Ha nem tanitua, fellyön
amaz iaitul es büntetéstől, mely rendeltetők
azoknak, az kik vagy el vésnek, vagy hozza-
adnak.

III. Iesuitak tudománya.

AR

Az szent iras azokban az dolgokban, mellyeket be foglal, csak olyan, mint az viasz orr, mely valami bizonyos es mozdulhatalan értelmet nem ad, hanem akar mely magyarázatra is el haitogattathatik. Ezt tanitják az Iesuitak abban az könyvben, mely Censura Colonienſis nevezetik fol: 117. Canisius is az ő Catechismusában, fol. 44.

III. Iesustudománya.

Az szent iras, az hitnek es az erkölcsöknek erős es megh mozdulhatatlan regulaia, mely akar mely hitetlen embertől is megh nem erőtelenítettetik.

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Igazak az en hámnak minden beſedi, semmi nincs ezekben hamis, vagy el fordult dolgh. Mind ezek egyenessek az értelmeknek. Prov. 8. vers. 8. 9.

Az Istennek tellyes beſede igen iſta, es pais ahhoz folyamoknak. Ne tegy az ő beſedehez, hogy megh ne büntessen tégedet, es hazug ne legy. Prov. 30. vers. 5. 6.

Az Vrnak beſedi, iſtak, mint ez kohban megh próbaltatot es heſőrt megh iſtítatot ezűt. Pſal. 12. vers. 6.

Az Vrnak parancsolati igazak, megh v^a d^a mⁱ nⁱ i^a k az sⁱ vet: Az Vr parancsolati iⁱ sⁱ z^a tak, megh vilagossⁱ a az sⁱ mⁱ o^k et. Psal. 19. vers. 9.

Elő az Istennek ígéie, es hathato, es elősⁱ eb minden két elő tⁱ rⁱ nek felⁱ o^t te, es által hato az akaratnak es az leleknek meg o^s l^a saig, az ize^s kigh, es az velⁱ o^k kigh, es meg iⁱ lⁱ oⁱ e az sⁱ n^e k gondolatinak es értelmének. Hebr. 4. vs. 12.

Az lelkⁱ s ember, megh nem fogia az melⁱ lyek az Isten lelkéie. Az lelki penigh meg iⁱ lⁱ mindeneket, o penigh senkiⁱ o^l meg nem iⁱ lⁱ terik. Mi az Christusnak értelmét bⁱ rⁱ i^u k. 1. Cor. 2. vers. 14. 15. 16.

Ha el sⁱ dⁱ oⁱ zⁱ tⁱ eⁱ oⁱ is az mⁱ Evangelio^s monk, az el vesⁱ endⁱ o^k kben sⁱ dⁱ oⁱ zⁱ tⁱ eⁱ oⁱ el, kⁱ kⁱ e^s nek ez vilagh Istene megh vakitotta értelme^s ket, tudni illik, az hitelenⁱ o^k knek, hogy ne fenliek o nekiek az Christus dicsⁱ o^s sⁱ l^e ges Evangelio^s manak vilagossⁱ aga, ki az Istennek abrazaⁱ a, 2. Cor. 4. vers. 3. 4.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

August. in Psal. 118.

Az te ígéd az en labaimnak éghⁱ o^s sⁱ v^e tⁱ neké, es az en o^s venⁱ mⁱ nek vilagossⁱ aga. Melⁱ lyik az az íge, mely vilagossⁱ agnak ugy monⁱ darik, hogy sⁱ v^e tⁱ nek legyen, hanem ha azⁱ e
az ígét

az ígérétiük, az mely lőtt az Prophetakhoz, avagy az mely prædikaltat az Apostolok által: Nem az íghe Christus az, hanem az Christusnak ígéie, melyről irattat: az hit hallasból vagy on, az hallas penig Isten ígéiesből. Mert az Prophetaknak mondasat is bőveinekhez hasonlítvan az Peter Apostol, így szól: Tartsunk, ugy mond, erősebbet az Prophetaknak beszédet, melyhez iol cselekedtek halgatvan, ugy mint vilagoskodo bőveinekhez az homalyos helyén. Az miről azért itt szól, mondván: Az en labaimnak eghő bőveinek az te igéd, es az en ősvennyemnek vilagossaga: az az íghe az, mely az egész Szent irasban befoglaltatik.

Lib. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 22.

Engedgyünk annak okacsi es egyyezzünk az Szent irasnak mellosagaval, az mely nem tud meg csalni es csalattatni.

De verbis Domini secund: Matth: serm. 20.
Szerelmes Átiámfiai, kerlek tiiteket, halgassatok az Szent irastokat, ha mit mondanak, es maskeppen esik, hogy nem az mint mondotak, Szükséges, hogy mind végig ugy legyen, az mint mondotak.

Ad Volusianum, Epist. 1. Intellek az mint tölem lehet, hogy az igaz, bizonyos, es Szent irasnak tanulasaban ne rösteld magadat gyaszkorlani. Mert istia es erős dologh, sem csat

lár és feltör befeddel nem kevankozik az elmére, sem semmi nyelvnek sin mutatásával valami héiában valót nem feddődik. Felőte igen fel indítia, azt az ki nem az sónak, de az dolognak kevanoia, es felőte igen megh rőtteni az batorlagossan cselekdőt.

Ad Hieronymum Epist. 8. Ennekem ugy teszik, hogy veszedelmes el hinni, hogy az sent irasban valami hazuglag volna, az az, hogy azok az emberek, kik által minekünk az az iras meg nyilatkoztatot es irattatot, az ő irasokban hazuttanak volna.

Ad eundem Epist. 19. Megh vallom en te kegyelmednek, hogy csak azoknak az irasoknak, kik immar regula szerént valoknak nevezetnek, tanultam oly böcsületer tenni, hogy el hittem, egyik azok közzül, kik irak, nem tevelygöttenek: Ha penigh abban talalok olyat, mely az igazsaggal ell:nkezenek, egyebnek nem itéllem, hanem, avagy az könyvnyomtatónak vétkének, avagy az kik magyaraztak nem értőtek, avagy penigh en nem erihetem. Egyeb irasokat penig ugy olvasok, hogy azok az kik irak, akar mely sentiseggel es tudomannyal megh ékeztetven legyenek is, arra valo kepest igaznak nem tartom, hogy ők ugy értőtek: hanem ha vagy az sent irasbol, avagy mas bizonyos okokbol, mely az igazsaggal nem ellenkezik, en velem igaznak lenni el hithetnek. Te feleled is

lőled is io Ariamfia egyeb ítéletben nem vao
gyok: sőt tellyességgel nem ítélem, hogy az te
írasodat ugy kevannad olvastatni, mint az
Prophetaknak avagy Apostaloknak írasokat,
kikben nem szabad kételkedni.

Ad Vincentium Donatistam Epist. 48. Ariamfia, az sēnt írasnak bizonsági ellen, mellyek
sokak, bizonyosak, nyilván valok, es keiseg
nelkül valok, ne igyeközzél bōdni parvaros
kat, az Pispōkōknek írasokból, akar mi
idōnkbeliek legyenek, akar Hilarius, akar
Cyprianus, &c. Először, mert effele írasnak
nem ér meg kel valastatni az sēnt írasnak mel
tosagatul, Mert nem kel azt ugy olvasni, mint
ha az mi azokbul bizonsagul elő hozattatik,
nem volna szabad maskeppen érteni, ha az
igassaggal nem egygez. Mert bizonyara azok
nak sāmok közzül valok vagyunk, kiknek az
Sz. Pal azt mondotta: Ha mit maskeppen ér
tőtök is az is az Isten ielenőtte meg ünektiek.
Mind azon által abban az útban iariunk, az
melyben iutattunk, mely az Christus: mely
utrol így szól az Szent David: Az Isten kō
nyōrūllyōn raitunk, es algyon megh minket
vilagossá megh az ō tekintetü mi raitunk,
hogy megh ismeriük ez földön az te utadat
minden nemzeisegōkben az te idvōziōdet:

Contra Donatistas de Baptismo cap. 3. Ki vol
na az ki nem tudna, az sēnt írast, mind O
s mind Vy Testamentomot, bizonyos hata

taban megh maradni, és minden Pispókoka-
nek, kik az utolsó időben voltak, úgy ele-
ikben vettek lenni: hogy nem szabad kés-
tőlködni felőle: igaz legyené az, az mi ab-
ban meg irattatott.

Gregor: in Moralibus.

Minden tudomant és bölcseséget az Szent
Írás felől hallad, hogy ne folyjak arról hogy
igazat mond, hogy az mennyei hazara hívog-
gat, hogy ez földi kevanfogokul annak az ki
olvassa ívét el vonnya, hogy homalyos be-
fedőkkel az erőseket gyakorollya, és az kis-
csinyeknek alazatos befedekkel hizelkodik.
Be sem rekesztőt avagy farlattatott, hogy fel-
ni kellene, úgy sem nyilatkoztatott meg, hogy
ala valova legyen: de hasnival az unást el-
veszi, és ménnel inkább gondolkodik az ember
felőle, annyival inkább ferettetik.

Ioannes Maxentius lib, Dialog. lib. 2.

cap. 15.

Nem ellenkőzik az Szent Írás magával,
azoknál, kik azt kegyessen erők: de azoknál
tezik ellenkőzni, kik az Eretneseghnek
lelkéről megh csalattatvan az igazat nem
erők.

Hilarius lib. 2 de Trinit.

Mi volna el hagyattatott és homalyos? Az
Istennek igeiben mindenek tellyesek és tőkeli-
tessek, úgy mint, az mellyek adattatvanak
adtul az ki tellyes és tőkeltetett,

Athanasius in disputat: habita in Concilio: Niceno.

Tavul legyen, hogy az ember az Isteniől
farmazot irasoknak ellene mondgyon, mint
ha mindenek egymással nem egyeznének.

Epiphanius contra Noëtianos heresi, 57.

lib. 2. Tom. 1.

Mely tiikoskeppen, mely csodallatossan,
mindeneket meg magyaraz az Szent iras. *Contra Ariomanitas heresi. 69. lib. 2. Tom. 2.* Min-
denek ündöklők világossak, es semmi ellene-
kezés nincsen az Szent irasban. Ittem. Nem
de vagyone az Szent irasban valamí ellenke-
zes, mely mindenkör igazat mond? Tavul
legyen az. *Contra Audianos heresi. 70. lib. 3.*
Tom. 1. Valamellyeket az Isten ből es mond,
azok mind igazak, ha az mi értelmünket ne-
mellyekben felül haladgyak: is. Nemde valas-
mi magával valo ellenkezés vagyone az Szent
irasban? Tavul legyen. Semmi magával va-
lo ellenkezés nincsen az Szent irasban sem eg-
gyik fő az másikkal ellenben nem vetetik.

Contra Anomæos heresi, 76. lib. 3.

Tom. 1.

Mindenek nyilván valok az Szent irasban
azoknak kik az ő okoskodásokkal az Szent
irashoz akarnak járulni, es ő magokat az
ördögökiül megh nem hadiak csallatni. &c.

Le. 11.

Lactantius lib. 6. cap. 21.

Nem de az Isten az elmének, földnek, es nyelvnek formaloia, nem tudnaé ekössen földani? Sőt bizonyara nagy gondviseleseből fin nélkül valonak akaria lenni az mennyesieket, hogy mindenek az mellyeket földana meg értenek.

Chrysost. homil. 12. in Genesin.

Az fenti iras magat meg magyarázza, es az halgatoi nem hadgya tevélygeni. In Psal: 95. Semmit nem szabad az elmének maga gondolatlabol. bizonyfagh nélkül földani. Mert ha fenti iras nélkül mondattatik valami, az gondolkodas tantorogh, néha eggyezvén, néha ketelkedven, az hűaban valo befedet néha be vévén, néha penig uralvan. De mikor az Istennek igéiből iő ki az bizonyfagh, mind az földonak befedet, mind az halgatonak elméiet meg erősíti.

Ambros: lib. 2. de paradyso cap 3.

Az fenti irasban nem könnyen kel meghevünk ha mit megh nem értünk is. Mert sokak vadnak, az mellyeket nem az mi elménkből kel merrekelnünk, hanem az rendesnek, es az igének nagy voltiabol kel bőcsülnünk:

III. Iesuitak tudománya.

Az kik az igaz Isteni tisztetletnek meg varadafát kerannak, meg kel azoknak mindenesztől, az

szent írásnak olvasását, az közönseges neptől (parasztoktól) tiltani. Ezi tanítvány az Iesuitak az könyvben, mely Censura Colonienſis nevezetetik, artic. 1.

IIII. Iesustudománya.

Az kik az igaz Isteni tisztetnek, es az Anyaszent-egyhaznak meg maradasat kevannyak, szűkösegh minden híveket, akar kik legyenek, az szent írásnak olvasására szolgálmatossággal inteni.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Tartunk erősebbet az Prophetaknak beszédét melyhöz jól cselekedtek (ti. is o szegény kössegh) halgarvan, ugy mint vilagoskodó főveinekhez az homalyos helyén, míg nem az nap tündöklék, es az est hainál csillagh fel támad az ti bíverőkben 2. Pet. 1. vers. 19.

Az kik fővebbek valanak (az kössegh közül) Theſſaloniában, véve az ígert nagy buzgosággal, naponként tudakozván az írásokat, ha ekkeppen volnanak ezek. Act. 17. vers. 11.

Az Christusnak ígéie lakozzék ti bennetek (Colossa Varosbeli parafitok) gazdagon minden bölcseseghben, tanítvan es intven
egyest

egymást enklesekkel, dícsíretekkel, és lelki enkökkel, io kedvel enkelven az Vrnak az ti sívetekben. Colof: 3. vers. 16.

Iay tinekiek törvény tudok, mert fel vőttek az erielemnek kulcsát, ti magatok be nem mentek, és az be menőket megh tiltjátok. Luc. 11. vers. 52.

Kerlek azért teged Aíam, hogy küld el őtet (az Lazart) az en Aíiamnak hazához: mert vadnak őt aíamfiak (parafók) hogy bizonfagot tegyen nekik, hogy ők is ne jőjenek ez győtrelemnek helyére. Monda neki Abraham: Vagyon Mosefek és Prophetások: halgassak őket. Az penigh monda, Nem, Aíam Abraham, de ha valaki az holtak között mennénd ő hozzáfok, megh ternek. Monda penig neki: Ha Mosest és az Prophetakat nem halgatták, ha valaki az holtak között fel tamadna is, nem hinnének. Luc. 16. vers. 27. 28. 29. 30. 31.

Boldogh ember az ki eyel nappal az Vrnak törvényeben gyönyörködik. Psal. 1. vf. 1.

Olvasd el az törvént az egész Izrael előt az ő hallásokra, gyűics egyben az nepet, fífiakat és asszoniallatokat, az te kicsinkeidet és iővenénidet, kik az te kapuid között vadnak: hogy halljak és tanuljak, és fellyek az ti Vrástokat Istentőket, és őrizzék még az törvénynek minden ígeit. Deut. 31. vers. 11. 12,

El ne ravozzék ez törvénynek könyve az te

Éadtól, hanem gondolkodgyal arról, eyel es nappal, hogy megh őrizzed es cselekedgyel mind az ſerént, az mint meg vagyónírva abban, meri akkor leſznek ſerentcſések az te útad id es akkor leſeſ boldog Iofue. 1. verſ. 8.

Tudom hogy meg parancsollya Abraham az ő fiának, es az ő haza nepenek ő utanna, hogy meg őrizzék az Vrnak utát. Gen. 18. v 19.

Monda az Iofue Moſesnek, Vram Moſes ſiles megh őket ne prophetallyanak: Felele az Moſes, Avagy en érőtem irigykődőle? Vay ha az Vrnak minden nepei Prophetallanak, es adná az Vr az ő lelkét nekik? Numer. 11. verſ. 28. 29.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Origenes in Exodum homil. 12.

Micsoda meg térni? Nem egyéb, hanem ha mind azokat, mellyek ez vilagé, es az teſté hatra hadgyuk, es igyekezetiünkkel, meſterſégünkkel, elménkel, ſorgalmatoſſagunkal, az Iſtennek igjere ſietőnk, es igyekőzőnk, es az ő törvényeben eyel nappal gondolkodunk, mindeneket hatra hagyvan az ő tanubizonſagiban gyakorollyuk magunkat: ez az Iſtenhez való megh térés. Ha te akarod, hogy az te fiad valami tudomant tudgyon, Grammaricát avagy Rethoricát, nem de űreſnek nem akarodé

akarodé hogy legyen egyebektől, és csak az egyben foglallya magat? Doctörokra, mesterekre, könyvekre, kölcsögedőt nem sanod, hogy szükség ne legyen, míglen igyekezetét vegben nem víbi. Kicsoda közzülünk, az ki az Isteni dolgokra így igyekeznek? Kicsoda az ki így munkalkodnék? Kicsoda az ki így forgalmazkodnak az mennyekben mint ez földiekben? Mit panaszkodunk hat, ha az mit nem tanultunk, nem tudgyuk? Nemmellyek közzületők, ha meg hallja az ígék mellyek olvastatnak, mindgyarast el mennek. Az mit mondanak is azokrol egymás között semmi tudakozas, semmi bezelgetes nincs, sohul az ő parancsolatinak emléközeti nincs: Kerd meg az te atiaidat, és meg mondgyak teneked: az te veneidet és hirdetik te neked. Nemmellyek még azt sem variak csendesen, míg az Anyaszent-egyhazban az ígék el olvastassanak. Nemmellyek penigh, ha el olvastatnak is, nem tudgyak: hanem az Vranak hazaban, messze valo helyekben, világi dolgokban foglalatoskodnak. Kik felől en azt merem mondani, hogy mikor az Moyses írása olvastatik, hogy az ő hívőkre nem földel, hanem neminemű kö fel vettetőt. Mert ha az, az ki jelen vagyon, az ki halgattia, (az ígét) és figyelmetős, és az mellyeket hall, elő forgattia és vizsgálja, és az kiket még nem érthet, tudakozza és megtanulja, aligh inte

hat az tudomannak szabadfagára az, az ki el
 reyítte avagy be dugta az ő fölet hogy ne
 hallja, es hadial fordul arra az ki olvassa, mi-
 keppen mondhatni, hogy annak biven födel
 volna, holot ahhoz még az bőűnek födele is,
 mely az főnak főngese, nem erkőzhetik?
 In Levitic: homil: 4. En ha lehetne, hogy eyel
 nappal az Vrnak törvényében gondolkod-
 hatnam, es az egész bent irast elmemben főd-
 hetnem az en aldozatimnak emléközeit az
 Vrnak be adnam. Bizonyara ha mindeneket
 mégh nem cselekedhetűnk is, avagy csak
 azokat mellyeket az Anyaent egyházban
 tanítunk elmemkben tarsunk. Homil 9 Az
 Christus csak azokért könyörőgh, az kik az
 Vrnak sorsai, kik őiet az ayto előt variak, az
 kik el nem tavoznak az Templomul bőyte-
 lesőkben es könyörgésőkben foglalvan ma-
 gokat. Avagy üilődete, ki mégh innep na-
 pon is aligh megy az Anyaent egyház-
 ban, es nem vagy figyelmes az igének hal-
 gatasára, sem igyekőzel az parancsolatoknak
 megtartására, hogy az Vrnak sorsa iőne te
 read? Kevannyuk mind azon által, hogy
 avagy csak ezőket halván, igyekőzzétők,
 nem csak az Anyaent egyházban az igét
 hallani, hanem az ti hazatokban is gyakora-
 lani magatokat az Vrnak törvényenek eyel es
 nappal valo gondolkodásban: mert ott va-
 gyon az Christus, es mindenűt az kik őiet ke-
 relők

refik ielen vagyon. Ennek-okaert parancsol-
 ya az ő törvényeben hogy mikor uton ias-
 runk, avagy otthon ülünk, vagy agyunkban
 feksönk, vagy fel kelönk, elmelkedgyönk ő
 felőle. Ez igazan az aytó előtt varni, az bents-
 seghben mulatozo papi fejedelmet, es az Vra-
 nak sorfava lenni. Vgyan azon homilyaban,
 az az. prädikatioban egy keves igeek utan, szólte
 igen szidalmazza avagy feddi, kik mikoron hal-
 lyak olvasatni az irast, az mint illenek nem figyel-
 metőznek hozzá. Vegezetre az testnek szabola-
 zására intven, es az leleknek fel göriztesere az
 Isten igeiének halgatasa es olvasasa felől így szoll.
 Ha az Anyasent egyházban gyakorla megy,
 fűledet arra figyelmeztetőd, az mennyei pa-
 rancsolatoknak magyarázatul vesződ, mi-
 keppen az érellel es gyönyörűséggel az test,
 ugy az lelek Isten igeiével megh gyógyul: es
 erősebb lévén az testő magához való engedel-
 mességhre hajtja es kényszeriti. Az leleknek
 annak-okaert iaplato eledeli az mennyei dol-
 goknak olvasasa, bűntelen valo könyörges,
 az tudomannak igeie. Ezekkel az eledelők-
 kel iaplaltatik, ezekkel gyógyul megh, ezek-
 kel leßen győződelmesse. Mellyet miért hogy
 nem cselekedtek ne panaszkodgyatok hat az
 ti testetőknek erőtelensége felől.

In 12. cap. Epist: ad Rom. Allania Orige-
 nes, hogy megh nem újratathatik az mi el-
 menk, hanem csak az Isten igeiének es az böl-

cselegnek elmeködésevel, es annak lelki értelmevel. Es menijvel eleb megyen valaki az irasokban naponként, es értelme menijvel inkább elősül, annijval inkább mindenkor üjtatik. *Mox addit.* Nem tudom ha még üjtathatik az erzekönsegh avagy elme, mert rest az Isten igeiének es az lelki ertelemnek gyas korlasaban, mellyekkel nem csak megh ertőherné az kik meg irattatának, de ugyan világosban is magyarázhatná es magara babbathatná.

*Eusebius Emissenus homil : in Dominic. 4.
ab Epiphaniæ ferijs.*

Ezt az szokást kel az kerebíyeneknek megtartaniok, hogy minden nap az sents gyűlésközertben mennyenek, minden nap magok is olvassanak, avagy ha azt nem cselekedhetik, egyebeket kik olvasnak, halgassak.

Chrysost : in Genesin, homil : 29.

Kerlek hogy büntelen ide iöjjetek, es az sents irasnak olvasasat borsalmatossan halgassatok; nem csak akkor penigh mikor ide iöjtok, de outhon is az Bibliat kebetökben vegyetek, es az minemü hason abban nagyon nagy nevén vegyetek. Mert onnan sok nyereseg barmazik. Mert először az olvasasal, az nyelv meg üjtetik : annak utanna az lelek barmyat vesen es fel emeltetik, es az igassagának napianak fenyevel tündökölterik, es abban az időben, az tisztatalan gondolkodásnak

nak edelgetéseiről megh szabadították, nagy nyugodalomban és csendességben élvén. Annak felőtte az mi nést az testnek ereiének öreg biterere, az az edel cselekősi. Mert lelki edel, és meg erősi az lelket, alhatatossa testi: nem engedven hogy hejában való gondolkodásoktól el vonattassék, hanem könnyűvé és sarnyassa tévén az eghben fel vísi. Ilyen nagy nyereséget azért, kerlek, ne vesztőnk el, hanem házonknál is foglallyuk magunkat az sent írasnak olvasásában, itt is ielen levén, nem hazug és hiában való beszélgetésekben mulassuk az időt: hanem az miért ide gyűlőnk, és az mit olvasnak arra halgassunk, hogy nagyobb hasonnal innét el meheszünk. *Et haud multò post.* Nekünk az sent írásban úgy kel forgalmazkodnunk, hogy nem csak magunknak elegendendő legyen, hanem hogy másokat is segíthessünk, és hogy mind feleséginket, szolgáinkat, bomszédokat, barátunkat sőt ellensegűnket is legyen miből feddenünk és tanítanunk. Mert olyaténok az lelki tudományok, hogy közönségesen mindeneknek hirdettethetnek, és semmi külsőbség nincsen ő benne, hanem ha valaké lenne, az ki figyelmesben halgatna reia, és nagyobb buzgosággal mást felül haladna.

Idem in Evangel: Ioannis, homil. 13. Szégyen minekünk: hogy az Samaritana asszoniallat, kinek őt ferie volt, oly forgalmazos volt az tanulás

nulasban, hogy sem az napnak ideivel sem egyéb forgalmatosságokkal, az Iesus tanításának halgatásatul el nem vonattatott mi persigh nem hogy az mennyei dolgoknak tanúságot keressük. de sőt mindenekben egyenlőkeppen való bátorságban vagyunk, azért hagiunk hatra mindeneket. Kicsoda, kerlek, mi közöttünk, az ki hoza menvén (az bent gyűlékőzetből tudni illik) az ki valami keresztényen emberhöz illendő dolgot cselekednek? Kicsoda tudakozza az bent írásnak értelmét? Bizonyára senki sem: hanem sokaknak kezekben az kotska tablet, es boka csontor (kivel az kotskat íadzak) talallyuk, az könyveket igen ritkan: kik ha valakinél vadnak is, mint ha ingyen sem volnanak, az ladaban be zarvan tartják, avagy minden tanúságokat csak az könyveknek es bőűknek mi voltában helyhezterik: nem hogy olvassak, sem hogy valami hasnot innét vegyenek, hanem hogy gazdagfagokat, es tisztesség kevanasokat ebben meg mutassak. Illyen nagy am az hitjában való dicsősség. Egy tisztesség kévanor sem hallok, hogy eriene az írást, de csak az szép bőűket csodallya. Micsoda nyereség vagyon, kerlek, ebben? Nem azért adattattanak nekünk az írások, hogy azokat csak könyben tartsuk, hanem hogy elmenkben olcsuk. Az könyveknek tartalma azért, az Sídoknak tisztesség kevanasok, kik

sok, kiknek az parancsolatok börtükben adatainak, nekünk pedig nem úgy, hanem ha az mi börtünknek test szerint való táblaiban. Nem ismét azert az könyveknek szerzeset: sőt inkább és felőtte igen kerlek, hogy azokat meg börtük: de úgy azert, hogy mind az börtük, és mind annak értelmét börtelen elmenkben forgassuk, és így tisztítsuk meg az mi börtünk.

In Epist. ad Coloss. homil. 9. Halljátok kik is jelen vadatok, ti közönséges (paraszti) emberek, és az kik feleségtök gyermektök előtt iartok, mihelyen parancsolatik tiéktek is az irást olvasni, nem csak imígy amugy, hanem nagy forgalomossággal. Mert mihelyen az gazdag és sok pénzű ember, karcsu veke lehet: ezenképpen ha ki az bölcseségnek tudományában gazdag, nem csak börtenséget, de még nyomorúságokat is könnyen, sőt még amannal is, könnyebben börtendhet. Ittem. Ne kesseletessel meg mastanito miatt, Vagyon nálad Isteni felelet. Senki teged úgy meg nem tanithat mint az Egyeb te neked gyakorta avagy hűaban való dicsőség által, avagy irigységh által hirtelkodik. Halljátok kerlek mindnyáian kik világiak vadatok. Szerezzeitök magatoknak Bibliát, mely az ti lelkeitöknek orvossága: ha egyebet nem akartok is, avagy csak az Vy Testamentomot börtözzeitök meg, az Apostoloknak cselekedéseitök.

ióket, az Evangeliumokat, bűntelen való és
 Iereny tanítókat. *Rursus ibidem ad patres fami-*
miliās. Minekünk csak tiéket kel való tanítas-
 nunk, feleségióket penigh és gyermekióket is
 nektek kel való tanítani. De mindeneknek
 vegbe vételei mi reánk bizzatok: annakoka-
 eri sok nehezségünk is vagon. Tanácsaitok,
 úgy mond az Apostol, és íncsiótok egymást
 eneklesekkel, dicsíretekkkel és lelki enekkekkel.
 Sőt az Chrysostomus is azt erősití, hogy az
 bűléknek iűsiók az, hogy az ő gyermekóket
 tanicsak eneklesekre és lelki enekkekre.

Hierony: in 2. cap. Epist: ad Titum.

Gyakorlataflek az erielem, és az elme legel-
 teteflek minden napon az benti írasnak olvas-
 safaval, és nem tamadnak mi közöztünk bo-
 lond kerdezkódések. Vgyan ezen Doctor,
 mind az bűzeket, cűvegyeket sok helyeken
 írta az benti írasnak naponkent való olvasa-
 fara, az mint meg írtzik az ő leveleiből, mel-
 lyeket írta az Demetriadeshez, Lætához, Salva-
 niához, Furiához, Geruniához, Celanti-
 hoz, Eustachius-hoz, &c. *In expositione. 1. cap.*
ad Titum. teddi azokat, az kik azokat, kik az
 benti írásban foglalatosok, úgy mint hason-
 talanokat meg utálnak, &c.

V. Iesuitak tudománya.

Az szent írasnak olvasafa, nem csak haszonta-
 lan, de sokkeppen artalmas és veszedelmes is az

Anyas

Anyaszent=egyháznak. Ezt tanítják az Iesuiták az könyvben, mely neveztetik Censura Colonienſis, fol. 21. Canisius is az ő Catechismusában, fol. 301.

V. Iesustudománya.

Az szent irasnak olvasása hasznos, es teljességgel szükséges az Anyaszent=egyháznak minden tagjainak.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Az ki meg utálja az ígét, gonoszul leszen annak dolga: Prov: 13. vers. 13.

Iay tinektek törvény tudtoknak, mert felvöttetek az erielemnek kulcsát: ti magatok be nem mentek, es az be menőket meg tiltjátok. Luc. 11. vers. 52.

Nem hegyenűlek még akkoron, mikor az te parancsolatidra nezendők. Miben iobbírtia még az ífju az ő útát? Az te bebedidnek meg őrizeseben, Psal. 119. vs. 6. 9.

Minden en bebedim igazak, nincsen azokban valami elfordult, avagy gonoz, igazak azoknak az kik errik azt, es az kik keresik az tudomant, Prov. 8. vers. 8. 9.

Mikoron az iövendő mondas meg bűnenedik, el oöl az nép. Prov. 29. vers. 18.

Mert

Mert nem segyenlem az Christusnak evangeliomat, mert Istennek hatalma idvös segere minden hívőknek. Rom. 1. vers. 16.

Bizony bizony mondom tieknek, valaki megtartangya az en befedemet, halalt nem lát örökre. Ioa. 8. vers. 51.

Ha hittelők volna Mosesnek, hinnétek ennekem is: mert en felőlem ő irt. Ha penigh az ő írásnak nem híztek, miképpen az en befédimnek hinétek. Ioa. 5. vers. 46. 47.

Tevőlyögiők, nem tudvan az írásokat, sem az Istennek hatalmat. Matt. 22. vers. 29.

Az álnok es hitegető emberek penig eleb mennek gonosábra, tevelyesben hozván es eltevelinteven. Te penigh megh maradj azokban az mellyeket tanultal, es az mellyeketre bizattaltal, tudvan kiül tanultad. Es hogy gyermekfegediől fogva bent írásokat tudtal, az mellyek bölcsé tehetnek tegedet az idvös segre, az Christus Iesusban valo hínnek általa: Mert az egész írás Istentől származot, es hasznos az tanításra, az győzelekre, az egyenőstésre, az oktatásra, mely vagyon az igazságban. Hogy tökéletes legyen az Istennek emberei minden jó cselekedetre késztetői. 2. Tim. 3. vers. 13. 14. 15. 16. 17.

Migh oda megyők, foglalatoss legy az olvasásban, az imésben, az tanításban: Tunyaságod miat el ne hadgyad, az aiaideket az mely te benned vagyon, az mely adattatott

teneked

teneked az iövendelesek által, az gyülekezete-
ben lévő tanítók kezeinek reád vetésével
egyetemben. Ezekről gondolkodgyal, ezeka-
ben ály: hogy az te előmenetelőd nyilván va-
lo legyen mindenekben. Oyad te magadat
es az tudomant: megh maradgy ezekben,
mert ezeket cselekedven, te magadat is megh
tartod, es azokat is kik halgatnak tegedet.
1. Timot. 4. vers. 13. 14. 15. 16.

Az Moysesnek reghi nemzetsegetől fogva
minden városonkent vadnak, az kik hirdet-
sek ötet, ki az ő gyülekezetekben minden
bombaron olvasztatik. Act. 15. vers. 21.

Valamellyek megh irattatának, az mi ra-
nufaginkra irattatának, hogy az irásoknak
bekefeggel valo szenvedese es vigasztalasa által
remenysegünk legyen. Rom. 15. vers. 4.

Boldogh az ki olvassa, es az kik halgatnyak
ez Prophetianak befedit, es megtartnyak mel-
lyek azokban megh irattatának. Apocal. 1.
vers. 3.

Az Christus, az ördögöt iras által győzi
megh. Matt. 4.

Az irások által oltalmazza az Christus az
ő tanítvanit az Phariseusok ellen. Mat. 12. 15.

Nem irattatot penigh csak ő érötte megh,
hogy tulajdonitattat ő neki. De mi éröte
tünk is, az kiknek jövendőben tulajdonít-
tatik, az kik hisznek. Rom. 4. vers. 23. 24.

Megh irattatának ezek az mi intefönkre,
D az kikre

az kikre ez világhnak veghei íutottának:
3. Cor. 10. vers. 11.

Az mikeppen le áll az zápor es az ho az
eghből, es többé oda vissza nem tér, de megh
rehoáti az földet, es gyümölcs terméve teszi:
így lehen az en ígém, mely az en hámbol ki
megyen, nem tér vissza en hozzam üressen,
de azt cselekefi, az mellyeket akarok, es az
mire bocsattam el őtet. Esa. 55. vers. 10. 11.

Ime el íőnek az napok, azt mondgya az
Vr, es bocsatok ez földre ehsegőt, nem ke
nyernek ehseget, sem visnek somiusagat, de
az Istennek ígeienek halgataának ehsegét.
Amos. 8. vers. 11.

Boldogok az kik halgatniak az Istennek
ígeiet, es megh őrizik azt. Luc. 11. vers. 28.

Az ki Istentől valo, az Istennek ígeiet hal
gatia. Ioa. 8. vers. 47.

Az ki titeket nem vesen, es nem halgatia
az ti bebedetőket, ki menven abbol az háza
bol, avagy abbol az városbol, verietek le az
ti labotoknak porát. Bizony mondom neke
tek, könnyeb lehen Sodoma es Gomorrha
földenek az tiúlnen napian, hogy nem mint
annak az Varosnak. Matt. 10. vers. 14. 15.

Megh vettőtek az seregőknek Vranak tör
venyét, es az bent Izraelnek bebedet karom
louák: annak okært fel göriedet az Vrnak
haragia az ő népére, es ki nyuitotta az ő ke
zét ő reia, es megh verte őtet. Esa. 5. vers. 24.

mindeneket meg ísít, az pokolnak felelmét
 sörzi es az olvasónak szívét az mennyei öröme
 re fel indítja. Az ki mindenkor Istennel
 akar lenni, gyakran kel könyörgeni es olvasa
 ni. Mert mikor neki könyörgünk, Istennel
 beszélünk akkor: mikor pedig olvasunk, az
 Isten szoll minékünk. Ket fele aiandeket hoz
 az bent írásnak olvasása, mert avagy az elmé
 nek értelmét elősíti: avagy, ez világi hiszagoka
 tul az embert el vonvan az Istennek szeretetére
 viszi. Tisztességes munka az olvasás, es az el
 menek tisztulására sokat használ. Mert miképe
 pen az testi eledellel táplaltatik az test: ugy az
 Istennek beszédevel táplaltatik es legettetik az
 belső ember, mint az David mondgya: Mely
 edessek az te beszédid Vram, minden lépés
 méznek felőte az en száimnak. De boldogab
 az, az ki az bent írásban foglallya magát,

Ambrosius sermon : 35.

El mulatja az testnek ehseget, az ki az ol
 vasásnak abrakiava figyelmetőz sem az has
 nak gondgyat nem viselheti az, az ki az
 mennyei tudomannak eledelét keresi. Mert
 az mennyei tudomány megh újtas, mely az
 lelket hizlallja, mely az belső részeket megh
 köveríti, az mikor, az bent írásbol az éligh
 valo szonak eledelét vessük. Az mennyei tu
 domány eledel, mely örök életet ad, es az ör
 dőghí kísértetnek incselködését mitőlünk el
 rekeszi. Hogy pedig az bent írásnak olvasása
 élet les

élet legyen, az Vr tehen bizonfagot felőle,
mondvan: Az befédők mellyeket en föllo-
tam rínektek lelek es élet.

Chrysostomus in Evangel: Ioan. Homil. 13.

Ha az mely hazban az Evangelium va-
gyon, oda az őrdög be nem mēr menni:
menjvel inkább azt az embert, kí az ſent iras-
nak olvasafaban gyakorlya magat, ſem az
őrdög, ſem az bűn nem illeti: Szentöld meg
azert lelkedet, ſentöld meg teftöder: mely
ugy lehen ha az Evangelium mindenkor ſi-
vedben es nyelveden lehen. Hogy ha az
nyelvnek rufaga meg undokínia az lelket,
ha az őrdögöket elő hja nyilván valo dologh
hogy lelek ſerent valo olvasaffal az lelek meg
ſenteltetik, es az ſent Leleknek kegyelme be-
vön belé öntetik. Iſteni eneklesek az irasok:
ebből keressünk az mi lelkünk indulatinak
orvoffagot: melynek hafnos voltat ha meg
tekinteniük, még mondhatatlan: es hihetes-
lenkeppen arra figyelmezőznenk. Ezeket en
gyakorta mondom: avagy nem modnelkül
valo dologhé az, hogy az piarzi emberek, az
ſekereſeknek es ugraloknak, nevőket, nemős-
ket, varosokat, cselekődetőket, erkölcsőket, es
ki mit cselekődhetik kordera tudgyak: az
kik penig ide jőnek, tellyeffeggel tudatianul
mennek innen el, ſőt még az ſent Biblia-
nak, ſámát ſem tudgyak?

Homil: 3. de Lazaro. Mindenkoron ímelek,

a-megh sem bűnöm inteni, hogy nem csak itt
 halgassatok az mi mondattatik, de még ott
 hon is forgalmazottan az benti írásnak olvas-
 sálat gyakoroljátok. Melyre még azokat is
 kik en velem csak magunkban szemben vol-
 tanak nem bűntem meg inteni. Hogy en-
 nekem valaki ne mondhatna, hiában való
 bók azok, sokak vadnak benne mellyeket
 meg verhetni. En törvény tetelben forgolo-
 do ember vagyok, közönséges dolgaim vada-
 nak, mester ember vagyok, feleségem es gyer-
 mekeim vadnak, hazam nepere kel gondot
 viselnem, világi ember vagyok, nem en dol-
 gom az sz. írásnak olvasása, de azoké az kik
 ez világhit magokat meg vontak, az kik az
 hegyeknek teteit el foglaltak, az kik bűnül en-
 azt az életöt követik. Mit mondaz te ember?
 Nem te dolgozó az benti írás forgatása, mert
 samlalhatatlan sok forgalmazagid miatt el-
 vonattatol? Sőt inkább te dolgoz, hogy nem
 azoké. Mert azok, nem annyira bűkölkö-
 nek az írásoknak segítség nélkül, mint ti, kik
 az munkának sok vizeinek közepőre ha-
 nyattatok. Mert az kik az pusztában vontas-
 nak fatort, törvény dolgokban való foglalas-
 tosságtul üressék, senkivel tarsalkodások nín-
 esen, de abban az csendez nyugodalomban,
 minden bátorsággal bölcselködnek, es mint
 egy parlon ülven, nagy bátorságban elnek.
 Mi ez ellenben, úgy mint az tenger közepé-
 ben ha-

ben hanyattatvan, samlalhatatlan sok, vagy akariuk vagy nem, bűnökben forogvan, mindenkor sűkölködők az bent írásnak sűntelen valo vigasztalasa nélkül. Azok tavul vadnak az hadakozastul, s nem is esnek sok sebőkben. Teneked pedig, mint hogy mindenkor az viadalban allaz, gyakorra üteft vesesi, inkab kel az orvossagh, ugy mint kis felesége is baira hí, fia somorit, es haragra indit, az ellensagh fenekodik, barátia reia irigykodik, sombedgya kergeti, tarfa alaiaskal, az Biro gyakorra fenyegeti, segensagh haborgat, haza nepenek halala siralomra indit, az kit az io allapat fel fuvalkodtat, es az gonoz allapat megh somorit. Rövideden, külömb külömb sok felegondoknak, habosrusagnak, somorusagnak, maga hanyasnak, fel fuvalkodasnak, mind alkotmarossaga, mind sűksege, minket minden felöl környűl veszen: sűkleges azert sűntelen az bent írásbol hadakozo fegyvert kerni. *Et mox.* Most sem lehet, nem lehet, mondom, hogy senki idvözűllyön, hanem ha mindenkor az lelki dolognak olvasasaban foglallya magat, &c. *Item.* Ne mulassuk el, hanem könyveket sűrőzzünk magunknak, hogy életünknek sebot ne vegyünk. Se aranyat ne assunk el, de tegyük el magonknak az lelki könyveknek kencseit. Mert az arany, mennel inkab nevekodik, annal inkab olalkodik az ujan az

kí bíria ötet. Az kí el tetetettől könyvnek per
nig sok hasznat hoznak annak az kinel vad
nak, &c. Et mox. Ne mulassuk el az mi id
völsegünket berelmelm, mind ezek az mi
iobbulasunkra irattatnak: Nagy bastya az
bűn ellen az irafoknak olvasása, nagy mer
dők hely, nagy feneketlen barlangh, az iraf
nak tudatlanfaga: nagy veszedelme az idvöl
segnek, semmit nem tudni az Istennek törve
nyéből. Ez dolog súlta az Eretnekségöket is,
ez monkolitatta még az előt is, ez minde
neket egyben savart. Mert nem lehet, nem
lehet mondom, hogy valaki haszon nélkül
mennyen el, ha az sient irafnak olvasásaban
gyakorollya magát.

Cyryllus de recta fide ad Reginas.

Szükséges minekünk követnünk az sient
iraf, es semmiben adtul, az mi abban megh
irattat nem kel el ravezunk.

Contra Iulianum. lib. 7. Az Görögöknek
könyveiben sok káros dolgok talaltatvan,
megh is az sient es Isteni bebedőket csodal
lyuk. Szollok az irafrol, mely az Istentől har
mazot. Mert micsoda hasznos dolog nem
talalhatna meg az ember ő benne: Minden
egyeb irafoknal világosab, abban az Isteni
elmeiködefnek tündöklő bebedi igazan lattat
nak, &c. az tisztelleges életre minekünk mo
dor mutat, az sient es Isten törvényével az
igassaghra tanit, es minden igassaghnak nyil
van.

van valo uniat minekünk bõrzi.

Hieron. super Psal: 147.

Felõve kõver az Istennek ígéie, minden gyõnyörûsegek benne leven: valamit akarâ, az Istennek ígéiebõl bõvõn sarmaznak, az mint az Sídok mondgyak: mert az Mannas is mikor esik vala, kinek kinek az õ akarattia szerent vala sáiban az ísi.

Ad Demetriad: Virg: Az sents írást gyakorta olvassad, sõt soha az te kezedbõl le ne tegyed, mert azokbol ismerheted megh tellyesfeggel az Istennek akarattiat: abban tiltatnak nemelleyek, parancsoltatnak nemelleyek, megh engedteinek nemelleyek, tanacsoltatnak nemelleyek: tiltatnak az gonoz dolgok, parancsoltatnak az iok, megh engedteinek az közep dolgok, tanacsoltatnak az tõkelleteffek.

Gregorius in Moralibus.

Minden tudomant es tanusagot az sents íras felõl halad: hogy ne bõllyak arrol, hogy igazat hirdet, hogy az menyorságra hívogat, hogy az földi kevanlagoktul az olvasónak siver el vonsa, hogy homalyos befedõkkel az erősséket gyakorollya, es az kisdedõknek alazatos befedekkel hizelkõdik. Be sem rekesztetõt azért, hogy felni kellene, meg sem nyilatkozot ugy hogy alá valova lenne: de hasnával az unást el veszi, es annijval inkább szeretteik, mennel inkább gondolkodas aladarik.

Chrysoſt: ſuper Matth. 22:

Az ſent irasban az tudatlan talal mit tanula
lyon, az vakmerő mit fellyen, az munkalko
do mi legyen iutalma, az gyöngye hiű közep
ſerént valo igaffaghnak eledeler talallya, mely
eledel noha meg nem köveriti az lelket, mind
az által nem hadgya meg halni. Az nagy hi
ső penigh, ott talal lelki eledelöket, mellyek
ötet közel viſik az Angyalok termeſetihöz:
az ki penig ördögiűl megh ſebesittetöt, ott ta
lal orvoflagos eledelt, es idvöſſeger az pæni
tentia által.

Iſidorus de ſummo bono, lib. 3.

Az ſent irasnak olvasafa ket aiandekot
hoz, mert avagy, az elmenek értelmet ad,
avagy, az emberi ez vilaghi hijaban valofaga
tul el vonyan az Iſtennek ſereteiire viſi.

Hugo de arca Noë.

Az ſent iras eletnek könyve, kinek erede
ti, örökke valo, kinek valofaga teſt nélkül va
lo, kinek értéſe élet, kinek irafa el törölhetet
len, kinek tekinteti kevanatos, kinek tanula
ſa könyű, kinek tudomanya edes, kinek
melyſege viſgalhataatlan, kinek beſedi ſama
lathataatlanok, es csak az az egy ige minden.

Idem lib. de anima. Semmi ez eletben nín
csen izre édelleb, ſemmi be vetelere gyönyö
rűſegeſb, ſemmi az elmet ez vilaghnak ſere
teitől ugy el nem valaſtía, ſemmi az lelket
az kiſirtetők ellen megh nem erőſítü, ſemmi
ugy az

ugy az embert fel nem gerieſti, es minden dologra ugy nem ſegíti, mint az ſent irasban valo ſorgalmatoſſag es igyeközet.

Ambroſ: *Epist: 44. ad Constantium*

Sacerdotem.

Az ſent iras tenger, melyben ſok folyo vizek ſakadnak: Vadnak edes folyo vizek es vilagoſſak is: vadnak ſeier forraſok is, melyek az örök életre io izt adnak: vadnak io es edes, lépes mezhöz haſonlo, beſedök is: es kedves értelmek, mellyek az halgatoknak elmeiöket ugy mint valamely lelki iſmiall öné ſözik.

Epiphanius in Anchorato.

Az ſent iras életünk minekünk.

Fauftinus in lib: de fide contra Ar-

rianos.

Az ſent iras azért ſeröztetöt, hogy az ſerént az mi hiúunket es életünkét igazgaſſuk.

Clemens in Strom: lib. 6.

Azt jeleníti hogy az ſent irasbol, minden bölceſeghnek kut ſeie, es igaffaghnak izellya ſarmazik: es hogy nem csak haſnos, de ugyan ſükſegſ is annak olvasaſa.

Beda lib. 2. in Marcum. cap. 7.

Az ſent irasnak iükös dolgaival az alazatoſoknak ſívök gyönyörkönteknek es meghéleztetnek.

Et lib. 1. in Luc. cap. 24. Ha kí Iſtennek

igeiét

igéiét nem eſi, nem gl az az ember.
Idem in lib. 1. Cantic: Canticorum. Ennek
 azért az mennyei tudomannak teievel, mely
 örök életet hoz, az mi Vrunk Ieſus Chriſtus
 nak ſerelmes Anyaſent egyhazanak megh
 mondatot, mellyeből, az örök életet, mellyet
 Adam el veſtöt vala, meg nyerheti az Anya
 ſent egyhaz: es az ő maradékinak ugy mint
 teyből lőt vaia az igének magyarázatia által
 naponként oſtogathat. Mely eledelőkkel mi
 kor az Apoſtali tudomány meſterit talál ma
 ganak, megh mutatia hogy az el oſolhatat
 lan ſent Haromſagot tartia magában. Mely
 eledelőkkel ha ſüntelen nem gl az lelek, nem
 élhet mind örökke.

Albinus in Cap. 3. Eccleſ:

Gyönyörködünk kel nekünk az ſent iráſ
 nak olvasáſában, mert mikor azt cselekeſſük
 akkor elteretünk es útattatunk az életnek ſa
 jából, mely plantaltat az folyó víz mellett.

Carolus Magnus, in opere contra Synodum

Græcam de imaginibus, lib. 2. cap. 30.

Nem ſol az Szent Pal ugy, valamellyek ke
 pekben irattatnak, az mi idvölſégünkre
 valok azok az kepek, hanem így ſol, vala
 mellyek megh irattatnak az ſent irásban
 (tudni illik) az mi tanuſaginkra irattatnak
 megh, hogy az iráſoknak ſenvedeſe es vi
 gaſtaláſa által, remenſégünk legyen az Iſten
 höz. Sem nem mondgya, Minden írot kep,
 hanem

hanem minden írás, mely Istentől származot
hasznos az tanításra, &c.

Item. Nem olvassuk, hogy az Apostolok
ez vilagnak külömb külömb részeire képeket
rendeltenék volna, hanem leveleket küldöt-
ték: sem az emberi nemzetet kepek által az
balvanyozásról, nem hittek az hitnek útjára
gára, hanem írás által: kiknek az mi időz-
tönk is akarattat megh jelentőtte, mely ez,
hogy nem az kepeket, de az írásokat vizsgál-
lyak.

Item: Nem az írói kepek, hanem az írá-
sok engedtettenek az mi hitünknek tanúságá-
ra. Azokban talaltatnak megh az fegyverek,
mellyekkel az ellenkezések ellen hadakozni
kel, mellyekkel az vetkek megh dorgaltatnak,
mellyekkel az íofagos cselekedetők fel gyas-
molitvatnak. Azokban talaltatnak megh az
igassághnak gyümölcsei és eskösi: azokban
talaltatik az vetkeknek es nyomorúságoknak
orvoslasi, az életnek minden részeinek, es min-
den hivatalbeli embereknek regulai. Es
hogy mindeneket rövideden be foglallyak,
azokban, az leleknek örökke való eledele, es
ez jelen való életnek tudománya es bölcsesége
be foglaltatnak. Mert oly elrejtő kéncs az,
mely semmi ion nélkül nem búkolködik, sőt
minden iokkal bővös: melyhöz valaki buz-
gosággal járul, valamit forgalmazással
keres, boldogul hogy megh nyerhetet, ó-
rúl, &c.

Item

Item. Te ki az te hívődnek iſtaſagat az
 kepekben mondod allani, emléközzel megh
 tömienyöző allatokkal előűök allani magas
 dar: mi az Vrnak parancsolatiát ſorgalmas
 toſſaggal keressük az Iſten törvényének köny
 veiben. Te világokkal keresſed az írot kepe
 ket: mi az ſent irasokat gyakorollyuk. Te az
 ſeftőt ſínnek legy iſtőlője: Mi az tiikon ere
 telemnek leſünk iſtelői es keresői. Te az írot
 tablakkal edesgetteſel: mi az mennyei ſozas
 tokkal edesgetetünk. Te az kepeknek iſtől
 leiben, kikben ſem latas, ſem hallas, ſem kö
 ſtolas, ſem ſaglas, ſem illetes nincsen, aly
 megh: mi az Vrnak törvényeben, mely ſegy
 hereilen megh maradunk, melyben az Vrn
 nak bizonyſaga, igazſaga, panarancsolat
 ſia, ſeſelme es iſteli megh talál
 ſainak, &c.

✠✠✠

✠

✠ (:o:) ✠

CAPVT

CAPVT II.

A Z B Ű N R Ő L.

I. Iesuitak tudománya.

AZ bűn nem az, valami az Istennek törvénye-
vel ellenkőzik. Ezt tanítják az Iesuitak
az könyvben, mely Censura Colonienſis ne-
vezetű, fol. 44.

I. Iesustudománya.

Bűn az valami az Istennek törvényével ellenkő-
zik.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Valaki bűnt cselekedik, az törvént hadgya-
ltal. Mert az bűn az törvennek által hagasa.
1. Ioh. 3. vers. 4.

Az törvény által vagyon az bűnnek ismer-
eti. Rom. 3. vers. 20.

Mikeppen egy ember által jött be ez világ-
ra az

ra az bűn, es az bűn által az halál: es ekkep-
pen minden emberekre az halál el hatot, mert
mindnyaian vétkezőstnek. Rom. 5. vers. 12.

Az Istennek embere megh éven az kenyé-
ret Isten parancsolatja ellen, az megh tiltat
helyen, meg emeztetik az Oroslantul. 1. Rea-
gum. 13.

Saul által hagyvan Isten parancsolatja,
országából ki űzetterik. 2. Samuel. 15.

Jonas futvan Isten előt, az ő parancsolatja
ellen el nyelletterik az Czer haltul. Ioh. 1. 2.

Mit mondgyunk azért: az törvén bűné?
Tavul legyen ez: de az bűnt még nem es-
merem, hanem az törvény által. Mert az ke-
vanfagot sem tudnám ha az törvént nem
mondana, ne kevany. Alkolmatossagot vé-
vén penig az bűn, az parancsolat által csele-
ködöt en bennem minden kavanfagot: Mert
az törven nélkül az bűn megh holt. En pe-
niglen az törvény nélkül elők vala regentem,
el őven penigh az parancsolat, az bűn megh
elevenedek

Et statim. Mert tudgyuk hogy az törvény
lelki, en penigh testi vagyok, el adattatvan az
bűn ala. Mert az mit cselekedem, nem esme-
rem, mert nem az mit akarok azt cselekedem,
de az mit gyűlölek azt cselekedem. Ha penig
az mit nem akarok azt cselekedem, egyet-
ertek az törvennyel hogy io legyen. Mostan
penigh nem en cselekedem azt, de az en bennem
nem

nem lako bűn, &c. Rom. 7. vers. 7. 8. 9. 14.
15. 16. 17. 18. 19. 20.

Az lelek az mely tudatlanfagbol verkezen-
dik, es azok közzöl eggyet megh cselekefik,
mellyek meg tiltatnak az Vrnak törvénye-
ben. Levit. 5. vers. 15.

Mivel hogy által hágták az törvent, el valo-
toztatták az parancsolatot, el ostanták az őm-
rőkke valo frigyot, ennek okaert atok emésti
megh az földet. Esa. 24. vers. 5. 6.

Ha semely valogatok lestek, bűnt cselekefi-
tek, megh feddeivén az törventül ugy mint
által hagok. Iacob. 2. vers. 9.

Hald megh te égh, imé én erre ez népre
gonofit hozok, az ő gondolatioknak gyű-
mölcsét, mert az en befedimet nem halgat-
tak, es az en törvényemet el vetették. Ierem. 6.
vers. 19.

Mivel hogy el hadták az en törvényimet,
azi mondgya az Vr, mellyet nekiek adiam,
es nem halgatták az en szomat, es nem iartak
azokban, es az ő szívőknek gonoflaga utan
iartanak, es az Bal utan, &c. Ier. 9. vers. 13.
14. 15.

Ezekkel az bizonyfagokkal erőssitetik,
hogy az bűn, az törvennek által hagasa.

PATEREK BIZON-

SAGHI.

E

August:

August: lib. Contra Faustum Manich: 22.
cap. 27. Tom. 6. & citatur à Petro
Lombardo lib. 2. Dist. 35.

Ezek után megh kell látni, azt mondgya Lombardus, mi legyen az bűn. Bűn, mint Sz. Agoston szól, minden beszéd, avagy cselekedet, avagy kevanfágh, valamely az Isten törvénye ellen leßen.

Oecomenius in Epist. 1. Iohan: cap. 3.

Tudnunk kel penigh, hogy az bűn az isten sagtul valo el tavezás: az hamisságh penigh, az adattatot törvennek fel bontása, mint ha törvény nélkül való mondanal: es mind az ketőnek eredeti innen vagyon, mikor az isten sagtul el tavezunk, avagy az törvényt fel bontjuk.

Theodorus definit.

Magyarazza az bűnt, es azt mondgya, hogy, nemely törvennek szabad akaratal valo által hágását icedzi.

Cyrillus. lib. 9. cap. 4. in Iohan.

Az bűn, az törvennek megh utalásatul való sen eredetű.

Anselmus lib. 1. Cur Deus homo,
cap. 11.

Ha az Angyal es az ember, mindenkor megh adná Istennek az mivel tartozik, soha nem vétkeznék. Nem egyéb hat az bűn, hanem, megh nem adni Istennek adósságot.

Rupert

Rupertus. lib. 1. in Levit: cap. 32.

Bűn az, valami cselekedtetik az ellen, mely az Isten törvényében tiltatnak. Az vétők pedig az, mikor valamely azok közül, melyek parancsolatnak, el hagyatnak.

II. Iesuitak tudománya.

Az mondatnak kiválteppen bűnnek, az mely tudva és szabad akaratból leszen.

Item. Az bűn oly igen akaratból vagyon, hogy ha az akarat nem lenne bűn sem volna. Ezeket tanítják az Iesuitak abban az könyvben, mely Censura Colonienſis nevezetnek, fol. 44. & 46.

I I. Iesustudománya.

Az bűn az, valami az Isten törvényével nem egyez, de sőt ellentökzik vele, akar fogyatkozásból, akar az okos természetnek romlásából, akar az Isten törvényével ellentöközö cselekedetből leszen az.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az mely lelek tudatlanſagból vétkezendik, és azok közül mellyek az Isten törvényében megh tiltatnak, csak edgikei cselekedési is, vigyenzost fel az aldozatra és meg

bocsátaték neki, mert tudatlanságból verköszött. Levit. 5. vers. 17. 18.

Hogy ha tudatlanságból által hagandorok azokban valamit, melyeket az Vr bolla, vigyének fel az aldozatra az nyai közzül boritva. Hogy ha penig egy lelek, nem tudván verkösz zendik, vigyen az aldozatra ebendős kecskét. Num. 15. vers. 23.

Kicsoda eritheti az bűnöket? az en iirkol bűneimből tisztíts meg engemet Vr Isten. Psal. 19. vers. 13.

Imé én bűnben fogantattam, es bűnben fogadt engemet az en anyám az ő méhében. Psal. 51. vers. 7.

Az en iffiuságimnak verkeiről ne emlékezzel meg Vram. Psal. 25. vers. 7.

Ariam bocsás meg nekik: mert nem tudtak mit cselekedének. Luc. 23. vers. 34.

Es mostan ariamfi tudom, hogy tudatlanságból cselekedtetők, mint az ti fejedelmis tők is: az Isten penigh az melyeket meghízént minden Prophetainak szaiok által, hogy az Christus szenvedne, beteljesődne akképpen. Pénitentiát tartsatok azért es terietők meg, erre hogy el tőrtőltesse az ti bűneitök. Act. 3. vers. 17. 18. 19.

Az törvény lelki, en penig testi vagyok, eladattatvan az bűn alá. Mert az mit cselekedem nem ismerem, mert nem az mit akarok az cselekedem, de az mit gyűlölek az cselekedem.

kedem. Ha pedig az mit nem akarok azt cselekedem, eggyet értek az örvennyel hogy jó legyen. Mostan pedig nem en cselekedem azt, de az en bennemlako bűn. Mert tudom hogy nem lakik en bennem (az az, az en testemben) jó: mert az akarat nálam van, hogy pedig meg cselekedhessem az jó, meg nem talalom, &c. Rom. 7. vers. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. &c.

Mert mindnyáian verköstének, es bűkölködnék az Istennek dicsősége nélkül. Rom. 3. vers. 23.

Mert rekesztött az Isten mindeneket az hitetlenség alá, hogy mindeneken könyörüljön. Rom. 11. vers. 32.

Mikeppen egy ember által az bűn ez világra bejött, es az bűn által az halál: es ekképpen minden emberekre az halál el hatott, az menjből hogy mindenek verköstének. Rom. 5. vers. 12.

Mikeppen egy által jött az bűn minden emberekre az karhozatra: ezenképpen egynek igazítása által is minden emberekre jött az kegyelem is, az életnek igazságára. Mert mikeppen egy embernek engedetlensége által, bűnösökké lésnek sokan: azonképpen egynek engedelmessege által igazakká lésnek sokan. Rom. 5. vers. 18. 19.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Gregor: in homil: et ponitur de poenit:
lib. 2.

Az bűn háromkeppen cselekedtetik. Mert
avagy tudatlanfagból, avagy erőtelenségből,
avagy bánbandekből és igyeközetből leszen.
Es nehezéb-is erőtelenségből, hogy nem tu-
datlanfagból, de sokkal nehezéb bánbandeka-
ból, hogy nem erőtelenségből verkezni.

Bernard: de diversis generibus peccati, in
quibusdam sententijs.

Negyedik bűnt cselekedet Adam az kí-
eggyezőt, Mert Adam (mint az Apostol
mondgya) nem csalattat meg, de az a-
bboniallat. Az a bboniallat tudatlanfagból: A-
dam penig erőtelenségből verközöt.

Basiliius in sermon: in principium Provera-
biorum.

Az bűnnök közzül nemellyek akarat ellen
leszenek, nemellyek gonoz elméből származ-
nak:

Theodulus in cap. 7. ad Rom.

Gyakorta akaratom ellen gonozra vitet-
tem, úgy hogy mind az egész bűn az ördö-
göknek östekteleleléből legyen. Kik ha csak
valami kicsin helyet el foglalhatnak is, az
egész embert el fordítottak.

Rupertus

Rupertus lib. 12. Com: in Apoc. cap. 22.

Haromkeppen lehet az bűn, tudatlanságból, erőtelenségből és kevelységből.

OEcumenius in Epist: ad Rom. cap. 7.

Nem tudom, úgy mond, mi módon csatlattatom meg, és ragattatom az bűnre: lopva, úgy mond, ragattatom hogy tellyességgel nem tudom, mit szenvedek.

Et statim ex Pothio. Minek utánna eladattatott az ember, és bűn alá vettetett, nem tudja mit cselekedik, mert az rútiságnak bökösége benne tellyesen uralkodván, megh látni és ísmerni sem engedi hogy az, az mit cselekedik gonosz legyen. Annak-okaért még az mit gyűlölné is, ha el nem adattatott de szabados volna, az mit semmikeppen nem iavaló volna is, el adattatván azt kel választani és cselekedni. Hogy ha szabados volnék, és nem el adattatott, és az természetnek ősi ökelele szerint semmikeppen nem választanám azt, az mit most cselekedéssel veleközöm, bizonyoságos tegek az törvennek hogy jó. Mert ennekem olyakat rendel, kiket el kel ravoztatnom, az mellyeket én is ha természet szerint való szabadtságban volnék, iúlnék olyaknak lenni, mellyeket mind el ravoztatni, s mind penigh gyűlölni kellene. Mostan penig, úgy mond, el adattatván, és az bűn alá vettetven, annak úgy mint meltsággal és uralkodással meg nyomattatván, és neki szolgálván, úgy cselekedöm

ködöm az gonoszt: mellyet semmikeppen
nem cselekednem ha szabadfagban volnék.
Annak=okaert, modgya berént, nem en va-
gyok ki az cselekedsem: hanem az, az ki az
bűnnek uralkodasatul meg nyomattatott.

Et mox. Azt mondgya: Nem lakozik en
bennem io: nem bizonyos es nem határoz-
tatott meg, sem bűkségkeppen nem helyhezre-
tött en bennem, ez tudni illik, hogy az io cse-
lekedhessem úgy annjra, hogy még erővel
is az gonozra vonattatom.

Et statim, Volna akaratom, de az bűnnek
gyorsan valo el ragattatasa es vesztegetese miatt
nem cselekedőöm. Mert engemet meg vesztő-
get, es úgy lop meg, hogy nem azokat cseleked-
sem, mellyek en előtem dicsíretessek volna-
nak, de az kik inkább tőlem bídalmaztatnak.

Et subiungit ex Paulo. Még mutatja oly
nagy nak lenni az bűnnek csalardsagát, es an-
nak hitőgetesét, hogy úgy mond igyekezésem
vagy on ennekem az ionak cselekedésre, es
femi az gonosznak cselekedésre: mind azon
által reiam az kevanfag úgy rohant, fogva
vivén engemet, hogy azokat mellyek nekem
terzenenek, hatra hadnam, es az en io igye-
kezésem felben bakaftanam, es az mi övé
volna azokat cselekednem. Mert gyakorta
akaratom ellen az gonozra ragattatom, úgy
hogy, az egész bűn az ördögöknek öbionőze-
séből legyen.

Et paulo

Et paulö post. Cselekedetre neheznek talaltatik az törven lenni, hogy akarvan sem cselekedhetem az ior: talalom ötet nem könnyen megh tarthatni. Mert akarvan en ior cselekedni, inkább az gonosra vagyom kesüstem, mert mind az törvének, mind az en akaratomnak, a gonoz, ellene áll. Az törveny azért, talaltatik olalommal lenni az ioknak.

Basilius in Regulis Contractis, quest: 81.

Külömböz az igaz vallasu embernek büne, az megh utaloietül avagy Istentelensiol. Mert az igaz vallasu ember, holot Isten felöl legyen, es hadakozik az Istennek ior akaratianak meg nyeresiert, törteneiböl leßen, es akarattia ellen, hogy megh bodlik es el esik. Az meg utalo es Istentelen pedig, sem magaval, sem Istennel nem gondolvan, es semmi külömbseget s valaszt nem teven az bün es igaz cselekedet közöt, nagy es kiválkeppen valo verkeket cseleköfik, avagy Isten utallya megh, avagy nem hisi hogy Isten legyen. Mert ez ket dolgok okot adnak az leleknek az bünre.

Gregor: in Psal: pœnitentiales.

Haromkeppen cselekötetik az bün: avagy tudatlanfaghból esik az ember verekben, avagy erötelenfagból cselekötetik, avagy igyekezreiböl es fanfandekból leßen.

Macarius, homilia, 27.

Vadnak nemeltyek, az kik bünt. es verket
E s cseleköde

cselekednek bánbandekbol: nemelylek bánbandek kívül. Mit akarnak ezek? Az kik bánbandekbol vetkeűnek, ezek, az kik az ő magok akarattal bűnnek adták, azzal győnyörködnek, es azzal barátkoznak. Ez illyeszenek az Satannal bekefegessék, sem az ő gondolatokban az ördöggel nem hadakoznak. Az kik penigh nem bánbandekbol vetkeznek ezek, az kikben noha bűn vagyon, mely hadakozik azoknak tagaiban, az Apostol mondása szerint: mind azon által gondolatokban nem eggyeznek vele, sem győnyörködnek abban, sem nem engednek neki, de ellene mondnak, es cselekednek, es ő magok rá: is haragúsnak.

III. Iesuitak tudománya.

Az keresztsegnek fel vetele után, sem nyilván, sem titkon, sem el fódóztetót bűn, nem marad az uyonnan születettekben. Ezt tanítják az Iesuitak az könyvben, mely neveztetik, Censura Coloniensis: fol. 40. vers. 194.

III. Iesus tudománya.

Az keresztseghnek fel vetele után: is, az uyonnan születettekben megh marad az bűn: de az Christust bűnül nekik nem tulajdonítatik.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Boldes

Boldogok kiknek megh bocsáttattanak al-
nokságok, es kiknek el tödöztenének az ő bű-
nök. Boldog ember kinek az Vr nem tulaya
donitia az ő bűnet, es az ő lelkében csalds-
ág nincsen. Psal. 32. vers. 1. 2.

Ha az mi bűneinket bamlalandod Vr Istene
kicsoda fenvehet tegedet el? de te nald van
gyon az engedelmesseg. Psal. 130. vers. 3. 4.

Ne fály illetben az te boldaggal, mert csak
egy ember is megh nem igazulhat te előtted.
Psal. 143. vers. 2.

Ne uralkodgyek az bűn az ti halandó tes-
tetőkben, hogy ne engedgyetek neki az ő
kevanfagira. Rom. 6. vers. 12.

Mert az bűnt nem esmerem hanem az tör-
vény által, mert az kevanfagot sem tudam,
ha az törvény nem mondana ne kevany. Al-
kolmarossagot vévén penigh az bűn, az pa-
rancsolat által cselekedet en bennem minden
kevanfagot. Rom. 7. vers. 7. 8.

Ha mondgyuk hogy bűnünk nincsen, mi
magunkat el tevőliutyúk, es igazság nincsen
mi bennünk. Ha meg valiyuk az mi bűnein-
ket, hű es igaz, hogy megh bocsássa nekünk
bűneinket, es megh übicsen minket minden
hamisságból. Ha mondgyuk hogy nem ves-
keztünk: hazugga tesük ötet, es az ő befeje-
nincsen mi bennünk. 1. Ioh. vers. 8. 9. 10.

Mert nincsen oly ember ki ne verközzék.
1. Reg. 8. vers. 46.

Mert

Mert nincsen igaz ember ez földön, az ki
 jól cselekednek es nem verköznék. Ecclesi. 7.
 vers. 21.

Kicsoda mondhatná: iſta az en fivem,
 iſta vagyok az bontól. Proverb. 20. vs. 9.

Mikoron könyörögtök (ti ſent Apoſta-
 lok, es több hívek) mondgyatok: Mi atyánk
 ki vagy mennyegben, megh ſenteltetsek az te
 neved, &c. Es bocsáſd megh az mi verkeink
 kct, mikeppen mi es meg bocsátunk ellenünk
 veretteknek. Luc. 11. vers. 2. 4.

Mindnyáian mint az iuhok el tévelődünk
 mi. Eſa. 53 vers. 6.

Valakik megh kereſtőlköttetők, öllyerők
 meg az ti földi tagaitokat: Colof. 3. vs. 5.

Ide tartozik az Ionafnak az ő peldaia, kit
 mikoron lſten Niniveben küidene, nem en-
 ged.

Peter is megh tagadgya az Chriſtuſt. Mat.
 26. Ioa. 18.

Salamon balvany imado. 3. Reg. 11.

David parazna es gyilkos. 3. Reg. 11.

Noé meg reſegődik. Gen. 9.

Loth Patriarcha az ő maga leanyval pa-
 raznalkodik meg reſegedvén. Gen. 19.

Az patriarchak ſandekoznak Iosephnek
 meg öleſre. Gen. 37.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Auguſt

August: ad Innocentium Papam Epist. 95.

Mindnyaián, reghi időben, az papoknak Isten törvénye szerént elsőben: is az ő magok bűneier kel vala áldozniok: az után az népért: mint mostan hogy az könyörgesnek áldozattal által győzeletünk mégh bűnösöknek lenni, azeri mondgyuk: Bocsásd meg nekünk az mi bűneinket.

Idem ibidem. Eleghseges nekünk azt értenünk, hogy senki az Isten Anyaszent-egyházában lévő hívek között nem találhatik oly iskedetnek és igaznak, ki azt merné maga felől mondani, hogy nem volna neki süketes, az Virul tanult könyörgésben mondani, bocsásd meg nekünk az mi bűneinket, és ki azt mondhatná hogy nem volna bűne, hogy magat meg ne csallja, és igazságh ne lenne benne, ha ugyan panasz nélkül elne: is.

Idem ad Hierony: Epist: 29. Annak okas, noha nem igazítatik még Isten előtt egy ember: is, mind azon által az igaz hitből él, és fel ruhaztatának bűnök levén igazsággal, nemely nagyobb, nemely kisebb: Senki itt ez világon bűn nélkül nem él, ebben: is nemely nagyobb, nemely kisebb: leg jobb pedig az ki leg kisebb.

Idem ibidem. És hogy rövidöden egyet mind meg mondgyam, mióta ismerem és értelmem legyen az jó és cselekedet felől, mely az jó életre tartozik. Jó és cselekedet

leködöt az ſeretet, mellyel ſerettetik az, az
mit ſeretni kel. Ez nemelylekben nagyob,
nemelylekben kiſſeb, nemelylekben egy cſep
ſincs: az tckelleter es tellyes ſeretet penigh,
mely ſemmi öregbülhet nem veſen, migh az
ember itt ez vilagon áll, ſenkiſen nincsen:
az meddigh penigh öregbülhet, bizonyara
az nienivel kiſſeb, mint illenek, veretkből va-
gyon, az mely veretkből nincsen igaz ez fő-
dön, ki iot cſelekődnek, es nem verkeznek,
az mely veretkből nem igazulhat megh Iſten
előt egy élő ember-is. Ha azért azt monda-
gyuk hogy bűnünk nincsen, magunkat meg-
csalljuk, es igazlag bennünk nincsen. Mely-
re valo kepeſt, ha ugyan jól elő megyünk az
dologbannis, ſűkſeges mondanunk: Bocſaſd
megh nekünk az mi bűneinket holot immar
az keretſegben, minden cſelekedetünk, be-
ſedink, gondolatink meg bocſattatnak.

Hieronymus lib. 2. adverſ. Pelag: Pſal. 32.

Mondom meg vallom magam ellen, az
Vrnek, az en hamillagomat, es te az en ſia-
vemnek hitetlenſeget meg bocſattottad. Ez-
ert, (az hitetlenſeget) könyörög te hozzád
minden ſent. &c. Ha ſent mikeppen könyör-
ög hitetlenſeget? H. hitetlen, mikeppen
mondatik ſentnek? Amaz mondas ſerent
mely maſut megh iratvan vagyon; Herſet
napiban az gaz-is el cſik, es ſel kel.

Et ibidem paulo infra. Bizonyara igaz az,
az ki

az ki az ület napian aligh idvözül. Idvözül
ne penigh könnyen, ha semmi mocsok nem
volna benne: igaz hat annjban, hogy sok
jöfagos cselekedetökkel viragbik, es aligh id-
vözül annjban, hogy búkölködik nemellyek-
ben az Istennek irgalmaslaga nélkül.

August: Contra duas Epist: Pelag: lib. 3.

cap. 3.

Az keresifleg azert, noha tellyességgel min-
den bűneinket, cselekedetből, befedből, ere-
dendő, cselekedendő, tudatlanfagból, tudva,
valokat el mossa: de nem veszi el rolunk az
erőtelenseget, melynek az Vyonnan búleten-
től ellene áll, mikor iol hartzol.

Idem de vera & falsa pœnit: cap. 4. Az ki
Petert siratvan bűnét hozza fogadta, az kik
az keresifleg fel vőttek azoknak is bűnök
bocsanattiat nem tagadta megh. Mert im-
mar halotta vala ezt: Neked adom az meny-
orsagnak kulcsait: ki noha az utan az Vras
meg tagada, es magatul az Christusnak bar-
tit, ki rekeszte pœnitentia tartas es keserves siras
sok által, megh is, bűne bocsanattiat nyeré.

Ibidem cap. 5. Tudgyuk peniglen, az mi els-
ő Atiaink is, minden időben az Istennek A-
nyaſent=egyhazaban hetvenfőor valo hetfőor,
az az, mindenkoron a bűnöket meg bocsato-
tak. Mely hatalmat az Anyaſent=egyhazat
az Ereinekők el akarnak vonni. Szűk segh-
azert az Anyaſent=egyhaznak, mely vallast
tesen,

tesen, el hinni: hogy gyakran veiközik. Mert tagadgyak magokban azok az igazságot lenni, kik magokat bűn nélkül valónak merik mondani. Mert mindnyáian sokakban veiközönk, sőt csak egy napi kicsiny gyermek: is bűn nélkül nem lehet ez földön. Annak-okaert ez tevelygesnek az Anyafent egy hazból ki kel vettetni, mely soha az meg térőknek nem tagadgya bűne bocsanatját. Mert az olyan, nem tudakozza az mit az Apostal mond: semmiben, úgy mond, lelket ismereti nem vádol, de ebben meg nem igazságtalan. Mert jól tudgyuk, hogy még az igaz: is veiköszhetik. Nem tartotta magát az bűn nélkül valónak, az ki tudja ő magát Christushoz kapcsolatorinak lenni, az feresetnek el oldhatatlan közelevel. Mert ha nem tudna gyakran az igazakat bocsanatra jutni, miképpen ketelkődhetnek az bűneben, az ki tudgya magában Isten lelket lenni, es tífia igyeközetel neki folgalni? Miért mosta volna meg az Vr Peternek labait, es az Anyafent: egy hazat ugyan erre miért tanította volna, ezért, mert mivel hogy minden nap van azon az meg bantás, fűk segh hogy minden nap legyen az meg bocsatás: is? Miért tanította volna ő maga: is az Vr, az könyörgőknek ezt mondani: Bocsásd meg az mi bűnünket, hogy ha ő irgalmas nem volna, ki nem akaria hogy ebben az keresben meg fogyassunk kozounk

kozzunk? Soha senki oly veitket ne cselekedhessek azért, hogy ha pæniteniát tart, hogy keifegben essék.

Idem de fide ad Petrum. Erőssen meg társad, es semmikeppen ne ketelkedgyel, hogy még az bent es igaz emberek is, ki vevén innen az kereséseg alá vitéit kicsin gyermeköket, bűnnélkül itt senki nem élhet.

Idem in Psal. 38. Senki ne mondgya itt magat tökéletesnek, megh csallya magát, senki nek nincsen itt tökéletessége. Sokat vetettem ha azért mondgyuk, hogy bűnünk nincsen, magunkat megh csallyuk es igazságh nincsen bennünk. Sokat vetettem, de meg is az en mellyemet verven mondom: Bocsd meg az mi bűneinket: mikeppen mi és megh bocsátunk ellenünk vétőiteknek.

Idem ad Seleucianum Epist: 108. Pæniteniát tarhatnak az emberek, ha az kereséseg után úgy veikőznek is, hogy az gyülekezetből ki rekebest, es az után be veteli erdemlenek is: az mint cselekesnek az Anyaszentegyházakban azok, kik pæniteniá tartoknak nevezetnek. Ez ilyen pæniteniáról szól az Sz. Pal Apostol, ahol azt mondgya: hogy mikor ti hozzátok vissza megyek, megh ne alázont ti nálatok engemet az Isten, és ne sirassak sokakat azok közzül, kik az előt vétkeztenek, es nem tartottanak pæniteniát, az ő tisztatlanságokrol, buifágokrol, es paraznaságokrol.

mellyet cselekedőtenek ezeket penigh nem írta
 vala egyebeknek, hanem az kik immar meg
 keresztelekőtenek vala. Az Apostoli cseleke-
 detekről írt könyvbennis vagyon peldánk,
 mert az Simon ki immar meg keresztelekődő-
 vala, mikor pénzen akarná meg venni, hogy
 ő neki, keféreia vetése által, adattatnék az Sz.
 Lelek. meg intőtte az Sz. Peter, hogy ez nagy
 bűnről tartana pænitentiat. Mert az pæn-
 tentia az io es alazatos híveknek naponként
 valo büntetések, melyben mellyünket veriük,
 mondvan: Bocsásd meg mi bűneinket, mi-
 keppen miés megh bocsátunk ellenünk vétő-
 teknek. Nem is akariuk azokat megh bocsá-
 tatni, mellyeket tudonk az keresztségben meg
 bocsátattaknak lenni, de azokat mellyeket
 emberi romlottsagbol, noha kicsínek, mind
 azon által gyakorta cselekedőbőnk, mellyek ha
 egyben famlaltainak ellenünk, ugy megh ne-
 hezítnek minket es el borítanak, mint egy vas-
 lámi nehez bűn es vetek.

Idem de Nupt: & Concup: ad valer.
lib. 1. cap. 25.

Azt feleli, hogy az testnek kívánsága meg
 bocsátatik az keresztségben, nem ugy hogy
 ne legyen, de hogy bűnűl ne tulajdoníttassék.
 Noha penigh immar az bűnnek büntetése el-
 oldattatott avagy vetettető, mind azon által
 megh marad az bűn, miglen minden erőtes-
 lenseginkből meg gyógyítatunk.

Ioannes Cassianus collatione, 22. cap. 15.

Tovabba, nyilván mondgya az ſent írás, hogy az ſentek es igazak bűn nélkül nincsenek. Noha penigh az igaz-ís mondatatik heſer el ſni, mind azon által igaznak ne veſtetik, ſem az ő igaffagat az emberi romloſaghnak eſete elől megh nem itili. Mert nagy külömbſegh vagyon, az ſent es bűnös embernek eſete kéſét. Mert más halalos bűnt cſelekedni, es más gondolkodáſſal, mely nincsen bűn nélkül, elől vetetnini vagy tudatlansagnak, vagy feledékenſegnek, tevelygeſevel.

Methodus in ſermon: de Reſurrectione.

Valamig az teſt éll, minek előtte meg halna, űk ſeg hogy egyűt vele éllyen az bűn-ís, az ő gyökereit mi bennünk belől el reitvén, még külfőkeppennis az feddeſnek es intéſnek meztéſit megh zabolazza. Mert külömben az meg világofitas után bűnt es hamis dolgokat nem cſelekednenk, mivel hogy tellyeſſeggel az bűn mi tölünk el véteit. Moſtan penigh minek utanna hitőnk-ís, es az megh tiſtulaſnak vízehöz járultunk, gyakorta bűnben taltatunk. Mert ſenki magat ugy bűn nélkül valonak nem mondhatta, hogy tellyeſſeggel ſemmi hamiffagot ne gondolna. Tudni való dolog azért, hogy az hit által el cſendeſítetük moſtan az bűn, hogy arialmas gyümölcsöket ne hozzon: mind azon által gyökereſtől ki nem ſagattatik.

Cyprianus sermon : de tentatio : Christi.

Voltanak az Christus előtt is fő emberek, Prophetak es Papok is, de bűnben fogantatának es születtenek, sem eredet, sem főmely kerént valo vétők nélkül nem voltak es mindenekben találatot vagy az tudatlanság, vagy elegtelenfeg mellyekben estenek, es bűkölköttek az Istennek írgalmaflaga nélkül, mely által fel eppittvén, halakat adtanak az Istennek, es hogy az ígassagnak tellyes voltára sok hibaiok volna, vallast történek, es Istenben remenlven semmi alhatatosságot magoknak nem tulajdonítottanak.

Origen : homil : 21. in Iosuan.

Az Vyonna születtek, azt mondgya, ha ugyan nagy cselekedetre jutnanak is, oly újsa bűvek nem lehetne, hogy soha valami gonoz gondolattal ne illetetnenek.

Item, Homil : 10. in Numeros. Azt mondgya hogy az bentek nincsenek bűn nélkül.

Et Gregor : in 14. Iob. lib. 12. cap. 4.

Et in Ezechiel : lib. 2. homil 20.

Minden lelek, úgy mond, ha gonosz nem cselekedőfik is, mind azon által gondolattal meg undokittatvan, meg bűdösül.

Et lib. 5. in 13. cap. 1. Reg.

Szamlalhatatlan sokak (az bűnnek úgy mond) mellyeket gondolással, bölással, életünkkel, kostolással, hallással, es cselekedettel, tesbünk.

Item

Item in 7. cap. Iob. lib. 8. cap. 9. Et in
lib. 2. cap. 2. 1. Reg.

Azt mondgya hogy még az valasztanak: is
nem lehetnek bűn nélkül.

Cæsarius homil. 35. Senki bűn nélkül nem
lehet.

Beda lib. 2. in Proverb: Salom: cap. 26:

Et in Psal. 129.

Csak egy ſent: is, ugy mond, ez testben lé-
vén, mindenestől fogva az bűnt el nem ta-
voztathatja.

Macarius Homil: 15.

Hogy ha meg maradz abban az mondas-
ban, hogy az Christus el iövelele által kar-
hoztatot legyen az bűn, és az keresítség után
az bűnnek nincsen helye, holot legeltessék,
avagy beſelgeſſen az ſűben: Nem értöd es
nem tudod, hogy az Vr el iöveleletül fogva
mind ez ideig keresítelködtenek, es mind az
által niha niha gonosbokat gondoltanak.
Nem de azok között, nemelleyek, nem iéres-
neké híjában valo dicőſſegre, paraznasagra,
avagy torkoslagra: továbbá vallyon mind-
nyiaan ez vilaghiak, kik az Anyaſent: egy-
házban forgolodnak, tífia es fegyheteilen ſí-
vel vadnaké: Avagy nem talallyuké, hogy
az keresítség után sokak verkeznék es sok bű-
nőket cselekeſnek: Az keresítség után azért,
abrákia vagyon az tolvainak, és be mehet, es
valamit akar cselekedhetik.

Et statim. El eshetiké az ember az kínel az Isten kegyelmének aiandeka vagyon? Felelet: Bizonyara el eshetik, ha az kegyelmét megveti. Mert az ellenfeg soha nem nyugósik, sem az hadakozásnak indításában nem rest.

Et homil. 8. Ha kí megh nyugósik az Isten kegyelmében, es az meg ielenesőknek, sőt a kos dolgoknak tudására jut es az kegyelemnek sok edessegere, mind azon által belől még ugyan vetkes.

August: Contra Iulianum, Varijs in locis.

Lib. 2. ex Ambrosio Augustinus, mi veteskeinknek azokat ne vesí, az mellyek az elmének törvényenek, az bűnnék törvényéből el lene álnak. Azoknak karhozható ereiök az keresztségben úgy vagyon, hogy el vesőit, az erőtelenség penig meg maradoit. *Ibidem Ambrosius,* aзи írja, hogy nemely gyönyörűség vagyon, mely az Isten parancsolatíával ellensközik: es hogy arról állana Sz. Pal, mikor ezi mondgya: Latok más törvént az en tagaimban, mely ellensközik az en elmémnek törvényével. *Hilarius,* az mi testünket minden vetkeeknek esközenek nevezi: Az gonosokat penigh, mellyek bennünk vadnak, gonosságnak, az eredetnek allapautíara nezeve. Es mikor níván az Vyonnan sülettek felől, kik az kevanfaghnak ellene álnak áll, ezi mondgya: Megemlekezzünk rola, hogy az mi

az mi testeink minden veteknek esközi:
 melyek által megh undokíratvan es rutítat-
 van, semmi tística es aratlan mi bennünk nem
 találtak. Et Cyprianus apud eundem Augustia-
 num, az eredetből származó gonosz indulatok-
 nak erőssen ellene alvan, ilyenkeppen szól:
 Senki ne hizelkedgyék magának, szívének
 tística es ferdelem nélkül való voltával, ugy,
 hogy aratlanságban bizvan, nem írtáné
 búkfegésnek lenni, az ő sebeinek az orvossá-
 got, holot meg vagyon írva: Kicsoda dicse-
 kődhetnek az ő szívének tístaságával: avagy
 kicsoda dicsekődhetnék bűn nélkül való vol-
 tával: Ha penig senki bűnnelkül nem lehet,
 még is magat vetek nélkül mondgya lenni,
 avagy bolond, avagy kevely, &c. Augusti-
 nus is ezt az Hilaríus értelmét hozza elő,
 mondván: Mi ugy mond, ez földi es dőg-
 gel holt testnek háilékában, tístak nem lőhe-
 tők, hanem ha az mennyei írgalmaffagnak
 mosogatafa által nyerünk tístulást, ez mi földi
 testünknek fel tamadasanak változása u-
 tan, dicsőffesbe leven az mi termeberők.
 Item: Még az Apostolok is, noha az hit-
 nek igéie által meg tístíratvan es benteltetven
 voltak, mind azon által bűn nélkül nem
 voltak, &c. Eodem lib. 2. Az bűnnek tör-
 venye, mely ellenkőzik az elmének törvénye-
 vel, mely az Apostolnak tagaibannís való,
 meg bocsátatik az keresetségben, de nem ver-

geſtetik ell. *Lib. 5. cap. 3.* Mivel hogy Agoſton Doctör az előt, arról diſputalt vala, hogy az kívánſágh az Vyonnan bülettekben igazán, valoban, nem volna bűn, hanem csak az bűnnek büntetése, Iulianus Eretnek ezen kapott, es azt mondotta: Nem kel hát ſidalmazni, de ſőt inkább dicsírni kel azt az teſtnek engedetlenſeget, ha az bűnnek büntetése. Meg felel Agoſton Doctör, s azt mondgya hogy, nemellyek egyſer s mind bűnök is lehetnek, s büntetési is az bűnöknek: mellyet ilyen peldával világosít: Míkeppen az bűnnek vakſága bűn is, mert az Iſtenben nem hitt, büntetése is az bűnnek, mellyel az kevely ſív melian büntetetik: az bűnnek oka is, mikoron az meg vakult bűnek tevelygeſeből valami gonoz cselekkötetik. Azonkeppen vagyon dolga, azt mondgya, az teſti kívánſágnak is. Micsoda, ugy mond, az az teſtnek kívánſága, az mely ellen kevan az tiſta lelek: Az bűnnek büntetése, mert az engedellennek erdemeiért adattatik. Oka is az bűnnek eggyezefnek el partolaſával, avagy bületetſnek ragado voltaival.

Lib: de peccatorum meritis & remiſſis

one, cap. 3.

Az Chriſtusnak kereſtſége által ez leſen, hogy az teſt, az bűntől meg vřeſſitterik. Nem ugy vřeſſitterik penig meg, hogy az teſtben, az be oltatatot kívánſágh ne legyen, hanem

hogy

hogy ne arcson az holinak, mely az előben
vala.

Tractatu. 41. in Ioan. Megh szabadultanak
az Vyonnan bültetették az bűnről, mert pa-
naz es véték nélkül vadnak. De az az szabads-
sagh csak el kezdetőt nem tökéletes: nem
egész, es nem tiszta még: mert látok más tör-
vént az tagokban. &c. *Item.* Valamí bűnt
az előt cselekedtünk, el töröltetőt az keresz-
tségben. De vallyon hogy el töröltetőt, nem
maradotté semmi erőtelenség? Bizonyara
ha nem maradt volna, itt bűn nélkül élnek.
Ha azért test szerént szolgálz az bűnnek törvé-
nyének, cselekedgyed, az mit az Apostol
mond: Ne uralkodgyek az bűn az ti balans-
do testetőkben. Nem mondgya hogy ne le-
gyen, de hogy ne uralkodgyék. Valamed-
dig élő, búkfegh hogy az ti tagaitokban bűn
legyen. Csak oráglaflat ved el: hogy ne le-
gyen az mit ő parancsol.

*Et ibidem tractans de discrimine peccati rega-
nantis & non regnantis, inquit:* Az Isten azért
nem oly, hogy nemely vétkeket karhoztatna,
nemellyeket dicsírne es iavallana; Semmi
bűnt nem iaval, de mindent gyűlöl: mikes-
pen az orvos gyűlölí az betegséget, es azon
igyekszik hogy gyógyításával el űzze. Így az
Isten is az ő kegyelmével azt cselekeksi mi-
bennünk, hogy az bűn meg emésztessék. De
mikeppen emésztetik meg? Vgy hogy itt

ez világon élőkben kissebbődik, az tökélet-
teseknek penigh életőkben megh emésztetik.
Es hogy rövidedőn az több Patereknek bí-
zonságokat be foglallyam, azt bizonyítaiak,
hogy az Vyonnán sültetettekben az keresé-
segh után megh marad az bűn. Olvastassék
megh Szent Balas Doctor in Regulis Contras-
ctis, quest. 81. Aymo, super. 3. cap. Iona. Et in
lib: 1. in Apocalyp: cap. 1. Rabanus lib. 1. in Ier-
rem. Et lib. 9. in Eccles: cap. 2. Angelonius in 7.
cap: lib. 3. Reg: Remigius in 18. Psal: & in 84.
Item in, 98. Ahol azt mondgya: Senki nem
lehet oly sért, hogy mindenestül fogva bűn-
nekül legyen. Ansbertus lib. 6. cap. 5. in Levit:
& lib. 10, cap. 1. Anshelmus in Euangel: enerra-
tione. Rupertus lib. 11. Commentar: in Ioan: cap:
13. Bernhardus in sermon: de Transitu S. Malachi.

IV. Iesuitak tudománya.

Az kevfanság, mely megh maradot az Vyonnán
születtettekben, noha ellenkőzik az Isten törvénye-
vel, mind azon által, kivaltképpen, igazan, magas-
ban, avagy magatul, es az ő tormeszeti szerez-
nem bűn. Ezt tanítaiak az Iesuitak abban az
hőnyvben, mely neveztetik Censura Colonie-
ensis, fol: 38. 39. &c. Canisius is az ő Cate-
chismusában, fol: 184. & 738.

IV. Iesus tudománya.

Az bűn

Az bűn az, mely az Isten törvényével ellenté-
zik. De az kevélység ellentézik az Isten törvényé-
vel. Annak-okaért, igazan, valóban bűn.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az bűnt nem elismerem, hanem az tör-
vény által, mert az kevélységet sem tudnám
ha az törvény nem mondaná, ne kevély.
Alkolmatosságot vévén pedig az bűn, az pa-
rancsolat által cselekedet en bennem min-
den kevélységet. Rom. 7. vers. 7. 8.

Et post: Tudom hogy nem lakik en ben-
nem, az az, az en testemben jó. Mert az aka-
rat nálam vagyok, hogy pedig megh csele-
kedhessem az jót, megh nem találom. Mert
nem azt az mit akarok az jót cselekedőm, de
az mit nem akarok az gonoszt, azt cselekő-
döm. Ha pedig az mit én nem akarok azt
cselekedőm, többé nem én cselekedőm azt,
de az én bennem lako bűn. Talállok hát tör-
vént én magamnak akarván jót cselekedni,
hogy az gonoz en reám ragadot. Mert egy-
gyet értek az Isten törvényével, az belső em-
ber berént: latok pedig más törvént az en
tagaimban, az ki ellenben hadakozik az en
elmémnek törvényével, és foglyává teszem en-

gemet az bűn törvényének, az mely vagyon
az en tagaimban. Rom. 5. vers. 18. 19. 20. 21.
22. 23.

En penigh mondom tőnektek, hogy min-
den az ki latia az affonallatot, hogy megh-
kevannya őtet, immaran paraznalkodot véle
az ő bűvében. Matt. 5. vers. 28.

Es nemely elik az tívillék közzé: azok
azok, az kik hallják az ígét, es ez vilaghnak
borgalmatossági, es az gazdagsagnak csas-
lardfaga, es az egyéb dolgok környűl lévő
kevanfágok be menvén el foitják az ígét, es
gyűmölcsienlének. Marc. 4. vers. 7. 17.
18. 19.

Lelekkel járjátok, es az testnek kevanfás-
gát el ne vegezzétek. Mert az test keván az
lelek ellen, az lelek penigh az test ellen, ezek
penig ellenkőznek ő közöttök, hogy az mel-
lyeket nem akarnátok, azokat cselekedgyétek.
Gal. 5. vers. 16. 17.

Az kik penig az Christusé, az testét, megh-
feditőnek az indulatokkal es az kevanfágok-
kal egyetemben. Gal. 5. vers. 24.

ölyyétök megh azért az ti földi tagaitokat,
az paraznaságot, tisztatalságot, gyengeltet-
tést, gonoz kevanfágot, es fűsvenfegőt, mely
balvany imadás. Mellyekért iű az Isten has-
ragia az engedetlen fiakra. Colos. 3. vs. 5. 6.

Senki mikor késértetik, ne mondgya, hogy
az Isteniől késértetik: mert az Isten nem ke-
sértetik

teretők az gonoszokkal, nem kesért penig ő-
lenkit. Minden penigh kísértetik az ő tulai-
don kívánságatul el vonyattatván es megh-
étettévé. Az után az kívánság fogadván
bűli az bűnt, az bűn penig el vegeztetvén bű-
li az halált. Iacob. 1. vers. 13. 14. 15.

Honnét vadnak hadak es viaskodások ti
közöttetek? nem de innét? nem de az ti ke-
vanságiokból mellyek hadakoznak az ti te-
stetőkben. Iac. 4. vers. 1.

Szerelmezetim, kerlek titeket, úgy mint jó-
vevényöket es idegönöket, bűnyetők megh-
az testi kívánságoktul, az mellyek viaskod-
nak az lelek ellen. 1. Petr. 2. vers. 11.

Ha ki béríti ez világot, nincsen az Atria-
nak bérleti ő benne. Mert minden az mi ez
vilagon vagyon, az testnek kívánsága, az
bőmőknek kívánsága, es az életnek negedő-
sege, nincsen az Atriától, de az vilagból va-
gyon. Es az vilag el mulik, es az ő kívánsá-
ga. 1. Ioh. 2. vers. 15. 16. 17.

Az testnek értelme, ellensege Istennek.
Mert az Istennek törvénye alá nem vertetik:
mert nem is lehet. Rom. 8. vers. 7.

Az embernek szívének értelme es gondol-
kodása hailando az gonosbra kicsinsegdiől
fogva. Gen. 8. vs. 21.

Kicsoda mondhatta azt, tística az en szívem
az bűntől. Prov. 20. vers. 9.

Imé bűnben fogadot az en anyám enge-
met az

met az ő mehében, es bűnben születtem én.
Psal. 51. vers. 7.

Az Isten tizedik parancsolatában tilulá
az kevénságot. Exod. 20. Bűn tehát,

Ide tartozik ezen Caputnak első ellenkő-
zése, az bűnnek magyarázatia felől, melyben
sok bizonyfogokkal meg erősítetik: hogy az
kiválkeppen, igazan, magában avagy ma-
gatul, es az ő maga természetiben bűn: az
mely ellenkőzik az Isten törvényével: nyil-
ván vagon penig sok bizonyfogokból, hogy
az kevénság ellenkőzik az Isten törvényével.
Annak-okaért bűn.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

August: contra Iulianum, lib. 4. cap. 3.

Nem tagadgyuk, az Istennek segítségének
oly erejét lenni, hogy mostis semmi gonoz-
kevénságok, melyek ellen győzedelmességh
nelkül hadakozunk, mi bennünk nem talál-
tathatnanak. De mind azon által te sem tag-
gadod, hogy nem volnanak: miért, kicsoda
tudhatia az Ur akaratit es tanacsát? Mind
azon által, nem kis dolgot tudok, mikor azt
tudom, akar mi legyen az oka, hogy az igaz
Istenben nincsen álnokság, sem az mindens-
hatoban erőtelenség. Vagyon azért valami
oka, mely az ő iukos tanacsában rejtető,
miért

miért hogy míglen ez halando testben itt élünk, vagyon bennünk, mi ellen hadakozzék az mi elménk: vagyon annak is oka mire nevezve mondgyuk: Bocsásd megh nekünk az mi bűneinket.

Et paulò infra. Ezokaert lőt, ez erőtelenségek helyen, hogy kevelyön ne élénk, es az bűnöknek naponként való bocsanattja alatt éllyünk. De akar ez legyen az oka, akar más, mellyet en sokkal inkább nem tudok, mind azon által nem kételkedhetöm, akar mint mennyőnk elő ez romlando testnek terhe alatt, ha bűn nélkül valónak mondgyuk magunkat, megh csallyuk magunkat, &c. Melyre való kepest az Anyaszent-egyház is, még az olyan tagaibann is, holot az vezetőnek sénnye, es az hamissághnak rántza nincsen noha ellene áll az ti kevelyseghők nem bűnik megh ezt mondani: Bocsásd megh nekünk az mi bűneinket. *Et lib. 2. Hilarius* mellyet Agoston Doctor hoz elő, azt mondgya, hogy mi ez földi es dögös testben tisztak nem lehetők, hanem ha az mennyei írgalmasságnak mosogatasa által nyerhetők tisztulást: ez mi földi testőknek fel tamadassanak változasa után, dicsősségesbé leven az mi termetűetők. Mely Hilarius mondasát ugy magyarázza Sz. Agoston, s mond: Latod, hogy Hilarius nem tagadgya itt ez vilagon való tisztulatlanságot is, de mind az által, az embernek töké-

nek tőkélletősseget remenly, az az, az termé-
 beinek tőkélletős bűntulaját az utolsó fel tana-
 dasban lenni. Vgyan ottan Hilarius is meg-
 magyarázza, miképpen legyen az Vyonnan
 bűntettekben, itt ez világon az bűnnek meg-
 tiszulása, az tufakodo szenvedéseknek elle-
 nünk való hadakozásiban: tudni illik, az
 Istennek irgalmaságából az ördögnek alnoks-
 ságának es csalardságának az mi meg tiszulá-
 sunkra való fordítása által. Mert mikoron az
 leleknek erőtelensége nek alattomban avagy
 orozva be csúfso más gerjesztési le nyomat-
 tatnak, meg tiszulunk az bűntől ez győze-
 delemnek dicsősége által. Végezetre így vége-
 ziel. Tudvan annak okáért, hogy az az mi
 testünk minden véteknek esköze, mellyek
 által meg förtőztetven es meg mocskoltat-
 van, semmi tista mi bennünk, es semmi ara-
 tatlan nincsen: örüllünk hogy minekünk ele-
 lensegünk vagyon, kívül mint egy nagy bay-
 vívoval hadakozunk.

In libr. de perfectione iustitie. Be menni
 mondattatik az is mocskok nélkül, nem az ki
 immar tőkélletes: hanem az ki az tőkéllete-
 segre fegyhetetlenül siet, üres leven karhozta-
 rando vétektől, es az bocsanando bűnöket
 nem mulatja alamísnalkodásával el moso-
 gaini Bizonyara ezt az mi be menerelönke-
 nek uttiat, mellyen igyekezzünk az tőkéllete-
 segre, meg tiszulni az könyörges, ahol iga-
 zan mon-

zan mondatik : Bocsas meg nekünk, miképen mi es meg bocsátunk. &c.

Lib. 4. ad Bonifac : cap. 7. Azt mondgyak az Pelagianusok, hogy az keresztség által az emberek tökéletesen meg újítanak : es erre hozzák az Apostoli bizonylagul, ad Ephes. 5. vers. 26. 27. De ha azt mondgyak, hogy bűnök nincsen, megh felel nekik az Sz. Iános, hogy magokat megh csallják, es igazság nincsen bennök. Ha penigh meg vallyak bűnösök, holot Christus testének tagjaiva akariak magokat tenni, hogy hogy lehet az az test, az az, az Anyaszent-egyház, megh ebben az időben tökéletes, az mint ők értik, seny es rantz nélkül, kinek az ő tagai igazan vallyak magokat bűnösöknek lenni? Annak-okaert az keresztségben minden bűnök, meg bocsátatnak : es az víznek mosogatasa által az igazben az Anyaszent-egyház seny es rantz nélkül az Christusnak elő mutatauik. Mert ha megh nem keresztelekődöt volna, hasonlatosan mondana : bocsasd megh nekünk az mi bűneinket : miglen alial vitetjük az dicsőségre, az holot tökéletesben minden macula nélkül leben. *Lib. 2. Contra Julian :* Az keresztség megh gyógyítja az bűnöst mindigast az bűnnek karhozato ereietől, az erőtelenségtől penig lassanlassan. *Tractatu. 41. in Ioannem.* Az keresztségnek Vyonnaan való sülelese utan kerüük az orvost, hogy megh sebesítet-

befűtve vitellőnk az akolban gyógyas
lasra.

Lib. 2. de meritis peccatorum cap. 27. Azt
az kérdést forgatva, miképpen árt az fiúnak
az az bűn ha ugyan nem sűltenek is,
mely az atának meg bocsátatot: Meg fe-
lel: Mert az Vyonnan sűlető aták, nem az
uyságnak sengeiből, de az ósághnak mara-
dekiabol test szerént sűlik az ő fiokat. *Lib. 2.*
contra Faustum Manich: cap. 27. Minden be-
sűd, cselekedet, kevanág, valamely az Isten
törvénye ellen leßen, bűn. *Super Psal: 5.* Ne
uralkodgyek az bűn az ti halando testetők-
ben: nem mondgya hogy ne legyen, hanem
ne uralkodgyek: Benned vagyon az bűn,
mikor abban gyönyörködöl: uralkodik mi-
kor egyez vele.

Hieronym: lib. 1. super Amos.

Az első bűn az, gondolni azokat kik gon-
nosok. Második, az gonos gondolatokban
meg nyugodni. Harmadik, az mi hitvanab,
cselekedettel be tellyesíteni. Negyedik, az
vetek után pænitiát nem tartani, es maga-
nak az bűnben kedvesködni.

Isidorus lib. 2. cap. 19. de summo Bono.

Negykeppen cselekednek az bűn az sű-
ben: es negykeppen megyen veggben csele-
kedettel: mert az sűben leßen esében valo
ítatással, gyönyörködéssel, egyezéssel, es o-
talmaznak mérésfégével. Mert az esében
valo

való írtas leſen az ördög által, az gyönyörűſég az iſt által, az egyezés az lelek által, az ol-
talmazasnak mérésſége fel ſuvalkodas avagy
kevelyſég által. Negykeppen az cselekedete-
ben megyen végben az bűn: mert előſer iſt-
kon leſen: Annak utanna az emberek ſő-
mei eleiben, büntetésnek gyalazatja nélkül
ki megyen: harmadſor ſókaffa leſen, vege-
zetre avagy hamis remenſégnek csalogataſa-
val, avagy nagy keſſégben eſeſnek vakmerő-
ſégével fel neveltetik.

Idem ibidem, cap. 23. Minden bűn, ezekkel
az laplokkal, úgy mint gradicsokkal, forrad
egyben es leſen. Mert az gonoz gondolat
gyönyörűſéget ſűl, az gyönyörűſég eggye-
zeſt, az eggyezés cselekedetöt, az cselekedetöt
ſókáſt, az ſokas ſőkſégöt avagy kételenſéget,
az kételenſég halalt: es így ezekkel az kötelek-
kel az ember meg köteleztetven az veſtekre
úgy mint egy neminemű lantzal kötve tar-
tatik.

Gregor: lib. II. Moral:

Az gondolatból való veſtek, annſval ne-
hezebbek még h tudáſra es értéſre, mennſvel
lathatatlanbul es iſtkon leſnek: es annſval
meſſebben teriednek ki az gondolatok, me-
nſvel magokat batorſagosbnak iſlik lenni,
nem az ſeddőktől, külfőkeppen nem lattat-
tatnak.

Isidorus, 2. de ſummo Bono.

Az testnek kívánsága, semmi nem egyeb-
hanem az leleknek mozgása az rusnya gon-
dolkodásnak indulatiában.

Bernhard: *de liber: arbitr: & ponitur*
de penit: dist. 1.

Ha valakinek nincsen arra ereie, hogy más
felesegevet hállyon, mind azon által nyilván-
valo hogy kívánsága, es ha ereie, s: modgya
volna, meg lenne: nem kisebb parazna, mint
ha az vecken talaltator volna. *Idem ibidem.*

Ha csak azért nem lopz, mert féli hogy
megh ne lassanak: de ha szívédben belől meg-
cselekedtet, loponak meltan talaltator, ha
semmit el nem vitel: is.

Gregor: *in Moral:*

Mi az mi törhünket velünk hordozzuk:
környűlőnünk viseljük az ellenséget, a mi tes-
tünket, holok az bűnből sületteitől, bűnben
fel nevelteitől, eredeitől főlőte igen megh
romlottól, de sokkal inkább az hívvan, sokas-
sal meg vesztegetitől. Innen vagyon hogy
ilyen igen kevan az lelek ellen, hogy bűntes-
len zugolodik, es az fenjtőket el nem fen-
vedheti, hogy az szabadfagh nélkül be ádd,
hogy az okosságnak sem enged, es semmi fe-
lelemmel megh nem tartoztatathatik, avagy
tiltatathatik.

Bernhard: *de Concupiscencia, in senten-*
tis quibusdam.

Felőte nagy vetők, ugy mond, az kevan
fagh:

fagh: mely mind külső mind belső embert
 mindenestől el foglal. Tetétől fogva talpígh
 nincsen én bennem épseg, mindenestől el ha
 tot az kívánság: Az bűnnek törvénye min
 den tagaimban megh talaltatik, Minden fe
 lől az ablakon bé jöni igyekszik az halál: es
 belől az gonosságnak taplója védelmesben
 kegyetlenskodik: kegyetlenségből gonozkodik.
 Micsoda lehet hát az emberben istia eüül az
 mocskotul, ki talaltathatik eüül az rühtül sa
 bados: Az elmét kívánságokra inditua, az
 tagokat gyönyörűsegre édesgeti. Innen va
 gyon az fülnek visketése: az szőmnek fayta
 lansága: innen az szaglásnak gyönyörűsege:
 innen az szayban ilyen rendeletlen gyönyör
 rűsegh: innen az egész testben az lagyságnak
 erzekőnsége, es az illetésnek védelmes bu
 jasága: Innen vagyon belől az lelekben, az
 kívánságoknak amaz részegsege, es az isties
 segh kívánságnak, fősvenségnak, irítsegnak,
 bossúságnak, es vegezetre minden bűnöke
 nek indulatának felőtte igen fel gerjedet ke
 mentzeie. Ennek azért az sok fele dögnek,
 eggyenkent valo ellene állás az sok fele nyo
 moruság. Mert honnan az nyomoruság, ha
 nem csak mikor ellene állunk: az kívánság
 nak meg undokításának ellene hadakozunk?
 Mert valamení gyönyörűsegre valo édesgeté
 se vagyon az testnek, valamení gyönyörköt
 teteseltatatik lenni ez vilagnak annij nyomo
 ruságokat szenved, &c.

Haymo super cap. 7. ad Rom.

Semmi vétek véghben nem megyen az ke-
vanfag nélkül, mint az kí emberi ől, kevan-
ta azt megh őlni.

Rabanus lib. 2. in Ieremiam.

Hol vadnak az kik mondgyak hogy az
gondolatokban nem volna bűn es vétők, ho-
lot minden bűnök az Evangeliomnak ígalla-
ga szerént az sűből származzanak?

Remigius in Psal. 50.

Es bűnben fogadot engemet az en anyám.
az az testi kévanfagban, mely testi gyönyörű-
ség, az mi első sűleneknek vétkeből vőt erőt az
mi testünkben.

Lombard: lib. 2. dist: 42:

Az bűnöknek modgyáinak peníg az sűnt
írásban sok külömböztetési vadnak: mely-
ben az bűn kerkeppen mondatik cselekőtte-
ni, tudni illik: Kévanfaggal es felelemmel.

Idem dist. 3. Ezekből megh érthetni, mi le-
gyen az eredendő bűn, az kévanfagnak tud-
ni illik vétke, mely minden kévanfagból, sű-
letekben, az Adam által, beleíők ment, és ő-
ket meg undokította. *Idem ibidem.* Az ke-
vanfagnak nevezetivel penigh, nem az ke-
vanfagnak cselekődetit, de az első vétke je-
lentőne, mikoron az testnek törvényének
mondotta:

Ecumenius in Epist Pauli. ad Rom. cap. 7:

super hæc verba:

De bűn

De bűnt nem ísmertem, hanem az törvény által. Mert az kevanfagot sem tudtam volna, ha az törvény nem mondta volna, ne kevan. De most, úgy mond, az mely kevanfagokat nem tudtam is, az törvényből megh tanultam, es az kiket tanultam, még is cselekötem.

Iterum Bernhard : sermon : 6. de advent :

Domini.

Mondom tiéktek, azt az bűnnek nemét, mely ennőször haborgat minket (az kevanfagrol szóllok) le kel menni, s meg is lehet Isten kegyelme által, hogy mi bennünk ne uralkodgyék.

Gregor : in cap. 11. Iob. lib. 10. cap. 11.

Minden bűn, avagy gondolatbol leffen csak, avagy gondolatbol egyben s mind es cselekedetből.

Idem. lib. 6. in cap. 15. 1. Regum. Eelő bűnök azok, mellyek avagy az kevanfag által még elménkben uralkodnak, avagy az meg térés után megh utaltatának, de még pænitentia által el nem töröttetnek.

Anshelmus in cap. 7. ad Rom.

Az kevanfag bűnnek nevevel nevezteük : mert abbol származnak minden bűnök. Mert valamenij bűn vagyon, az cselekedetben, beszédben, gondolatban, nem egyebönnen, hanem az gonoz kevanfagbol származnak, nem származnak pedig, hanem csak az szabadfagtalán gyönyörűségből.

C A P V T III.

A Z T Ö R V E N Y R Ő L.

I. Iesuitak tudománya.

NEm igaz, hogy az bűn az legyen, valami az Isten törvényével ellenkőzik. Ezt tanítják az Iesuitak az könyvben, mely neveztetik, Censura Coloniensis, fol. 46.

I. Iesus tudománya.

Felőtte igen igaz, hogy az bűn az, valami az Isten törvényével ellenkőzik.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az mely lelek tudatlanfagból vétkőzendik, es azok között, mellyek az Vr parancsolatiában tiltatnak, egyet cselekedendik, &c. Levit. 5. vers. 17. 18.

ők peniglen könyörögnek az ő bűnökért, miért hogy az en parancsolatimat megh utalják, es

lák, és ítéletimet megh verőték. Levit. 26. vers. 15.

Nem őrizte megh, az mellyeket parancsolt neki az Vr. 3. Reg. 11. vers. 10.

Meg bocsattatod az te népednek hamisságot, el fődőztet minden ő bűnöket. Psal. 85. vers. 2.

Boldogok, az kiknek hamissági meg bocsattatának: es kiknek bűnök el fődőztetnek. Boldogh ember az kinek az Vr bűnét nem tulajdonítja. Psal. 32. vers. 1.

Imé én bűnben fogantattam az en anyamnak meheben. Psal. 51. vers. 7.

Gyűlölted mind azokat, kik hamisságot cselekedőnek. Psal. 5: vs. 6.

Minden valaki bűnt cselekezik, az törvény ellen: is cselekedik: es az bűn törvénytelenség. 1. Ioh. 3. vers. 4.

Az törvény által vagyon az bűnnek ismereti. Rom. 3. vers. 20.

Az törvény haragot sűröz, mert ahol nincsen törvény, által hágás sincsen. Rom. 4. vers. 15.

Az törvény peníg be iőt, hogy bővelkednék az vétők. Rom. 5. vers. 20.

Az törvény bűné? Tavul legyen ez: de az bűnt megh nem ismertem, hanem az törvény által. Mert az kévanfagot sem tudnám, ha az törvény nem mondaná, ne kevany. Rom. 7. vers. 7.

Mire valo hát az törvény : az által hagamoknak okaert vetterő mellé, miglen el iönc az magh. Gal. 3. vers. 19.

Lassad az Prophetiak írásiban, holot gyakorta samlaltatik elő, hogy az Izrael népe Isten törvénye ellen cselekedvén, verközös. Töb bizonyagokat mind sent írásbelieket, mind az Patereket megh talalod cap 2. Az bünről : első ellenközesben.

II. Iesuitak tudománya.

Az kevanfaghnak első indulati avagy mozgási bün es vetek kívül vadnak. Ezt tanítják az Iesuitak az könyvben mely neveztetik, Censura Colonienfis, fol: 45. 89.

II. Iesus tudománya.

Az kevanfagnak első indulati avagy mozgási, bünösökké es meltokka teszük az büntetésre Isten előtt az embereket.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Szeressed az te Vradat Istenedet tellyes szívvedből, tellyes elmedből, es te tellyes erődből. Es lesnek ezek az beszéd, mellyeket en parancsolok ma teneked, az te szívvedben. Deut. 6. vers. 5. 6.

Ne kő

Ne kívannyad az te felebaratodnak feleségét, ne házát, ne mezeit, &c. Deut: 5. v. 21. Exod. 20. vers. 17.

Mert az ki szereti felebaratját, az törvent betöltötte. Mert ez: Ne öly, Ne lopj. &c. Rom. 13. vers. 8 9.

Szeressed az te Vradat Istenedet tellyes szívvedből, tellyes elmedből, ez az első es nagy parancsolat. Az másik peníg hasonlo ehöz: Szeressed az te felebaratodat mint tennen magadat. Matth: 22, vers. 37. 38. 39.

Hallottatok az mi mondattatok az reghiéknek, Ne öly, az ki penígh ölönd, melto az íris leire. En penígh mondom tinektek, hogy minden az ki haragszik az ő atyáfiara ok nélkül, melto az írisleire: az ki peníg mondandgya az ő atyáfiának ráka, melto az gyűűeközeti írisleire: az ki penígh mondgya, Bolond, melto az gehennának úzere. Matth. 5, vers. 21. 22.

Halottatok hogy mondattatok az reghiéknek, Ne paraznalkodgyal. En penígh mondom tinektek, hogy minden az ki lattia az asszonjallatot hogy meg kívannya őtet, immaran paraznalkodoi vele az ő szívében. Ha penígh az te íob főmód megh botrankoztat teged, vayd ki azt, es veld el tőled, mert hason teneked hogy el vessen egy az te tagaid közzül, es az egész tested ne vessenek az gehennára. Es ha az te íob kezéd meg botrankoztat

koztat tegedet, vagd el őtet es vedd el tőled,
mert hasznosb teneked hogy egy az te tagaid
közzül el veszen, es az egész testöd ne vetessék
az gehennára. Matth. 5. vers. 27. 28. 29. 30.

Ismer halottatok hogy megh mondattatok
az reghieknek, gonoszul ne esködjyet: megh
adgyad peniglen az Vrnak az te fogadasidat.
En penig mondom tinektek, ne esködjyetök
semmikeppen: sem az eghre, mert az Isten
nek féki. Sem az földre, mert az ő labái alatt
valo fék, sem Ierusalemre, mert az Nagy Ki
ralynak varosa, &c. Matth. 5. vers. 33. 34. 35.
36. 37.

Mondom penigh tinektek, hogy minden
hivolkodo befédrol az mellyet bollandak az
emberek, samot adnak az iutelenek napian.
Matth. 12. vers. 35.

Az mellyek ki szarmaznak az faibol, az faiból
ionek ki, es ezek förtöztetik megh az em
bert. Mert az faiból ionek ki az gonoz gon
dolatok, gyilkossagok, paraznasagok, uisitas
talansagok, lopasok, hamis tanubizonysagok,
karomlasok. Ezek az mellyek meg förtöztet
tik az embert. Matth. 15. vers. 18. 19. 20.

Minden az ki gyűlöli az ő auiasat, ember
ölő. 1. Ioh. 3. vers. 15.

Ne kevánd az te felebaratodnak házát, se
feleségét, se szolgáit, se szolgáit, se ökrét, se
samarát, sem semmit azok, közzül, mellyek
az te felebaratodé. Exod. 20. vers. 17.

Az Moyses

Az Moyses vőn elő beśedet, hogy nekünk adná, az kinek nem akarának engedelmesők lenni az mi aitiaink, de hatra veték. Kemény nyakúak, es környűlmetelelenők ői vetőkkel es fűléitőkkel, ti mindenkoron az őent leleknek ellene tamadtatok. Act. 7. vers. 39. st.

Szűnnyetek megh az testi kevanfagoktól, mellyek hadakoznak az lelek ellen. 1. Petr. 2. vers. 11.

Az ki őenvedet az testben, megh őűnt az bűntől, erre, hogy többé az embereknek kevanfagiban ne járjatok, de az Istennek akaratia őerént, az testben az mi ide hatra vagon éllyetők: mert eleghseges minékünk az éleink el múlt ideie, melyben az poganyoknak akaratiaát cselekedtűk, elő menvén az faistalanfagokban, kevanfagokban, &c. 1. Petr. 4. vers. 1. 2. 3.

Minden valamí ez vilagbhan vagon, az testnek kevanfaga, es az őemnek kevanfaga, es az éleink negedőősege, nincsen az Aitiaul, de ez vilagbol vagon. 1. Ioh. 2. vers. 16.

Ha karhoztat minket az mi őűvűnk, az Isten nagyob az mi őűvűnknel. 1. Iohan. 3. vers. 20.

Az test keván az lelek ellen, es az lelek az test ellen: ezek penig ellenköznek ő közűtők, hogy az mellyeket nem akartok azokat cselekedgyétők. Gal: 5. vers. 17.

Mi-is régenten forgolodunk vála az mi
testünknek kévanóságiban, cselekedvén az
testnek es az értelemnek akaratiat. Ephes. 2.
vers. 3.

Az kik az Christusé, az testet megh sebsítés
ték minden kévanóságokkal es indulatokkal
egyetemben. Gal. 5. vers. 24.

Öllyétek meg az ti földi tagaitokat, az pa
raznaságot, tisztalatanságot, &c. Coloss. 3.
vers. 5.

Minden penigh kifirtetik az ő tulajdon
kévanóságatul, el vonyattatván es meg érette
vén. Az uian az kévanóság fogadván súl
az bűn, az bűn penigh el vegebsítvén súl az
halalt. Iacob. 1. vers. 14, 15.

Honnet vadnak hadak es viaskodások ti
közietők? nem de innété? nem de az ti győ
nyörűsegiökből, az mellyek viaskodnak az
ti tagaitokban. Iacob. 4. vers. 1.

Olvas többet cap. 2. az Bűnről, negyedik
ellenközesben mely az kévanágról vagyom
Ismet ideb hatrab ezen Caputban az negye
dik ellenközesben: az holot mind sent iras
beli locusokat, s-mind az Paterek bizonságit
bövön megh talalod, mellyekkel erősbítetik
hogy az kévanásznak első indulati bűnök le
gyenek.

III. Iesuitak tudománya.

Vadnak sok egyéb véikek, mellyek noha az törv
ennek szavával nem feddettetnek: mind azon ala
tal sokkat

tal sokkal nagyobbak es karhozatra mertob vetnek,
mint azok, mellyek az Isten törvényével ellenkőz-
nek, az mineműek azok, mellyek lesznek az Anya-
szent-egyhaznak parancsolati ellen, mellyek embes-
ri talalmannak mondattatnak. Ezeket ianiuiak
az Iesuitak abban az könyvben, mely neve-
szik Censura Colonienfis, fol. 309.

III. Iesus tudománya.

Minden bűnök az Isten törvényének szavaval
feddettetnek: es nincsen semmi nagyobb es karho-
zatra mertob bűnök azoknal, mellyek az Isten tör-
vényének, ellene lesznek: Az lelki ismeretekre
törvént nem vét az Anyaszent-egyhaz: hanem az
egy Istennek ki az törvént adta, parancsolattal
magyarazza es megh tartia.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Mind az 6. irasbeli bizonylagokat, mind
az Patereket, megh talalod, az cap. 1. maso-
dik ellenkezesben: Et cap. 13. Az emberi ta-
lalmányokrol. Et cap. 16. Az Anyaszent-
egyhazrol, masodik ellenkőzesben.

IV. Iesuitak tudománya.

Az törvénnek mi tellyesen es bősegeesen eleget tes-
szünk.

szünk, ha az menijre erőnk vagyon: megh cseles
kőszszük. Ez az Iesuitak értelme abban az
könyvben, mely Censura Colonienſis fol:
19. 4.

Ismet. Az Vyonnan születettek itt ez vilagon
az ő cselekődetőkkel az törvénynek tökéletességét
nyerhetik. Ez-is az Iesuitak ſententia azon
könyvben mely neveſtetik Censura Colonienſis, fol. 48. Ezt tanítja Caniſius-is az ő
Catechiſmusában: fol. 770.

IV. Ieſuſtudománya.

Az Vyonnan születettek ebben az életben az ő
cselekődetőkkel az törvénynek tökéletességét nem
nyerhetik: de igazak mind azon által Iſten előtt
csak az Chriſtusban való hitből, az ki lőt ő nekik
bölcsesegh, igaffagh, ſzentſegh, es valſagh.

BIZONSA GOK.

Prophetak, Evangeliftak,
Apoſtalok.

Nem de Moyſes adtaé nektek az törvényt,
es ſenki közzületők nem cselekődi az törvényt,
Ioh. 7. verſ. 19.

Moſtan azért mit kíſirtetők az Iſtent, így
közvén venni az ígat az tanítványok nyas
kokban: mellyet ſemmi, ſem az mi aſiaink el
nem viſelhetünk: De az Ieſus Chriſtusnak
kegyelme

kegyelme által hisszük hogy idvözülünk, az mi módon azok is. Act. 15. vers. 10. 11.

Szeressed az te Vradat Istenedet az te tellyes szívédből, az te tellyes elmedből, es az te tellyes erődből. Deut: 6. vers. 5.

Ne kívannyad az te felebaratodnak hazát, se feleségét, se szolgálát, se szolgálóit, se ökrét, &c. Exod: 20. vers. 17.

Mert az test az Istennek törvénye alá nem vetterik: nem is lehet. Rom. 8. vers. 7.

Mikoron mindeneket megh cselekedtetek, mellyek parancsoltattanak únektek mondogyatok: hogy hasontalan szolgálunk: mert az mellyeket tartozunk meg cselekedni, azokat cselekedtük. Luc. 17. vers. 10.

Pal, es Barnabas így szólnak: Ez által bűnösök bocsanattia hirdetterik, es valamelyekből az Moysestörvénye által megh nem igazulhattatok, ebben minden az ki hiszen megh igazittatik. Act. 13. vers. 38. 39.

Rom. 1. 2. 3. bizonyítja, hogy sem az pogányok, sem az Sídok, az törvennek tökéletesen eleget nem tehetnek. Annak-okaert mind az kettőt az bűn alá rekeszi. A holot azis mondgya, hogy minden fáy be dugassék, es mind ez egész vilagh melto legyen Istennek, annak-okaert, mert az törvennek cselekedetiből egy test sem igazulhat megh Isten előtt.

Egy test sem igazul meg az törvennek cselekedetéből. Gal. 2. vers. 16.

Mert valamenyen az törvennek cselekedetéből vadnak, az átok alatt vadnak : Mert megírattatott, Atkozott az kí megh nem marad mindenekben, az mellyek megh íratattanak az törvennek könyvében, hogy cselekedgye azokat. Gal. 3. vers. 10:

Mert az kik környűlmetelkődnek, az törvényt ők sem őrizik megh. Gal: 6. vers. 13.

Mert az Christus egyfő az bűnökért szenvedőt, igaz lévén az hamissakért. 1. Pet: 3. vers: 18. 1. Ioh: 1. & 2. Rom: 5. Gal: 4. és több helyeken.

Az őtellyességéből (nem mondgya az miénkből) mi mindnyáian, (nem csak nemelők) vőtünk, kegyelmet az kegyelemért. Ioh: 1. vers: 16.

Mert az törvennek lehetetlen voltát, beölté, az menijben megh erőtelenedik vala az test által, az Isten az őnnön fiat el bocsatván az bűnös testnek hasonlatosságában, es az bűnről karhozott az bűnt az testben: hogy az törvennek igazítása be tellyesődnék mi bennünk, kik nem az test szerint járunk, de az lelek szerint. Rom: 8. vers: 3. 4.

Az törvennek vége az Christus igazságára minden híveknek. Rom: 10. vers: 4.

Az Christus minket meg szabadított az törvennek atkarul, lévén mi érettünk atokkal Gal 3. vers: 13,

Megh

Megh üressőltetik az Christustul, valakik az törvény által meg igazultok, az kegyelemből ki esterők. Mi penigh lelekből hiúnek általa az igassagnak reménységét variuk. Gal: 5. vers: 4. 5.

Az Christus lőt minekünk bölcsesegh az Istentől, igassagh, bensőség es valóság. 1. Cor. 1. vers. 30.

Tudgyuk hogy az törvény lelki en penigh testi vagyok, eladattatván az bűn alá. Mert az mit cseleködöm, nem ismerem, mert nem az mit akarok azt cseleködöm. Ha penigh az mit nem akarok azt cseleködöm, egyet értők az törvennyel hogy jó legyen. Mostan penigh nem en cseleködöm azt, de az en bennem lako bűn. Mert tudom hogy nem lakik en bennem, (az az, az entestemben) jó: mert az akarat nálam vagyon, hogy penig megh cseleködhessem az jól, megh nem találom. Mert nem azt az jól az mit akarok cseleködöm, de az mit nem akarok az gonozs, azt cseleködöm. Ha penigh az mit en nem akarok azt cseleködöm, többé nem en cseleködöm azt, de az en bennem lako bűn. &c. Rom: 7. vers: 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Semmiben magamat lelkem esmeretű nem vádol, de ebből meg nem igazultam. 1. Cor: 4. vers: 4.

Christus felel az Palnak: Elegseges teneked az en

ked az en kegyelmem: mert az en hatalmam
az erőtelenséghben vegeſtetik el. 2. Cor. 12.
verſ. 9.

Az Sz. Pal az ő igaffagat, mely az törvény-
ből vagyon, az az, minden maga cselekedés-
től olyanak tartia mint az gánét, csak az egy
Chriftusnak igaffágához hittel támaſzkod-
ván: mellyet nem cselekednek ha az maga
engedelmességét, az törvennek be töltetése-
elegfegeſnek ísmerné. Philip. 3. verſ: 8. 9.
10. &c.

Az Szent Peter. 1. Epíſt. 2. verſ: 11. Int az
teſti kévanſágoknak, mellyek az lelek ellen
hadakoznak el tavoztatására.

Az Sz. Iános. 1. Epíſt. 1. arra tanít, hogy
még az még igazultattak is bűnőſőknek
kel magokat vallaniok. verſ. 8. 9. 10.

Ha Abraham az cselekedetből igazítatot
még, vagyon dicsőködése, de nem az Iſten-
nél. Rom: 4. verſ: 2.

Bizonyos okokból veſſük hiból még
igazítatni az embert, az törvennek cseleked-
et nélkül. Rom. 3. verſ: 28.

Nem az cselekedetökből, mellyeket az
igaffagban miſ cselekeſünk vala, de az őn-
nen iragalmassága ſerént idvőzít minket.
Tit. 3. verſ. 5.

Valamellyeket az törvény mond, azoknak
mondgya a kik az törvény alatt vadnak: hogy
minden ſáy be dugatallék, és köteleſ legyen
az kar-

az karhozatra ez egész világ az Istennek: An-
nak=okaert, mert nem igazítatik meg az tör-
vennek cselekedetiből minden test az Isten-
nek előtte, mert az törvény által vagyon az
bűnnek ismeretű. Rom: 3. vers. 19. 20.

Az ki az Istennek jobban ül, az ki közben
jaro=is mi erőttünk. Rom: 8. vers: 34.

Egy az Isten, egy az közben iaro=is az Isten
es az emberek között, az ember Iesus Christus.
1. Timor: 2. vers: 5.

Ez (az Christus) miért hogy meg marad
mind örökre, el mulhatatlan papságot bír:
Honnet meg=istarthatja mindenestől fogva
az kik iarulnak ő általa az Istenhöz, minden-
kor élvén, hogy közben iaro=ul adgya magat
ő erőttök. Hebr: 7. vers: 24. 25.

Az tőb bizonyágokat meg találod ez után
ötödik es hatodik ellenkezésben. *Ismet cap. 8.*
Az io cselekedetökről. *Et cap. 2.* Az bűnről,
harmadik es negyedik ellenkezésben.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Iustinus Martyr in dialogo cum Tryphone.

Ha az törvény úgy mond, világosságot ad-
hatot volna az poganyoknak, kik őtet bé vő-
tek, mi szükségök volt volna az Vy Testamen-
tomra, melyet Isten ígirt volt el bocsátandos-
nak :

Irenaeus lib. 3. cap. 20.

Noha az törvény lelki, mind az által, csak
megh nyilatkoztatja az bűnt, de meg nem ölti.

Macarius homil. 8. Circa finem.

De kicsoda érte valaha el amaz tökéletes
seghnek gradicsat, es kicsoda költölte es pro-
balta meg amaz örök időt? Mert megh sen-
kit nem láttam tökéletes embert keresztény-
avagy szabadot. Hogy ha valaki megh nyu-
got az kegyelemben, es az titkos dolgokra es
meg ielenesőkre iutor, es vezetre az kegye-
lemnek sok édessegere, mind azon által megh
belől bűnös. De az kik olyanok, az megh
mérheteilen kegyelemért es világossáért,
hogy megh nyerték, szabadoknak es töké-
leseknek ítélik magokat lenni. Az kik no-
ha az kegyelemnek erejét meg nyertek, mind
azon által megh csalatkoznak, mint ha megh
nem probáltatik volna. En penighlen senkit
nem láttam megh aratlant. Mert én-is vala-
menire azon közben arra az gradusra iutor-
tam, es tanulvan megh ismertem, hogy senki
nincsen tökéletes.

Idem. Homil : 38. Bősegeffen megh mutat-
tja az tökéletőségnek el hitet bolondságha-
nak lenni, holot egy keresztényen sincsen az kí-
ben az kevanfagnak verke nem volna.

Et homil : 24. Valamely lelek, ugy mond,
latatik magatul munkalkodni, es végben
vinni maga erejétől, ítélven es bizvan az tö-
kéletes.

kéllenes cselekedetöt ſent leleknek munkalko-
dafa nélkül magatul elvegeſſheini, igen vét-
közik. Mert nem illendő es nem tartozik az
az cselekedet az menyországghra, az mely ma-
gatul es maga által az ſent lelek nélkül itéli, az
tökellenes iſtaſagot, végben vihetni.

Nilius in Gnomis.

Mennel inkább tanulod az törvent, annal
inkab megherted, hogy ſok híja vagyon tö-
kélleneſſegödnék.

Auguſt: de peccatorum meritis, lib. 2.

cap. 7.

Ha kerdeſtetik, ha itt ez vilagon leheté va-
laki bűn nélkül: nem híſem lenni: mert in-
kab híſek az iraſnak, az kiben az ſentek ſa-
va ez, ha mondangyuk hogy bűnünk nina-
csen, magunkat meg csalljuk, es igazſag nina-
csen bennünk.

Lib. 3. ad Bonifac: cap. 7. Az Iſtennek ke-
gyelme cselekeſi, ha mit ez életben az paranc-
solatokban igyekezünk betölteni: es ugyan
azon bocsátia meghis, ha mit azok ellen
vetünk.

Retractionũ lib. 1. cap. 19. Az Iſteñek min-
den parancsolatának cselekedetének itilletik,
mikor az mit nem cselekedtünk megh bocsát-
tatik. *Ad Valerum lib. 1. cap. 29.* Erre ne-
vezve mondotta az törvény, Ne kevany, hogy az
kegyelemnek orvofſagat kerelndűük, es ab-
ban az parancsolatban meg tudndűük, mind,

hova kellene ebben az halandóságban iób
 modgyaval eleb menven igyekezni, mind
 peníg mellyen iúthatnank mi amaz halhatat
 lan bodogságban: Mert ha valamikor el
 nem kellene vegezni, soha nem parancsolta
 nek hogy legyen. *De natura & gratia cap. 36.*
 Ha minden sient férfiakat es sient asszoniallas
 tokat, mighlen itt élnek, egyben gyűithet
 nük es meg kerdhetnük, ha bűn nélkül volna
 nak, akar mely sientsegek volnának: is: egy
 főval azt kiáltanak: Ha mondangyuk, hogy
 bűnünk nincsen, magunkat megh csallyuk,
 es igazság nincsen bennünk. *In Confessionibus.*
 Iay az emberek életének, bator dicsíretes le
 gyen: is, ha Isten írgalma kívül ítélteük. *Et*
præfat: in Psal: 31. Ha idegen akar az Isten
 kegyelmeitől lenni, hanyad az te erdemidet.
In Epist: 26. ad Hieron. Azert az tökelletlensé
 nek vetkeiert, ha mondangyuk, hogy bű
 nünk nincsen, magunkat megh csallyuk, es
 igazság nincsen bennünk. Vgyan azon vetek
 ert, akar mit mennyünk elő, bűkleges nekünk
 mondanunk, Bocsa!d meg nekünk az mi bű
 neinket: az mely vetekből minden élő nem
 igazittatuk meg Istennek sine előtt.

Tób bizonsagi azon Sz. Agostonnak lasd abban
 az könyvben mellyet ir, *de peccatorum meritis*
lib. 2. Tract: 41. in Iohannem. De spirit. & li
ter. cap. 36. Ad Bonifac, lib. 3. cap. 7. Ad Asela
litum epist: 200, præcipue verò de perfectione iu
stitiæ.

stítia, az holot az vetekődest ket kerdesben alattia:
 1. Ki által iuthat ember oly tőkellestességre hogy
 bűn nélkül legyen, nem az szabad akarát által tud-
 ni illik, de az Isten kegyelme által. 2. Mikor iut-
 hat ember az olyan tőkellestességre: Nem ez elete-
 ben tudni illik, hanem az iövendő életben.

Hieronymus adversus Pelag: lib. 1.

Ha minden, az ki Istentől születet, nem vete-
 kőzik, mert az ő magva lakozik benne, es
 nem vetkőzhetik, mert Istentől születetet: mi-
 csoda következesből ugyan azon helyen fol-
 így: Ha mondandgyuk hogy bűnünk ninc-
 sen, megh csallyuk magunkat, es igazsagh
 bennünk nincsen? Nem tudodé okat? Ke-
 telkődölés es haborogás? Hallyad azon Evan-
 gelistat: Ha megh vallyuk az mi bűneinket,
 hű es igaz, hogy megh bocsassa nekünk az
 mi bűneinket, es megh tisztiszon minket min-
 den alnokságinkból. Akkoron vagyunk az
 ert igazak, mikor magunkat bűnösöknek
 vallyuk, es az mi igazsagunk nem saiat erdes-
 münkől, hanem az Istennek irgalmassaga-
 ból áll.

Bernhardus sermon: 5. in Vigilia Natalis.

Magaban embernek bizni, nem Istenbeli
 hitnek, de hitetlenseghnek iele: sem bizoda-
 lomnak, de inkább ketseghben eselnek. Az
 igazan hű, az ki maganak sem hisen, sem
 magaban remenleget nem veti, el veset edeny-
 leven.

Idem *serm*: 63. in *Cantic*. Elég h tudni azt erdemre, hogy nem elegsegek az erdemek: Et *serm*: 73. Ha alnokfogokat megh tartanod, meg az választottaknak is, kicsoda benn vedhet el? Az Csillagok nem tisztak ő előtt, es az ő Angyaliban talál vetket. Hallyad továbbba az fent es választot mit mondgyon az Istennek: Te ugy mond, megh bocsátottad az en bűncimnek hamislagat: ezért könyörögteneked minden fent, alkolmatos időben. Szükség azert hogy az fentek is az ő bűnökert könyörögjenek, hogy Istennek irgalmassagabol idvözöllyenek, tulajdon igazságokban nem bizvan. *Ibidem*. Mert nem ollyaténok az embereknek érdemek, hogy azokert örök életet érdemlenenek törvény szerint, avagy hog Isten valamí bocsát lattainak tenni, ha azt meg nem adna. Mert hogy arról ne szóljak, hogy minden erdemek tellyességgel Isten aiandeki, es így, az ember azokert Istennek inkább ados, hogy nem Isten az embernek kicsodak, minden érdemek ilyen nagy dicsősögre valo kepest? Kicsoda iob az Prophetanal, kiről az Vr ő maga bizonyoslagot tessen, mondvan: kedvem szerint valo embert talaltam? Mind azon által szükség volt nekie is ezt mondani: Ne sály iurteiben az te fogdaddal Vram.

Idem *ser*: 1. in *Annuntiat*: *Mariæ*. Mindeneknek előre el kel hinni, hogy nem lehet bűnöd bocsát

bocsanattia, hanem csak Istennek engedel-
méből. Annak felőtte, hogy tellyességgel
semmi íot nem cselekedhetel, hanem ha ő ad
erőt arra is. Vegezetre, hogy örök életöt sem-
mi cselekedetoddal nem érdemelhetiz, hanem
ha ingyen adattatik az is.

Ambros: de inter pellat Davidis.

David megh ismeri hamisságot, es te nem
ismeredé? David megh vallya, es te taga-
dodé? Sz. Pal magat bűnösnek kiáltia, es te
ártatlannak magadat tartodé? Nincsene hat
helye az pironkodásnak, holot sok verkekkel
az nyaiaskodások elegyittetenek össze? Kő-
vestűk mind azon által az iobbulásnak igye-
kezetű. Visontagsággal ne is rőtregy, hogy
az veteknek vallás tétéle ne tartassak büntetés-
re. Mert io es irgalmas az Isten, az ki nem
csak megh bocsatani bűnöket, kik megh vala-
lyak, de jutalmaz is jókat adni azoknak kik
meg iobbulnak. Mond megh hat az te ha-
missagidat, hogy megh igazítsassal. Istennek
sava ez, az ki ígírte, hogy az te bűnödet el-
akaria törteni.

Bernhard: tract: de diligendo Deo.

Annakfelőtte menthetetlen minden, mégis
az hitetlen is, ha nem ismeri az ő Istenét, tel-
lyes sibiől, tellyes lelekből, es tellyes ereiből.
De ez nehéz, fői lehetetlen, akar kitől is, az ő
maga, tudni illik, es szabad akaratianak crea-
tiből, az Istentől egyűser el-viueket, egészen az
Istennel.

Istennek akaratiára fordítani, es nem inkább az magéra vissza tekerni, es azokat magadnak, ugy mint, sajátul tartani, az mint meghíratatot: Mindenek magokét keresik. Es ísemet, az embernek erzekecsghí, es gondolati baidandok az gonozra. Az mely ellen tellyesí seggel tudgyak az hívek, mely igen búkölöködgyenek az megh seíitetőt Iesus Christus nélkül.

August: super Ioan: Tractat: 82.

Nem azért kel minekünk az ő parancsolatit elsőben megh tartanunk, hogy ő bseressen minket: de hogy ha ő minket nem bseretend, az ő parancsolatit meg nem tarthatiuk.

August: de Tempor: serm: 63. Ha az embert valami lehetelent, avagy nehez dolgot az parancsolatoknak veghben vitelében probalánd, ne maradgyon magaban megh, de segitőhöz folyamion, az ki azért adgya az parancsolatot, hogy az kévanfag lörkögetteílek, es segitsegöt nyuicsón.

Idem de Templo, serm: 49. Ezt mondgya azért az törvennek be töltésenek, az az, nem kévany kicsoda azért az az élő ki ezt cseleskódheí: Segit minket az Psalmus, mely most enekeltetek: Halgas megh engemet Vram az te ígassagodban, az az, nem az en ígassagomban. *Idem de lib: arbitr: cap. 16.* Valami nagy dolgot ítiúnek tudni az Pelagianusok, mikor azt mondgyak: nem parancsolat

parancsolna Isten olyat, az mellyet tudna az embertől be nem tellyesíthetni. Ki nem tudná ezt? de azért parancsol nemeltyeket kiket nem cselekedhetünk, hogy megh tudnuk, mit kellene ő tőle kernünk. Mert csak az hit az, mely könyörögven meg nyerheti. &c.

Hieronymus.

Atkozot legyen, az ki azt mondotta, hogy az Isten lehetetlen dolgot parancsolt legyen. Meg magyarázza ezt ő maga abban az beszélgetesben mely vagyon az Pelagianusok ellen, mondvan: lehetsegessek az kegyelem által, lehetetlenek penigh az természetnek ereinek. Az mikeppen az Sz. Pál is mondgya: Mindeneket megh cselekedhetem abban, az ki engemet erősit. Másuttis: Nem vagyunk meltok magunktól valamit gondolni, &c.

August: de spiritu & litera.

Annak-okaert, az igazsághnak ez első parancsolattiat, melyben parancsoltatik hogy keressük az Vrat, tellyes sziből, tellyes lelekből, es tellyes elméből, mely után következik az másik felebarátainknak kereteti felől, abban az életben tellyesítjük be, a holot őtet szinről szinre lattuk. De azért parancsoltatik még mostis ez nekünk, hogy intetelnénk, mit kellene nekünk hittel kevannunk, hova remensegünk elöl bocsatnunk, es az mellyek ide hatra vadnak el feledven, az eleve valokrol gondolkodnank, &c.

Carolus

Carolus Magnus lib. 1. de imaginibus,

cap. 14. 15.

Bősegeffen tanít, hogy az törvény az emberből be nem tellyesíttetik.

Theodoretus in cap. 10. ad Roman.

Az törvény minket az Vr Christushoz vezetlő: az ki azért hísen az Vr Christusnak, az, az törvénynek czellyat be tölti.

Ifychius lib. 1. in cap. 5. in Levitici.

Az Christus azért testesült meg, hogy az törvényt be töltsene. Annak-okaert az ember be nem töltheti.

Primasius in cap. 4. ad Galatas.

Az Christus be töltötte az törvényt mi éretünk.

Haymo super cap. 6. ad Rom.

Az törvény ném adattat, hogy az bűnök el venne, de hogy meg mutaina.

Radulphus lib. 20. cap. 1. in Levitic:

Kicsoda, az ki mindeneket, mellyeket az Vr parancsol, cselekedne? Nem vagyunk oly boldogok, sem oly erdemőfők, hogy mindezekben neki engedhejnénk. Mert nincsen az ember ez földön, ki őt cselekedgyek, es nem vetkőznek. Sem meg nem igazítatuk ő előtt minden élő.

V. Iesuitak tudománya.

Istennek nagy irgalmassaga volt, hogy az őt cselekedőknek örök életet igirne. Ezt tanítják az Iesuit

az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik, Censura Colonienfis. fol. 26.

V. Iesustudománya.

Istennek nagy irgalmassága, hogy az Christust, az szegény bűnösöknek valóságára adná: ő érötte, és ő általa, az ő választottit, kik ötet igaz hittel magokhoz kapcsollyak, az örök halálnak torkából ki venné, meg igazítaná, és szentelné, dicsőffeggel és örök élettel minden ő érdemök nélkül meg koronázná.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az áffoní allainak magva meg törti az kegyonak feier. Gen. 3. vers. 15.

Vgy szereté Isten ez vilagot, hogy az ő egy sülőt fiat adná, hogy minden az kí hísen ő benne el né vessen, de örök életre legyen. Mert nem bocsátotta Isten az ő fiat ez vilagra, hogy megh itillye ez vilagot, de hogy megh tartassék ez vilag ő általa. Az kí hísen ő benne, megh nem itilletik, az kí penígh nem hísen immar megh itilletőt, mert nem hit az ő egy sülőt fának nevében. Iohan. 3. vers. 16. 17. 18.

Es te gyermecske, az felseges Prophetáinak hívattatol: mert elől iarz az Vrnak orvosaia előt, el késíteni az ő utait. Adni az idővösség-

völsegek ismeretű az ő népének, az ő bűnök bocsátásának általa. Az mi Istenünknek irgalmasságának könyörületességeiért, mellyek által megh latogatót minket fel tamadvan az magasságból : hogy megh ielenniek az föld feiben, es az halálnak arnyékában ülőknek, hogy igazgatná az mi labainkat az bekefességnek utára. Luc. 1. vers. 76. 77. 78. 79.

Nem iötem hinni az igazakat de az bűnösöket. Matt. 9. vers. 13,

Aianlya penigh az Isten az önnön szeretett mi hozzánk, hogy mikor még bűnösök volnánk, az Christus mi éretünk megh holt. Menjvel inkább azért mostan megh igazítás van az ő vére által, megh tartatunk ő általa az haraghtul. Mert mikor ellenfegek lévén, az Istennél meg engedeltettünk az ő fának halála által, sokkal inkább megh engedeltetvén megh tartatunk az ő életének általa. Nem csak ez penigh, hanem dicseködünk is az Istenben az mi Vrank Iesus Christusnak általa, az ki által mostan az engedelest vöttük. Rom. 5. vers. 8. 9. 10. 11.

Ez mostani időbennis az megh tartás az kegyelemnek választása szerént vagyon. Ha penigh kegyelemből, nem többé az cselekedetből, mert az kegyelem többé nem leszen kegyelem : ha penigh az cselekedetből, nincsen az kegyelemből : mert az cselekedet többé nem cselekedet, Rom. 11, vers. 5. 6.

Tudvan

Tudvan hogy az ember megh nem igazítatik az törvénynek cselekedetiből, hanem csak az Christusnak híri által: mi is az Christus Iesusban hittünk, hogy megh igazítottunk az Christusnak híriből, es nem az törvénynek cselekedetiből: miért hogy meg nem igazítatik az törvénynek cselekedetiből minden test. Ittem. Elők nem en penig immar, de él én bennem az Christus: az mit penigh most élők az testben, élem az Isten fiának híri által, az ki szeret engemet, és adta önne magat en erőtem. Gal. 2. vers: 16. 20.

Az Isten gazdag lévén az irgalmassagban, az ő sok szereteti szerént, az mellyel szeretet minket: megh mikor holtak volnank is az vétkeben, együt megh elevenítőt az Christussal: Kegyelemből vadtok megh tartatván. Es vele együt fel tamarot, es együt vltetőt az mennyegben az Christus Iesus által. Hogy meg mutassa az következő időkben az ő dicsőffleges kegyelmének bővelkődő gazdagságot, az ő kegyességből mi hozzánk az Christus Iesus által. Mert kegyelemből vadtok megh tartatván hínek általa, es ez nem ti tületők vagyon Isten aiandéka: nem az cselekedetiből, hogy senki ne dicsőködhessék. Mert ő alkotmány vagyunk, teremtvén az Christus Iesusban az io cselekedetekre, melyeket eleve kísértőt az Isten hogy azokban iarnank. Ephes. 2: vers. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Ezert nyertem irgalmassagot, hogy én benne nem elsőben megh mutatná az Iesus Christus minden hoſſu túrését, azoknak peldaiokra az kik hiendők volnának ő benne az örök életre. 1. Timot. 1. vers. 16.

Az Isten megh tartot minket, es hívte ſent hívatallal: nem az mi cselekedetünk ſerént, de az ő tulaidon rendelese es kegyelme ſerént, az mely adattatott minékünk az Christus Iesusban örök időnek előre. Meg nyilatkoztatott penigh mostan az mi Vrunk Iesus Christusnak megh jelenése által, az ki el rontotta az halalt, az vilagossagra hozta penig az életőt, az halhatatlansagot az Evangéliomnak általa. 2. Tímot. 9. 10.

Ebben vagyon az ſeretet, nem hogy mi ſeretűk volna az Istent, de hogy ő ſeretet minket, es hogy bocsátotta az ő fiat engesztelő aldozatul az mi bűneinkert. 1. Ioh. 4. vs. 10.

Ti penig választot nemzet, Kíraly Papság, ſent Nép, örökségől ſöröztetöt nép: hogy íő ſagitt hirdettők az ki titeket az ſőrtetseghből hit az ő csodalatos vilagossagara kik régenten valátok nem nép, mostan penigh Istennek népe: az kik irgalmassagh nélkül valátok, mostan penigh irgalmassagot nyertetők. 2. Pet. 2. vers. 9. 10.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Az Pa

Az Paterek Bizonságát, mellyek ide tartoznak, megh talalod ideb hatrab, cap. 7. Az meg igazulasrol, Et cap: 8. Az io cselekedésekrol.

VI. Iesuitak tudomanya.

Az törvennek parancsolattiaban, kinek tellyest sege az szeretet, minden mi életünk, es idvösségünk fűgh. Ezt tanítuak az Iesuitak abban az könyvben, mely neveztetik Censura Coloniensis, fol. 22.

VI. Iesus tudomanya.

Az Istennek választottinak minden életök es idvösségök fűgh, az mennyei Arianak ingyen valo iragalmazagaban, melyben reszesultenek az Christus-ért, es az Christus által, kit igaz hittel meg fogtanak,

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

En az törvény által az törvennek meg holtam, hogy az Istennek éllyek: Eélők penigh nem én immár, de él én bennem az Christus. Gal: 2. vers: 19. 20.

Az igaz hitből áll. Rom. 1. vers. 17.

Az törvény penig nincsen hitből. Galat. 3. vers: 12.

Talaltaték ennekem az eleire valo parancsolat halakra. Rom. 7. vers. 10.

Az ki hiszen az fiuban, örök élete vagyoni.
Ioh. 3. vers. 16. 36. Ioh. 5. vers. 24.

Hogy penig az törvenből senki meg nem igazittatik az Istennél, nyilván vagyoni: mert az igaz hitből áll. Az törvény penig nincsen az hitből: de az ki cselekedői azokat az ember, áll ezek által. Az Christus minket meghaltat, az törvennek átkául, lévén mi éretűnk átokká. Gal. 3. vers. 11. 12. 13.

Az törvény vezérő mesterőnk volt az Christusra, hogy az hitből megh igazittatsnánk. Az hit penigh el iőven, többé nem vagyunk az gyermek tanító mester alatt. Mert mindnyáian Istennek fiai vadtok, az Christusban való hitnek általa. Galat. 3. vers. 24. 25. 26.

Az törvennek cselekedetiből megh nem igazittatik minden test Rom. 3. vers. 20.

Mert nem az törvény által adattatott Abrahamnak az ígíret és az ő magvának, hogy ő ez vilagnak lenne örökőse, de az hitnek igazsága által. Mert ha azok kik az törvenből vadtak örökőfők, megh vřessíttetői az hit, és el rontatott az ígíret. Mert az törvény haragot főřőz, mert ahol nincsen törvény, által hágas síncsen. Annak-okaert az hitből, adattatik az öröksegh, kegyelem szerént: hogy erős legyen az ígíret minden magnak, nem csak annak az ki az törvenből vagyoni, de annak is az mely hitből vagyoni, Rom. 4. vs. 13. 14. 15. 16.

Az tör

Az törvény be írt, hogy bővölködni az
vetek. Rom. 7. vers: 20.

Az törvénynek tökéletessége az Christus,
igasságára minden hívőnek. Rom: 10 vs: 4.

Ebben vagyon az íreter, nem hogy mi
íretűk volna az Istent, de hogy ő íreter
minket es bocsátotta az ő fiat engedelő aldo-
zatul az mi bűneinkert. 1. Ioh. 4. vers: 10:

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

Hilarius lib. 9. de Trinitate.

Az kevely es sokatlan ífű az törvénynek
bocsúlása es veghe által, ki az Christust, nem
tudvan, es magát cselekedetiben meg igazít-
tatni írtlven, es nem érven őtet el írtnek len-
ni az Izrael hazabol el tévölödő íuhokhoz,
es lehetetlennek lenni az törvénynek, az megh
igazulafnak híri által ídvözíteni az hívőket,
úgy mint az törvényben megh íratatorko-
zónseges parancsolatoknak mesteret kerdí az
törvénynek Vrat es eggyetlen egy íűletetős
Istent.

Ambrosius lib. 5. in Auxentium.

Igazzá, nem az törvény, de az hit tesen:
mert az igasságh nem az törvény által hanem
az hit által vagyon:

Cap. 1. ad Galatas. Az ki önnön magát az
mi bűneinkert adta, nyilván megh mutatnia,
I, hogy

hogy az törvény semmit nem használ, mikor azt mondgya, hogy az Christus magát le hozta, hogy mi erőűnk szenvedne, hogy minket megh igazítana, kiket az törvény fogva tart vala, hogy ki szabadítván az Christus hiti által az törvenőt, immar bűnösök ne lennénk, hanem megh igazítottak, második búlelissel Isten fiainak nevezetvén.

Olvasd meg ezen Sz. Agostont abban az könyvben mellyet ír de Spiritu & litera ad Marcellum cap. 5. Et lib. 4. contra Epist. Pelagianorum cap. 3. hogy nem az törvény, hanem az Christusban való hit örökre való életöt hozzon. Item. lib. 2. contra adversarium legis & Prophetarum. cap. 7. hogy az törvény nem ad igasságot de parancsollyá. Et ad optatum, Epist. 157. Hogy az O Testamentombeli Atiak azon Christusban való hit által, mint mi, idvözültenek, es nem az törvenből.

Et Ioan : Maxentius in professione Catholica de Christo.

Az hívek, úgy mond, mindnyáian, az Abeltől fogva mind az Christusigh, ha kik idvözültenek, azon kegyelem által, mely által mi is idvözültenek, az Sz. Peter Apostolnak mondasza szerént, ki ezt mondgya : Mit kísértitek az Istent, vetni ígát az tanítványoknak nyakara, mellyet sem az ti atiaitok, sem mi el nem viselhettünk, de az mi Vrunk Iesusnak kegyelme által hisszük magunkat idvözülni, miképpen azok is.

Primasius in cap. 7. ad Roman.

Nem adattatott az törvény, mely megh eleve-
nitiheine; de az által hagafnak okaert adato-
ratot, hogy az megh győzetteket rekesstene
az bűn alá. *Idem ibidem.* Nem az törvény,
de az kegyelem szabadit megh, az mi Vrun-
kus Kristus által. *Item cap. 2. ad Galat.* Ez
Mostani időben az törvény senkit meg nem
igazít, ha megh az előtt is hit nélkül semmis
nem hasznalt.

Theophilactus in cap. 3. ad Roman.

Ha az törvény minket megh igazíthatot
volna, nem kellett volna nekünk az Kristus.
Et in cap. 3. ad Galat. Az törvény erősebb vol-
na az hienel, megh áldaná, es megh igazítas-
ná az embert, ha megh elevenítiheine es tart-
hatná: immar penig inkább megh ő, az me-
nőben nem szabadíthat meg az bűntől. *Item*
cap. 2. ad Ephes: Nem az parancsollatokból,
mellyek ezeket avagy amazokat cselekedni
parancsollyak, igazíttatunk megh: hanem
ha hisz sivedben, es vallast testet lelekkel, meg-
tartatol mind örökre.

Anselmus cap. 2. ad Coloss:

Az mikenppen minket az Kristus az tör-
venytől, es annak által hagafatul megh szabad-
ditot: azonkeppen az atiakat avagy őföket az
pokolból kitaratja, hogy senki ne üssné ő-
ket az törvény által meg igazíttatnak lenni.
Idem in cap. 8. ad Roman. Lehetetlen vala, az

terméket avagy megh írot törvényének az
bűnnek es halálnak törvényétől megh szabadítani,
mert sem az bűnt el venni, sem az halált
megh győzni, ereje nem vala, sem magához
engedelmessé avagy tőkelleitősse senki
nem teher vala.

August: Epist: 29. ad Hieron.

Az szeretet oly iofagh, mellyel, az mit szeretni kel, szeretetik. Ez nemelleyekben nagyob, nemelleyekben kisebb, nemelleyekben egy csep sincsen. Tökelleitessen penigh, mely nem öregbülhetne, míg az ember itt él, senkiiben sincsen. Az meddig penig öregbülhet, bizonyara az, az mi kisebb annal mit illelenek, vetekből vagyon. Mely vetekből nincsen igaz ez földön, ki íot cselekedgyek, es ne vetközzék. Mely vetekből nem igazulhat meg Isten előtt minden élő. Mely vetekert, ha azt mondandgyuk, hogy bűnünk sincsen, magunkat megh csalljuk, es igazság mi bűnünk sincsen. Melyre valo kepest, akar menni mennyünk bár elő, mégis szükség es mondanunk: Bocsasd meg minékünk az mi vetkeinket, holot immar az keresztségben, becsédünk, cselekedetünk, gondolatunk, megh bocsattatának.

Olvasd megh Cap. 7. Az megh igazulásrol. Et cap. 8. Az io cselekedetokról, holot az sent írásbeli iób locufokat, es az Patereknek bizonyágokat megh talalod.

CAPVTIV. AZ EVANGELIOM.

R O L.

Iesuitak tudomanya.

AZ Evangeliom kivaltkeppen arra tanit, hogy ha az életre akarsz be menni, tartsd meg az parancsolatokat. Ezt tanítják az Iesuitak abban az könyvben, mely neveztetik, Censura Coloniensis. fol. 204.

Iesus tudomanya.

Az Evangeliom kivaltkeppen arra tanit, ha az életre akarsz be menni, hidgy az VR IESVS CHRISTVS BAN.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Vraim, mit kel nekem cselekednem hogy idvözöllyek? Azok penigh mondanak, Hidgy az Vr Iesus Christusban, es idvözölz te, es az te hazad népe. Act: 16. vers: 30. 31.
I s Mosca

Moses megh íria az igazságot mely az törvényből vagyon, hogy az mely ember azokat cselekedői által. Az hitből való igazság pedig ekkeppen szól: ne mondgyad az te sívedben kicsoda ment fel az eghben, &c. *Et post.* Hogy ha valod báráddal az Vr Iesust, es híved az te sívedben hogy az Isten ötet fel amaziouia az halalból idvözülz. Rom. 10. vers. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Az igaz hitből él, az törvény penigh nincsen az hitből: de az ki cselekedői azokat, él azok által. Gal. 3. vers. 11. 12.

Iőjeteek en hozzam mindnyaian, kik faradoztok es meg terheltetteitök, es en meg nyugodalak tieket. Matt. 11. vers. 28.

Az Vrnak lelke en ráitam, mivel hogy megkent engemet, az alazatosoknak örömök híradetere küldői engemet, hogy megh tisztítam az töredelmes síveket, es foglyoknak szabadtságot hirdetnék, &c. Esa: 61. vers. 1. 2.

Az Evangelium Istennek az Propheták által tört ígére az ő fia felől, (az ki lő Davidnak magyából az test szerént, ki jelentetők Isten fiának az hatalomban, az meg bentelesekkelke szerént, az holtak közzül való fel támadasabol) az mi Vrnak IESVS Christus. Rom: 1. vers. 2. 3. 4.

Az Evangelium Istennek hatalma idvőséggére minden hívőknek. Rom: 1. vers. 16.

Hirdetők nektek nagy örömet, mely lehen az eghben

ez egész népnek, mert sülető ma nektek ide
vőzítő, ki az Christus az Davidnak Va
rosában. Luc: 2. vers: 10. 11.

Tudtokra adom penigh nektek, aiamfai,
az Evangeliomat, mellyet hirdetem nektek,
az mellyet vőtetők is, az melyben allok is.
Mely által vődvőzítő is, minemű bebeddel
tinektek hirdetem ha megh tartatok, ez kis
vűl ha hűaban nem hittetők. Mert ada
tam tinektek legh előőr az mi vőtem is va
la, hogy az Christus megh holt az mi bűnes
inkért az írasok szerént, es hogy el temettetők,
es fel tamadot harmad napon, 1. Corinth: 15.
vers: 1. 2. 3. 4.

Az Istennek igazsága az Evangeliom által
jelenterik megh hitből hitre. Rom. 1. vf: 17.

Hol vagyon azért az dicsőködés? ki re
kesterőt. Micsda törvény által? Az cselekő
detből? Nem, de az hitnek törvénye által.
Rom. 3. vers: 27.

Vyonna sülettetők nem az romlando
magból, de az romolhatatlanból, az elő la
stennnek igje által, es ki megh marad mind
örökké. 1. Petr. 1. vers: 23.

Kegyelemből vadok megh tartatvan hit
nek általa, es ez nem ti rűletők vagyon, Isten
aiandeka, nem az cselekődetből, hogy senki
ne dicsőködhessék. Ephes: 2. vers: 8. 9.

Minek uianna az mi idvőzítő Istenünknek
10 volta, es emberekhez való szereteti megh
jelenterő.

jelentetőt. Nem az cselekedetökből, mellyek az igazságban mi is cselekedünk vala, de az önnön irgalmassága szerént idvőzítő minak, az Vyonnan valo sületésnek fördeie által, es az sent leleknek megh üjtása által: kit ki öntöt mi reánk gazdagon, az mi idvőzítő Vrunk Iesus Christus által. Hogy megh igazságtalan az ő kegyelméből, örökösí lennénk az reménsegh szerént az örök életnek. Tit: 3. vers: 4. 5. 6. 7.

Ebben vagyon szeret, nem hogy mi szeretünk volna az Istent, de hogy ő szeretet minak, es bocsátotta az ő fiat engesztelő aldozatul mi érőtünk. 1. Ioh: 4. vers: 10.

Istennek aiandeka az örök élet, az mi Vrunk Iesus Christus által. Rom: 6. vers: 23.

Ki tamadának penig nemelleyek az Pharisausoknak part vitesökből, az kik hittének vala, mondván, hogy kellyen környülmeteltetni nekik, es parancsolni hogy megh tarcsak az Mosefnek törvényét. őve gyűlének penigh az Apostalok, es az tanítványok értelmet adni ez beszéd felől. Mikoron penigh lőt volna sok vetelkedés, fel kelvén Peter monda nekik: Firfiak atiamfiái, ti tudgyatok hogy az reghi napoktul fogva az Isten valasztot ti közőitök, hogy az en fiáim által szollának az poganyok az Evangéliomot es hinnének. Es az síveknek tudóia az Isten bizonságot töt nekik, adván nekik az sent lelket, miképen ne

pen nekünk-is : es semmi valogatást nem tört
mi közöttünk es ő közöttök, hittel meg tisztít-
ván az ő szívöket. Mostan azért mit kíván-
tok az Istent, igyeközven vetni az ígát az ta-
nitványoknak nyakában, mellyet sem az mi-
atiaink, sem mi el nem viselhetünk? De az
Iesus Christusnak kegyelme által, hiszünk
hogy idvözölünk, az mi módon azok-is:
Act. 15. vers: 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

De mikoron lattam volna, hogy ilyenös
labbal nem iarnának az Evangéliomnak
igassága mellett, mondék az Peternek minde-
neknek előtte: Ha te Sido lévén poganyul
élsz, es nem Sidoul, miért kenőfüröd az po-
ganyokat Sido módon élni? Mi természet
beréni Sidok, es nem az poganyok közül
való bűnösök. Tudván hogy az ember meg
nem igazítatik az törvénynek cselekedetiből,
hanem csak az Christusnak hiti által: mi-is
az Iesus Christusban hitünk, hogy megh-
igazítatnánk az Christusnak hitiből, es nem
az törvénynek cselekedetiből; miért hogy
nem igazítatik az törvénynek cselekedetiből
minden test. Et post: Nem vetem haitra az
Istennek kegyelmét. Mert ha az törvény al-
tal vagyon az igasságh, hát az Christus heá-
ban holt megh. Gal. 2. vers: 14. 15. 16. 21.

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

Hicronya

Hieronymus lib. 1. dialog: advers: Pelag:

Abban (az törvényben tudni illik) az cselekedetőknek fundamentoma vannak fel: Itt penigh (az Evangeliomban) az hitnek es kegyelemnek teteie, tetetik fel.

Haymo super cap. 3. ad Galat:

Az törvény azért, nem tellyesítetik vala bé hittel, hanem cselekedettel: Az Evangeliom penigh hittel tellyesítetik vala inkább be, mint cselekedettel, mert csak az hit idvözit egyez dül.

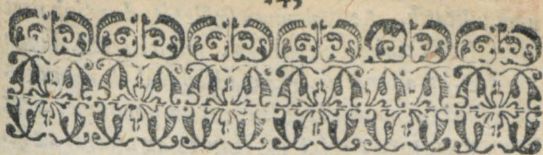
Theophilaetus in præfat: super Matth:

Evangeliomnak mondatik, mert io es őrs vanderes dolgokat hirdet nekünk, tudni illik, bűnünk bocsanattiat, igassagot, menyegben valo menetelt, fufagra valo fogadást. Hirdeti penig hogy könnyen es ingyen, nem az mi munkánkból nyernek ezeket az iokato sem io cselekedetinkből, de Istennek ingyen valo irgalmassagabol:

Hogy továbbba az parancsolatok, az az az törvény megh ne tartathassék, be ne tellyesithessék, es életet ne adhasson: sok bizonylagokat talál cap. 3. Az Törvényről, 4 s. 6. ellenközesben. Cap. 8. Az jo cselekedetokról. Cap. 6. Az Hitről,

Et cap. 7. Az megh igazaslasrol,

C A P V T V.

AZ SZABAD AKARAT.

R O L.

Iesuitak tudománya.

NEM csak az külső cselekedetökben, es ev-
kölcsöknek igazgatásában vagyon haszna az
embernek szabad akarattianak: de még az időf-
segre tartozó dolgokban is oly ercie vagy, hogy
az ember, semmit nem cselekedhetik, és az Isten
kegyelmének bé vetelére eléghes nem lehet, az
szabad akaratnak kesz volta nélkül. Ezeket ta-
niútiak az Iesuitak abban az könyvben, mely
neveztetik, Censura Colonienfis, pag: 33. 34.
35. 36. 37. Ezt taniútiá Canisius is az ő Cate-
chismusában, pag. 350.

Iesus tudománya.

Az bűn után, az el eset, es Vyonnan nem szá-
llettetőt emberben, az szabad akaratnak, csak az
gonosznak választatara vagy illendősege, es az
lelki dolgokban, semmit egyebet nem tehet, hanem
csak hogy igen vetkőzzek, ha Isten lelketől megk-
nem uije

nem uijtattik. Az Vyonna születtöt, de megh nem
dicsöittetöt emberben penigh, migh itt ez vilagon
vayon, az akarát az ő szabadsagaval él, nem csak
az gonozra, hanem rész szerént az gonozra, rész
szerént az iora: mert az elme és az akarát az szü-
lelektől meg vilagosittatvan nemüneműkeppen ha-
iolni kezdenek az iora, és el kezdeni az Vy enge-
delmesseget: az gonozra penigh, mert az szentek-
nek, ebben ez életben az benne való, avagy ere-
det szerént való bűn miat, sok erőtelenségök és go-
noz indulattiók vayon. Annak utanna, mert meg
az io cselekedetök-is, mellyeket cselekösznek, fo-
gyatkozásban vadnak, és bűnökkel megh förtöz-
tettenek. Az hiveknek Vy engedelmessegeknek
dicsiretit penigh egészen az Istennek kel tulajdos-
nitani, az kinek egyedől való lelketől szarmazik,
kinek ereiet úgy érzik és kevannyak az Vyonna
születtettek, hogy valamicsodak, Isten kegyelmé-
ből vadnak mindenkor, és annak az kegyelemnek
el vetelére, bírására, keresésére, és megh tartásá-
ra, hogy semmi ereiök ne legyen, igazan és nyilván
megh vallyak. De mikeppen az választásban, és
az Christushoz való hivatalban, azonkeppen az
meg igazításban, és szentelesben, az Isten lelkenek
munkalkodását, (az kitől mindenestől függenek)
minden szempillantásban szükségeseinek ismerik lenni.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Mikor

Mikor az bűnnek szolgáló valátok, szabadok voltatok az igazságtul. Rom. 6. vers: 20.

Senki nem jöhet én hozzam, hanem ha az en Axiám, az ki bocsatot engemet vonsa őtet. Item. Ezert mondtam tinektek, senki nem jöhet en hozzam, ha nem legyen neki adattatván az en Axiámtul. Ioh: 6. vs. 44. 65.

Senki az Isten lelke által bőlván, nem mondgya átoknak az Iesust, es senki nem mondhattia Vrnak az Iesust, hanem csak az Szent lelek által. 1. Cor: 12. vers: 3.

Tartuuk penighlen ezt az kencsőt az cserép erdemökben, hogy ennek ereiének mellosaga legyen az Istené, es nem mi tölünk. 2. Cor: 4. vers: 7.

Az embernek gondolati haillandok az gonozra minden időben. Gen: 6. vers: 5.

Az emberé késíteni szívét. Az Vré penig igazgani az nyelvet. Proverb: 16. vers: 1.

Az Vrtul igazgatnak az firfiunak járása. Kicsoda penigh az emberek közzül, ki az ő útát ertheiné? Prov: 20. vers: 24.

Mint az vizeknek el oßlasi, ugy az Kíralynak fiúve az Vrnak kezében vagon, valahova akaria oda haitia azi Prov: 21. vers: 1.

Tudom Vram, hogy nincsen az emberekben hogy igazgathassa az ő útát es íarásait. Jer: 10. vers: 23.

Terics megh minket Vr Isten es te hozzád térünk Thren: 5. vers: 21.

El vessem őtülök az kő sívén, es bocsatok ő
beleiók hus sívén. Ezech: 36. vers: 26.

Tinektek adattatok tudni, az mennyeknek
öröágának titkait. Math: 13. vers: 11.

Nem vehet az ember semmit, hanem ha
adatik ő neki az eghből. Iohan: 3. vers: 27.

Ha ki nem bűleltetik onnan felül , nem látja
háta az Istennek orságot. Ioh : 3. vers : 3.

Minden az mellyet ador nékem az Aſia en
hozzam iő: es az kí en hozzam iő kí nem
zem. Ioh: 6. verf: 37. Et verf: 44. Senki
nem iőhet en hozzam, hanem ha az en A
tiam vonángya őtet.

Mikoron el iővend amaz igaffágnak lelke
vezeről titeket minden igaffághra. Iohan: 16.
vers: 13.

Micsodád vagy az mit nem vőttél? ha
 peníg vőtted, mit dicsőködöl mint ha nem
 vőtted volna? 1. Cor: 4. vers: 7.

Isten kegyelméből vagyok az mi vagyok
1. Cor: 15. vers: 10.

Sz. Pal azt mondgya, hogy az Evangelíus
mot nem vőtte ő az emberektől, de az Iesus
Christusnak ielenéfé által. Gal : 1. vers : 12.

Minden jó adomány, és minden tökéles
ajándék onnan folyólag van. Iacob.
vers: 17.

Gyógyíts meg engemet Vram, es meggyógyulok, tarcs meg engemet es meggyógytatom: mert te vagy az en dicsőfflegem. Ier 27. vfi: 14. Az ki

Az ki

Az ki el kezdőtte ti bennetők az io dolgot,
el végezi az Iesus Christus napiaig. Philip: 1.
vers: 6.

Az ki méltokká tőt minket az ſenteknek
örökſégének reſeſüléſére az világofſagban.
Coloff: 1. vers: 12.

Adok ő nekiek élő ſívet, es Vy lelket tulaj-
donitok az ő belő reſekben, es el veſtem az
kő ſívet az ő teſtőkből, es hus ſívet adok ne-
kiek, hogy az en parancsolatimban iariának,
es az én itéletimet megh őrizzék es azokat cse-
lekedgyék. Ezech: 11: vers: 19. 20.

Nem hogy alkotmatofſak volnánk ma-
gunktul gondolni valamit, ugy mint ma-
gunktul: de minden mi alkotmatofſagunk
Iſtentől vagyon. 2. Cor: 3. vers: 5.

Mert Iſten az ki cselekőſi ti bennetek azt,
hogy akariatok es megh cselekődgyetők az ő
io kedve ſerént. Phil: 2. vers: 13.

Tudom hogy nem lakik en bennem, az
az, az en teſtemben io. Rom: 7. vers: 18.

Szívet adok ő nekiek, hogy iſmerienek
engemet, mert en vagyok az Vr, es leſnek
ennekem nepem, es en leſek nekiek Iſtenők.
Jer: 24. vers: 7.

Az veſedelem te tőled vagyon Izrael, az
ſegitſeg penigh en tőlem. Oſeæ: 13. vers: 9.

Ezek penig ellenköznek ő közönők, hogy
az mellyeket nem akarnatok, azokat cseleked-
gyeték. Gal: 5. vers: 17.

Nem az akaroé, sem az futoé, de az kőnyörülő Istené. Rom : 9. vers : 16.

De mi is magunkban az halálnak elvegetőt ítéltet vőttük vala, hogy ne biznánk magunkban, de az Istenben az ki fel tasma az holtakat. 2. Cor : 1. vers : 9.

Merges kegyoknak nemzeti, miképpen bolhattok iokat gonosbak lévén? Matth : 12. vers : 34.

Az ki marad en bennem, en is ő benne, ez terömp sok gyűmölcsöt : mert en nálam nélkül nem cselekedhetők semmit. Ha ki nem marad en bennem, ki vüeték mint az főlö vesső, es megh fárad : es őve gyűlik azokat, es az tűzre vetik, es megh éghnek. Iohan : 15. vers : 5. 6.

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

Arnobius lib. 2. Contra gentes.

Ti az ti leiketőknek idvölleget magatokban helyhesterők, es magatokat Istenné lenni az ti belső igyeközőkkel hisitők. De mi iteknek semmit az mi erőtelenségünkől nem ígírheterők, latvan a mi természetünknek semmi erőiet lenni, es az ő indulatit minden dolgoknak vetekődesében megh győzeiterni es főtül halatatni. Ti mi helyen megh haltok, csomo nélkül vala sarnyatokat ititőké kelni, me-

ní, mellyekkel mind az éghig mehesítők, es az csillagig fel repülhesseők? Mi csak rőtregűk az mérésfegők, sem az mi hatalmunkban nem álllyuk helyhesteitőnek lenni, az menyeieknek el éréset.

Hilarius in Psal: 123.

Micsoda dicsőködesőnk vagy on hát mienkünk ha meg emlekőzőnk hogy mindenek Istentől vadnak? Ha mindenekben főkfegh az Istennek irgalmassaga, még is mindeneket magunknak tulajdonitunk, mint ha az magunkéből volna.

Ambros: lib. 1. de vocation: gentium, cap. 9.

Bizonyara, Istentől lenni, hogy ember az Istennek utiat vala ffa es hogy fel kellyen az esetből az David Soltara énekli mondvan: Az Vrtul igazgatának az embernek írásu es az ő utiat akaria: mikor el esik, megh nem romol, mert az Vr veti alaia kezét.

August: in Enchiridio.

Az, az io teremenyre valo szabad sag, soha nem leßen az bűn alá vetterőt emberben, ha meg nem szabaditá őtet, az ki mondgya: Ha az fiu riteket megh szabaditánd. Mely mienek előtte az emberben megh kezdene lenni, miképpen dicsőködik valaki az szabad akarattól, az ki megh nem szabados az io cselekedetere.

Maxentius lib. contra Pelagiam :

Az szabad es terméset szerént való akaratom sem mire egyebre hasznosnak nem hisszük lenni, hanem csak az testi avagy világi kívánságoknak megh különböztetésére, mellyek nem Istennél de az embereknél ne talam lehetnek dicsíretessek. Az örök életre tartozó dolgokat penigh, sem gondolni, sem akarni, sem kívánni, sem véghben vinni, ereje nincsen, hanem ha az szent léleknek beoltása es belsőkeppen való munkálkodása által, mely az Christusnak lelke. Mert valakinél az Christusnak lelke nincsen, ez nem övé.

August : de verbis Apost : sermon : 13.

Ha az lelekkel az testnek cselekedetét megh ölitek, éltek. Rom : 8. vers : 13.

Ezt akarsz vala mondani, ezt teheri az en akaratom, ezt cselekedheti az en szabad akaratom. Mellik akaratom? mellik szabad akaratom? Ha ő nem igazgat, el esel; ha fel nem állat, fekszol. Mi módon hat az te lelek köddel? holott hallod az Apostalt? Valahánnyan Isten lelkeiről birattatnak, azok az Isten fiai? Te magadat, te magadtul akarsz bírni? Akarsz bírattatni az testnek cselekedetinek megh ölésére? Mit hasznal tenéked? Mert nem lebeze Epicurus, (az az, oly kiknek hasok az ő Istenök) hanem Stoicus lebez. Akar Epicurus legy, akar Stoicus, ugyan nem les az Isten fiai közt, Mert valahánnyan Isten lelkeiről

AZ SZABAD AKARATROL. 152

lelkétől bíráttatnak, azok az Istennek fiaí. Nem az kik az ő testők szerént élnek, sem az kik az ő lelkők szerént, nem az kik az ő magok lelkétől bíráttatnak, hanem az kik az Istennek lelkétől bíráttatnak, azok az Istennek fiaí. Mondhatná ennekem valaki: Hát igazgattatunk es nem cselekőssők? Azt felelem: Iót cselekőssé is, igazgattatol is: de akkoron cselekőssől iol, ha iolelektől igazgattatol. Es következők: Ha az Istennek lelke nélkül lehetelylességgel, semmi iót nem cselekődhetől. Cselekődől azért szabad akaratodból, nem segítetven az Isten lelkétől, de gonosul. Erre alkalmas az te akaratod, mely szabadnak mondatik, es gonosul cselekedven lehen karhozatos szolgáló. Mikor azt mondom, hogy Isten segítse nélkül semmit nem cselekőssől, az iót értem: mert az gonoz cselekedetre, Isten segítse nélkül is, vagyon szabad akaratod: noha az nem szabados. Következők: Tudgyatok azért, hogy, ugy cselekedhetők ti iókat, ha az szent lelek lehen igazgatótok es segítőtök: ha nem lehen, semmi iót tellyességgel nem cselekődhetők.

Idem de predestinat. Sanctior. cap. 8. Ez annak okáért az kegyelem mely tiokon az embereknek szívőkben Istentől áfandekoztatik, semmi kemény szűl meg nem vetetük: Mert ezért adattatik inkább, hogy az bűnek kemensége tellyességgel el veretessék. Mikor azért

az Atria belsőkeppen tanít, es halgattatik, hogy az fiuhoz menni kellyen, akkor veszi el az kő sívet, es hus sívet ád. Mert igiretnek fiaiva, es irgalmassagnak edennye tehen, melyeket eleve kebitőt es szerzőt az ő dicsőffégére. Miért hat mindeneket nem tanít, hogy az Christushoz mennyenek: mert az kiket tanít, irgalmassagabol tanitua: az kiket penigh nem tanít, iteletiből nem tanitua.

Idem, Contra Pel: & Cael: de gratia, cap. 14.
Mert (az mint az igassag tanít) minden az ki tanult, el iő: az ki penigh el nem iő, nem tanult az bizonyara. Kicsoda nem latná penig mind el iőni valakit, mind nem iőni szabad akaratiabol: de csak ez az szabad akaraté, ha el nem iő: ha penig el iő, nem ő tőle vagyon ez, hanem segitetőt: és ugy segitetőt penig, hogy nem csak azt tudgya mit kel cselekedni, de az mit tud, megh is cselekeddi. Ez penigh, mikor az Isten tanít, nem az törvénnel, hanem az Isten által, hanem az leleknek kegyelme által, hogy az mit valaki tanult, nem csak megh ismervén lassa, de megh akarván kívánnya is, es cselekedetivel végben vinye.

Idem de verbis Apost: serm: 18. Oh bezzeg gonoz az szabad akarat Isten nélkül: Megh probaltuk mit tehet Isten nélkül es ezért lőnk nyavalyásokka, mert megh probaltuk mit tehet Isten nélkül. *Et post pauca.* Imé az ember

ember jóvá lőtt az szabad akarat által: az jó, meg nem tarthatta magát az jószágban, és még is az gonoz jóva akarnáé magat tenni? Mikor jó vala, nem tartá meg magát az jószágban: és mikor immar gonoz, azt monda gya, jóvá teszem magamat.

Idem in Enchiridio, cap. 29. Micsoda iot teszhet az el vesőt, hanem ha csak az menőben az vesedelemből meg szabadíratot? Nem de az szabad akaratnak szabadságabolé? Ez is tavul legyen. Mert az szabad akaratul gonoszul élvén az ember, mind magát el vesőtté, és mind szabad akaratulát. Mint binte az kí magát meg ölte, bizonyára élvén ölte meg magát, de magát meg ölvén nem él, sem magát fel nem támaszthatia holot meg ölte magát: Annak-okaert mikor szabad akaratból verközőnk, győzedelmes lévén az bűn, az szabad akarat is el vesőt. Mert az kí, ha kíról meg győzetterik, annak szolgálává is lőtt. Az Sz. Peter Apostolnak értelme bizonyára ez. 2. Pet: 2. vers: 19. Mely mivel hogy igaz, minemű lehet az szolgálat alá vetterőnek, az ő szabadsága, kerlek, hanem ha csak hogy az bűnben gyönyörkötteti őtet?

Idem ad Vitalem Epist: 107. Annak-okaert hogy ő benne hidgyünk, és kegyessén eliyünk, nem az akaroé, nem az erdemlőé, de az kőnyörülő Istené: nem hogy nem kellene akarnunk és futnunk, de mivel hogy ő mi bennünk

nünk cselekősi hogy mind akariuk, s mind
fussionk.

Idem lib. 1. Retract: cap. 1. Mert az mi az
embernek természetét illeti, semmi ő benne
jó b nincsen, mint az elme es az okosság, de
az ki boldogul akar élni, nem kel az érrent
élni: mert ugy ember érrent él, holot Isten
érrent kellene élni, hogy az boldoglagra jut-
haina: melynek megh nyereséiért, nem kel az
mi elménknek magával megh elégődni, de
Isten alá vetetni.

Contra Pelagian: ad Bonifac: lib. 1. cap. 38.
Az Istennek hatalmabol vagy az gonozra,
vagy iora senki akarattia nélkül nem kenő-
rittetik: de Istentől el hagyatva van erdeme
érrent gonozra megyen: es Istentől segített
ven erdeme nélkül iora terítettik. Mert nem
lehet az ember jó, ha nem akaria, de Isten ke-
gyelméből segítettik arra is hogy akaria, mert
nem hiában irattat meg: Isten az ki cse-
lekősi ti benneitek azt, hogy akariatok es
meg cselekődgyétők. Es el kešítettik az aka-
rot az Vrbán. Philip. 2. vers: 13.

Bernhardus de libero arbitrio.

Mit mondgyunk annak okáert: Az ha-
bad akaratnak munkaiáé egészen ez: csak
ezzé, az ő érdöme, hogy eggyezzön: ő érdes
metellességgel, nem hogy avagy az eggyes-
zes, melyben minden erdem áll, Istentől nem
volna, holot még csak gondolni is (mely
külse

kiseb az egygyezésnél) valamit magunktól
elegendősök nem vagyunk. Nem en befédim
avagy savaím ezek, hanem az Apostolé:
mert mindent az mi io lehet, az az, mind
gondolni, mind akarni, mind véghben vna
ni, az ő io akarattia szerént Istennek tulajdon
nitia, nem az ő akarattianak. Effelek gya
korra olvastatnak minden ő irasiban, mellyek
az szabad akarat ellen vadnak.

Ittem. Vgyan azon hasonlatossagha által.
hasonlirassunk, ugy mint az Istennek lelketől.
&c: Ha azért az Isten lelketől, im mar nem az
szabad akaratól. Senki ne álllye hogy azért
mondattatnék szabad akaratnak, hogy egyena
lő hatalma volna mind az iora, s mind az
gonozra: mert el eshetik ő magatúl, de fel
nem kelhet hanem csak Isten lelke által. Kün
lőmben sem Isten, sem az sent Angyalok,
holot oly iók, hogy gonosókka nem lehet
nek: sem az el eset Angyalok, holot oly go
nosók, hogy nem lehetnek iókká, szabad aka
ratuvalnak lenni nem mondattanak. De
mi is azt az fel tamadas után el hadgyuk es le
teszük, mikor változaskeppen nemellyek az
iók nemellyek az gonosók között elegyíte
tünk. Tovabba sem az Isten nincsen szabad
akarat nélkül, sem az ördög: mert hogy az
Isten nem lehet gonoz, nem az erőden sűke
segh cselekősi, de az ióban való erős akarat,
az az akarat szerént való erősség; es hogy az
ördög

ördög jora nem igyeközhetik, nem valami erőssakkal való megh nyomorítás cselekősi: hanem az maga gonozban való megh alkotodot akarattja, es akarai szerént való alkotodása. Most azért erre nevezve mondatuk inkább szabad akarainak, hogy akar az ióban, akar az gonozban egyenlőkeppen az ő akarattját cselekősi: holot sem ionak valaki, sem gonoznak, nem mondathatuk, avagy nem lehet, hanem csak akarvan.

- Idem in Cantic : sermon : 81. Egyedől az ember nem szenved erőssakat az természetől, es ezért az lelkes állatok között csak egyedől szabados, es mind azon által az bűnnek be iövés.
- Se miat őis szenved valami erőt de nem az természetől, hanem az akarattul, hogy még úgy is megh ne fojtassék nagy szabadfogatul. Mert az mi akarattból való, szabados is az. Es bizonyára az bűn miat lőtt, hogy az test, mely megh vesztőgettetik, megh nehezicse az lelket, de nem nehezségével, hanem szeretével. Mert hogy az lelek, mely magatul el eshetőt, immar magatul fel nem kelhet az akaratoka, mely az romlot testnek meg förtőstől szerelméről meg erőtelenedvén es feküvén az igazsághnak szeretést nem bocsátja magához. Így nem tudom micsoda hitvan es csoda módon, az akarat, magának (mely az vesztet miat gonosabba változott) fűksegőt förtőz, hogy sem az fűkseg (holot akarai szerént való

rént való legyen) nem menítheti az akaratot, sem az akarat (holot megh csalattatott avagy hozza edesgettetőt) ki nem rekefítheti az fűksegőt. Mert ez az fűkseg nemínemű modon akarat fírént való, &c. Megh lásd mit mondaz. (mondhatna valaki ennekem) Te akarat fírént valonak mondodé, az mely ímmar fűksegkeppen valonak megh mutatodot lenni? Igaz, úgy vagyon az, hogy az akarat magát neki aianlotta, de ő maga, magát meg nem tartia, inkább tartattatik akarat fírént-ís. Felelet. Iol vagyon, ezt engedőd csak megh, hogy tartattatik, de vígyazaskeppen tartattatik: annak-okaert az akaratot nem akaronak mondod. Bizonyara nem az akarat tartattatik, akarattia ellen. Mert az akarat az akaroé, nem az nem akaroé. Hogy ha akarat fírént tartatik, ő maga tartia magát. Mit mondaz hat? Szolgává íőneje magát. Honnan mondattatik. Az kí bűnt cselekőőik, fíolgáia az bűnnek. Annak-okaert holot az akarat vetkőzőt (vetkőzőt penígh, míkór az bűnnek hogy engedgyen el rendelte) fíológálová íőtte őnnen magát.

Hieronym: *adversus Pelagianos.*

Mi ezzel külömbözönk az okialan allarokul, hogy fíabad akaratuakka teremíttünk. De az fíabad akarat ísten fígísegével tartatik, es mindenekben az ő fígísege nélkül fűkölködik.

Et in Epist: ad Ctesiphonem. Tudgyuk megh magunkat semmínek lenni, hanem csak, hogy megh aiandekozot, meg-is tartotta mi bennünk, az mint az Apostol mondgya: Nem az akaroé, sem az futoé, de az könyörűlő Istené. Akarni es futni enñm, de az az enñm, az Istennek mindenkor valo segítsege nélkül nem leßen enñm. Mert azon Apostol azt mondgya: Az Isten, az ki cselekősi mi bennünk, hogy akariuk es el vegezzük.

Albinus in cap. 9. Eccles:

Nem az futoé, sem az akaroé, de az könyörűlő Istené, mert az Istennek kegyelme nélkül, sem jó akarat nem lehet az emberben, sem az io cselekődetnek folyásának Isten nélkül semmi ereie nincsen. *Et in prefat: 4. Psal:* Az szent leleknek kegyelme es aiandeka nélkül senki büne bocsanattat nem nyerheti. *Ibidem.* Megh rusnñthattam magamat, de megh nem üstñthatom, hanem csak te Vram IESVS az te szent vérődnék öntözésével tisztics megh engemet. *Et in Psal. 7.* Semmi io mi bennünk nem lehet, hanem ha az te kegyelmednek munkalkodásából leßen, ki minnek teremtőtűel. *Et in, 118.* Ha az Vrtul nem igazgattainak az mi utaink, annak igazulásának őrizésére erőtelenők leßünk, az testnek romlásfagaért. *Item lib. 6. in cap. 15. Ioan:* Isten fiaiva kegyelem által tértettünk, mely nélkül semmit nem cselekődhettünk: az mint ő maga

ő maga az igazság mondgya, En nalam nél-
kül semmit nem cselekedhettök.

Haymo in 1. Corinth. 12. cap:

Az Isten munkalkodik minden minde-
nekben. Mely igikkel vagy mondással el vé-
tetik az emberi kerkötség, holot az Szent lelek
nélkül, sem nagyot, sem kicsint nem csele-
kedhetik az mi romlóságunk. Et in 1. Co-
rinth. Cap. 15. Az szabad akarat által munkal-
kodot egyűt az Sz. Pal, Isten kegyelmével.
De az az kegyelem elől vőtte őtet, hogy akar-
ná, es követte is, hogy be tellyesíthetné, az
mit akar vala. Idem super Psal: 91. Senki iol
nem cselekedőfik hanem csak te segitsegedből.
Item in 2. Corinth. 3. Nem csak nem vegeze-
hetünk Isten irgalmasságának es kegyelmének
elől vétele es utol követése nélkül valamit, de
megh sem gondolhattiuk. Mert az Isten ke-
gyelme veszen minket elől hogy akariuk, es az
követ is hogy megh cselekedhessük: Et super
2. ad Philip. Minden io, az mivel bíronk,
mind az io akarat, mind az io cselekedőt,
nem mi tőlünk vagyon, hanem az Istentől.
Es hogy az több Paterek bizonsagitt rövideden
hozzam elő. Olvastassék megh, Giselbertus
in libr. Alterat: cap. 4. 11. 12. Et Radulphus lib.
3. cap. 1. in Levitic: 7. cap. 3. Item lib. 6. cap 5:
in Levitic: Et lib. 12. cap. 1. Et lib. 14. cap. 3:
Lib. 19. cap. 8. Theophilaetus in cap. 15. Matth:
Et in 18. cap. Luc: Et super 2. Cor: 2. Et in
2. cap.

2. cap. ad Galat.: Noha, ugy mond, az mi akarunk meg holt, annak (az Christusnak) penigh el, es igazgattia az mi életünket. Anselmus in 9. cap. ad Rom. Et lib. 1. Cur Deus homo, cap. 10. Senki nem jó en hozzam, hanem ha az en Aitiam vonangya ötet, az az, kenőriti ötet advan akaratoi. Et in lib. de Concord: grat: & lib. arbit: Item in 14. cap. ad Rom. Maga akaratübol esik el, az ki el esik. de Isten akaratübol áll, az ki áll: avagy kel fel, az ki fel kel. Mert magatul el eshetik, de Isten által kelhet fel. Item in 2. Cor: 3. & super 2. Cor: 13. Isten nélkül semmi ereje nincs az emberi szabad akaratnak. Honorius, de predest: & lib: arbitr: Et in Psal: 17

Ioan: Maxentius in profess: Catholica de Christo circa finem.

Annak-okaert ahozuk, ugy mond, azok, kik az bünt természet avagy allat szerént valonak mondgyak lenni. Vialvan még azokat is, az kik az Apostol mondasa ellen, merik mondani hogy miénk az akarat, Istené penigh az véghben vitél, holot ugyan azon doctör, mind az akaratoi, mind az véghben vitél, Isten aiandekanak mondgya lenni, mikor így szól: Mert Isten, az ki cselekedői benneitök, hogy akariatok es cselekedgyéitök.

August: de grat: & lib. arbitr: cap. 17.

Isten törzi eleve az akaratoi, es eggyüt munkalkodvan vési véghben, mellyet munkalkodo

kalkodvan el kezdőt. Mert ő cselekősi el
 kezdven, hogy mi akariuk, ki mi velünk aka-
 rokkal együt munkalkodik el vegezven.
 Hogy azeri akariuk, mi nalunk nélkül csele-
 kősi: mikor penigh akariuk, es ugy akariuk
 hogy cselekedgyünk, mi velünk együt mun-
 kalkodik: mind azon által az ő munkalko-
 dása nélkül hogy akariuk, avagy együt valo
 munkalkodása nélkül mikor akariuk, az ke-
 gyességhnek jó cselekődeire semmi erőnk
 nincsen.

Et cap. 16 Bizonyos dolog, hogy mi akari-
 uk mikor akariuk: de ő cselekősi hogy akari-
 uk, melyről mondattatott: Isten az ki csele-
 kősi ti bennetek hogy akariatok. Bizonyos
 hogy mi cselekősbűk, mikor valamit cselekő-
 sönk: de ő teszi hogy cselekedgyönk, advan
 az akaratnak foganatos erőt, az ki mondotta,
 En teszem hogy cselekedgyetek. Micsoda ez,
 egyéb, hanem csak hogy, El veszem ti tőletök
 az kősi vet, mely által nem cselekőstek vala:
 es adok hus si vet, mely által cselekődgye-
 tők, &c.

De *Correptio: et gratia. cap. 2.* Ne csallják
 annak-okaeri megh magokat, kik azt monda-
 gyák. Miert prædikaltatik es parancsoltatik
 minekünk, hogy az gonosztul el ravozzunk,
 es őr cselekődgyönk, ha azt nem cselekőse-
 bűk, de azt akarni, es cselekődni csak Isten
 munkája mi bennünk? De sőt inkább ércsek
 L megh.

meg, ha Isten fia, hogy ők Isten lelkétől igazgattnak: hogy az mit cselekedniök kel megh cselekedhessek, es mikoron megh cselekedték, annak az kitől igazgattnak köszönnék megh, avagy adgyanak hálákat.

Et cap. 12. Ha az életnek ilyen nagy erőtelenségében, melyben az jószágos cselekedetét végben kel vala vinni, az Vyonnan sületteteknek akarattok helyben hagyattnék, hogy az Isten segítségében megh maradnának, ha akarnák, es az Isten sem börténé ő bennök az akaratot, ennő sok, es nagy kísértésekben, az akarat, az ő erőtelenségből el nyomattnék. Segített azert az emberi akaratnak erőtelensége, hogy az Isten kegyelmével gyamolítottatvan az nyavalyákban megh ne győzettelek. *De bono perseverant: cap. 6.*

Batorfágosban élünk, ha egészen mindent Istennek tulajdonítunk: nem reá börtént magunkat ő reá, es reá börtént magunkra bizzuk. *Et cap. 13.* Mi akarjuk, de Isten börtén bennünk az akaratot. Mi munkalkodunk, de Isten munkalkodik mi bennünk az ő io akarattal börtént. Ezt nekünk mind mondanunk, es mind hinnünk hasznos. Ez az kegyes dolgh, ez az igaz, hogy legyen alázatos az valas tétel, es egészen mindent Istennek kel tulajdonítani. Gondolvan hiszünk, gondolkodvan állunk, gondolkodvan cselekedőnk valas mit cselekedőnk: az mi penig néz az kegyes
ségnél

légnek utára, es az igaz Isteni tiszteletre, nem vagyunk meltok magunktul gondolni valamit, ugy mint magunktul: de az mi elegse gónk Istentől vagy on.

De dogmatibus Ecclesiasticis, cap. 17. Az sz. gondolat, az iora valo bandék, kegyes tanacs, es az io akarainak minden indulattia Istentől vagy on: mert az által cselekedhetünk valamit, az ki nélkül semmit nem cselekedhetünk. Et cap. 32. Az Isten cselekősi mi bennünk hogy akariunk es cselekedgyünk: s-nem-is engedi hogy hívolkodva legyenek mi bennünk azok, mellyeket gyakorlani nem el mulatni adott, hogy mi-es együt munkalkodoi legyünk az Isten kegyelmének, es ha mit mi bennünk az mi erötelensegünk ből latandunk megh lankadni, ahoz borgalmazással visse fassunk, a ki minden erötelensegünket meggyogyitja. In Enchiridio, cap. 32. Az nem akarót elöl veszi hogy akarion: az akarót kövezi, hogy hiaban akarattia ne legyen.

Contra Epist: 2. lib. 4. cap. 6. Pelagius aze mondgya, hogy az kegyelem segiti kinek kinek az ő io igyeközetit: mind azon által az ellene alloba avagy rugodoşoban az iosagos cselekedetnek igyeközetit nem olia avagy nem bocsattia. Szent Agoston megh felel, aze mondgya, hogy iol érthetni azt, ha nem azoktul mondattatik, kiknek értelmek nyilván valo. Mert az ellene rugodoşokban az

L 2

Isten

Isten hivatallyához való menetel elsőben Isten kegyelmével segítetik: annak-utána, abban az ki immar nem rugodozik ellene az jószágos cselekedetnek lelke fel gerjesztetik.

Ambros: de vocatio: gentium lib. 1. cap. 9.

Noha benne vagyon emberben nem akarni az iot, mind azon által, ha nem adattatik neki, nem lehet akarattia az iora: az iora való nem akaratot, vőtte az terméket az bűn által, az iora való akaratot penigh vőtte az kegyelem által. *Et lib. 2. cap. 9.* Hogy az kegyelem sokaktul megh vetterik, az ő gonosságot az, hogy ismer sokaktul be vetterik mind Istennek kegyelmétől, s mind az embereknek akarattiatul vagyon. Mert akar mely jószágos cselekedetnek neme is elő nem mutatodik, mely, avagy Isten kegyelmének aiandeka nélkül, avagy az mi akaratumnak eggyezése nélkül lenne. Mellyet így magyaráz. Mert az kegyelem minden gyógyításnak és segítségnek nemében azt cselekedősi, hogy abban, az kit az ő aiandekinak io szolgálóinak és befogadóinak hív, el késitené eleve az akaratot.

August. de grat: & liber: arbitrio, cap. 10.

Nagy dolgot kívülnék magok felől tudni az Pelagianusok, mikor azt mondgyak: Nem parancsolná, úgy mond, az Isten, az mit tudna az emberiől be nem tellyesíthetné? Ki nem tudna azt? De azért parancsol nemeltyeket, kiket nem cselekedhetünk, hogy megh tudnunk

nűiük mit kellene ő tőle kernünk. Mert az parancsoló és tiltó törvenből nincsen az íofas-
gos cselekedetnek és az mi hatalmunknak ismereti, de az bűnnek ismereti vagyon. És mind az által nem hűaban parancsoltatik: mert igértetik az kegyelem mely cselekedősi, hogy akariunk és munkalkodgyunk. Idem ibidem. Emlekezzünk hogy ő mondotta. Szörözzeők magatoknak Vy szívét, és Vy lelket: mert azt mondgya. Adok nektek Vy szívét, és Vy lelket adok ti beletőök. Hogy hogy vagyon azért az mit mond, Szörözzeők magatoknak, ugyan azon felől mondgya, adok nektek: Miért parancsollya ha ő adgya: Miért adgya, ha ember főrzí: ezért, mert ő adgya hogy parancsollya, és segítí, hogy cselekedgye az kinek parancsollya. Mert kegyelem által leßen, hogy az ember jonak akarioia legyen: mert az előt gonoznak akarioia volt: ez által leßen az is, hogy az ío akarat mely immar el kezdetőt, őregbűllyen.

Contra 2. Epist: Pelag: lib. 2. cap. 10. Semmit nem latok az sent irasban Istentől parancsoltatni, az szabad akaratnak próbálásaert, mely nem talaltatnék avagy az Istennek ío voltabol adattatnak lenni, avagy nem kevanatnak az Isten kegyelmének segítségének meg mutatására. De prædestinat: & grat: cap. 11.

Ne mostan gyermekím, jőjen ki, az szabad akaratnak Isten kegyelme ellen valo oltal-

mazoia, hallya az Apostol mondását, ki mika-
kor az ő io munkairol állana, azt mondgya:
nem en immar, de az Isten kegyelme en ve-
lem. Hallya az Isten havat az Psalmusban,
azok felől kiker el hagyot vala, mondvan:
Es bocsátám őket az ő bűvőknek kévanfagok
sérént: iarnak az ő akaratiokban. Hallya
ugyan azon egy Apostalt, ki az ő életének kü-
lőmb külőmb ideieről magának csak mind
gonosokat, az iokat penig Isten kegyelmének
tulaidonitáná. Az ki az előt karomlo valék,
es kergetőie az Isten Anyasent-egyhazanak.
Ismer azt mondgya, Isten kegyelméből va-
gyok az mi vagyok. Mikor azt mondgya va-
la. Az ki az előt karomlo es kergető valék,
semmi emlékezeti az kegyelemnek az gonoz-
cselekedethöz nem köiterik vala, mert elég
ő magának, az mint megh mondattatot, az
gonoságra az emberi szabadságnak természet-
ii. Mikor penigh az ielen valo életnek bol-
dogfagarol állana, azt mondgya, Isten
kegyelméből vagyok, ugy mond,
az mi vagyok, &c.

ut:(o):to

CAPVT

CAPVT VI.

A Z H I T R Ő L.

I. Iesuitak tudománya.

Az hit, nem csak azoknak, mellyek az irásban
megh nyilatkoztattanak alhatatos es erős iavallásaz
de megh azoknak is, mellyek az iras kívül kezről
kezre adattattanak: Ezt tanjuiak az Iesuitak
az könyvben, mely neveztetik Censura Co
lonienſis, pag. 91. Canisius az ő Catechismus
ſaban, fol. 3.

I. Iesus tudománya.

Az hit nem csak oly ismeret, mellyel az keresz
tyen ember valoban haitol, mind azokhoz, mellye
ket Isten az ő igeiben megh ielentet, de megh az
Istennek lelketől az Evangeliom által az szűben fel
gerieztőt erős bizodalom is, mellyel az ember I
stenben megh nyugszik, bizonnyal el hiven, nem
csak egyebeknek, de maganak is bűne bncsanat
tiat, örökre valo igassgot, es életet aiandekoztatot
nak lenni, az-tis penigh ingyen az Istennek irgal
massagabol az egy Christusnak érdemeért.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az Vrnak sava által vonják vala fel satorokat. Num. 1.

Kösd kezedben ígűl ezeket az beśedeket, es az te ſemeid előt forogianak, es az te haszadnak küőbire iriad fel őket. Deut: 6. verſ: 8. 9.

Boldog ember az ki az Vrnak törvényében gondolkodik eyel es nappal. Pfalm. 1. verſ: 1.

Egő ſövetneké az en labáimnak az te ígéd, es vilaga az en őſvenjmemek. Csodallatoflak az te bizonyſagid, annak-okaert tudakozza azokat az en lelkem Pfal: 119. verſ: 105.

Az Salamon bő beśeddel ínt az ígének íſmeretire, mely igaz bölceſegh. Prov. 1.

Mikeppen híſnek az ki felől nem halottan nak? mikeppen hallanak penigh az hirdetéſ nélkül? Mikeppen hirdetnek penig ha nem küldetnek? Az hit azert hallasbol vagyon, az hallas Iſten ígeiének általa. Rom: 10. vſ. 14. 15. 17. Ha az Iſten ígje által, nincsen hat hit, mely az Iſten ígeiében nem allana.

Ez az en ſerelmeſ ſiam, kíben kedvem be tőlt, őiet halgaſſatok. Matt. 3. verſ: 17. & 17. verſ: 5.

Hívenek az tanítványok az iráſnak es az beśede

befédnek az mellyet mondott vala Iesus. Ioh. 2. vers: 22.

Bizony bizony mondom ínektek, hogy valaki az en befédemet halgattia, es hiszen annak az ki engemet el bocsatot örök élete vagyon, es az íuleire nem megyen, de az halálból által megyen az éleltre. Ioh: 5. vf: 24.

Ne vellyetek hogy en vadolnalak íteker az Arianál: vagyon ki vadollyon íteker az Moses, az kiben í remenlétők. Mert ha hittetők volna Mosesnek, hinnétők ennekem is: mert en felőlem írt ő. Ha peníg az ő írásnak nem hittetők, mikeppen az en befédimnek hinnétők? Ioh: 5. vers: 45. 46. 47.

Minden az ki halland az Ariatúl, es tanusland, íő en hozzam. Ioh. 6. vers: 45.

Ha igazságot szóllok, miért í nem hittetők ennekem? Az ki az Istentől vagyon, Istennek befédet halgattia: ezokaert í nem halgattiatok, mert az Istentől nem vadtok. Iohan: 8. vers: 46. 47.

Ne minden lelkeknek hidgyétek, de megh proballyatok az lelkeket ha Istentől vadnak: mert sok hamis Prophetak íőttek ki ez világra. 1. Ioh: 4. vers: 1.

Az ki esmeri az Istent, halgat minket: az ki az Istentől nincsen, nem halgat minket. 1. Ioh. 4. vers: 6.

Minden az ki által hágánd, es nem marad Christusnak tudományaban, Istene nincsen:

az kí megh marad az Christusnak tudomá-
nyában, ennek Aitia: is Fia: is vagyon. Ha kí
menénd í hozzatok, es ezt az tudomant nem
véfi, be ne fogadgyatok őtet, es köszönést ne
ki ne mondgyatok. 2. Ioh. vers: 9. 10.

Csodalkozom hogy ilyen hirtelen í el vá-
tetetők adtul az kí hívoi volt íteket az Chris-
tusnak kegyelme által, más Evangeliomra.
Az mely nem más: csak hogy nemellyek vada-
nak, kik megh haborítanak íteket, es ígye-
közik el fordítani az Christus Evangeliom-
mát. De hogy ha mí, avagy az Angyal az
eghből Evangeliomat hirdet ínektek azon
kívül az mellyet ínektek hirdettünk, átok les-
gyen. Gal: 1. vers: 6. 7. 8. 9.

Az íent írafok tehernek tegedet bölcsé az
ídvösségre, az Christus Iesusban valo hínek
általa. 2. Tim: 3. vers: 15:

Fel eppittetvén az Apostaloknak es Pro-
phetaknak fundamentomán. Ephes: 2. v. 20.

Ne adgyatok az en befedemhöz, mellyet
íollok ínektek, se el ne vegyétek abbol: meg-
őrizzétek az í Vratoknak Istentőknek pa-
rancsolatit. Deut. 4. vers: 2.

Valamit en parancsolok teneked, csak azt
cselekedgyed: ne tegy hozza semmit, se ne
kissebicsed. Deut: 12. vers: 32.

Az Istennek minden befede íísta, es país
azoknak kik biznak ő benne: Ne adgy az ő
befedemhöz, hogy megh ne fedgyen tegedet,

es hazugs

es hazugnak ne talaltassal. Proverb: 30.
vers: 5. 6.

Az hit az remenlendőknek alatti, az dolgoknak mellyek nem lattainak erős bizonyasága. Hebr: 11. vers: 1.

Ha ki közzületek sűkölködik bölcseségh nélkül, kerien az Istentől, az ki ad mindenneknek bőfegessen, es ki nem panasollya: es adattatik ő neki. Iacob. 1. vers: 5.

Ennek okai az hitből vagyon (az örökségh) hogy az kegyelem szerént legyen, hogy erős legyen az ígíret minden magnak: nem csak annak az ki az törvenből vagyon, de annak is, az ki Abrahamnak hitéből vagyon, az ki mindnyaiunknak Aitia, &c. Rom. 4. vers: 16.

Megh igazítottván azért hitből, beköfegők vagyon az Istennél, az mi Vrunk Iesus Christusnak általa. Rom. 5. vers: 1.

Az test es az vér megh nem jelentötte tenéked, de az en aitia ki az éghegben vagyon. Math: 16. vers: 17.

Az igaz hitből él: es ha valaki magát elvonándgya, nem kedveli őtet az en lelkem abban. Hebr: 10. vers: 38.

Kegyelemből vadiok megh tartatvan hitnek általa: es ez nem ti ületek vagyon, Isten aiaandeka: nem az cselekedetből, hogy senki ne dicseködhessék. Eph: 2. vers: 8. 9.

Tudván hogy az ember megh nem igazítottatik az

tatik az törvennek cselekedetiből, hanem csak az Christusnak hiti által: mijs az Christus Iesusban hitünk, hogy megh igazítatnánk az Christusnak hitiből, es nem az törvennek cselekedetiből: miért hogy meg nem igazítatik az törvennek cselekedetiből mind den test. Galat: 2. vers. 16.

Több bizonyágokat olvashatsz cap. 1. Az Szent irasrol. Et cap. 12. Az emberi találmányokról. Et cap. 16. Az Anyaszent-egyházról.

P A T E R E K B I Z O N.

S A G H I.

Irenæus lib. 3. cap. 4.

Mert mit kellene cselekedni, ha valamiképpen kérdésről volna az vetelkedés, nem de nem kellenei az reghi Ecclesiákra, mellyekben az Apostalok is forgottanak vissza tért, es azoktól az ielen valo kérdésről, az mi igaz, es nyilván valo, érteni?

Tertullianus lib. de præscriptionibus.

Ha az VRIEVS Christus az Apostalokat küldötte az prædikallásra, más prædikátorokat nem kel be fogadni, hanem az kiket az Christus rendelt. Mert az Atiát is nem ismerete egyéb, csak az Fiu, es az kinek az Fiu meg jelentötte: egyebeknek sem jelentötte penigh meg az Fiu csak az Apostaloknak, kiket az prædikallásra küldött, bizonyára hogy nekik jelentötte, Mit prædikálnak legyen penig, az az,

az az, mit jelentet nekik megh az Christus,
itt is elő írom, avagy hozom, hogy nem kel
maskeppen megh próbálni, hanem csak u
gyan azon Ecclesiakon, melyet az Apostolok
éppitőtenek, nekik prædikálván, mind élő
(az mint mondgyák) szóval, mind annak
utánna levelők által.

*Cyprianus ad Pompeium, Contra Epist
Stephani.*

Az Papoknak, kik az Isten parancsolatit
tartják, azt kel cselekedniök, hogy ha valas
miben tantorogh es háladoz az igazságh, az
Virtut tanul könyörgesre, az Evangeliomra,
es az Apostolok tudományara (az az, az Cres
dora) teriönk vissza, es innen kezdessék el
az mi cselekedetünknek száma, az honnan
eredetők is vötte.

Az íób bizonygát az Patereknek megh
talalod. Cap. 16. Az Anyaszent-egyházról.
Cap. 1. Az szent írásról. Cap. 12. Az emberé
találmanyokról.

II. Iesuitak tudománya.

Hogy az igaz hitből él, azt nem az Christustul
vötte. hanem az ő maga munkalkodásiból, es csele
kedetiből. Ezt tanítják az Iesuitak, az könyv
ben, mely neveztetik Censura Colonienfis.
pag. 118.

Item: Hogy az hit megh igazit, azt az erő
nem az Christustul vötte, kit magához kapcsol es
bir, hanem az mi szeretetünkől. Ez is azon Ie
suitak

súttak értelme azon könyvben mely neveztetik Censura Colonienfis, pag. 114. & 92.

Ittem, pag. 118. Az hit nem azért igazit, hogy az Christust, ki minekünk igasságunk, meg fogya: hanem oly szükségessék az munkalkodások avagy io cselekedetök, es oly nagy erők vagyón, hogy az hitnek életet adnak.

II. Iesus tudománya.

Az igaz hitből él: Eél penig nem többé ő, de él ő benne az Christus es az életet mellyet él az igaz, testben, éli az Isten fiának hiti által ki őtet szerette, es magát ő érőtte adta.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Hűn az Abraham Istennek, es tulajdonisatik neki igasságára. Gen. 15. vers: 6. Rom: 4. vers: 3.

Boldogok mindnyáian az kik ő benne biznak. Psal: 2. vers: 12.

En Istenem te benned bízom, megh nem segyenülök. Psal. 25. vers: 2.

Magamnak gúrózlek tegedet hitben, es megh tudod, hogy en vagyok az Vr. Of: 2. vers: 20.

Az ki hűn az fiuban örök elete vagyón. Ioh: 3. vers: 36.

Bizony

Bizony bizony mondom únektek, hogy az
ki az en befedemet halgatja, es hiszen annak
az ki el bocsátot engemet örök életre vagyons
loh: 5. vers: 24.

Ez az Istennek cselekedetű, hogy hidgyém
tek abban az kit ő el bocsátot: loh: 6. vf: 29.

Ha vallast tebe az te báival az Vr Iesus
felől, es hiszed az te sívedben, hogy az Vr
Isten fel ramaította őtet az halalbol, idvön
zúlz, Rom: 10. vers: 9:

Eleve megh latván az íras, hogy az hitből
igazítaná az poganyokat, &c. Galat: 3. vf: 8:

Az igaz hitből él: az törvény penigh ninc
sen hitből. Gal: 3. vers: 11. 12.

Ibidem. vers: 26. Mindnyáian Istennek
fiái vadtok, az Iesus Christusban valo hitnek
ahala.

Az igaznak nem adattat az törvény. Gal
lat: 5. vers: 23.

Az hit az remenlendőknek alauia, az dol
goknak mellyek nem lattatnak erős bizonyas
ga. Hebr: 11. vers: 1.

Hit nélkül lehetetlen kedvesnek lenni I
stennél. Hebr: 11. vers: 6.

Minden az ki hiszi hogy az Iesus legyen az
Christus, az Istentől születettől. 1. loh: 5. vf: 14.

Az ő igazsággal sokakat meg igazít. Esa: 53.
vers: 11,

Az kik en bennem biznak örökseggül bírn
ak ez földet. Esa: 57. vers: 13:

Az ki hiszen es megh keresetelkődik idővőzül. Mar: 16. vers: 16.

Valamenijn vőtték őtet, adot ő nekik hatalmat Isten fiaivá lenni, azoknak kik hisznek az ő nevében. Iohan. 1. vers: 12.

Az ki hiszen meg nem írtetik, az ki penig nem hiszen immar meg írtetők. Ioh: 3. vf: 18.

Ez az örök élet, hogy meg ismerienek teged egyedül igaz Istent, es az kit el bocsátott az Iesus Christust. Ioh: 17. vers: 3.

Az ő ismeretivel meg igazít az en bologam sokakat, es azoknak alnokságokat ő viseli. Esa: 53. vers: 11.

Az Istennek igassága az Iesus Christusban való hitnek általa mindenekre es minden hívőkhöz: Et: Iuliyuk az embert megh igazulni az törvénynek cselekedeti nélkül. Rom. 3. vers: 22. 28.

Az poganyok, az kik nem követik vala az igasságot, el vőttek az igasságot, az igasságot penigh mely az hitből vagyon. Izrael penig követven az igassághnak törvényét, az igasságnak törvényére nem írtot. Miért? Mert nem az hitből, de ugy mint az törvénynek cselekedetiből. Rom. 9. vers: 30. 31. 32.

Tudvan hogy az ember az törvénynek cselekedetiből megh nem igazítatik, hanem csak az Christusnak hiti által, mjs az Christus Iesusban hitünk, hogy megh igazítatunk az Christusnak hitiből, es nem az törvénynek

vennek cselekedetiből, miért hogy meg nem igazítatik az törvennek cselekedetiből minden test. Éelek penígh nem én immar, de éll en bennem az Christus, az mit penígh most élek az testben, élem az Isten fiának híri által, az ki beretet engemet, es adta önne magát en érőtem. Gal: 2. vers: 16. 20.

Mert ha az törvény által vagyon az igazság, hat az Christus hiában holt meg, Gal: 2. vers: 21.

Kegyelemből vadatok megh tartatvan hitnek általa: es ez nem íi rületek vagyon, Isten aiandeka: nem az cselekedetiből, hogy senki ne dicsőködhessek. Ephes: 2. vers: 8. 9.

Tinektek aiandekoztatot az Christusért, nem csak ő benne hínni: de még hűvenvedni: is ő érette. Phil: 1. vers: 29.

Mert nem mindenké az hit: hű penig az Vr, ki meg erősi titeket, es meg őriz az gonostul. 2. Thess: 3. vers: 2. 3.

Enek mindnyaian az Prophetak bizonylagot tesnek, hogy bűne bocsanattiat vesi az ő neve által minden az ki hísen ő benne. Act: 10. vers: 43.

Sem az környűlmetelkődesnek nincsen ereie, sem az környűlmetéletlenségnek: de az beretet által cselekedő hitnek. Galat: 5. vers: 6.

Hidgy az Vr Iesus Christusban, es idvőzűlste, es az te hozád népe, Act: 16. vers: 31.

Imé verem Sionban az fő segelet követ,

M

valafrato

valasztattat, bocsúlást: és az ki hisen ő benne
nem megh nem ségyenül. 1. Pet: 2. vers: 6.

Atiamfai férfiak, tudotokra legyen nektek,
hogy ez által ítéletek, bűnösöknek bocsanata
ia hirdetterik. Es mindenekből, az mellyek
ből az Moyses törvénye által megh nem igaz
zulhattatok, ebben minden az ki hisen meg
igazittatik. Act. 13. vers: 38. 39.

Nem bocsátotta az Isten az ő fiat ez világha
ra, hogy meg iüllye ez világot, de hogy meg
tartassék ez világ ő általa. Az ki hisen ő benne,
meg nem ítéltetik hanem örök élete legyen.
Ioh. 3. vers: 17. 18.

Az Christus lőtt mienkünk bölcseségh az
Istentől, igazságh, szentsegh, es valóság: hogy
minden az ki dicsőködik az Urban dicsős
kődgység. 1. Cor: 1. vers: 30. 31.

Az Christus vérének általa valóságunk es
bűnünk bocsanata vagy. Ephes: 1. vs: 7.

Mostan penigh az törvény nélkül az Istens
nek igazsága megjelentet. Rom: 3. vers: 21.

Estalaltassam ő benne, hogy ne legyen az
en igazságom, mely az törvenből vagy, de
az Christushnak hiti által mely az Istentől való
igazságh az hit által. Philip: 3. vers: 9.

Megh vressültetek az Christustul, valakik
az törvény által megh igazultok es az kegyes
lemből ki esteők. Mi penig lelekből hitnek
által az igazságnak remenségét variuk. Gal:
3. vers: 4. 5.

Az kik

Az kik hitből vadnak, azok az Abrahamnak fiai. Gal: 3. vers: 9.

Rekeftőt az íras mindeneket az bűn alá, hogy az ígíret az Christusnak hitből adattatnék az híveknek. Gal: 3. vers: 22.

Semmi valasztást nem tőt mi közöttünk es ő közöttök, hittel megh ítéltvan az ő bívőket, Aét: 15. vers: 9.

Mert ha az Abrahám az cselekedetökből igazult megh, vagyon dicsőködése, de nem az Istennél. Rom: 4. vers: 2.

Hűn az Abraham az Istennek, es tulajdonítaték neki igazságára. Az cselekedőnek pedig az juralom nem tulajdonítatík kegyelem szerént, de adossagh szerént. De annak az ki nem cselekedő, hiszen penigh abban az ki meg igazítia az hitelent, tulajdonítatík az ő hiti igazságára. Rom: 4. vers: 3. 4. 5.

P A T E R E K B I Z O N

S A G H I.

Origenes lib. 3. ad Romanos.

Illyűk, ugy mond, az embert megh igazítani hit által, az törvennek cselekedeti nélkül. Elegsegesnek mondgya lenni az hívek ő maganak igazításat, ugy hogy csak az hívő igazíttassék még ha semmi jót nem cselekedőt is.

Idem ibidem. Az törvennek semmi cselekedetiből, hanem csak az hitert, monda amaz

affoní=alathoz : megh bocsátatnak teneked az te bűneid.

Homil: 26. in Numeros. Leheilen hit nélkül időzölni az keresiyyeneknek, akar tökéletesek legyenek, akar erőtelénők.

Cyprianus lib, 2: Epistolar: Epist: 3.

Ha Abraham hitu Istennek, es tulajdonítatott neki igazságára: bizonyara valaki hiszen Istennek, es hittel él, igaznak talaltatik. Mert ingyen tulajdonítani nekünk Istentől az igazságot tanítottak. Et in exposit: symboli. Azokat mondták igazaknak, az kiknek ingyen Christusban valo hituért az igazsagh tulajdonítatott es aiaidekoztatott.

Hieronym: in cap. 10. ad Rom.

Az Isten csak az hitből igazítatik megh.

Basill: lib. de humilitate.

Az, vegezetre, az tökelletes es minden módon valo dicseködes az Istenben, az mikor sem az ő maga igazságáért valaki fel nem magasítatik, de noha ismeri magát az tökelletes igazsag nélkül fűkölködni, mind azon által az Christusban valo hit által megh igazítatotoknak lenni. Es dicseködik abban az Sz: Pal, hogy az ő maga igazsagát megh ualta ingyen: követte penigh az Christus által azt az igazságot, mely Istentől vagyon hitben.

Ambros: cap. 3. ad Roman.

Meg igazítattak ingyen (az ő kegyelme által) Megh igazítattanak ingyen, mert semmi muna

mit munkalkodván, sem azont vissza nem
advan, csak hit által igazítatnak meg, Isten
aiandekából.

Idem Rom. 4. Az Isten kegyelmének ren-
delése szerint.) Vgy elrendeltetőknek monda-
gya Istentől, hogy megh fűnven az törvény,
csak az hitőt kevénná az Isten kegyelme az
idvősségre. Ezt erősíti az Prophetá peldái-
val. Az embernek boldogságát mondgya,
kinek az Isten kedves igasságot ad cselekedeti
nelkül. Boldogoknak mondgya, az kik felől
azt vegezte az Isten, hogy munkája nélkül, es
valamí megh tartásnelkül, csak az hitből igaz-
ítatnak meg Isten előtt.

Hilarius in Matth. cap. 8.

Megh bocsátatnak teneked az te bűneid.)
Inti az írástudokat, az embertől meg bocsá-
tatotnak az bűnt. Mert csak csupa emberfe-
get az Iesus Christusban nezek vala, es ő tör-
le megh bocsátatotnak, azt, mellyet az tör-
vény megh nem tagíthat vala. Mert csak az
hit igazít megh.

Ambros: Rom: 8.

Mert illik, hogy csak az teremptő Vrnak
névében nyerie idvősségét az teremptőt allar:
az az, hit által. Mert el vétettetven minden Vy-
holdí innepek, szombat, környűlmetelkődes,
az étkeknek törvénye, es az barmokkal való
áldozatok, csak az hit, vétetöt az idvősségre.

Idem ad Rom. 4. Boldogok kiknek. &c.)

Nyilvánfaggal boldogok, kiknek munkáiok nélkül megh bocsáttnak alnokfaghi, es el földözietnek bűnei: nem keuanvan azoktól semmi pœnitentianak cselekedetű, hanem csak hogy higgyenek.

Athanasius ad Gal: 3.

Mert az törvényben senki meg nem igazítatik, &c.) Mostan nyilván megh mutatja hogy csak egyedűl az hitben vagyon az meg igazítasnak ereie. Habakukot hozza be mondani: Mert hitből, nem az törvényből élendő az igaz. Mert az törvény nem csak keuanva az hitőt, de cselekedetöket-is. Igazan mondotta penig, Istennél: mert az emberekkel ne talem igazaknak itülnének azok, kik az törvénhöz ragazkodtanak.

Ambros: 1. Cor. 1.

Az Isten kegyelmén, mely adattatott tinek az Iesus Christusban.) Az kegyelmet adas tornak mondgya az I E S V S Christusban: az mely kegyelem ugy adator az Christus Iesusban, mert ugy rendeltetöt az Istentől, hogy valaki hisen az Christusban, idvözűllyen cselekedet nélkül, csak hittel ingyen vévén bűne bocsanattat.

Idem ad Gal: 1. Az törvény minekünk bűnösöknek fordult, hogy ellensegh lenne: es meg kezde ölni, nem eleveníteni. Az Christus penigh meg engedven verkeinker, nem csak meg elevenitet minker, de sőt tarfaiva is
tőt, hogy

tőt, hogy Isten fiainak hívattassunk, hit által
leven.

Idem ad Rom. 16. Csak azok az emberek valának
azok, kik az Christusban hivatottak az törven-
nek megh tartására kényszerítik vala, nem itél-
ven az idősebbeknek tökéletes vegben vetelére
elegendesnek lenni az Christust.

Ad Rom. 1. Az Istennek irgalmassága eza-
ért adattatott, hogy az törvény megh fűnnek,
az mint immar sokszor megh mondom,
mert az Isten az embernek erőtelenségenek
használni akarván az természetnek törvénye
mellé advan az hitőt, csak az által rendelte
időződni az emberi nemzetőt.

Ad Rom. 10. Ez az hitnek ígérete mellyet pre-
dikallunk.) Semmi cselekedetet nem monda-
gya az törvénynek, de csak az hitőt elegendes-
nek az Christushoz igéiben. *Ibidem.* Az
törvénynek veghe az Christus.) Ezt monda-
gya, mert az törvénynek tökéletessége abban
vagyon, az ki hisz az Christushoz. Mert
mikor senki nem igazulna megh az tör-
vényből, mert senki nem tölti vala be az tör-
vényt, hanem csak az ki reményét vetné az
megh ígértőt Christushoz. Az hit vetteit,
mely hinné az törvénynek teljes voltát, hogy
mindeneket hátra hagyván, az hit tenne ele-
get, mind az egész törvényért és Prophetakért.

Ad Rom. 3. Megh igazítván azt, az ki hit-
ből vagyón.) Iol mondgya, mert mivel
M 4 hogy

hogy igaz, meg adta az mit ígért : ezt ígérte
 penig, hogy megh igazítia az Christusban
 hívőket. Az igaz penigh hitből él, hogy mi-
 vel az Istennek es az Christusnak híti vagyon
 benne, igaz legyen. *Ibidem.* Mivel hogy pen-
 nigh egy Isten.) Mert mivel hogy minden-
 neknek egy Istene vagyon, azért mindeneket
 egykeppen igazított. Mit hasznal hat az teste-
 nek környülmetelkődése? avagy mit árt az
 környülmetelenség? holot megtöfagot mint
 érdemet nem bőriz csak az hit.

Ad Rom: cap. 4. Hűn az Abraham Isten-
 nek.) Nyilván valova törté, hogy Abraham
 nem azért nyert dicsőffegőt Istennel hogy
 környülmetelkődöt, avagy hogy magát az
 büntől meg oltalmazta: de mivel hogy Isten-
 nek hitti, ebből igazítottat meg is. *Ibidem.*
 Az ő benne hívének penigh.) Míkeppen
 ítélik azért az Sidok magokat az törvennek
 cselekedeti által igazulni, az Abrahamnak
 igazulafával, holot látták Abrahamot, nem
 az törvennek cselekedetiből, de csak hitből
 megh igazítottatnak? Nem bűkség azért az
 törvény, mikor az hitelen csak hit által igaa-
 zítottatik meg Isten előtt.

August de Spiritu & litera. cap. 12.

Ezeket annak-okaert megh gondolvan es
 forgatvan az mi erőnk berént, mellyet az Vr
 megtöfagot aítandekozni, talallyuk, nem igaa-
 zulni az embert az io életnek parancsolatá-
 bol, ha-

bol, hanem csak az Iesus Christus hiti által,
 az az, nem az cselekedetnek törvényéből, de
 az hitnek törvényéről, nem bűnből de lelek-
 ből: nem cselekedetőknek érdeméből, de in-
 gyen való kegyelemből. *Idem. 83. quest. cap.*
56. Mert mikoron az Abrahamnak io csele-
 ködetit famlallya Sz. Iacab elő, mellyek az ő
 hitit követtek, eleghé meg mutatá, hogy az
 Sz. Pal Apostol nem úgy tanítá az Abra-
 ham által meg igazulni az embert, cselekedet-
 tők nélkül hit által, hogy ha ki hiend, nem
 tartoznék ő reia íot cselekedni: de azért in-
 kab: hogy senki elebbeni io cselekedetnek
 érdemével ne itülné magát az megh igazulasa-
 nak aiandekara tartozni, mely az hitben va-
 gyon. Mert az Sidok az Christusban hívő
 poganyoknál ebben akariak vala magokat
 fellyeb valoknak lenni, hogy mondgyak va-
 la az ő io cselekedeteknek érdemével magoa-
 kat az Evangéliombeli kegyelemre iutha-
 ni, &c. Nem ellenkőznek azért az két Apo-
 staloknak, Palnak es Iacabnak ertelmek, ho-
 lot az egyik, az embert meg igazulni hit al-
 tal cselekedet nélkül mondgya: az másik, hja
 aban valonak az hitöt cselekedet nélkül.
 Mert amazból az cselekedetökről, mellyek az
 hitöt elől veszik, ez azokról, mellyek az hitöt
 követik.

Athanasius ad Roman:

Kétféle az mi hitünk: Egyik meg igazito-

M 5

hit, mine

hit, mint kőről az Christusból, az te hitőd
 regedet megh tartot: az másik az Istennek ki-
 valikeppen való aiandeka, mely által leűnek
 az csoda tetelek, mint az kőrőlből az Sz. Pal:
 ha oly hitőd volna is, &c.

Gregor: in Ezechiel: lib. 1. Homil. 7.

Az mi igaz Prokatoronk annak-okaert,
 igazakat nem oltalmaz az iületben: mert mi-
 is magunkat ismeriük es vadollyuk hamissaka-
 nak. Nem az siralmokban annak-okaert,
 nem az mi cselekedetinkben, hanem az mi
 Prokatoronknak követsegében bizzunk.

Augustin Prolog: Psal: 31.

Mert azok az cselekedetők, mellyek az hit
 előt mondattatnak, jollehet lattassanak az em-
 bereknél dicshiretelleknek, híjában valok. Ol-
 lyaknak lattatnak en előtem lenni, mint az
 nagy erők, es gyors futások utt kívül. Senki
 azért az ő io cselekedetit ne fámlallya hiti
 előt. Az holot hit nem volt, io cselekedet
 sem volt. Az io cselekedetöt az igyeközet
 sörzi, az igyeközetöt az hit igazgattia.

Idem lib. 50. Homil. 17. Mellyik az tellyes es
 tökelletes hit: az mely hiti minden mi iavas-
 inkat, es az hitöt is Istentől lenni. O io val-
 las: Nem mondgya. Irgalmaffagot nyertem,
 mert hű voltam: hanem hogy hű lennék. Ier-
 mennyünk az ő eleire, lassuk megh az dühös-
 zódó Saul, lassuk az gyűlölségre igyeközöt
 es vér sömiuhozot. Ez vala Palnak az ő élet-
 kinek

kinek uttja nem vala még az Christus. Micsoda vala biveben? Micsoda? Csak gonosbé? Mutassátok meg nekem az ő erdőt, ha erdőt kerde, karhozatra mellok nem szabadulatra.

Leo sermon: 14. de Nativit:

Egy hit igazit meg minden időbeli bennetek.

Bernhard: super Cantic: serm. 67.

En az en berelmefőnnnek.) Miertől így? Bizonyára, hogy akkor inkább kegyelemmel tellyesnek magat bizonyítaná, mikor magát egebben az kegyelemnek adando volna, es mind első mind utolsó re csak annak tulajdonitana. Mert ha mié volna, mely nem az kegyelemből valo volna, mi módon kegyelemmel tellyes volna? Nem bukfeleg akkor bejóni az kegyelemnek, holot az érdöm helyet foglalt. &c.

Et post pauca. El iedzőttelek tegedet magamnak hitben, el iedzőttelek tegedet magamnak írtelben es ígallagban, el iedzőttelek tegedet magamnak irgalmassagban es könyörületességben. Sem te nem válaštottal engemet, de en válaštottalak tegedet. Sem hogy tegedet el válaštanalak, talaltam te benned erdemet, de elől vőttem. Így azért hitben iedzőttelek tegedet magamnak es nem az törvennek cselekedetiben. Ez vagyon hatra, hogy igaz írtelről írtij en közöttem, se te közöttem.

zötted, ítéletőt melyben íedzöttetek tegedet,
holot megh íetzik hogy nem talaltam neked
érdemődet, hanem az en ío íetzésem. Ez az
ért az ítélet, hogy az te érdemődet ne magafá
tald, ne veld elől az törvennek cselekedésit,
ne kerkődgyel az napnak terhevel es hűség
vel, az ki inkább hűben es ígassaghban, mely
hűből vagyon, ísmertetől el íegyeztetőnek.
Az ki ígazan el ígirtetől (avagy meny-afá
bony) ísméri es tudgya ezeket.

Epiphanius in Ancorato.

Hűből vagyon az ígassagh, az törvennek
cselekedési kívűl.

Chrysost: in 3. ad Galatas.

Alás fel ezt viddőgelik vala azok, es mĩn
den felé handogallyak vala, mondvan, az hű
tőt semmire nem hasznalni, hanem csak az
törvennyel egyben kötötven. Az Sz. Pal el
lenben meg mutatíá, az hűtőt immar nem
hasznosnak lenni, ha az parancsolatok hozzá
adattának. Mert akkor vagyon ereie az hű
nek, mikoron semmi az törvenből hozzá
nem íarul.

Cyrellus in 9. cap. Ioan. lib. 4.

Ayto es ut az életre az hű, víssá menetel,
es víssá vítel az romlasról az halhatatlanság
ra.

Et in 32. cap. Ioan: lib. 9. Mert megh íga
zítatunk hű által, es rebesűlünk az Isteni íer
meűsettel az benti leleknek közléséből.

Thodore

Theodoretus in Epist: ad Rom:

Az hit elő hozattatvan, bűnnek bocsanata-
tát vőttük, mert úgy mint valami valóság-
nak arrat, fel vitte az Vr Christus az ő testét,

Idem in 2. cap. ad Ephes: Nem szabad aka-
ratunk szerint hiszünk, de hívattatvan íarult-
unk: es mikoron oda íarultunk volna, nem
kevanta az életnek tisztaságát es az aratlansá-
got, de csak az hitöt be vévén megh engedie
bűneiket.

Et lib. 7. de Sacrificijs. Mert nem valami io
cselekedetünkkel, de csak az hit által nyertük
az tiikos bennsleges iokat.

Isychius lib. 4. in 14. Levitic.

Az kegyelem penigh irgalmassagbol es ege-
gyüt valo bennvedesből probaltassék meg (az
idvősséghez) es hittel fogattatik meg csak nem
az cselekedetökből, az mint S. Pal mondgya
ad Rom: 11. vers: 6. Mert az kegyelem im-
mar nem leßen kegyelem,

Primasius in 8. cap. ad Rom.

Az Istennek el vegezet tanácsa az, hogy
az törvennek cselekedeti nélkül, avagy egyéb
erdem nélkül, csak az hit által igazítaná megh
az hitelent, mely hit nem az természetből va-
lo, hanem Isten aiandeka, az leleknek gyűs
mölése az többi között az hit is.

Item in 4. ad Rom. Mindnyáian az kik az
poganyok között hisznek, hit szerint Abra-
hamnak fiaí, mighlen nekik is csak az hit tus-
laidonite

laídonítarík igazságokra, ha ők-is környűla
meteltettek nem test szerént hanem szívókkal.

Et in 2. ad Galat: Mert ha az poganyokat
nem csak az hit idvözítötte, minket sem.
mert az cselekedetökből senki nem igazítas-
tik megh. Ittem ibidem. Tinektök-is csak az
hit elegendes az igazságra.

August: lib. 1: de prædest: Sanctior: cap. 2.

Az mi azért nézz az vallasra es kegyellessé-
re, melyről az Apostol szól: Ha nem vagyunk
gondolni meltok valamit úgy mint magunk-
tul, de az mi elegendünk Istentől vagy on: bi-
zonyára nem vagyunk meltok hinni valamit
úgy mint magunktul, mely gondolat nélkül
nem lehet: de az mi elegendünk, mellyel hinni
ni kezdünk Istentől vagy on. Annakaert,
mikeppen senki nem elég magának valamely
io cselekedetnek el kezdésére avagy veghben
vitelére, mellyet immar ezek az atiafiak, mint
az ti irastok megh mutatnak, igaznak lenni
mondanak, honnan minden io dolognak
mind kezdésében, s mind vegezésében az mi
elegendünk Istentől vagy on: azonkeppen
senki magának nem elegendes az hitnek vagy
el kezdésére vagy el vegezésére, de az mi elegendünk
Istentől vagy on. Mert az hit, ha nem
gondolatuk, semmi: es nem vagyunk mel-
tok gondolni valamit úgy mint magunktul,
de az mi elegendünk Istentől vagy on.

Beda in 77. Psal:

Az cselekődőknek igassága által senki nem idvözül, hanem csak az hitnek igassága által.

Albinus in præfat: ad Carolum.

Egyedül az közönséges hit eleveníti meg az emberi nemzetöt, egyedül az herteli meg.

Anshelmus in cap. 5. ad Rom:

Sokkeppen meg bizonyíttatott, nem az törvények cseleködésiből, sem az szabad akaratsnak ereiből, hanem hitből meg igazulni az embert.

Rupertus in lib. Reg: cap. 39.

Egyedül csak az Iesus Christusnak hiti igazíthat meg.

Bernhardus Epist: 77.

Ezekkel, mondom, magamat avagy tevélygeni, avagy eriení vallom, hívén en-ia egyedül hitből idvözülhetni az embert, az hertsegh vetelének kevanfagaval: ha mind azon által az kevanfágnak be tellyesítését, az halál, avagy egyeb más meg győzhetetlen erő, elől venne is. Lásd meg azt is. Ne talem az mi idvözítők is mikor mondotta: Az ki hisen es meg keresetlkődik, idvözül, okossan es vigyazva ezért nem samlal elő. Az ki penigh meg nem keresetlkődik, hanem csak azt mondotta, az ki ugy mond nem hertend, el karhozik. Akarván, tudni illik, jelesíteni, csak egyedül az hitöt elegsegesnek lenni az

lenni az idővssegre, es ő nala nélkül semmi nem elég. Et ibidem. Egyedül az hit, es az elmének Istenhöz valo meg térésre, vérnek ki ontasa nélkül, es víásnek meg öntezese nélkül, idővsseget kesseg nélkül sörözi az akaronak.

Többeket keres in Cap. 8. Az io cselekedetokról, Et cap. 7. Az megh igazulasról,

III. Iesuitak tudománya.

Nemely bizonyos es kivaltképpen valo emberek saiat idővsseget nem kel az hitre vinni, avagy az hitnek tulaidonitani. Mert felötte bizontalan az embereknek saiat es tulaidon igazulasok, sokkal inkább örökké valo idővssegök. Hogy hogy lehetne azért illyen bizontalan dolgokban, embernek hiti es idővssege bizonyos? Ezeket tanitaiak az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik Censura Colonienfis. pag. 97.

III. Iesus tudománya.

Az Istentől valasztattaknak, valasztások, hívások, tall yok, igazulasok, es idővssegök mindnyaioknak bizonyos, es az megh igazito, s erős hit azé ki az idővzito Christusnak erdömét magához kapcsolja.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

En élek az Isten fiamak hiti által, az ki fereget engemet, es adia ő magát én erőtem. Gal: 2. v. 20.

Megh

Megh íratatot mi érőünk, kiknek iöven-
döben tulajdonítatik híveknek. Rom: 4.
vers: 24.

Vraim, mit kel nekem cselekednöm hogy
idvözüllyek? Azok penigh mondanak:
Hidgy az Vr Iesus Christusban, es idvözülz
te es az te hazad népe. Act: 16. vers: 30. 31.

Mivel hogy en bennem remenlöt, megh
szabaditom ötet, be földözöm ötet: mert meg
ismerte nevemet. Psal: 91. vers: 14.

Az ki hisen es megh keresztködik idvö-
zül: az ki penigh nem hñénd, el karhozik.
Marc: 16. vers: 16.

Az mikeppen Moyzes fel magasztalá az kí-
gyot az pusztában: azonkeppen búkssegh fel
magasztaltatni az embernek fiának, hogy
minden, az ki hisen ő benne, el ne vessen
hanem örök élete legyen. Ioh: 3. vers: 14. 15.

Mert ugy szeretete Isten ez vilagot hogy az ő
egy szülöt fiat adná, hogy minden az ki hi-
sen ő benne, el ne vessen de örök élete le-
gyen. Ioh: 3. vers: 16.

Az ki hisen ő benne meg nem ítíltetik: az
ki penig nem hisen immar meg ítíltetöt, mert
nem hitt az ő egy szülöt fiának nevében. Ioh:
3. vers: 18.

Az ki hisen az fiuban örök élete vagyon:
az ki penig nem hisen az fiunak, nem lát éle-
tet, de az Istennek haragia marad ő rajta.
Ioh: 3. vers: 36.

Ennek mindnyaián az Prophetak bizonyos-
sagot tesznek, hogy bűne bocsanattíat veszi az
ő nye által minden az ki hisen ő benne.
Act: 20. vers: 43.

Ebben minden az ki hisen meg igazítas-
tik. Act: 13. vers: 39.

Bizzal fiam, meg bocsattatnak neked az te
bűneid. Matth: 9. vers: 2.

Hogy ha vallod báival az Vr Iesust, es
hised az te sívedben hogy az Isten őtet fel ta-
masította az holtak közzül idvözülz. Mert his-
ből leszen az hitel az igazságra, báival vagyon
penigh az vallas térel az idvösségre. Mert ezt
mondgya az iras: minden az ki hisen ő ben-
ne meg nem segyenül: Mert minden az ki hisi
segítsegül az Vrnak nevét, idvözül. Act: 10.
vers: 9. 10. 11. 13.

Oh ábszonj: allat, nagy az te hited, legyen
teneked az mint akarod. Matth. 15. vers: 28.

Valamenín vőttek őtet, adot ő nekik ha-
talmat Isten báivá lenni, azoknak kik hisnek
az ő nevében. Ioh: 1. vers: 12.

Ez akarattia annak az ki el bocsátot enge-
met, hogy minden az ki latia az fiat, es hisen
ő benne, örök élete legyen. Ioh: 6. vers: 40.

Iőveitök en hozzám mindnyaián az kik sa-
radoztak es megh terheltetettök, en meg nyu-
gotlak titeket. Matth: 11. vers: 28.

En vagyok az fit, igazság, es az élet: senki
nem megyen az Aciához hanem csak en által-
lam. Ioh: 14. vers: 6.

Az

Az kik az Istennek ereivel őriztöttek hite-
nek általa az idősségre. 1. Pet: 1. vers: 5.

El vévén az új hitűeknek végét, lelkeik-
nek idősségét, 1. Pet. 1. vers: 9.

Tinektek híveknek kedves dragalatos.
1. Pet: 2. vers: 7.

Ha megh vallyuk az mi bűneinket, hű es
igaz, hogy meg bocsassa nekünk bűneinket.
1. Ioh: 1. vers: 9.

ő engesztelő aldozat az mi bűneinkért.
1. Ioh: 2. vers: 2.

Meg bocsátatnak tinektek az új bűnetök,
az ő nevének általa. 1. Ioh. 2. vers: 12.

Ezeket írtam tinektek, kik hisztek az ő fia-
nak nevében: hogy tudgyatok, hogy örök
életet bírtok. 1. Ioh: 5. vers: 13.

Az ki nem hiszen az Istennek, hazugga töte-
te őtet. 1. Ioh: 5. vers: 10.

Megh igazítanak penigh ingyen, az ő ke-
gyelméből, az Christusban levő válsághnak
általá: az kit eleve rendelt az Isten engesztelő
aldozatul, az hűnek általa az ő vérében.
Rom: 3. vers: 24. 25.

Itillyűk penig hit által megh igazítatni az
embert az törvennek cselekedeti nélkül. Rom:
3. vers: 28.

Hűből adatik az örökség, az kegyelem be-
rét, hogy erős legyen az ígíret minden mag-
nak. Rom: 4. vers: 16.

Az törvennek véghe az CHRISTVS.
N. igassá

ígassagara minden hívőnek. Rom: 10. vs: 4.

Tudgyuk megh nem igazítani az embert az törvennek cselekedetiből, hanem csak az Christusnak hiti által. Gal: 2. vs: 16.

Kegyelemből vadatok megh tartatván hit által. Eph: 2. vers: 8.

Hogy az Christust megh nyerhessem, estalaltassam ő benne, hogy ne legyen az en ígassagom, mely az törvenből vagyon, de az Christusnak hiti által, mely az Istentől való ígassagh, az hit által. Philíp: 3. vers: 8. 9.

Az ő maga es több Sídoknak hírók felől így szól Sz. Pal: Mi-is az Christus Iesusban hitünk, hogy megh igazítainánk az Christusnak hitiből. Gal: 2. vers: 16.

Az poganyok felől így szól Sz. Peter. Az síveknek tudója az Isten, bizonságot tő nekik, advan nekik az sent lelket, mikeppen nekünk-is: es semmi valogatást nem tő mi közöttünk es ő közöttök, hittel megh tisztítván az ő sívőket. Act: 15. vers: 8. 9.

Vgyan azonak felől az Sz. Pal így szól: Az poganyok kik nem követik vala az ígassagot, el vőttek az ígassagot, azt az ígassagot penigh mely az hitből vagyon, &c. Mert nem az hitből, de ugy mint az törvennek cselekedetiből. Rom: 9. vers: 30. 32. Több példakat las. Act: 2. 8. 13. 16. 17. 18. Erősítük az kiváltságot pen való hitő, az Sacramentomokat. 1. Cor: 11. vers: 1. Petr: 3. Rom: 6. Hebr: 10.

Több bin

Több bizonyfogokat olvashatsz ugyan ezen Caput-
ban, második ellenközesben.

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

Athanasius orat : prima Contra Arrianos.

Abraham nem halállal iutoi az Coronas
hoz, hanem Istenben való hit által. Es az több
söntek=is, Gedeon, Baruch, Samson, Iephie,
David, Samuel, es ezeknek tarsai, nem vér
ontással erősiüttenek megh, de hit által igaz
zultanak megh.

Ambros : de exitu & vita Theodosij.

Mi ugy mond ragazkodonk az hithez az
mi lelkünknek megh nyereséiéért, mert az hit
nek vitésfégében nyertenek bizonyfogot az
mi éleink=is, Abraham, Isaach, Iacob, es az
hitnek örökségét innen hadiak minékünk.

Idem. in 2. cap. ad Galat. Valakik igazak,
az hitből igazzultanak megh, az mikeppen
Abraham, Isák, Iacob, es az több söntök.
Item de poenitent : lib. 1. cap. 10. Az kinek hiti
vagyon, örök élete vagyon, az kinek élete va
gyon, nem rekesterőt ki az bocsanattul. Min
den, ugy mond, az ki ő benne hisen, el nem
vész. Mikor, minden, mondatik, senki ki
nem rekesterik, senki ki nem vétetterik.

Hieronym : in 2. cap. ad Galat.

Az söntek, kik reghi időben voltak, az
Christusnak hitiből igazzultanak megh.

Arnobius in Psal. 129.

Kereštyén az, az ki hisi hogy hit által jut
hat annak irgalmasságához, az ki mind örök-
kön örökké uralkodik.

Basiliius lib: de humilitate.

Dicsőködik abban az Sz. Pal, hogy az ő
maga igasságát megh utalná, követné penigh
az Christus által azt az igasságot, mely az
Istentől vagy on hitben.

Chrysoſt: in 1. ad Rom. Sermon. 2.

Semmi dologgal megh nem szabadulunk,
hanem csak az hit által: Ezenkeppen az kik
mi előttünk voltak: is, fővekké es esmeres-
tőssékké lőtte nek. Így, Abraham, Isaach, Ia-
cob.

Idem in serm: de fide & lege naturæ. Hű em-
bert, peniglen cselekedet nélkül mutathatok,
hogy élt, es az menyországot el erte avagy
nyerte. Mert senkinek hit nélkül élete nem
volt: az Isten csak hit, es megh igazítás-
tot az nagy irgalmasságu Istentől. De itt sen-
ki ne mondgya ennekem, nem volt ideje, ar-
ra, hogy igazan élt volna, es íot cselekedőt
volna. Mert en arról sem vetelkedőm. Ha-
nem csak azt az egyet allatom: hogy egye-
dül csak az hit igazította megh. Mert ha élt
hetet volna, es mind hitit, s mind cselekedet-
t, el mulatta vagy el henyerlőtte volna, az idő-
vősségből ki eset volna.

Prosper in Respons: ad Capitula Gallo- dott
rum. cap. 8 lak

Nem más kegyelemmel, sem más hittel, akar kit=is az emberek között, akar az törvény előtt, akar az törvény idejében hinni kel meg igazítatotnak, hanem csak ezzel, mely által az mi Vrunck Iesus Christus, az ő io akaratiának tanácsa szerint ez vilaghnak végében iönnel keresni es idvözíteni.

Primasius in 4. cap. ad Roman.

Az hitetlen ember egyedül az hír által igazítatik meg, nem az cselekedetök által, melyek ő nala nem voltak. Mert ha az cselekedetök által, büntetésre méltó, nem szabadulása.

August: in Psal. 104.

Mert senki az hír kívül, mely az IESVS Christusban vagyon, akar az ő megh testefülese előtt, akar az után, Istennel megh nem be kellett.

Et lib. 3. Contra 2. Epist: Pelag: cap. 1. Efsélek voltak mindnyáian az reghi igazak, es az Moyses is az O Testamentomnak szolgálja, az Vynak örökös: kik az hitből, mellyel mi élünk, egyenlőkeppen es együt éltenek, hívén iövendőnek lenni az Christusnak meg testefülését, benvedését, fel tamadását, mellyet mi hisünk megh lőnek, mind az keresiölőlanosigh.

Chrysost: in 3. ad Rom. serm. 7.

Mi helyen az ember hiend, mindgyarast
eggyüt megh igazittatot.

Beda in 1. cap. Lucæ lib. 1.

Az kik avagy az környülmetelkődésnek
ideienek előtte, avagy az környülmetelkődés-
nek adattatása után, az pogyanok között vol-
tanak hívek, mint az Iobnak bekeseges türe-
senek peldaiával az ő baráti, fia, aldozatok
nelkül, mind magokat, mind az ő hozza tar-
tozokat, az eredendő bűntől, egyedül csak
hittel idvőztetik vala: mert az igaz, hitből él,
es hit nélkül lehetetlen kedvesnek lenni Istene-
nek. *Et lib. 5. in 20. cap. Lucæ.* Hidgy annak-
okaert, es ha meg halál-is élz: ha penigh nem
his, az mikor el- is, megh holtal. *Idem in Sa-
muel cap. 8.* Az Iesus Christus Istennek fia, es
az hívőknek örök életök vagyon az ő neve-
ben:

Maxentius in Confessione.

Minden hívek az Abeltől fogva az Chris-
tusig, ha kik idvőzülnének, azon kegyelem-
mel, mellyel mi-is, idvőzülnének.

Remigius in 10. Psal.

Az Urban bizom, &c. Egeşlen az en hí-
tóm az Christusban vagyon, csak ő általa hí-
sem magamat meg igazulni es idvőzülni.

Theophilactus in 1. cap. Ioan.

Akar boldgak, akár szabadosok, akár gyer-
mek, akár vén, akár idegen savuak, akár
görögök,

görögök, valamenin be fogadtak őtet, adott
ő nekik hatalmat Isten fiaiva lenni. Kicsodak
penig azok? Ezek az kik hisznek az ő neves
ben, ezek tudni illik, kik az ígét vévén az
igaz vilagosságot hit által be fogadtak, es
meg nőlaikoztattak.

Rupertus lih. 6: cap. 6. in Ioan.

Minden az mellyet ád nekem az Atya,
minden akar jó, akar gonos, akar tisztá, akar
tisztatalan, akar környűlmetelkődes, akar kőre
nyűlmetelelenség, minden nemm, minden
allapat en hozzam jó, es azt az kí en hozzam
jó, akar honnan iőjen, csak hogy iőjen, az
az, hidgyen, ki nem űzem.

Többet keres ezen Caputban masodik es negyez
dik ellenközesben, Et cap. 7. Az megh igazulási
rol.

IV. Iesuitak tudománya.

Az örök idvősseget magoknak megh adandonak
erőssen remenlik, mind azon által nem hiszik. Az
remenség penig gyakorta megh csalattatik, bolot
be nem tellyesődik. Ezt tanituiak az Iesuitak
abban az könyvben mely nevesteiük Censura
Colonienfis, pag. 108.

Et pag. 112, Bizonyara, az remensseghnek bi
zonyos volta nem oly nagy, hogy az ki ahoz ta
maszkodik, nem kellene az ő idvőssege felől kétőla
kődni, mert valamediglen remenlünk, bizontalaz
nok vagyunk. Ezt tanituiá Canisius-is az ő Cas
techismusában, fol. 47.

I V. Iesus tudománya.

Az Istennek valasztottinak remenségök erős és alhatatos, az ő élő hitökhöz és bizodalomokhoz úgy ragazkodik, hogy örök életet és idvösséget az égben az Christus által kétség nélkül remenlenek, és el hiszik hogy azt az hittel el vőttek, és vegezetre valóságossan el vőienaik.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az remenség megh nem segyenit. Es dicsőködönk az Isten dicsősséges remenségének alatta Rom. 5. vers: 2. 5.

Az remenség erős és batorfagos haio taroztato. Hebr. 6. vers: 19.

Te benned remenlöttem Vram, megh nem segyenylek öröкке. Psal: 31. vers: 1.

Az kik az Vrbán remenlenek, mint az Sionnak hegye: megh nem mozdittatik örökké, az ki lakozik az Ierusalembe. Psal. 125. v: 1.

Boldog firfiu ki az Vrbán reménl, es leßen az Vr az ő bizodalma. Ierem: 17. vers: 7.

Az Abraham remenség kívül remenségre hit, es megh nyerte az igiretöt. Rom: 4. vers: 18.

Ne fély, mert megh váltottalak tegedet, es neveden hittalak tegedet, enjém vagy te: mikor által ménendés az vizeken, veled leszek: es az folio vizek el nem boritanak tegedet: mikor

mikor az tűzben járandaſ, megh nem per-
fölteiöl, es az lángh megh nem éget tegedet,
mert en te Vrad Iſtened vagyok ſent Izrael,
&c. Ne fély, mert en te veled vagyok, nap
keletről elő hozam az te magodat, es nap nyu-
gatrol egyben gyűílek tegedet: mondom az
Éſaknak adgy, es az délnek ne tilts megh,
hozd elő az en fiaimat az meſſſéről, es az en
leanyimat az földnek urallyarol. Es mindens
ki az en nevemet ſegíſſégül hívja, az en dicsőſá-
ſegemre teremptöttem őtet, es formaltam őtet.
Eſa: 43. verſ: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Az Izrael idővözítetöt az Vrbán öröкке
való idővözítéſſel, megh nem gyalaztatok, es
megh nem pirultok mind örökké. Eſa: 45.
verſ: 17.

Az lelek bizonſagot teſen az mi lelkünkél,
hogy Iſtennek fiaí vagyunk. Rom: 8. vſ: 16.

Bizzal fiam (avagy bizonyoſſan, mérés-
ſen, minden keſſeg nélkül megh tarsad ezt)
megh bocsattatnak teneked az te bűneid.
Matt: 9. verſ: 2.

Bizzal leanyom (az az, legy bizonyos,
ſemmikeppen ne keſelkődgyel) az te hívő
tegedet meg tartot. Matt: 9. verſ: 22.

Vgyan azon ſűnek bizonyos bizodalmaſ
val es remenſeggel az mint Centurio Matt. 8.
járul az Chriſtushoz,

Az ki híſen ő benne; megh nem íríhetik.
loh: 3. verſ: 18.

le az ő el iövérelikor. 1. Iohan. 2. vers: 28.

Mert ha nem karhoztat minket az mi his-
vünk, bizodalmunk vagyon az Istennel:
1. Ioh: 3. vers: 21.

Ebben tellyesödöt megh az szeretet mi hoz-
zánk, hogy bizodalmunk legyen az ítéletnek
napján. 1. Ioh: 4. vers: 17.

Ez az bizodalom, az mellyet tartunk ő ná-
la, hogy az mit kerendők az ő akarattia szer-
rét, megh halgat minket. 1. Iohan: 5.
vers: 14.

En el hittem, hogy sem az halál, sem az
élet, sem Angyalok, sem feiedelemsegők, sem
hatalmaffagok, sem ielen valok, &c. nem ha-
kashat el minket az Istennek szeretéstől, mely
vagyon az Iesus Christusban. Rom: 8. vers:
38. 39.

Az Christus által vagyon batorfagunk es
menetelők bizodalommal az ő hiti által
Ephes: 3. vers: 12.

Hogy megh gyökerefistettők, es fel eppít-
tettettők. es meg erősfittettettők ő benne az
hit által. Coloss: 2. vers: 7.

Iarullyunk bizodalommal az kegyelemnek
sékühöz. Hebr: 4. vers: 16.

Iarullyunk igaz sível hitnek bizonyos vol-
tával. Hebr: 10. vers: 22.

Kerien hit által semmit nem kerelkődven,
Iacob: 1. vers: 6,

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Chrysoft : in 1. Cor : 1.

Mostan immar többé nem kévantatik az okoskodas, hanem csak az hit. Annak felőte hogy az megh febült és el temettetőt Christusban hinni kellyen : es semmi ketelkődésnek helye ne legyen : mert hogy fel tamadot, es menyben ment legyen, sem bölcsesegh nélkül, sem okoskodas nélkül nem hűkölködik, de csak hit nélkül.

Idem homil : 1. in 1. ad Timot : 4. Azert hívattunk híveknek, hogy azoknak, melyek mondattnak, minden ketelködés nélkül hídgyunk.

Et in 8. cap. ad Rom. serm : 14. Micsoda az remenység : az iövendőkről bizodalomban lenni.

Item serm de fide, spe, & Charitate. Az remenység, az iövendő ígíretőknek Isteni felelemmel valo eggyezése, az megh ígíretőt dicsőséggnek benneteket igyeközetű, az benneteknek el rendeltetőt magassaga, az iövendő iókának Várása. *Et in cap. 5. ad Rom. Serm. 9.* Az emberi remenység gyakorta el vész, és az remenlőt megh begyeniű : az mi remensegünk penigh nem olyan, de erős, es mozdulhatatlan megh marad. Mert holot az ki ígírte, ősrökke ellyen : mi penigh, kik az ígíretőknek bírói to

biroifogunk lenni, ha megh halunk is, vye
 onnan fel tamadandok lešünk: semmi ninc
 esen tellyességgel, mely minket ebben ez re
 menfegben megh segyenülefre meltokká te
 hezne, mint ha hűaban, erőtelen es meg fon
 nyat remenfegben vitétetőnk volna bé.

Rabanus cap. 4. de vera pœnitent:

Az remenfegh, az mi idvőfegűnknek vas
 macskaia, es az mi életűnknek fundamento
 ma, utunknak, mellyen az éghben kel menni
 vezére: Vegezetre az Apostol mondgya:
 Remenfeggel tartattunk megh: Az remen
 fegh hát az melyben az mi idvőfegűnk fűg,
 es az mely az földről az lelkeket ugy mint ne
 münemű éghből le fűggő lanizokhoz tamaf
 kottakat, maganak oda fel vísi, es a mennyeg
 ben azokat kik erőfsebben hozza ragazkod
 nak víssa hűa, &c.

Bernhardus lib. 5. de Consideratione.

Az hit, nem inemű akarát ferént es bizon
 nyos eleve valo meg kostolása az megh nem
 nűlatkozttator igassagnak. Az értelem, akar
 mely lathatatlan dolognak bizonyos es nyil
 van valo ismereti. Az velekődes, ugy mint
 valamit igaznak tartani, mellyet nem tudna
 hamisnak lenni. Annak-okaert, az mint
 mondám, az hit nem vesem ketelkődest be,
 vagy ha vesem, nem hit immar, hanem v
 lekődes,

Augustus

August: in præfatio: Psal: 123.

Az mi nyomorúságunk ez ielen valo világon vagyon, Remenységünk pedig az iövendő világról, es ha ez világhí nyomorúságokban, az iövendő életnek remensege nem vigasztal, el vessünk. Az mi örömönk azért, a mihamfiai, nincsen még valóságban, de immar remensegben vagyon. Az mi remenységünk pedig oly bizonyos, mint ha immar tökéletes valóság volna. Nem is feltűk pedig ígírteben lévén az igazságtul: mert az igazság meg sem csalathatik, s meg sem csal.

Origen: Homil. II. in Ieremiam.

Valakik tellyességgel az Christusnak nem hisznek, karhoztatják őtet: az kik pedig hisznek es még is kételkednek: meg ítélik őtet. Kezkeppen szenved azért az Christus az embereknél: az hitőlenőktől karhoztatik, az kételkedőktől (meg valasztatik) el hagyatják.

Bernhardus super Psal: Qui habitat, Serm: 7.

Remensegben élünk, meg ne fogyarkozzonk ez ielen valo nyomorúságban, hogy fogyarkozhatatlan örömöknél várakodásban legyünk. Mert nem hiában valo az mi várásunk, sem kezegetnek lattatik, az örökké valo igazságnak tudni illik ígírte felől valo remensegünk.

Et serm: 9. A mihamfiai, ezt tudni, hitből valo éles, Ha ezt tudgyuk, miért későnk tellyességgel.

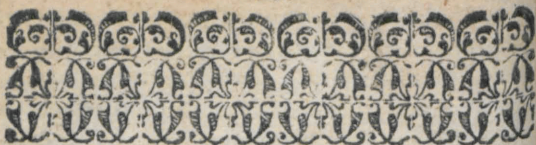

lyességgel le vetni az nyavalyas, hűaban való,
 csald remensegőket, es csak ez egy erős, tők-
 kélletes, ilyen boldog remenseghöz tellyes el-
 menknek aytatossagaval, es lelkünknek tellyes
 buzgosagaval ragazkodni? Ha mi annak le-
 heteilen, ha mi vagy nehez, keres mást, ki
 ben remenly: Micsoda könnyeb mondani?
 Ha el rendelte hogy minket idvözicsön,
 mindgyaraft megh szabadulunk. Ha tetzik
 hogy megh elevenicsen: az mi életünk ő aka-
 ratiában vagyon. Ha örökke való iuralmat
 akaradni: szabad ő neki, az mit akar csele-
 ködni. Vegezetre, mikor fogy el az ő benne
 bizonak dicsőffége: mely ilyen forgalmas-
 toffaggal inti ő benne remenleni? Nem had-
 gya el tellyességgel az ő benne bizokat, megh
 legiti es megh szabadittia őket. Miért? Mi-
 csoda erdemőkért? Mert ő benne remenlőse-
 tenek. Gyönyörűseges így, mind azon
 által foganatos, mind azon által
 föl bomolhatat-
 lan.

✠: (: o:): ✠

CAPVT

CAPVT VII.

AZ MEGHICAZULAS-

ROL.

I. Iesuitak tudománya.

Az megh igazulas semmi nem egyeb, hanem az igazsagnak megh keresése: avagy ha ez vilaghi bölcsek szerént kel szollani, az igazsagra valo mondulal. Ezt tanituiak az Iesuitak az könyvben, mely neveztetik Censura Colonienfis. pag. 147.

Az keresztyeni igazsagh az, el hialolni az gonofszrol es iot cselekedni. Canisius az ő Catechismusaban, fol. 471.

I. Iesus tudománya.

Az embernek Isten előtt valo megh igazulas, avagy az keresztyeni igazsagh, semmi nem egyeb, hanem az bűnnek megh bocsátása, és az Christus igazságának tulaidonitása, es az örök életre ingyen vala el foglaltatas, nem valami iofagos cselekedes tökre nezve, de csak az egy közbén iaro Iesus Christusért aiandekosztatot, es hittel kapcsoltatot avagy megfogattatot.

BIZON

AZ MEGH IGAZVÁLÁSROL. 119

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az en igaz szolgálom, az ő esmeretivel sokas-
kat megh igazit, mert ő hordozza az ő bűnö-
ket. Esa: 53. vers: 11.

Ez az Vr szolgálom, öröksegek, es az ő
igassagok en tölem. Esa: 54. vers: 17.

Imé az napok el jönnek, azt mondgya az
Vr, es fel tartsom az Davidnak igaz mag-
vát, es uralkodik az Kiraly, es bölcslesen, iis-
lelő es igassagot szolgálom ez földön. Azok-
ban az napokban meg szabadittatik az Iuda,
es az Izrael batorfagban lakozik. Es ez az ő
neve, mellyel nevezik őtet, Iehova mi igassag-
gunk. Ier: 23. vers: 14. 15.

Imé el jönnek az napok, es megh erősítem
az igit, mellyet állottam az Izrael es az Iuda
házához. Azokban az napokban megh tar-
tatik az Iuda, es az Ierusalem batorfagban
fog lakni. Es ez az ő neve, mellyel hívják őtet,
Iehova mi igassagunk. Ier: 33. vers: 14. 16.

Az heven hetek megh rövidítenek az
te nepeden, es az te senni Varosodon, hogy be-
tellyesödgyek az alial hagas, és véghe legyen
az bönnek, es el töröltessek az hamisságh, es
böröltessek örökre valo igassagh. Daniel: 9.
vers: 24.

örvendés Sionnak leánya. öröly Ierusalemnek

lemnek leánya. Imé az te kiralyod el iő teneked igaz es szabadító. Zachari: 9. vers: 9.

Es fel tamadrínektek híveknek, az en nevem, az igazságnak napja, es egésleg leßen az őtollaiban: mennyetek ki, es ugrandozzatok mint az nyaiból való tulók. Mal: 4. v: 2.

Hogy ha fellyeb nem bővölködik az ü igazságtok, az iras tudok es Pharisausok igazságánál, &c. Matth: 5. vers: 20.

Az sēnt lelek meg feddi ez világot az igazságról: mert en az Atiamhoz megyek. Ioh: 16. vers: 10.

Az Istennek igazsága az Evangelíom által jelentetik meg hitből hitre. Rom: 1. vers: 17.

Az Istennek igazsága, az Iesus Christusban való hínek általa, mindenekre es minden hívekhöz, Rom: 3. vers: 22:

Megh igazítatunk egyedül csak az Christusban való hittel, az Abrahám peldaia szerēnt, az ki hit az Istennek az aldót magh felől való ígíretínek, es tulajdonítottat neki igazulására. Rom: 4. vers: 3. 9. 21. 22. 23.

Az törvennek véghe az Christus, minden híveknek igazságára. Rom: 10. vers: 4.

Szűből leßen az hitel az igazságra. Rom: 10. vers: 10.

ő tőle vadtok penígh ü az Christus Iesusban, az ki tő mīnekünk bölcsesēgh, igazsāgh, sēntisēgh es valtsāgh. 1. Cor: 1. vers: 30.

Es nemellyek ezek valatok, de megh mos fogauat

fogattattatok, de megh s'enteltetteiök, de megh igazultatok, az Vr Iesusnak neveben, es az mi Istenünknek lelke által, 1. Cor: 6. vers: 11.

Mert azt, az ki bünt nem ismerti vala mi erőünk benne iötte hogy mi lennénk Istennek igazsaga ő benne. 2. Cor: 5. vers: 21.

Isten az ki megh igazit. Rom: 8. vers: 33.

Tudgyuk hogy az ember nem igazitattik megh az törvennek cselekedetiből hanem csak az Christusnak híri által: mi is az Christus Iesusban hitünk, hogy megh igazitattunk az Christusnak hitiből. Gal: 2. vers: 16.

Hogy az ígíretnek lelket vennük az hitnek általa. Item. hogy az ígíret az Christusnak hitiből aduainék az híveknek, Galat: 3. vers: 14. 22.

Az törvény, tanító mesterünk volt nekünk az Christushoz, hogy az hitből megh igazitattunk. Gal: 3. vers: 24.

Hogy az Christusban találattam, nem vöttem az igazsagot az törvenből, de az Christusnak híri által, mely az Istentől valo igazsag, az hit által. Philip: 3. vers: 9.

Tudtokra legyen t'inektek, f'irfiak atiamfiaí, hogy ez által t'inektek bűnösöknek bocsanattia hirdettük: es mindenekből az mellyekből az Moyses törvénye által megh nem igazulhattatok, ebben minden az ki hisen megh igazitattik. Act: 13. vers: 38. 39.

Simon. Peter Solgaia es Apostala az Iesus

Christusnak, azoknak kik az velünk egyenlő
bocsúltes hitét nyerték, az mi Istenünknek,
es idvözítőnknek az Iesus Christusnak igas-
ga által. 2. Pet: 1. vers: 1.

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

August: in Psalm: 31.

Ha megh igazítatik az hűtelen, hűtlen-
ből igazzá lehen. De mikeppen? Semmi
fot nem cseleköttel, es bűnöd bocsanattia
adattatik. *Contra Iulianum lib. 2.* Hozza elő
az Szent Ambrus Doctornak az ő értelmét,
mely bizonyítja, hogy az, az bűntől meg igaz-
ított ember, kinek az keresztségben min-
den bűnei meg bocsattattanak.

Hilarius. in 9. cap. Matth.

Fel indítja az írás tudokat az emberiül
megh bocsattatott bűn, mellyet az törvény
megh nem tagíthat vala: mert csak egyedül
az hit igazít megh.

Cyrillus in. 6. cap. Ioan:

Az kegyelem igazít megh, az törvennek
parancsolati penig inkább karhoztanak.

OEcumenius in. 3. cap. Epist ad Rom:

Az Istennek igazsága, az Istentől valo meg
igazítás, az bűntől valo meg oldozas es szabad-
dulas, mellyektől az törvény megh nem sa-
badíthat vala. Item: Mikeppen lehen az
megh

AZ MEGH IGAZVLAŠROL. 31.

megh igazulas? Az bűn bocsanattia által,
mellyet az Iesus Christusban nyerünk megh

Primasius in 7. cap. ad Hebr :

Az Christus igazít annak=okaert meg
minket, ki az igazsághnak Kírálya, es ő, k
mind az éghben, s mind az földön valokat
meg bekeltet, es ki bültetven, megh halvan,
fel tamadvan, es fel menven ez vilagnak ocs
kelegét hozot.

Chrysost : in 3. cap. ad Rom. serm : 7.

Mi helyen az ember hűjend, mindgyara
egyser s mind meg igazittatot.

Prosper. cap. 6. ad obiectio : Gallor :

Az megh igazittatot ember, az az hitetlen
ből igazzá tetettven, semmi elől iaro io ére
deméből nem nyerte az aiandekot.

Theodulus in 3. cap. ad Rom.

Mikeppen igazittatik megh az ember? Az
bűn bocsanattia által, mellyet az Iesus Chris
tusban nyerünk megh, az az, az IESVS
Christus által.

August : in prima quinquagena ex prologo

Psalms : 31.

Ha megh igazittatik az hitetlen, hitetlenből
hű avagy igazzá leßen, ha hitetlenből igaz
leßen, mellyek az hitetlennek cselekedeti?
Hannya elő immar az hitetlen az ő cseleked
delit es mondgya : az segenyeknek oštogas
tok, semmit mastul el nem vések, &c. Hitet
len vagy hat, es semmire valok ezek az te cse
lekedeid.

Gregor :

Gregor: in 3. cap. Iob. lib. 5. cap. 8.

Abban, hogy semmiben lelkem esmereti
nem vádol, tagadom magamat meg igazít
adónak lenni, mert adtul, az ki engemet
meghitil, tudom magamat gyöngén meg
vizgaltatónak lenni.

Haymo super 1. cap. ad Rom.

Az Istennek igazsága, az az, az megh igaz
zulas, mellyel megh igazit minden benne hi
veket, az Evangeliumban megh nyilatkozo
tatot, mikor így szól: Az ki hisen es megh
kereszelkodik idvözül, az az, igaz. Ez az, az
igassagh mellyel minden hívek az Arianak,
Fiunak, es az bent leleknek aiandekabol megh
igazitnak.

Több irasit az Patereknek ezen Caputban ideb
hatra meg talalod. Et cap. 8. Az io cselekedes
tökröl. Et cap. 3. Az Törvényről. Cap. . . Az
eleg tetelről.

II. Iesuitak tudománya.

Az megh bekelles, ugy mond, avagy megh ena
geszteles, mellyet megh igazulasnak kenszorittetek
vallom csak az szeretet által leszen, mely az szent
leleknek az mi szívünkben szellel el oszlatot aian
deka. Es bizonyara oly nagy szeretetnek ereie, es
ugy annyira, hogy megh minket is Istennek fiaiva
es barativa teszen. Ezeket tanituiak az Iesuitak
abban az könyvben, mely neveztetik Censura
Colonienfis. pag: 158. Canisius is az ő Ca
techismusában, fol. 68. &c.

II. Iesus.

II. Iesus tudománya.

Az választottak nem engeszteltetnek Istenhöz
megh, hanem csak az Christusnak érdeme által,
mellyet csak hittel foghatni megh: es az szeretet
nem vészi elől az megh bekellendőket, hanem kö-
veti az megh bekelteket, nem ugy mint oka léven,
hanem ugy mint bizonsága az megh bekellesnek
avagy engeszteltelesnek.

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az ő tulajdoni kezzé iöve, es az ő tulajdon
ni nem vevék ötet. Valamenijn penigh vör-
ték ötet, adot ő nekik hatalmat Isten fiaivá
lenni, azoknak kik hisznek az ő nevében, az
kik nem az vérekből, sem az testnek akarat-
iából, sem az firfiának akaratából, de Isten-
től születettnek. Ioh: 1. vers: 11. 12. 13.

Aianlya penigh az Isten az ő szereteit mi-
hozzánk, hogy mikor még bűnösök vol-
nánk, az Christus mi éretünk holt megh:
Menjvel inkább azért mostan megh igazittat-
ván az ő vére által, megh tartattunk az ő vére-
által az haragtul. Mert mikor ellenségek lé-
vén, az Istennel meg engeszteltetünk az ő fia-
nak halála által, sokkal inkább megh engesztel-
tetvén megh tartattunk az ő életinek általa.
Nem csak ez penigh, hanem dicsőködünk is
az Istenben az mi Vrank Iesus Christusnak.

által, az ki által mostan az engesztelt voltok
Rom: 5. vers: 8. 9. 10. 11.

Mind ezek penig az Istentől vadnak, az ki
megh engesztelt minket az Vr Iesus Chris-
tus által, es az ki adta minékünk az megh en-
geztelésnek szolgálattat. Tudni illik meri Isten
vala az Christusban, ez vilagot megh enges-
telven önnön magának, nem tulajdonítván
ő nekik az ő bűnöket, es le tőtte mi bennünk
az megh engesztelésnek igéjét. Ezokaért az
Christusért követsegben járunk, ugy mint az
Isten mi általunk kereset: Könyörgünk az
Christusért, engeszteltessék meg az Istennel:
Mert az ki nem tudot bűnt, mi erőünk bűn-
né tőtte, hogy mi lennénk Istennek igazsága ő
benne. 2. Cor: 5. vers: 18. 19. 20. 21.

Mert ő az mi bekefegünk, az ki a kettőt tőtte
eggyé: es az ő kősz falnak valását el bontotta.
Amaz ellenközest az ő testében, az parancso-
latoknak törvényét mely volt az vezetőkbe
el törőlvén, hogy ez kettőt teremptené önnön
magában egy Vy emberré, bőrozven beke-
seget. Es megh engesztelte ez ket feleket az egy
testben az Istennek az keresetnek által, megh
őlvén az ellenközest ő benne. Es el jövőn ő
vendetes izenetőt hirdetőt tinektek az kik ta-
vul valatok es azoknak kik közel. Mert ő al-
tala vagy on menetelünk mind kettőnknek az
egy lelekben az Aitahoz. Ephes: 2. vers: 14.
15. 16. 17. 18.

Mert is

Mert io kedvel tetzet hogy minden tellyes
legb ő bennelakiék, és ő általa engedelmessé
nek megh, ő rea nevezve megh bekelterven az
ő keresztnék vére által, őnnen maga által,
mind azokat mellyek akar az földön, akar az
égekben vadnak, És titeket is regenten el ide
genülteket és ellenfegeket értelmelőkkel az go
nós cselekedetőkben: mostan penigh megh
bekelterőt, az ő emberi testében, az halálnak
általá: Coloss: 1. vers: 19. 20. 21. 22.

Az aszóni=allat magva megh törí az ke
gyonak feiet. Gen: 3. vers: 14.

Az te magadban megh aldatnak minden
nemzetlegők. Gen: 26. vers: 4.

Az poganyoknak vilagossagulatnak en
tegedet, hogy ennekem idvöllegem legy,
mind az földnek utolsó hataraigh. Esa: 49.
vers: 6.

Es hívod az ő nevet Iesusnak, mert ő szaba
dittia megh az ő népet bűneiből. Math: 1.
vers: 21.

Hirdetek nektek nagy örömet, mert sületős
ma tinektek meg váltotok, az ki az Vr Chris
tus az Dávidnak Városában: Luc: 2. vs: 10. 11.

Imé az Istennek baranya. Ioh: 1. vers: 36.

Az ki adta őnnen magat mi érettünk, hogy
meg-váltana minket minden alnokságból, és
tisztítana ő magának kiválkeppen való né
pet, az io cselekedetőknek forgalmatos kőve
tőiet, Tit: 2. vers: 14.

Vgy szereté Isten ez világot, hogy az ő egy
fiút fiat adná, hogy minden az ki hisen ő
benne el ne vessen, hanem örök élete legyen.
Ioh: 3. vers: 16.

Az Christus ez vilagnak idvözítője. Ioh:
4. vers: 42.

En vagyok az út, igazságh, es az élet, senki
nem megyen az en atiamhoz csak en általam.
Ioh: 14. vers: 6.

Az Iesus Christus lő mienkünk az Istentől,
bölcssegh, válságh, bentssegh, es igazságh.
1. Cor: 1. vers: 30.

Más fundamentomot senki nem vethet, ez
kivól, az mely vettető, mely az Iesus Christus.
1. Cor: 3. vers: 11.

Nincsen egyebben senkiben idvősssegh:
Nincsen is más neu az égh alat adattatván az
emberek között, az kiben kellene idvözöl-
nunk nekünk. Act: 4. vers: 12.

Az IESVS Christusnak vére tiszt meg-
minket minden bűneinkből. 1. Ioh: 1. vs. 7.

Ha ki verkezendik, bősölönk vagyon az
Atiánál, az igaz Iesus Christus. Es ő engesztel
lő áldozat az mi bűneinkért: nem csak az
mienkért penigh, de az egész világéért is.
1. Ioh: 2. vers: 1, 2.

Es tudgyatok hogy ő meg jelentető, hogy
az mi bűneinket el venné, es bűn ő benne
nincsen. 1. Ioh: 3. vers: 5.

Ebben tetzet meg az Istennek mi hozzánk
való

Valo szereteti, hogy az ő egy fűlőt fiát bocsátotta ez vilagra, hogy élljünk ő általa. 1. loh : 4. vers: 9.

Az IESVS CHRISTVS, iőt ez vilagra az bűnösöket idvözíteni. 1. Tim : 1. vers: 15.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Ambros: lib. 1. de Iacob. cap. 5.

Az Vr Iesus el iőt ki az mi szenvedesinket az ő kerebszire fel fűggezteté, bűneinket megh engedne: kinek az ő halálában megh igazultunk, hogy mind ez egész vilagh az ő vérével megh tisztítatnek. *Et in cap. 4. ad Galat: Az Christus nem ingyen holt meg; (avagy nem hűjában) mert az ő halala az bűnösöknek igazsaga. Et lib. 9. Epistolar: Epist: 71. Senki ne dicsozkodgyek cselekedetiben: mert senki cselekedetivel megh nem igazul: de az ki igaz, aiandekbol vágyon, mert az mosogató után igazítottat megh.*

Basill: lib. de divina iustitia.

Az tökelletes igazsag az Christus, ki mincünk Istentől lőt, bölcseseg, igazsag, szentseges valóság.

August: lib. de grat: Novi Testam: cap. 19.

Kegyelem az, mely ingyen adatik, nem az munkalkodonak érdeméből, de az aiandekozónak könyörületességéből. *De natur: Grat:*

grat : contra Pelagiam : cap. 4. Ez az Christusnak kegyelme, mely nélkül, sem az kicsinkek, sem öregök nem idvözülhetnek, nem érdemeért adatik, de ingyen, melyre való kepest kegyelemnek mondatik. Megh igazítván, úgy mond, ingyen, az ő vére által. De patiens : cap. 20. Mert ha valami érdemért adatik, immar nem ingyen aiandekoztatik, hanem jutalom fizetetik : es így nem igazan nevezetik kegyelemnek, holott az jutalom (az mint az Apostol mondgya) nem jutalidonítatik kegyelem szerént, hanem érdem szerént. Ha pedig, hogy igaz kegyelem legyen, az az, ingyen való, semmit nem talált az emberben, melyre való kepest adatnak, (az mint írva vagyon, Semmiért idvözítöd őket) bizonyára ő adgya az érdemet, nem érdemért adatik.

Theodoretus in Epist. ad Rom :

Az Vr Christus mind Isten, mind engedelmes, mind Papi fejedelem, mind barany es az ő véreben az mi idvőségünknek gondogya viselte, csak egyedül hiűnket keuanván.

Haymo super. 26. Psalm.

Az Christus minden igassagnak fondamentoma. Et super cap. 3. Zachar : Az Christusnak fenvedeleben engedtetőt megh az hamissagh, es aiandekoztatot igassagh azon egy napon. Et super cap. 4. Cantic : Canticor : Az ember az Christus fenvedese által nem az bűnötől

glaor legyen az, melyet ember nem lá

bűntől igazult meg, de még Isteni tarsaság-
got is érdemlő. Et super. 10. cap. ad Rom.
Christus az ő benvedése által és hit által, meg
igazítja az ő benne hívőket. Item super 9.
cap. ad Hebr: Az ő benvedésének vérével
ment bé az Christ, az mennyei háleekben,
mely vérével mindenek meg váltattanak, és
tekeltelesen meg igazítottanak, nem idő be-
rént, hanem örökké való valósággal.

Anselmus lib. 2. Cur Deus homo. cap. 15.

Bűn bocsanattat egy ember sem veheti,
hanem csak ember által, az ki Isten is és az ő
halálával az bűnös embreket Istennel meg
bekelteti.

Több bizonságot találsz. Cap. 8. Az io csele-
kedetokről. Cap. 6. Az hitről. Cap. 3. Az Tör-
vényről. Cap. 10. Az elég tételről. Et cap. 2. Az
bűnről.

III. Iesuitak tudománya.

Az Istennek igazsága, mely az Evangeliomban
meg ielentetik az Istenben való iofagos cselekedet,
mely kinek kinek mellosága szerént tulajdonit kü-
lön külön. Ezt tanítják az Iesuitak az könyv-
ben mely neveztetik Censura Colonien-
sis pag. 186. Canisius is az ő Catechismusában
fol. 477.

III. Iesus tudománya.

Az Istennek igazsága, mely az Evangeliomban
meg ielentetik, az Christusnak minden hívőknek
bűnéért

bűnökért való elég tetelének es engedelmessege-
nek be vétele es fogadása.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Mert nem az mi igazságunkban borulunk
könyörgésünkben le te előtted, de az te sok
könyörületességben. Daniel: 9. vers: 18.

Sem az te igazságodért es bívednek tisztasá-
gáért mégy be, hogy bíriad azoknak földös-
ket, de ők hamissan cselekedtenek, hogy te be-
mentel el töröltetnenek, de hogy az Vr be tele-
lyesítene az ő mondását, melyet esküvel
ígirt az te atiaidnak, Abrahamnak, Isáknak,
es Iacobnak. Deut: 9. vers: 5.

Az Christus lőrt minekünk az Istentől, igaz-
ság, bentség, es valóság. 1. Cor: 1 vers: 30.

Ki bűnt nem ismert vala, mi érőttünk bűn-
né tévé, hogy lennénk Istennek fiai ő általa.
2. Cor: 5. vers: 21.

Az Istennek igazsága az Iesus Christusnak
híri által, mindenekre es mindeneken az kik
hísnak. Rom: 3. vers: 22.

Nem vehet az ember semmit, ha onnan
felül az éghből nem adatik neki. Ioh: 3. vs: 27.

Itillyük hírből igazulni az embert, az tör-
vennek cselekedeti nélkül. Rom: 3. vs: 28.

Mert ha Abraham az cselekedetökből igaz-
ulna.

ittatott meg, vagyon dicsőködése de nem
az Istennél. Hűn Abraham Istennek esztala-
donittatik neki igazságára. Rom: 4. vs: 2. 3.

Kegyelemből vadrok meg tartatvan hite-
nek általa, nem is magatokról, Isten aiandeka,
nem az cselekedetéből, senki ne dicsőkö-
gyek Ephes: 2. vers: 8. 9. 10.

Tinektek aiandekoziatot az Christusnak
igéjében, nem csak ő benne hinni, de még
ő érte: is szenvedni. Phil: 1. vers: 29.

Az maradékoknak meg tartása az kegye-
lemnek valasztása szerinti lőt. Ha kegyelemből,
többé nem az cselekedetéből. Rom: 11. vs: 5. 6.

Ne fély Mariá, mert kedvet leltél Istennél.
Luc: 1. vers: 30.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Hicronymus adversus Pelagianos.

Akkoron vagyunk igazak, mikoron bű-
nösöknek vallyuk magunkat lenni, es az igaz-
ság nem tulajdon érdemőnkéből, hanem Istene-
nek irgalmassagabol fűgh, es vagyon.

Irenaeus lib. 4. cap. 27.

Micsoda vala penigh fellyeb valo? Először
is az Arianban, de még az ő meg jelentetöt
habannis, hinni. Mert ez, ki az embert eg-
gyességében víbi az Istennek.

Basill: Magnus.

Mert az tökéletes igazság az Christus, ki
p nekünk

nekünk Istentől lő, bölcsesegh, igazság, szent
ség és valóság.

Origenes in 5. homil: in Esaiam.

Az Prophetá az Christust élő igazságnak
mondgya: és mi azt üllyük vala hogy csak
az Apostaltul mondattat, hogy az Christus
igasság, szentseg, valóság és bölcseseg. Iőven
döben pedig az Apostol is megh tanítatvan
az Prophetaktul, tudra az igazságot lelkesnek
és élőnek lenni. Kicsoda avagy mellik az az
igassagh? az Istennek egygyelen egy sülőtte.
Mivel hogy peníglén, nem csak az Apostala
tul tamadot ez mondas, hogy az Christus
igasság legyen, élő penígh és allat szerént való
igasság: de megh találod az Propheták írásá
ban is ez tiikos dolgot ki adattatónak lenni,
&c. *Idem in Epist: Pauli Rom. 3.* Lassuk meg mo
stan, mellik igazság nyilatkoztaték meg az er
kölcének törvénye nélkül. Vgyan azon S. Pal
Apostol az Christusról mondgya, hogy lő
minekünk bölcsesegh az Istentől, és igazsagh.
Ez azért az igazságh, mely az Christus, megh
nyilatkoztatik, noha az természetnek törvénye
nélkül, mind azon által, nem az Moysesnek és
Prophetáknak törvénye nélkül: mert bizony
ságot tesén az törvény. Annak-okaert az
Istennek igazsága az Iesus Christusnak hiti ala
tal mindenekre el hatvan és teriedven, az kik
hisének, akár Sidok, akár Görögök, meg üs
úrtvan őket az ő előbbi bűnőkből meg igazíta
tia, és az

lia, es az Istennek dicősségében bővöské teszi:
es ezt nem az ő érdemökért, sem cselekedés-
ökért, de ingyen cselekösi.

Augst: in 2. Corinth. 5.

Azt az ki bünt nem tudot.) Ez az Isten-
nek amaz igazsága, nem az mellyel ő igaz,
hanem az mellyel mi ő töle igazakká tetet-
ven, mellyel mi az ő kegyelméből igazak va-
gyunk, hogy azzal az igazsaggal mi övei le-
gyünk, mikoron igazan élünk. hívén abban,
ki megh igazsága az hitelen: nem azzal az
ő örökre valo es változathatatlan igazsaggal,
mellyel ő igaz.

Es az az idvőség azért, ingyen valo, mely-
ről Psal 3. mondgya David: Az Vré az idvős-
ség, es az te aldasod az nepen. Míkeppen az-
ert hogy olvasztatik. Az Vré az idvőség: nem
az az idvőség érteitük, mellyel az Vré idvős-
ség: hanem az mellyel idvözülnek azok, kiket
ő idvözött. Ezenkeppen mikor olvasztatik az
Istennek igazsága, nem az érteitük, mellyel
az Isten igaz, hanem az mellyel az emberek
igazak, kiket az ő kegyelméből megh igazít.
Mert innen idvözültek, ahonnan igazak:
mert hogy azt mondgya, nem sükség az
egészesnek az orvos, de az betegeknek:
meg magyarázza következőeskeppen monda-
van, Nem jötem hinni az igazakat de az bű-
nösöket. Idem Epist: ad Rom. cap. 1. Ez az I-
stennek igazsága, mely az O Testamentoma
ban el

ban el fődőztetett, az Vyban nŕlaikoztatik
megh: mely azért mondatik Isten igazsága-
nak, hogy azt közölven igazaká tessen: min-
keppen az Vré az idvősség, az mellyel idvős-
zit. Es ez, az az hit, melyből, es melyben ki-
jelentetik, az hirdeteknek hítekől, az enges-
delmeseknek hítekben: mely Iesus Christusa-
nak hitivel, az az mellyet nekünk adot az
Christus, híssük Istentől nekünk lenni, es tele-
lyesben iövendőnek lenni, hogy igazan
élünk. Summa: Meg igazulunk egyedül az
Christusban, ki iökellertes igazsagh hit által,
cselekedetők nélkül ingyen. Mert Isten aian-
deka, hogy mi igazak vagyunk: es az mi
megh igazulafunk egyedül az Christustul va-
gyon, ki úgy mint igaz ember es Isten, megh
igazsága az hítelenekeket.

D. Ambrosius.

Isten igazságanak mondgya azt lenni, mel-
lyel minker az Isten megh igazit: mely ő igaz-
ságanak mondatik, mert az ő igiretit ezzel
visi végben. Ez meg jelentetik az Evangelis-
ommal, minden hit aiandekoztatik az em-
bernek, mely által meg igazságtatik.

D. Chrysostomus.

Erti az Istennek igazsága, mellyet aiande-
koz nekünk az Isten, mert Isten aiandekozza
ezt, aiandekozza penigh ingyen valo io akas-
ratiabol, nem áll az, semmi mi cselekedes-
tinkben, hitel nyeretetik meg.

Theophilus

Theophilactus in Ioan: cap. 16.

Az ſenti lelek megh feddi ez világot, mely meg foztator az igáſſagtul, mely nem hiſen az igaz Ieſusban, abban az ki az igáſſagért ſel vittetét az eghben.

OEcumenius. 1. Corinth. 1.

Az Iſten ő ſiaíva teſen minket az I E S V S Chriſtus által, mely Chriſtus, ugy mond, lőc minékünk az Iſtenről bölceſeg, igáſſag, ſente ſegh, es valíſagh, az az, az ki tőt minket bölceſekké, igazakká, ſenteekké, es megh valíſtakká.

Primaſius in 10. cap. ad Rom.

Iſten igáſſaganak mondattatik, nem az menyben igaz az Iſten, de az menyben Iſten adgya az embernek, hogy igaz legyen az ember Iſten által.

Theophilactus in cap. 1. ad Rom.

Az Iſtennek igáſſaga tart meg minket, bízonyara nem az mienk. Mert minemű igáſſagunk volna minékünk, megh űreſítteven es megromolvan cſelekődetinkben? De az Iſten megh igazítot minket, nem az mi cſelekődetinkből, hanem hitből.

OEcumenius in 10. cap. ad Rom.

Iſten igáſſaganak nevezi az Chriſtusban valo hitőt, ezert leg főkeppen, mert ſükölködik Iſten kegyelme nélkül: mellyet hatra hagyvan, es ſaíat igáſſagat (ſaíat igáſſaganak azt nevezi, mely az törvenből vagyon, avagy eze

ért, mert semmi ereje nem lehet, vagy ezért, mert munka és veríték nélkül működök) allatni akarván, az Isten igazságának nincsenek aláia vetetteiven, az az, meg azt az igazságot sem töltették be, mely az törvenből van gyon.

Többet olvass, Cap. 4. Az Evangéliomról. Cap. 3. Az Törvényről. Cap. 8. Az io cselekedetekről. Cap. 9. Az eleghtetelről. Cap. 6. Az Hírről, &c.

IV. Iesuitak tudománya.

Az Istennek irgalmassága az Christusban, melyben mindnyaiunknak időösszágók fűz, ez, hogy az Isten az io cselekedőknek, az az, kik az törvent be töltik, örök életet igért legyen. Ezt tanítják az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik Censura Colonienfis, pag. 26.

IV. Iesus tudománya.

Az Istennek irgalmassága, melyben minden valasztottaknak időösszégők fűgh, ez, hogy az mennyei Atia minden Christusban hívőnek ingyen igérete legyen és adgya bűnök bocsanattiat, igazságot, és örök életet, nem az törvenhöz való engedelmessegökért, hanem egyedül csak az Vrért, az megtartása és közben iaro Christusért.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az ide

AZ MEGHIGAZVÁSROL. 231

Az ide szolgáló locufokat megh találod,
Cap. 8. Az io cselekedetekről. Cap. 3. Az
Törvényről, hatodik ellenközesben, hogy az
törvény meg nem igazít, hanem az Christus
ban való hit. Ismet. 4. 5. 7. ellenközesek
ben. Cap. 6. Az Hittől. 2. 3. 4. ellenközes
ben. Et Cap. 9. Az elég tételről

PATEREK BIZON.

S A G H I.

Vgyan azon Caputokban es ellenköze
sekben meg találod.

V. Iesuitak tudománya.

Az Christus, azt mondgyak, az ő gyalazatos es
kősserves halálával, az ő Attiatul azt nyerte, hogy
valakik hittel az ő halálát hozzáiook kapcsollyak,
tökelltes igassággal bé tellyesödnének, mely szent
segh, iosagh, avagy az emberben ragazkodot V
nemineműsegh. Es azért az be ragazkodot usaga
ért, mely az szeretet, vettünk megh engesztelést, es
fusagra való fogadaft. Ezt taníuiak az Iesuitak
az könyvben mely neveztetik Censura Colo
niensis. pag. 166. Et pag. 158.

Az io cselekedetők, azt mondgyak, mellyek ab
ból az szeretetből származnak örök életet erdem
lenek vegezetre, mellyet az mi szeretetből való io
cselekedetinkért, ugy mint erdemlőt beért, es igaz
viszsa fizetést aiandekoztatni tudni való dologh.
Azon könyvben. pag. 144. taníuiak.

P 4

V. Iesus

V. Iesustudománya.

Erdemével es engedelmeffégevel az Christus Iesus Attiatul azt nyerte, hogy valakik őtet hittel magokhoz kapcsolják, az tökéletes igasságban részesek lennének. Az keresztyéni igasság pedig, nem egyéb, hanem az bűnnek megh bocsátása, az Christus igasságának tulaidonítása, es az örök életre ingyen való befogadás, nem valami iofagos cselekedetünkért, de csak egyedül az közben iaro Iesus Christusért aiandekoztatot, es hittel fogattatoti.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Az ide tartozo locusokat megh találod.
Cap. 3. Az Törvenyről. Cap. 6. Az Hírről.
Cap. 9. Az eleghtetéről, &c.

P A T E R E K B I Z O N -
S A G H I.

August: de Spirit: & liter: cap. 36.

Annak-okaert ez leßen az igasságnak első parancsolattia, mellyel parancsolatunk szeretni az Istent, tellyes szívből, tellyes lelekből, es tellyes elméből: melynek utanna következik az második felebaratunknak szeretetéről: melyet abban az életben tellyesüünk bé, mikoron színről szíre latangyuk őtet: de azért parancsolatol

holiatoi ez mánakunk, hogy inteternénk,
mit kevanna hittel, mit ígírne, es el feled ven
az mellyek hatra vadnak, minemű elő valoka
ra kellene nekünk magunkat ki terieftenünk.
Es így, az mint nekem tetszik, abban az igazs
sagban, mellyel el kel vegezni, ez életben iol
elő ment az, ki mely mébbe legyen az igazsaga
nak iokellestessegetől, élő menyen meg isinere
te, &c.

Idem ad Hieronym. Epist. 29. Az feretet oly
iosagh, mellyel az, az mit feretni kel, feretes
lik. Ez nemelleyekben nagyob, nemelleyka
ben kisseb, nemelleyekben semmi nincs. Tőa
kellestessen penigh, mely immar nem öregbül
hetne, migh itt áll az ember, senkiben nín
csen. Az meddig penigh öregbülhet, bizon
nyara az, az mi kisseb, mint illenek, vétekből
vagyon. Mely vetekből nincsen igaz ez főla
dón, ki iot cselekednek, es nem vétekeznek.
Mely vetekből nem igazitattik meg lsten előt
minden élő. Mely vetekért, ha mondangyuk,
hogy bűnünk nincsen, magunkat megh csal
lyuk, es igazsagh mi bennünk nincsen. Mela
lyért, akar menhre mennyünk elő is, bűkfeges
mondanunk. Bocsaísd meg mánakunk az mi
bűneinket, holot immar minden mondasink.
cselekedetink, gondolatink, az keresifegben
meg bocsaíttatának. *Et lib. 2. cap. 11. ad eun
dem.* Az ki az egész törvent meg tartándgya
ha egyben megh boirankozandik, mind az

eges törvényre melto, mert az szeretet ellen
cselekedőik, honnan az egész törvény fűgh.
Melto leßen azert mindenikre, cselekedven
az ellen, melyben mindenek fűggenek, &c.

Bernhardus super Cantic: serm: 50.

Vagyon az szeretet cselekedetiben, vagyon
indulatban=is. Es itilem hogy az cselekedet
ben valorol adattatot az embernek az tör
vény, es formalitatot az parancsolat. Mert in
dulattiban kinek lehetne ugy, mint paranc
csolatik. Azert amaz parancsolatik érdeme
re, ez iuralomban adatik. Kinek el kezdeset
es iol elő valo vitelét ez ielen valo életben=is
Isten kegyelméből lehetni nem tagadgyuk.
De be tellyesődeset tellyességgel az iövendő
bodogságban lenni oltalmazzuk. Mi mo
don kelle azert ollyat parancsolni, mellyet
semmi módon nem kellene be iőtteni? Iol
tudja az Mester, hogy az parancsolatnak ters
he az embereknek ereiket fölül haladgya: de
iülte hasznosnak ebből őket magok erőtelens
ségére emléköztetni es inteni: hogy meg tud
nak az igasságnak micsoda végéhez ereiök
szerent kellene amazkodniok. Parancsolvan
azert lehetetleneket, nem iötte az embereket
altal hagokká, de föl alazatosokká. Hogy
minden say be dugattassék, es mind ez egész
vilagh Isten alá legyen vetetvén: mert az tör
vennek cselekedetiből megh nem igazittatik
minden test Isten előt, El vévén azert az pa
rancsolat

ranesolatot, es erezven az fogyatkozast, ki-
altnunk kel az eghben: es meg könyörül rai-
tunk az Isten.

Idem in sermon: in Rogationibus qui incipit:
Quis vestrum, etc. Megh vallo m magamat ez
harom nélkül sükölködni. Igassagh nélkül,
Szeretet nélkül, Erősség vagy alhatatosság
nélkül. Mert fogyatkozast lat az en okosság-
gom, az igassagnak tudatlanfaga miat: El-
lankatt az akarat-is az indulatnak éhsége mi-
at: Betegeskodik az test, az erőnek sük volta
miat. Mert az okosság-is nem igen érti, az
mellyeket cselekedni kellene, az akarat-is nem
igen szereti az értott dolgokat. Es ezek fölöt
megh az test-is, mely meg romol'neheziti az
lelket, hogy nem azokat mellyeket akariunk
cselekössük. Mert nincs ez fogyatkozás ki-
vül, ha ugyan sünitelenül gyakorolhatnék az
okosság az igassagnak kereseseben-is, az aka-
rat az szeretetnek kevanóságában, es az test az
iosagos cselekedeteknek követésében is.

Töb Paterek bizonsagit keresd ugyan ezen
caputban ez előt valo ellenközelekben.

VI. Iesuitak tudománya.

Kettő, azt mondgyak, az megh igazság első es
második. Es az Christus az ő halálával azt er-
demlötö, hogy az hívők fel ékesítessenek es be tel-
lyesítessenek szeretettel, es egyéb iosagos cselekö-
sésekkel. Es ez az első megh igazság. El vévén

penig azokat az Vy nemineműségöket az Christusnak
erdemeiért, immar az ember, az az igazság
belé ragazkodvan, nagyobb, tellyeseb, tekéletese-
seb igazságot erdemel, megh engesztelést, fűszagra
valo fogadást, es vegezetre örök életet. Ezt tanít-
tiak az Iesuitak abban az könyvben mely ne-
veztetik Censura Colonienfis. pag. 148. 149.
& 159.

VI. Iesus tudománya.

Az örökre valo idvösségnek el vetelenek csak
egy uttia es modgya vagyon, az bűnőknek tudni il-
lik ingyen valo meg bocsátása, es az Christus igaz-
ságnak tulajdonitása, nem az mi cselekedetinkért,
de az közben iáro Iesus Christusért aiandekoztatot
es hittel megh fogattatot.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Mind az fent írásbeli bizonyságokat,
s mind az Patereket, mellyek illendők, bőle-
gesen megh találod. Cap. 3. Az Törvény-
ről. Cap. 8. Az io cselekedetokről. Cap. 6.
Az Hírről. Cap. 9. Az elegh terelről. Es
ezen 7. cap. Az megh igazuláslal valo ellene-
kezesekben.

CAPVT

CAPVT VIII.

AZ IO CSELEKÖDETŐK-
R Ö L.

Iesuitak tudománya.

AZ Vyonnan születettek io cseleködétőkért, érdemlenek tökéletesebb, tellyesebb, es bővebb igazulást, hogy nem mint amaz első volna, mely ingyen az Christus érdemeiért aiandekoztatik az hiveknek. Sőt ahoz az első megh igazulashoz, mondják az Iesuitak, az mi cseleködétinket is szükségességeknek lenni, vagy valóságoskeppen, vagy csak kevénsággal valo ki jelentéssel. Ezeket tanítuiak az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik Censura Colonienfis. pag. 178.

Ei pag. 126. Ei 141. Tanítottak az Vyonnan születetteknek io cseleködétőkért, örök élet, örökke valo örömek hogy adattassanak, úgy mint igaz, es illendő jutalomul.

Ei pag. 186. Mi tőlünk vagyon, azt mondják, amaz örökke valo boldogságnak érdemlése.

Ei pag. 192. Az Isten, azt írta, az Vyonnan születettöt embereknek io cseleködétőknek, örök életet, úgy mint érdemlöt béert fizetöt: mert frigyét töt

gyet tót mi velünk, (mely ez) ha akarsz az életre menni, tartsd meg az parancsolatokat.

Iesus tudománya.

Az örök élet Isten aiandeka, Christusban az egyetlen egy meg tartoban igirtetót, es az hiveknek ingyen adattatot. Az valasztottaknak penigh cselekedetök, nem oka az idvösségnek, hanem az Christus által el vót kegyelemnek bizonsaghi.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Bodognak mondgya az Sz. Pal azt az ember, kinek az Isten igassagát tulajdoniútiá cselekedetök nélkül. Rom: 4. vers: 8.

Ei Galat: 3. Az törvennek igasságának mondgya lenni, az ki ezeket cselekedői él azokban. vers: 12.

Ei Galat: 5. azt mondgya, hogy ha az törvényből vagy az megh igazulás, (az az abba bol az frigyből, ha ki ezeket cselekedői él azokban) megh vressültek az Christustul, es az kegyelemből ki esteők. vers: 4.

Ei Gal: 2. Ha az törvény által (az az, abba bol az frigyből, az ki ezeket cselekedői él azokban) vagy az igasság, hát az Christus hűjében holt megh. vers: 21.

Ne hály Vram iuleiben az te szolgáladdal,
mert

meri nem igazítatik te előted megh minden
élő. Psal. 143. vers: 2.

Tisztalanokká lőünk mindnyáian, és
minden mi igazságunk mint az havas aszó-
ny=állatnak posztója. Esa. 64. vers: 6.

Megh mutatja az szőlőről való pelda be-
sed, holot azoknak, kik késő jöttek, az az,
híveknek és keresztyéneknek, adatik egyenlő
bér az Sidokkal és az Afiakkal, kiknek az
igiret adattatott. Matt. 20.

Illyük az embert megh igazulni hitassá,
nem az törvennek cselekődetiből. Mert ha
kegyelemből immar nem az cselekődetiökből,
mert ugy az kegyelem nem lenne kegyelem.
Rom: 3. vers: 28.

Semmiben nem vádol lelkeim ismereti, de
ebben megh nem igazultam. 1. Corinth: 4.
vers: 4.

Megh jelent az mi Istenünknek kegyelme,
nem az cselekődetiökből, mellyeket mi csele-
kőünk: de az önnön irgalmassága szerént id-
vözitött minket. Tit: 3. vers: 4. 5.

Nem teremphet az szőlő vessző magatul
gyümölcsöt, hanem ha megh marad az szőlő
tőkében. Ioh: 15. vers: 4.

Az Christus lőt minekünk az Istentől, igaz-
ság, bentség, és valóság. 1. Cor: 1. vers: 30.

Minden cselekődetünket te szerzőted mi
bennünk. Esa: 26. vers: 12.

Megh dorgáltál engemet Vram, és megh

tanítottam, mint egy bökaitan tulkoctak:
Terics megh engemet Vram es megh ierőke
Mert te en Istenem, minek utanna megh teris
tőttel pænitenriat tartottam, es minek utanna
megh mutatad ennekem magadat, meg vers
tem az en agyekomar. Ier: 31. vers: 18. 19.

Mert nem az te igazságidért, es sívednek
igazságaért megy bé, hogy bíriad az ő földös
ket, de mivel hogy azok hamissan cselekedtes
nek, az te be menetelődde el töröltetennek, &c.
Deut. 9. vers: 5.

En peniglen az te irgalmassagodnak sokas
ságában be megyek az te hazadban. Psal: 5.
vers: 8.

Ha mindeneket megh cselekedőstök-is, mely
lyek parancsolatának, mondgyatok: Ha
bökaitan bökag vagyunk, az mivel tartoz
tunk azt cselekedőstök. Luc: 17. vers: 10.

Nem vehet az ember semmit, hanem ha
adatik ő neki az eghből. Ioh: 3. vers: 17.

En vagyok az főlö tőke, es az en ariam m
ves: minden főlö vesső az ki en raítam nem
teremti gyümölcsöt, le vagia azt. Marad
gyatok en bennem, en-is ti bennetek, miken
pen az főlö vesső nem teremphet gyümöl
csőt ő magatul, hanem ha marad az főlö t
kén: ekkeppen ti-is hanem ha en bennem
maradtok. En vagyok az főlö tőké ti főlö
vessők, az ki marad en bennem, en-is ő benn
ne, ez teremti sok gyümölcsöt: mert en na
lam nek

lam nélkül nem cselekedhettek semmit. Ioan.

15. vers: 1. 2. 4. 5.

Az törvennek cselekedetiből nem igazul-
hat megh senki. Rom: 3. vers: 28.

Őrök életet ígirt az Isten őrök időknél előt-
te. Tit: 1. vers: 2.

Kegyelemből vadatok megh tartatván hit-
nek általa, es ez nem ti ületők vagyon, Isten
ajandeka. Nem az cselekedetből hogy sen-
ki ne dicsőködhessek. Mert ő ölkotmanij va-
gyunk, teremtetven az Christus Iesusban az
io cselekedetőkre, mellyeket eleve kefért az
Isten, hogy azokban járnánk. Ephes: 2. vs: 8.
9. 10.

Megh igazítatván az ő kegyelméből őrs-
kősi lennénk az remenség szerént az őrök élet-
nek. Tit: 3. vers: 7.

Ez az Istennek cselekedeti hogy hidgyetők
abban az kít el bocsatot. Ioh: 6. vers: 29.

Ha ki Vyonnan nem bűletik víztől es bens-
lelektől, nem mehet be az Istennek orságá-
ban. Ioh: 3. vers: 5.

Sem mi, sem az mi atiaink nem viselhet-
tük el (az törvent) de az Iesus Christusnak
kegyelme által hiszünk idvözülni magunkat,
mikeppen azok is. Aët: 15. vers: 10. 11.

El híven azt, hogy az ki el kezdőre benne-
tek az iot, el végezi az IESVS Christus nap-
iaigh. Philp: 1. vers: 6.

Isten az ki cselekefi ti bennetek azt, hogy
akariát

akariátok, es meg cselekedgyétek az ő io kedve
ve szerént. Philip: 2. vers: 13.

Kiért mindenekben kárt vallottam, es azo-
kat ítélem ganéknak lenni, hogy az Christust
megh nyerhessem. Es találtaſsam ő benne
hogy ne legyen az en igassagom, mely az ró-
venből vagyon, de az Christusnak híti általa
Philip: 3. vers: 8. 9.

Az ki megh tartot minket, nem az mi cse-
lekődetőnk szerént, de az ő tulajdon rendeleſe
es kegyelme szerént, az mely adattatott nekünk
az Iesus Christusban, 2. Tim: 1. vers: 9.

P A T E R E K B I Z O N -

S Á G H I.

Basillius in Psal. 32.

Ha magaban az Istennek ítéletű elégh vol-
na, es keményen erdemünk szerént cselekőde-
nek mi velünk, micsoda remenſégünk ha-
gyatott volna nekünk? Kicsoda időzölne
mindenek között?

August: Psal. 142:

Mert soha senki őr nem cselekődött, ann-
szeretettel, men-nyvel tartozott es kellett. Min-
den hitetlenſégben maradt tehát: az hitet-
len penigh az ő hamis cselekődetiben vértke-
zetik. *Ad Hierony: Epist: 30.* Az szeretet íofa-
gos cselekődet, mellyel az mit szeretni kel, szer-
teszik. Ez, nemelylekben nagyob, nemel-
lyekben

lyekben kisseb, nemellyekben egy sal sincsen. Tökellelessen penigh, mely immar nem öregbülhetne, migh az ember itt él, senkiben nincs, az meddig penigh öregbűlest vehet, bizonyara az, menjvel kisseb, mint illenek, vetekből vagyon: az mely vetekből: nincs igaz ez földön ki iot cselekődnek, es nem vetekkeznek.

Gregorius super Iob. lib. 9. cap. 1.

Nem igazitattik az Istennel össze bekeltetőt ember, &c.) Az sent ember peniglen, mivel hogy az mi íofagos cselekődetinknek minden erdemet veteknek latia lenni, ha örökre valo szabad akarattiatol fogva borossan ültetik. Azert igazán veti utanna: Ha vetekedni akar ő vele, egyet nem felelhet ezerért. *Idem in fine Moral:* Hol marad ezek között helye az idvőségnek: holot az mi gonoszaink valoba gonosok: es az mi íofagink, melyeket nem hívünk mi bennünk lenni, valoba iok semmikeppen nem lehetnek. *Idem lib. 9. cap. 28.* Megh kel iedzeni, hogy az sz. ember nem mondgya azt: Fenlenek az en istia kezeim, hanem így bol: ugy mint istia kezeim. Mert miglen ez testi romlottsagban vagyunk, bator io cselekődetőkben is, tökellelessen es valoban istiak nem lehetünk, de csak el kezdgyük az istiasagot. *Idem cap. 17:* Ha alazatos lelendők is, &c. Gyakorra ha tudgyuk az iokat, melyeket cselekőfőnk valasztásra

laftásra vitetők: ha nem tudgyuk, nem kő-
venniük. Mert kicsoda az ki az ő iofagos cse-
lekedetinek lelki ismeretivel, akár mely kő-
csinne is nem kevelykődnek? *Idem in Moralibus.* Iay az embereknek dicsíretes életeknek
ha az kegyességh hátra tétetven ítíltetik. Mert
sörössen vizsgálta van, ahonnan magát batort
sagofnak veli vala, az ítílenek bemei előt
borítatík.

Hierony: contra Pelagia: lib. 1.

Mert valamenijn tökelletesen ezt tud-
gyuk, &c.) Micsoda tudunk annak=okaert
főit mit kellyen tudnunk kik nem vagyunk
tökelletessek? Nem tökelleteseknek maguna-
kat vallani, es még el sem érthetni, sem el nem
venni: ez az embernek igaz bölcsesége tudni
magat es esmerni nem tökelletesnek. Es (hogy
így bollyak) minden igazaknak ez testben
tökelleiten az ő tökéletessegők.

Hilarius, in Psal: 51.

Nem elegek az tökelletes bodogfagnak era-
demére azok az igassagnak cselekedeti, ha
nem ha az Istennek irgalmassága még ebben
az igassagnak akaratiabannis, az emberi vala-
rozásoknak, es indulatoknak vetkeit nem tud
laidonintia.

Ambros: lib. 1. de vita æterna.

Nincsen honnan dicsekódhetnem az en-
cselekedetimbem: es azért dicsődöm az Chrís-
tusban.

Hierony:

Hierony : lib. 14. Comment : in Ezechiel :

Minden ember, minden teremtet alatt, noha az tökéletességre jutot, mind azon által bűkölködik az Istennek irgalmassága nélkül : es az tellyes tökéletességét nem érdemből de kegyelemből bírja.

Gregorius in cap. 4. Iob. lib. 5. cap. 23.

Semmiben nem vadol lelkem ismeretű, &c. azt mondgya fent Pal, mint ha mondana. Tudom hogy iol cseleköttem, mind azon által az en érdememet nem hanyom : mert az mi életünk olynak vizsgálása alá megyen, ki alatt az mi erősségünknek csonitái meg habosodnak.

Isychius lib. 4. in Levitic. cap. 14.

Mikoron látná Isten az emberi nemzeten erőtelennek az törvennek be töltésére, nem akará az cselekődetőkből, hanem kegyelem által az embert, idvőziteni.

Primasius in 4. cap. ad Rom.

Mivel hogy nem igazulhatnak meg az törvény szerént, Isten ingyen, hitből igazitja meg, nem az törvennek cselekődetéből melyekben ők dicsőködnek vala.

August : de verbis Apostali, serm : 15.

Semmiért, ugy mond, idvőzítői őket. Mi csoda az, semmiért idvőzítő? Semmit ő benne nem talál, az miért idvőzitenéd, es mind az által idvőzítő. Ingyen adod, ingyen idvőzítő. Minden érdemet elöl ves

Sez, hogy az te aiaandekid meg nyerhessek az te erdemedet. Tellyeseggel ingyen adod, ingyen idvözítöd, mert semmit nem találz honnan idvözírened, de sokat találz honnan karhoztatnad.

In Enchiridio cap. 107. Az örök életet, mely az io cselekedetőknek bizonyos íutalma, Isten kegyelmenek nevezi az Apostol: mert az bűnnek fölgya az halál, az Istennek kegyelme penigh, örök élet az mi Vrunk Iesus Christusban, &c. Az kegyelem penigh, ha nem ingyen való, nem kegyelem. Megh kel azért érteni, hogy az embernek még io érdemes is Isten aiaandeka, mellyeknek mikor örök élet adatik, micsoda egyeb, hanem csak kegyelemért kegyelem fizettetik. *Idem Psal: 60.* Az Vrnak minden utai irgalmassag es igassagh: irgalmassagnak mondatik, mert nem az mi erdemünkre figyelmező az Vr Isten, de az ő jo voltára, hogy az mi bűneinket meg bocsátaná, es örök életet igirne. Igassagh penigh, mert nem csal megh, megadgya az mit igirt. *Idem lib. 1. Retract.* Minden parancsolatok betöltetnek, valamely be nem töltetik, megh bocsátatik. *Idem lib. 9. Confess:* Iay az ember életének, bator ugyan dicsíretes legyen is, ha az irgalmassag haira tétetven íültetik.

Ambros: de uocatione gentium.

Istentől rendeltetet ez, hogy az ki hisen az Christusban, idvözüllyön cselekedet nélkül.

Egyedük

Egyedül csak hibából, ingyen vévén bűne bocsánattíat.

Chrysof : Homil. 3. in Matth : cap. 1.

Ne irillyed magadban hogy semmí cselekedéssel legyen, ha tellyesen mindent cselekedtetel-is. *Et paulò infra.* Akarodé megh tudni, mi módon kellyen Istennek igazan hálákat adni? Hallyad savokat az úzben lévő hasrom ifiaknak, verkefőnk, hamissan viselűk magunkat, igaz vagy Vram mindenekben, mellyeket cselekedéssel mi velűnk, mert igaz írtedből hóttal mindeneket mi reánk. Mert ez, halakat adni Istennek, saíát vétkei nekí meg vallani, ugy hogy melto volna ezerféle büntetefre, es mind azon által semmí melatlan büntetefeket nem íríl azokert szenvedni, &c. *Idem de Muliere Cananea, Homil : 16.* Könyörűly en ráítam, nem mondgya, lelki ísmeretem vagyon ío cselekődetimben, sem bizodalmam igazan valo eletemben, az írgalmasághoz folyamom, &c.

Gregorius in Ezechiel : lib. 1. Homil: 7.

Az mi igaz Prokatoronk annak-okaert, igazaknak oltalmaz minket az írtelben, mert mi-is ísmerűk es tudgyuk magunkat hamissaknak. Ne bizzonk azert síralminkban, ne az mi cselekődetinkben, hanem bizzunk az mi Prokatoronknak kövefégében.

Basil. in serm : de humilitate.

Azt mondgya az Apostol, az kí dícsőkösdik az

ködik az Vrbán dicsöködyek. Mert ez az tökelletes es egeß dicsöködes az Vrbán, mikor az ő igassagaért valaki fel nem fuvalkodik, hanem meghérte magát búkölködni az tökelletes igassag nélkül. Egyedül penig csak az Christusbán való hit által idvözölni.

Bernhard: in annuntiatio: beatae Mariae,
serm. I.

ő maga az lelek bizonyfagot teßen az mílele künknek: továbbá ezt az bizonyfagot haromban hísem allani. Mert mindeneknek előtte el kel hinni, hogy bűnöd bocsanattia nem lehet, hanem csak Isten engedelme által. Annak=utanna, hogy tellyességgel semmi io cselekedetöd nem lehet, hanem ha ezt=is ő adgya. Vegezetre, hogy semmi cselekedetödel örök életet nem erdemelhetz, hanem ha ingyen adatik az=is, &c. Mert nem ollyatek az embereknek erdemök, hogy azokaert örök élet meltan adattassék, avagy hogy Isten bösűfagot tenne ha azt meg nem adná érette. Idem super Cantic: serm. 68. Ha nincs, mit keres immar, micsoda erdemökkel remenlyhetönk iokat, kíváltskeppen, holot hallod az Prophetanal, Nem ti éretteörök, de en érette cselekösem, azt mondgya az Vr. Elég az érdemre, tudni hogy nem elegegesek az érdemek, &c. Erdemed ha legyen gondoly arra, hogy vagyon, ismerd megh adatornak lenni, gyümölcsöt remenlyed, az Istennek írgalmafláa.

galmasságot, es minden veszedelemtől megh
 szabadult. *Idem in Psal. Qui habitat, &c.* Mi-
 vel hogy en bennem remenlő, megh szabadí-
 tom őtet. Gyönyörűleges adakozás, az ő ben-
 ne bízoknak fogyatkozására nem lenni. Mert
 ez, az embernek egészen érdeme, ha minden
 remenleget abban veti, ki az egész embert
 megh tarthatja es idvőzitheti. *Et idem (ut ha-*
betur in eius vita) mikor az Satantul hamissan
 vadoltatnak, Megh vallom, úgy mond, nem
 vagyok en melto, sem az en saiat erdemem-
 mel nem nyerhetem az mennyeknek orságot.
 Tovabba, kekkeppen nyerven azt meg az en
 Vram, az Arianak, tudni illik, örökségére, es
 fenvedésének erdemére nézve: Eggyikkel
 őnnen maga megh elegedven, Masikat enne-
 kem aiaidekózta, &c. Kinek aiaidekaból
 honnet magamnak tulajdonítok, megh nem
 fegyenülök.

Chrysoft: in Oratio: 4. contra Iudaeos.

Nem az io cselekődeteiből, sem munká-
 iokból, sem fizetésekből, de egyedül csak in-
 gyen valo kegyelemből igazította megh az
 emberit nemzetet. *Et in homil. de loco Esaie.*
Gaude Sion. Kinek fiaiva lőünk, nem az mi
 engedelmességünkert, avagy erdemünkert:
 nem io cselekődetünkert, mellyet nem csele-
 kőünk, de az ő irgalmasságáert, mind bá-
 badságot vőünk, s mind az fogadot fiak
 közzé samlaltatunk. *Item, in 1. cap. ad Rom.*

Serm. 2. Nem vétéköddel es munkaddal
 főözhed azt megh, de Isten kegyelmének
 aiandekából, mely onnan felül vagyon, hogy
 ingyen vegyed búkség, csak ez egyet ad
 hozza az tiedből, hogy idgy. *Et in cap. 4. ad*
Rom. Serm. 8. Hírből idvözülni annak, kinek
 cselekődeti nincsenek, nem leßen alam fő
 katlan dolog. Annak peniglen, ki io csele
 ködetivel nyilván valová teszi magát nem
 azokból, hanem hírből igazzá lenni, ez es
 dalatos dologh, es legh főkeppen az hínek
 hatalmát teszi nyilván valová.

August: in prima quinquagena ex prolog.

Psal. 31.

Micsoda az, ingyen adattatik es ingyen va
 gyon? Semmi ioi nem cselekőttel, es bűnöd
 bocsanattia adattatik. Figyelmeztetnek az te
 cselekődetid, es találtnak mind gonosoka
 nak. Ha, ezekért az cselekődetőkért, az mi
 vel Isten tartoznék meg adná, bizonyara kár
 hoztatna. Nem ád az Isten teneked érdem
 lei büntetést, de aiandekoz erdem kívül valo
 kegyelmet.

Beda in Psal. 77.

Az cselekődeteknek igassága által senki
 nem idvözitetik, hanem egyedül csak az hí
 nek igassága által.

Remigius in. 18. Psal.

Az éghek hirdetik az Istennek dicsőffégét,
 ezt tudni illik, hogy nem az mi igasságunka
 nak cse

AZ IO CSELEKŐDETEK RŐL. 251
nak cselekődetéből, mellyeket mi cselekőttünk,
de az ő irgalmassága szerént idvőzítői minket.

Haymo super. 11. Psal.

Senki érdemének semmit ne tulajdon, de
minden idvőzülését Christusnak érdeméből
kel várni. *Et super Evangel : Dominicale Septuagesimæ.* Az örök élet senkinek érdeme által
nem adattatik, de Istennek ingyen való irgal-
massága által adatik.

Remigius in 32. Psal.

Bizonyára csak azok boldogok, csak azok
idvőzültek, kik kegyelem által, és nem erde-
mekből igazítottak meg.

Theophilactus in 3. cap. ad Rom.

Senki saját cselekődetéből meg nem igazítá-
tatik, de szükségködik másnak segítsége nélkül,
tudni illik, az I E S V S Christusnak kegyelme
nélkül.

Anselmus de Mensurat : Crucis.

Ha az ember ezer estendeig bator buzgó-
sággal szolgálna is az Urnak, még sem ére-
demlené melletten, hogy fél nappal lenni az men-
nyeknek országában. *Et in 2. cap. ad Galat :*
Az cselekődetők kegyelemből vadnak, de
nem az cselekődetekből az kegyelem, mert az
kegyelem első, melyből származnak az többi :
annak=okaért senki semmi módon meg nem
igazulhat cselekődetéből, hanem csak hit al-
tal, mely származik az kegyelemből.

Honorius

Honorius in Psal. 6.

Szabadics megh engemet az te irtalmasa
fagodért, nem az en erdememért. Item in Dia
log: de predest: & liber: arbitr: Az mennyek
nek orsága nem érdem szerint: hanem kegye
lem szerint adatik. Mert mit érdemel az em
ber, hanem csak gonozt: avagy micsoda ér
demért vár valaki Istentől jutalmat?

Rupertus lib. 1. Comment: in Ioh. cap. 1.

Egyedül csak az kegyelem által vitézünk az
mennyeknek orságára, mellyet semmi jó csele
kedetünknek érdemével megh nem bőrizhe
zünk.

Haymo in cap. 4. ad Ephes:

Adattat az kegyelem, az az, az hit, bűn
bocsanattja, es valóság, es valami jóval bí
ronk. Es mind ezek az mindenható Istennek
ingyen való aiandekából adattatnak min
künk.

August: ad Valentium. Epist: 46:

Minden jó az mi adattat, es minden jó
kélletes aiandek, onnan felül vagy on, le fala
van az vilagosságnak Attatul. Es senki ne
mondgya az ő cselekedetinek, könyörgese
nek, vagy hitinek érdemeiért adattatnak len
ni az Istennek kegyelmét, es így igaznak íté
tessek lenni, az mit az Erenekek mondanak,
hogy az Istennek kegyelme az mi érdemünk
sértent adattatnak, mely tellyességgel hamis
dolog.

Macarius

Macarius Homil. 37.

Mert nem igazíttá meg az embert az ő cselekődeti: hanem csak az, ki az cselekődetre erőt ad.

Item Homil. 20. Az ki, csak ő maga igazságában és valóságában marad meg, vakmerőkeppen és hiában munkálkodik. Mert minden igazságában való vélekődése az utolsó napon, csak olyannak tetzik, mint az havas áfonyállainak posztóia, az mint Esaiás Propheta mondgya. Minden mi igazságunk lőn olyanná mint az havas áfonyállainak posztóia.

Több bizonyfagok vadnak, Cap. 7. Az meg igazulástól. Cap. 6. Az Hittől. Cap. 3. Az Törvenyről. Cap. 5. Az szabad akaratról. Cap. 9. Az elég tételről, azokban levő elmenközésekben, bőlegeessen.

CAPVTIX.

AZ ELEGH TETELRŐL.

Iesuitak tudománya.

Az ember az ő bűneiért eleget tehet az Istennek, az hasonlításnak mértéke szerént, noha az meg bántás végh nélkül való, az mi elég tetelönknek penigh véghe vagyon. Ezt tanítták az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik

Censura

Censura Colonienſis, pag. 328. 327. Ezt 120
nitiia Caniſius-is az ő Catechiſmusában, foli
273.

Ibidem. Az Chriſtus, nem akarta az ő ſzena
vedéſével es halálával az pænitentia tartoknak
mindgyaraſt el venni mind bűnöket, s-mind bűntes
téſeket: de ſőt inkább kíván valami elég tetelőket
mellyeket mi az bűnöknek iſzonyu voltaért viſza
ſza fizetnénk.

Ieſus tudománya.

Még az vyonnan ſzülettetőt ember-is, ſemmi
elég tetelt Iſtennek az ő bűneiért fel nem vihet,
mely kedves volna, az Chriſtus erdöme kívül, ki az
ő halalanak és engedelmeſſégének ereiével, mind
annak karhoztato ereiét, s-mind erdőmlőt büntetés
ſet ugy el vőtte, hogy Iſten előtt igazak lennének,
valakik azt az io tetemént élő hittel magokhoz
kapczollyak.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangeliftak,
Apoſtalok.

Minden ſomiuhozok iővetők az vízre: és
az kiknek nincsen ezüſtötők ſieſtetők, vegye
tek arany nélkül, &c. Eſa: 55. verſ: 1.

Iőjeteek en hozzam mindnyaian, kik faras
doztok, es meg terheltetek, es en megh nyus
gottak titeket, Matt: 11. verſ: 28,

Az ő iſt

Az ő esmereivel megh igazít az en igaz
bolgam sokakat. Esa: 53. vers: 11.

Nem bocsátotta Isten az ő fiát ez vilagra,
hogy megh ítülje ez vilagot, de hogy megh
tartassék ez vilagh ő általa. Az ki hisen en
bennem, örök élete vagyon: Ioh: 3. vs: 17. 36.

Az ki bömühozik jöjjen en hozzam es
igyék. Ioh. 7. vers: 37.

Az Christus lőt mánakunk az Istentől, igaz-
ság, szentseg, es valóság, hogy minden az ki
dicseködik, az Urban dicseködgyék, 1. Cor:
1. vers: 30. 31.

Az Christushnak vére által vagyon valósá-
gunk, es minden bűneinknek bocsanattja.
Ephes: 1. vers: 7.

Az Christus sokaknak bűnöket hordoz-
ta, &c. olvasd megh az egész Caputot. Esa. 53.

Es hivattatik az ő neve Iesusnak: Mert ez
szabadittja megh az ő népet bűneiből, Mat: 1.
vers: 21.

Monda az Angyal: Hírdetek nektek nagy
örömet, mert születet ínektek ma idővőzítőök,
az ki az Vr Christus, az Davidnak Városá-
ban. Luc: 2. vers: 10, 11.

Imé az Istennek baránya, ki el véfi ez vi-
lagnak bűneit. Ioh: 1. vers: 29.

Meg igazítottván hit által, bekecségünk va-
gyon az Istennél az mi Vrunk Iesus Christusa-
nak általa. Az ki által ménekelünk: is vagyon
az hittel erre az kegyelemre az melyben al-
lunk, es

lunk, es dicsőködünk az Isten dicsőfféges remen-
menfegeinek alatta. Mert az Christus mikor
még erőslenők volnánk, az hitetlenőkért
holt megh. Rom: 5. az egeſ caputban.

Mind ezek penigh Isteniől vadnak, az ki
megh engeſtelt minket az Vr Iesus Christus
altal, es adta minekünk az megh engeſteleſe-
nek ſolgaltatit. 2. Cor: 5. verſ: 18.

Kegyelem ſínektek, es bekeſegh az Aſia Iſ-
steniől, es az mi Vrunk Iesus Christustul, az
ki adta magát az mi bűneinkért, hogy ki
venne ez ielen valo gonoz vilagból. Gal. 1.
verſ: 3. 4.

Az Isten gazdaglévén az irgalmaſſagban,
az ő ſok ſeretetí ſerént ſeretet minket, még
mikor holtak volnánk is az verkekben, eg-
gyűt megh elevenítőt az Christussal: Kegye-
lemből vádlok megh tartatvan. Ephes: 2.
verſ: 4. 5.

Itilem minden karomat lenni az Christus-
ért, hogy az Christust megh nyerheſſem, es
talaltatſſam ő benne, hogy ne legyen az en
ígáſſagom, mely az törvényből vagyon, de
az Christusnak híri által. Philip. 3. vſ: 8. 9.

Az ki megh ſabadított minket az ſötetſég-
nek hatalmából, es által vitt az ő ſerelmes ſi-
nak orſágaban: kibén vagyon valíſagunk
az ő vérének általa, bűnünknek bocsanatit.
Coloſſ: 1. verſ: 13. 14.

Mert nem rendelt az Isten minket az ha-
ragra,

ragra, de az idvősségnek bírására az mi Várunk Iesus Christus által: az ki megh holtáértünk. 1. Thess: 5. vers: 9. 10.

Hű befűd es minden be vételre melio, hogy az Iesus Christus iőt ez vilagra az bűnösöket idvőziteni, kik közzül első vagyok én. 1. Timoth: 1. vers: 15.

Megh ieltant az Istennek idvőzítő kegyelme minden embereknek, &c. Az ki adia önön magat mi érőtünk, hogy megh valiana minket minden alnokságból. Tit: 2. vers: 11. 14.

Az Christus azért fénvedven mi érőtünk az testben, ti is azon erielemmel fegyverkezzetek fel. 1. Pet: 4. vers: 1.

Az ő kékségév el mindnyaian megh gyógygyitattunk. Mi mint az iuhok eltevő lődtünk, minden az ő unióra hailent: es az Vr mindnyaianunknak hamisságát ő reia vette. Esa: 53. vers: 5. 6.

Ti is mikoron megh holtatok volna az bűnőkben, es az ti ismétőknek környűlmetes leitensegeben, ő vele egyűi megh elevenitő, ingyen megh engedvén nektek minden bűneitök: el törőlvén az mi ellenünk való kéz írást az végezésekben, mely mi velünk ellenközik vala, es azt ki vőtte kezűl, &c. Coloss: 2. vers: 13. 14. ugyan ott többet olvas.

Adtam ti nektek leg elősör az mi vőttek is vala, hogy az Christus megh holt az mi bűneink

bűneinkért az irások szerént, és eltemetettet
1. Cor. 15. vers: 3. 4.

Mert ha az tilkoknak és kosoknak vére, és az űsőnek hamva, mely megh hinti az übszalanokat, megh sentel az testnek megh übszalanokra, Mennyiuel inkább az Christusnak vére az ki amaz öröcke valo léleknek általa ő magat fel vitte aratlanul az Istennek, megh übszaltia az ti lelki ismereteket az halalos czelekedetekül, erre hogy foglallyatok az élő Istennek, és ezokaért az Vy Testamentomnak közben iaroia, hogy az halál közbe veteruén az előbbi főuerség alatt lévő által hazafoknak valóságára, az igiretet el vehessék, az kik hívatalosi, az öröcke valo örökségnek. Heb. 9. vers. 13. 14. 15.

Mert mayd az vér által mindenek megh übszaltatnak az törvény szerént: és az vérnek küonrafa nélkül nem léssen az boczanat. Heb. 9. vers. 22.

Ki az mi bűneinket ő víselte az ő testében az fan, hogy az bűnöknek megh halvan, az igazságnak élñenk. 1. Pet. 2. vers: 24.

Az Isten boczatott az ő fiát, engesztelő adozatul az mi bűneinkért. 1. Ioh. 4. vers. 10.

Az Iesus Christusnak vére übszalt megh minket minden bűneinkből. 1. Ioh. 1. vers. 7.

Az kiből vagyon valóságunk az ő vérének általa, bűnünknek bocsanatnyára, Ephes. 1. vs.

Nem aranyon sem ezüsten választok meg,
de dragalatos vérével, úgy mint foréalom és
macula nélkül való baranyéval. az Christussal
val, ki eleve ésmertetőt ez vilagh teremtetés
nek előtte. 1 Pet. 1. vers. 18. 19. 20.

Az ember Iesus Christus, az ki adta magát
valóságának arrul mindenekért. 1 Timoth. 2.
vers. 5.

Ha ki vétkezendik, főszolonk vagyon az
Anyanál, az igaz Iesus Christus, és ő engesztel
ő aldozat az mi bűneinkért, nem csak az mi
enkért penigh, de ez egész vilagaiértis. 1 Ioh.
2. vers. 1. 2.

De nem úgy mint az bűn, úgy az aiandek
is: mert az ítélet egy által íő be az karhozatra,
az aiandek penigh az sok vétkek által az igaz
szulafra. Rom. 5. vers. 15. 16.

Mert ha egynek vétke által uralkodot az
halal, sokkal inkább az kik az igazságh aiande
kanak és kegyelmének bővölködését egy által
veszék, az életben uralkodnak, az egy Iesus
Christusnak általa. Rom. 5. vers. 17.

Az törvény pedig be íő, hogy bővölkö
dnek az vétkek, ahol pedig bővölködet az bűn,
fellyeb bővölködöt az kegyelem. Rom: 5.
vers. 20.

Töb bizonyágokat lás. Cap. 8. Az io cses
lekedetekről. Cap 5. Az szabad akarattól.
Cap. 7. Az megh igazulástól. Cap. 6. Az
Hitől. Azokban való ellenközésekkel egye
temben.

P A T E R E K B I Z O N .

S A G H I.

August. de pecc. mer. & remiss. cap. 13. lib. 1.

Az Adamnál, kiből mindnyáian vétekező
 tönk, nem minden mi bűneinket, de csak az
 eredendő vétünk: az Christusban penigh, ki
 ben mindnyáian meg igazulunk, nem csak
 annak az eredendő bűnnek, de még az több
 bűnek is, mellyeket mi cselekedtünk bocsan-
 tyat nyeriük. Annakokáért, nem az miké-
 pen az bűn egy által, úgy vagyon, az aia-
 ndek is. Mert az írtat úgy vagyon egy vétekből ha-
 meg nem bocsátatik, az az, az eredet szerént
 valoból karhozatra vihet immar: az kegye-
 lem penigh, sok vétekeknek meg bocsátásá-
 ból, az az, nem csak az eredet szerént valoból,
 de mind az többiből is az meg igazulásra
 által vésen. *Et cap. 20. lib. 20.* Az Christus-
 nak csak teste holt meg, és bűn nélkül is:
 hogy vétek nélkül vért küntuan, minden
 vétekeknek kez irafok el töröltetnének, kikkel
 adossag alát, kik ő benne hisznek, az ördögűl
 az elői tartatnak vala. *Ad Hilar. contra Pelarg.*
4. Manich. Epist. 89. Mert miczoda egy véteke-
 ből karhozatra, hanem csak abból az véteke-
 ből mellyel vétkezett Adam? Es miczoda sok
 vétekből meg igazulásra, hanem csak, mert
 az Christusnak kegyelme nem csak azt az
 véteket oldozta meg, mellyel köteleztetnek az
 Czecc főpok, kik annál az egy embertől fars

máztanak, de ugyan sok verkeket is, mellyeket
 mikoron az emberek nevededni auagy bapo-
 rodni kezdenek, hozza adnak gonoz erköl-
 cekkel. *Ad Dardan. cap. 12.* Hol vagy on az
 te győződelmed halál? Hol vagy on az te fu-
 lakod? Miczoda penigh az halálnak fulakia,
 hanem csak az bűnöké? Az mellyért még
 most is az vístől és lélektől vyonnan bűlletetik
 ha minden verkek akar eredet szerént valok,
 az Adamul, kiből mindnyaian vétközünk,
 akar cselekedet, beszéd, gondolat szerént va-
 lok, abban az mosogatafnak ismúlafában, el-
 töröltetnek is: mind azon által, mivel hogy
 ez emberi életben vagyunk, mely ez földön
 kísértet, melten mondgyuk. Boczasd meg né-
 künk az mi bűneinket.

De Baptismo parvulorum. Vyonnan bűlletet-
 vén penigh az test, csak az eredet szerént valo
 bűnt véti hozzaia: Vyonnan bűlletetvén pe-
 nigh az bűn lelektől, nem csak az eredendő
 bűnnek, de még az akarat szerént valoknak
 is bocsanattia lehen. *Contra Iulian. lib. 2.* Sen-
 ki nem véti ez vilagnak bűnét el, hanem
 csak egyedül az Christus, az ki az barany, ki
 ez vilagnak bűnét el véti: el véti penig mind
 megh bocsátván, holot az eredendő is be-
 foglaltatik: mind segítvén, hogy ne legyen
 nek, mind az életre vivén, holot semmikep-
 pen bűnök nem cselekedtetheknek. *Contra Iu-
 de: Pagan: & Arrian: lib. 4. cap. 13.* Az ki

nem halhatna megh, ha nem akarná, keifegh nélkül mint hogy akarta, megh holt. És azért feittötte ki az feiedelemsegeket es hatalmasságokat, bizodalmason győzedelmet vévén ráisok ő magában. ő maga halálával bizonyara, egy igazságos aldozatul mi éreztünk felvívén, valami bűn vala, mellyert minket az feiedelemsegek es hatalmasságok az büntetésekre melian tartanak vala, megh tisztította, el törlötte, el oltotta, es fel tamadasával Vy életre minket eleve választattakat el hívott, el hívottakat megh igazított, megh igazultakat megh dicőitötte.

Lib: quest: vet: & Novi Test: quest: 82. Irigialmasságából indítatván az Vr, el bocsátá az ő fiat, ki magát ő éröttek aldozatra viven, az halalt el bonrtván, advan mindeneknek bűnök bocsanattiar, az Atria Istennek azokaa az megh igazultakat eleiben vinné. *In lib: art: falsò imposit: art: 1.* Az Christus szabados lévén az halálnak adosságátul, es egyedül bűn nélkül lévén az bűnösökért, es adossokért holt megh. Az Christus vére ez egész világnak váltság. *In Ioan. tract: 84.* Egy Martyromnak is vére ki nem ontatot az bűneknek bocsanattiarra. Egyedül az Christusnak tisztá volt az:

Hierony: in Esai: 53.

ő (az Christus) sebesítetöi meg az mi hámisságinkért, hogy az ő sebével az mi sebönket meg

ket megh gyógyítaná: átokka is lőt mi éretünk, hogy minket megh szabadítana az átok alól. Mert átkozot minden ember, az ki fán fűgh. Es így az mi bekefegünknek tudománya ő raita vagyon. Mert valamit nekünk az mi gonossaginkért kel vala szenvednünk, ő mi éretünk el szenvedre, megh bekefervén az ő keresztnék vére által, mind az földön, mind az éghben valokat.

Alcvinus de Trinit: cap. 12.

Senkinek tellyességgel igaz bekefese Istennel nem lehet, hanem csak az közben iaro Vrchristus által, kí az két természetben igaz Istén, es igaz ember, az egy Christus: Vgyan ő papul es áldozatul jöven mi hozzánk, áldozatra vivén mi éretünk az mit mi belőlünk fel vót vala magara, hogy el venne mi rolunk, az mit bennünk talalt vala, tudni illelik, az bünt.

Chrysost: Rom. Cap. 8. serm. 10.

De micsoda, az mi mondattatik? Az mi tudni illik az halalt, es karhozatot még az bünt is bé hozhadia legyen, az kegyelem penigh nem csak azt az bünt, de még azokat is mellyek az utan bé jötenek el vötte legyen? &c. Hogy azért több iok hozattatának bé, es nem csak az Adamnak amiaz ő egy véike vétetől el, de mind az többi is, megh mutatja az Apostol, mondvan: Az aiándék penigh sok gyöttek ből az igazsagra. Honnan egyker

mind szűkfeleskeppen meg is bizonyítatos,
 az halál-is gyűkereftől ki gyomlaltatónak
 lenni. Szűkfeleg bizonyára ez után is azon
 eppiteni, miért hogy mondotta amaz más
 kar az elsőnél nagyobnak lenni. Azt az első
 is elő famlalta vala, mondvan: Mert ha egy
 nek vértke meg őli mindeneket, sokkal inkább
 egynek kegyelme még is tarthat. Annak ut
 tanna meg mutatta vala, hogy nem csak az az
 vérek véterőt el az kegyelem által, de mind az
 többi is: s nem csak az verkek vétetennek le
 gyen el, de sokkal több es inkább. Ibidem. Mert
 nem csak annijt vettünk az kegyelemből, az
 menjre szűkölkönnünk volna bűneinknek el
 vételére, de sokkal többet. Mert hogy az bűn
 teréstől meg szabadultunk, es minden gonos
 sagot le vettünk, es onnan felül vñja szűlet
 tettünk, meg váltattunk, es meg szenteltet
 ven az Istennek fogador fia i közzé be fogad
 tattunk: Es hogy meg igazítottunk, aitia fi
 akka lottunk, es az ő egyyeilen egy szűlettének
 örökös sarjai, sőt egy testé véle: es mikeppen
 az test az fővel, ugy ő véle egyesültünk:
 Mind ezeket annak-okaert kegyelemnek bő
 segenek nevezte az Sz. Pal, meg jeleníven,
 hogy nem csak az sebhöz illendő orvosságot
 vottunk legyen: hanem gyógyulást is, seple
 get, dicsőseget is es tisztelget, es somma se
 rént, az mi termésetünkert sokkal fölül halado
 meltsagokat is. Ezeknek penig mincynik
 ő magaa

ő magatul elegendes vala az halálnak el őblat-
 tására, Holot penigh mindenek egyűt jarni
 lattassanak, immar ez utan annak még csak
 valami nyomdeka, sem arnyéka nem tetzhes-
 tik, mivel hogy mindenestűl fogva el őrlő-
 tetőt. In 1. Cor: cap. 10. Homil. 24. Kérd meg
 ő magát az őrdögöt, es mondgyad: Honnan
 vőtted az gyógyulharatlan seböt? Holot ves-
 tetted el erődet? Kitől fogattattal megh? Ki-
 től tartatol fogva? Kí előt futz? Semmit egye-
 bet nem fog felelni, hanem, az meg fizetteit
 Christusnak tetetől. Ez által időretteit megh
 az ő őstöne: ez által rontatol megh feie: ez
 által az ő feiedelemsegi es hatalmassagi tiltat-
 tanak megh: Mert meg főtvan, az monda-
 gya az Apostol, az feiedelemsegeket es hatal-
 massagokat által vőtte, batorfagossan győze-
 delmet vivén azokról ő magában. Kérd meg
 az halaltis, es mongyad neki: Honnan ves-
 tet az te őstönöd? Honnan őblatot el a te győze-
 delmed? honnan bakadoztanak el az te ize-
 id: es mind gyermekeknek s mind leanzoka-
 nak lőttel nevelsegűl, kí mind kegyeleneknek,
 es minden igazaknak ez előt valal felelmes:
 Az is, mind ezeknek okának ugyan ezen
 kereséban febittetőt tetet vallyá.

Theophilactus in Ioan. cap. 1.

Továbbá, Istennek baranyának mondatik
 Christus, avagy ezért, hog az Isten az mi id-
 vősegünkért valo halalat az Christusnak ked-
 vesen.

vesen vőtte, avagy ezért, hogy az Isten őtet
 az mi bűneinkert az halálra adta, az mint
 szokuk mondani, ez az aldozat ővé, az az
 erre az aldozatra ő vitte fel magát. Így annak
 okaert az Vr-is mondattatik Isten baranya
 nak, mivel hogy az Aia Isten az ő mi hoz-
 zánk való szeretetiért őtet adta az halálra.
 Nem mondotta penigh, Az ki el vőtte az
 bűnt: hanem, az ki el vésti, ugy mint ielen
 való időben, az mi bűneinkert. Minden nap
 vésti azért az mi bűneinkert rolunk el, nemel-
 lyeknek az keresésseg által, nemelleyeknek pe-
 nigh pænitenria tartas által. Még az mely
 baranyok az O Testamentomban megh öle-
 tetnek vala-is, senkinek bűnet mindenestől
 el nem törölhetik vala: ez penigh ez egész vi-
 lagnak bűneit el vésti es el törli. Miert nem
 mondotta penigh bűneit, hanem bűnet: ne-
 ralam ezért, hogy bűnt mondot, közönfeggel
 mondotta mindenekről. Mert az mikeppen
 szokuk mondani, el szakad az ember: az
 az, minden embersegh az Istentől: azonke-
 pen itt is bűnt mondvan minden bűnöket
 ielenter.

Bernhardus serm. 33. super Cantic :

Az te bűneid felette nagyok, es felette so-
 kak. Semmikeppen ily nagy, es sok bűnöke-
 ért, ha magadat megh nyuzná: is eleget nem
 tehetnél.

Bonaventura

Bonaventura in lib. 4. sentent: dist: 18.

quest. i.

Mivel hogy az ember ilyen nagy megf
baniáért es vezekért eleget nem tehetet, azért
adta az Isten az közben iart es szabaditot, az
ki eleget tenne az bünökért. Így egyedül csak
az Christus fienvedésében valo hitben bocsát
tatik meg minden vétek, es az ő hiti nélkül
senki meg nem igazittatik.

CAPVTX.

AZ SZENTEKNEK SEGÍTSÉGÜL VALÓ HIVATÁSOKRÓL.

Iesuitak tudomanya.

Az szenteket segítségül kel hinni, hogy mi éret-
sünk Isten előtt csedőzzenek. Ezt tanítják az Ie-
súitak abban az könyvben mely neveztetik
Censura Colonienfis, pag. 229. Hinc. Az
Vrtul tanult könyörgést az szenteknek mondgyuk.
Azon könyvben tanítják fol. 102. Canisius
is ezt tanítja az ő Catechismusában. fol.
81, 82.

Et folz

Et fol: 230. Vgy vagy on hogy az szent iras so
hult nem tanittia az szenteknek segitsegu valo his
vasokat, de mind azon által el kel hinni, be kel vena
ni, es megh kel tartani.

Iesus tudománya.

Egyedul csak az Istent kel segitsegu hinni. Sem
az Anyaszent egyhaznak nincsen az mennyei Atia
elot mas kozben iaroia, hanem csak az IESVS
CHRISTVS.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

En vagyok, en vagyok egyedul, ki el toro
lom az te alnoksagidat en eretem: es az te bu
neidrol meg nem emlekezem. Esa. 43. vf. 25.

Az ki nem megyen be az ayton az iuhok
nak aklaban lopo az es tolvay. Ioh. 10. vf. 1.

Ha ki en altalam megyen be, idvozul, es
legelteto helyet talal. Ioh. 10. verf. 9.

En vagyok az ut: igassagh es elet: Senki
nem megyen az Atyahoz, hanem csak en ala
talam. Ioh. 14. ver: 6.

lovetek en hozzam mindnyaian az kik far
radoztok en megh nyugodlak uiteket. Matt. 11.
verf. 28.

Egy az kozben iaro Isten es ember kozot
az ember Iesus Christus: az ki adia onnen
magat valisagnak arrul mindenekert. 1. Tim.
moih: 2. vf: 5. 6.

Ha ki

Ha ki várkezendik, fofolonk vagyon az Anyanal, az igaz Iesus Christus, és ő engesztelő aldozat az mi bűneinkért, nem csak az mi enkért penígh, de még ez egész vilagéértis. 1. Ioh. 2. vers. 1. 2.

ő általa vagyon menetelünk mind ketőnknek, az egy lélekben az Anyához. Ephes. 2. vers. 18.

Imé adialak én tégedet vilagossággul az pogányoknak. Ime bizonyoságul az népeknek adialak tégedet, vezérül és tanító mesterül az pogányok közze. Esa. 55. vers. 4.

Es lésnek ennékem népem, és én léslek ő nekik Istenek, és az én szolgám az David ő raystok Király, és mindnyaioknak egy pasztorok léssem. Ezech. 37. vers. 23. 24.

Az kibén vagyon valóságunk az ő vérenek általa, bűnöknek boczanatya az ő kegyelmének gazdagsága szerént, &c. hogy mindenesket egy fő ala rekesztene az Christusban, az mellyek vadnak az egben és az földön, ő bené az ki által be is szamlaltatnak. Ephes. 1. vers. 7. 10. 11.

Mert te mi Anyánk, Abraham nem tudot minket, és az Israel nem ésmert minket. Te vagy Vram az mi Anyánk, te vagy megh szabadítónk, öröktől fogva valo az te neved. Esa. 63. vers. 16.

Tartván azért, anyamiai, bizodalmai az sz. helyre valo be menetélre, az Iesusnak vére által

által, az mely utat készítők nekünk útjat és előt
 az földel által, az az, az ő teste által, és nagy
 Papunk léuén az Istennek hazán rendeltetés,
 járuljunk igaz szívvel hűnek bizonyos volta-
 val. Hebr. 10. vers. 19. 20. 21. 22.

Ne legyenek teneked idegen Istenid én co-
 lóttam: Ne czinaly magadnak faragot képet,
 és semminemű hasonlatosságot azoknak, mely-
 lyek az egben vadnak oda fel, és az földön itt
 alatt, és az mellyek az vizekben az föld alatt, ne
 imadgyad őket, és ne tisztellyed, mert én va-
 gyok az te Vrad Istened, erős bosszu allo Isteni
 Exod. 20. vers. 2. Deut. 5. vers. 7. 8. 9.

Lassatok hogy én egyedül vagyok, és ninc-
 czen én kívülem más Isten: én megh ölöm, és
 éltetem, megh verem, és megh gyógyítom, és
 ninczen ki az én kezemből megh szabadí-
 hatna és ki vehetne. Deut. 32. vers. 39.

Kihőz hasonlítottatok engemet, egyenélis-
 tetetek és ősbue vetettetek engemet, kik az ar-
 ranyat ki fordítottok az sákból, ez ezüstöt az
 méretekben auagy fontban megh mérítek, me-
 ster emberi fogadvan, hogy Istent csinállyon,
 és le borulnak és imadgyak, és hordozzak azt
 vallokon, és az ő helyében helyhesterik és
 vesztegh all, és helyéből ki nem mozdul. Efé-
 46. ver. 5. 6. 7.

Ha az mi szívünk nem karhózzak minket,
 bizodalmunk vagyon az Istennel, és valami
 kérendőnk el vesszük ő tőle. 1 Ioh. 5. vers. 21.

Ez penig miert hogy megh marad ő mind
 örökké

örökke, el mulhatatlan papfágot bir, honnet meg is tarthatia mindenestül fogua, az kik iarlunak ő általa az Istenhöz, mindenkor él vén, hogy közben iaroíul adgya magat ő erőtök. Hebr. 7. vers. 24. 25.

Nincsen más nev az egh alatt, ádatatvan az emberek között, az kiben kellene idvözölünk nekünk. Act. 4: vers. 12.

Az mi Vrunk Iesus Christusban, kiben vagyon batorfágunk, és menetelünk bizodalommal az ő híi által. Ephes. 3. vers. 11. 12.

Iarullyunk azért bizodalommal az kegyelemnek bekihöz, hog írgalmaffágot nyeriünk, és kegyelmet talallyunk ideickoran valo segítésre, Heb. 4. vers. 16.

Az ki által menetelünk is vagyon az hittel erre az kegyelemre, az melyben állunk. Rom. 5. vers. 2.

Christus Iesus az ki megh holt mi éreünk, az ki közben iarois mi éreünk. Rom. 8. vs. 34.

Az Vy Testamentomnak közben iarois az Iesus Christus. Hebr. 12. vers. 24.

En vagyok az Vr, és én kívülem ninczen szabadito. Esa. 45: vers. 5.

En vagyok az te Vrad Istened, ki az Aegyptombol ki hoztalak, én kívülem több Istent ne ésmery, és szabadito ninczen en kívülem. Oseæ. 13. vers. 4.

Tudgyuk hogy semmi nincz báluán ez világ

lagon, és hogy ninczen más Isten hanem csak
egy. 1. Cor: 8: vers. 4.

En vagyok első és utolsó, és en nálamnál
ninczen több Isten. Esa. 44: vers. 6.

Tud megh annak okaért ma, es gondold
megh az te sívedben, hogy az Vr Isten az
eghbén vagyon oda fel, és az földön itt alatt
ninczen mas. Deut. 4. vers. 39. ez egész capu-
tot olvasd megh.

Az te Vradat Istenedet imadgyad, és csak
ő néki szolgál. Deut. 6 vers. 2. 3. 4. Matth. 4.
vers. 10.

Imadgyak őtet minden Kíralyok, és min-
den népek szolgálnak ő néki. Psalm. 72. v. 11.

Minden nemzetiségek, az kiket teremtetel,
te hozzád mennek, és imadnak tégedet, és dics-
sósítik az te neuedet. Psal. 86. vers. 9.

Imadgyatok őtet, az ki teremtetel, az éghez
földet, tengert és az vizeknek forrásit vagy
fejeit. &c. Apoc. 14. vers. 7.

Le borulék az Angyalnak labái előtt imada-
ni őtet, és monda nekem: Megh lásd né czele-
ked, te szolgál tarsod vagyok, és az te atyad
fiáié, az kik tartják az Iesusnak tanubizon-
ságot. Az Istent imadgyad. Apocalyp. 19.
vers. 10.

PATEREK BIZON-

SAGHI.

August:

August: de vera religion. cap: 6. Tibi.

Ne bűnösök az látható csodákat, hogy az
 igazságtul el reueleduén, és az arnyekokat
 bűnösuén, főiségekre ne veressünk. Ne
 legyen az mi Isteni tiszteletünk eyeli larsok-
 ban, mert job akar minemű igaz-
 hogy nem minden az mi szabad akaratból
 bűnösithetik. Ne allyon az mi Isteni tiszte-
 lünk, holt embereknek tiszteletiben, mert ha
 kegyessen éltenek, nem az végre czeleköttek,
 hogy olyan nagy tiszteletet keressenek, de a-
 kariak mi tőlünk azt tiszteletetni, kinek megh
 vilagsírasabol, örülnek, hogy az ő érdemé-
 nek mi bõlga tarsai lettünk. Tiszteletni kel azért
 őket, követségért: nem imadni az Isteni tiszte-
 letért. Sequitur: Ezt még az Istennek io An-
 gyal-
 is, és az Istennek magassagos bõlgalatú
 hídgyúk hogy akariak, hogy ő velek egy I-
 stent tiszteletlyünk, kinek nézelebõl boldogok.
 Mert mi nem az Angyaloknak larsabol va-
 gyunk boldogok, de az igazságnak nézele-
 bõl, mellyel még az Angyalokatis bűnösüük,
 és velek együt örüendezõnk. Annakokaért
 tiszteletlyük őket bűnösuettel nem bõlgalattal. Sem
 ő nekik Templomokat nem építõnk. Mert
 nem akarnak õk mi tőlünk ugy tiszteletetni:
 mert minket ha iok vagyunk, észmernek Isten
 Templomának lenni. Igazan íratatot azért,
 hogy az Angyal megh tiltotta az embert ne
 imadna õtet, hanem az egy Istent, ki alai vol-
 na, és ő neki bõlga tarsa. Apoc. 19. vers. 10.

In Iohan: Tract: 13. cap. 19.

Ez az keresztyéni vallás, hogy egy Isten tiben teljessék, nem sok Istenök, mert nem íébi az Istét boldoggá, hanem csak egy Isten. Istennék rebesztéséből leszen boldogh, nem az benneteknek lelkőknek rebesztéséből leszen boldoggá az erőtelen lelek: sem az Angyalnak rebesztéséből leszen boldoggá es benné az lelek: de ha keresi hogy boldoggá legyen az erőtelen lelek, keresse megh honnan lehet boldoggá az benné lelek. Mert nem íetettől te boldoggá az Angyaltul, hanem ahonnan az Angyal boldogh, onnan te is: &c.

Chrysost: 6. homil: de profectu Evangelij.

Nagy az te hited.) Ladde, miken az assonjallat, mely megtatlan vala, forgalmazottagból megtová leszen? Akarodé megh tanulni, hogy mi magunk által Isten előtt könyörögguén többet használunk, hogy nem mint mikor mások könyörögnek értünk? Kialtot ez, es járultanak hozzá az tanítványok, es mondanak. bocsásd el őtet, mert kis ált mi utannunk. Es monda ő nekik. Nem vagyok bocsátatuan, hanem csak az juhokhoz, mellyek el tévölödtenek az Izraél házából. Mikor penigh ő maga iarlula hozzá, kiáltuan es mondvan: Vgy Vram, de még az kőlykök is ébnek az ő Vroknak ástalirol. akkor io teremnyét nyuita, es monda, legyen teneked az mint akarod. Latod miken veté

vele meg, mikor mások könyörögnének, min-
kor pedig ő maga könyörögven az aiandek-
ért kialsaná, reia hayla: Amazoknak mon-
da, nem vagyok küldetven, hanem csak az
iuhokhoz. Ennek peniglen. Affoní-allat,
nagy az hited, legyen teneked, az mint aka-
rod. Idem Homil: eadem. Tovabba nem fű-
kölködünk Isten előtt oltalmazó nélkül, sem
fok ide ftova valo futofafok nélkül, hogy hi-
zőlködgyél egyébnek. De baror egyedül
legy, oltalmazod se legyen, es te magad által
könyörögy Istennek: mind azon által kevan-
fagod meg leßen. Mert nem olyan könnyen
haiol Isten hozzánk, mikor egyebek könyö-
rögnék érőttünk, mint mikor mi magunk kö-
nyörögünk, ha ugyan sok verkekkel tellyesek
legyünk is.

Ambros: ad Rom. v.

Szegyent fokrak azok vallani, kik hatra
hagyvan az Isteni menifeggel élnek monda-
van. ezek által mehetni az Istenhöz, mikes-
pen az Kiralyhoz záflos Vrak által iuthatni.
No, nem de olyan bolondé valaki, avagy
idvőflege feiöl oly feledékőné, hogy az Kí-
ralynak iűfelleget az záflos Vrnak avagy
az közben iaronak tulaidonítanát holot ez
dolgot ha kik talaltatnanak, hogy forgatnak,
melian ugy mint az mennyei felfegnek ellene
valok karhoztassanak. Azok penigh nem
iűilik magokat verkezni, kik az Isten nevének

rítségét teremptet allatra vonnyak, es az Vra
 haira hagyvan solga tarsokat imadnak: mint
 ha volna valami nagyob Istennél, kinek sol
 galni kellene? No azért immar, az Kíralys
 hoz záslos Vrak által, vagy Capitanyok al
 tal mehetni, mert az Kíraly csak ember, es
 nem tudja, kire kellyen az birodalomnak
 igazgatását bizni. Az Istenhöz penigh, kí
 nél semmi nincsen elreítve (mert minden ére
 demeket tud) nem búkség értelem kí mondo
 hanem csak ayiatos elme. Idem ibidem. El
 változtatták az Istennek dicsősségét emberek
 nek hasonlatosságában, hogy az romlando
 embernek ábrázattá Istennek nevésteflek
 ezektől. az az, az embernek hasonlatossága,
 hogy az kiket előkben nével aiandekozni
 nem mernek, megh halvan az ő kepeket az
 Istennek dicsősségében ragadgyak. Mely
 nagy rompaság, mely nagy bolondság, ezeko
 nek magokat bölcseknek nevezni magok
 karhozattára, az kik előt nagyob ereiök va
 gyon az holtaknak hogy nem mint az eleve
 neknek, es az holtak többet hatnak az eleve
 neknel? Mert az élő Istentől el ravezván, az
 holtaknak kedveznek. Idem ad Coloss: cap. 1.
 Annak okáért az Christusnak nagyságának
 mindenható volta mely nagy legyen, es mely
 véghetetlen, eleitől fogva megh nyilatkoztat
 ta, hogy megh tanítana egyedül csak ő bena
 ne reménységünket helyhebetni, mert minden
 nek ő

nek övéi: es semmi ő nala nélkül nem élhet, sem az eghen sem az földön. Mert mindenek elői vagyon, es mindenek ő benne állanak, mert mindenekben ő elsősegőt tart. Hogy ha valaki az élető allatok közzül, Angyalok, vagy hatalmasságok közzül, aytatofnak magat űk segefnek iúlné lenni, tevelyőgh: *Sequitur.* Annakokaert, csak ez egyyet kel halgarni, es ríftelni es fenkít erre méltoziatni nem kel. Mert az ki az feiet tartia, az tőb resti aláia vétetven tartia. Mert valaki magát annak, az ki ő aláia vétetőt megh alazza, mindenesftül tevelyőgh: mert nem tartvan az főt, tőke, melyből az egeft rest életre tartatik.

August: lib. 10. de Civitate Dei.

Melian helyheftettenek azok az mennyei űkekben, halhatatlanok es boldogok lőttenek, kik az ő teremprőidőknek refesülésébē egyűi őrvendőznek, kinek őrőkke valofagabol erőűökké, kinek igazlagából bizonyosfokká, kinek aiandekából űentekké lőttenek: mert minket haľandokat es nyavalyafokat, hogy halhatatlanok es boldogok legyűnk, könyörűletereffen avagy irgalmasságoskeppen űeretnék: nem akariak hogy mi nekik aldozunk, hanem annak, kinek ők-is velűnk es gyetemben aldozni magokat tudrak. Mert ő velek egyűi Iűtennek egy Várofa vagyunk, kinek az Psalmusban mondattarik: Dicsőűessegek mondattatának te felőled Iűtennek Várofa.

Epiphan : lib. 3. Tom. 2. cap. 78. Contra
Antidicomarianitas.

Igen bídalmazza azokat, kik az Mariát
Isten ísíteletekkel ísteliék, és néki lépéni vites-
nek, és ő néki innepet benteletnek Assonjalla-
latok által, mellyet mindenestül hitetlen ség-
nek mond lenni, az sz. Léleknek prædikallás-
sául idegennek. es ezt is hozza adgya : Egebe-
len ez ördögi cselekedet, es az ístatalan leleka-
nek tudománya. Mert ezekben tellyesödik
be az, El bakaadnak nemelleyek az igaz tudos-
manul, figyelmeezvéen az bebedekre, es öre-
döghi tudományokra. Mert lesnek, úgy
mond, kik az holtaknak Isteni ísíteletet tulaj-
donítanak, az mikeppen az Izraelben is ísíte-
letnek.

Idem. Nem illik ístelni az bentekeket ístela-
seg kívül, de ístelni azoknak Vrokat. Szűn-
nyek megh azért az hítegetőknek tevelyes-
sek. Mert sem Isten az Maria, sem teste az
égheől nincsen. Idem in seq : cap: adversus
Collyridianos. Bizonyara valóságoskeppen
szűz vala az Maria es ístefesges, de nem adate-
tator minékünk imadatra, de ő is imadvan
azt, ki ő töle test bérént bűlettetet, az mennyega-
ból penigh az atának kebeléből ióni elő.

Idem ibidem. Mellyik az az igaz írás ki ez
felől bollowt? Mellyik az Prophetak közzül az
ki parancsolta az embert imadni nem hogy
assonjallatot? De sem lilyes, sem Ianos, sem
Tecla,

Tecla, sem valamely szent nem imadhatik. Mert nem uralkodik mi rajtuk az reghí tevélygés, hogy el hadnuiuk az élet, és azokat imadnuk, mellyek ő tőle teremtettenek. Mert tiszteltnek és imádnak teremtet allatot, az teremptő kívül, és meg bolondultanak. Legyen bősületben Maria: Az Atria, az Fiu, és az Sz. Lelek imádtassék: Mariat senki ne imádgya, nem mondom aßsonjallatot, de még hfrfiat is. Istent illet ez titkos szentleg, az Angyalok sem kapdosnak ez ilyen dicsőítelen.

Hicrony. aduers. vigilantium, ad Riparium presbyter.

Nem mondom, hogy mi az Martyromoknak maradékát, de még az napot is és az holdat, nem az Angyalokat, nem Archangyalokat, nem Cherubint, nem Seraphint, sem mindent akar mi nevel neueztessek, ez is len való és iövendő életben, tisztelőnk és imadunk, ne lattassunk teremtet allatnak szolgál ni inkább, mint teremptőnek, az ki aldando mind örökké. Tisztellyük penigh az Martyromoknak maradékiokat, hogy azt az kinek Martyromi imadgyuk.

August. in Epist: beati Iohan: Tract: 1.

Kialcs, bösölönk vagyon az Anyanal. Lásó latok ő magát az Ianoft ki az alazatoslagot megh tartotta, bizonyara igaz ember vala és nagy, ki az Vrnak mellyéből isza vala az szentseges dolgoknak titkait, az ki az Vrnak mellyéből

lyéből iván Istenféget bőföggő. Kezdetben va-
la az ighe, és az ighe Istennel vala: az az firiu
nem mondotta, főfollotok vagyon az A-
nyanal, hanem főfollonk, ugy mond vagyon,
nem mondotta, néktek vagyon, sem én va-
gyok na latok, nem mondotta, sem az Chris-
tus ninczen, nem mondotta, de megh az
Christus-is nem magat mondotta hogy va-
gyon néktek, hanem nekünk vagyon. Inkab
akarra magat az bűnőfők közze famlalni,
hogy az Christus lenne főfollotia, hogy nem
magat Christufert főfollonak mondani.
&c. Idem de lib. arbitr. lib: Nem parancsolat-
unk az terempiót allathoz menni, hogy bol-
dogok legyünk, de ő magához az terempiós-
höz:

Chrysoft: Homil. 44: in cap. Genes. 19.

Holot mind ezeket iol tudgyuk, ez utan
noha bűnőfők vagyunk-is, és meltatlanok az
io teremnyekre, noha magunk vagyunk, és
közben iarok nélkül főkölködgyünk, ne fos-
gyarkozzunk megh könyöröguen, ne effőnk
keifégben, tuduan hogy nagy gondviselőnk
vagyon az Istennel, csak ő maga által nagy
buzgofaggal Istenhöz igyekezzünk, &c. Idem
Homil: 16. de Muliere Cananea. Lásd az A-
sonjallatnak bölcselkődő elméiét, kí így fől:
Könyörőly én ráitam: Nem mondgya, io cse-
lekődetimben vagyon bizodalman, avagy
lelkem ismereti megh nyugfík, az irgalmasa-
laghoz

lágához folyamom, az bűnösöknek csendes
parciához, az irgalmassághoz folyamom, a
holot megh bűnik az íület: az irgalmassá
hoz folyamom, aholot megh mondhatatlan
maradas és iduósság vagyon. Mond meg éna
nékem te Ábbonjallat, miképpen mériel, ho
lot bűnös és hamis legy, ő hozza iarulni: En
ugy mond: tudom mit cselekedgyem. Lásd
okosságat ez Ábbonjallatnak. Nem kéri Ia
cabor, nem könyörög Ianosnak, nem megyen
Peterhöz, sem igyekezik az Apostaloknak se
regéhez, nem kereset közben iartot, hanem
mind azokért az pænítentias vette uti tarsul
maga mellé, mely az közben iarasnak helyes
be foglalata, és így az fő kufőhöz iuror. An
nak okaért állor, ugy mond, alá, annak oka
ért vette fel az testet, és lór emberre, hogy en-
is merék néki állani.

*Cyrellus ad Reginas de recta fide ex Evangelio
Iohannis.*

Fel vitettetor az éghben, de mint Isten, hirs
deteték az imadoknak kéréseket tellyesíteni,
ha az ő nevében cselekőfik az könyörgést.
Immar kihez illik inkább az bűnteknek keuans
ságokat be tölteni, és megh adni az mit kéra
nek, mint ő hozza, az ki egyedül természet
réntigaz Isten-ís. *Idem contra Iulianum lib. 6.*
Az sz. Martyromokat sem Isteneknek nem
mondgyuk, sem imadni nem bókuk: dicis-
ük inkább őket nagy tiszteletekkel, hogy az

ígasságért serényen viútanak, és az hírnek tisztaságát megh tartottak, úgy hogy az ő magok életet megh utaltak, és az halálnak félelmét hatra hagyuan, nagy veszedelmekben erői vettenek, és oly igen erősek voltak, úgy mint kik az ő életeknek ošlopot magoknak támasztottanak fel. Annak-okaért nem meletlan dologh, sőt bükséges-is, azokat kik ilyen iles cselekedetekkel dicsiretessék, öröcke való dicsirettel tisztelni.

Remigius in Psal: 97.

Meg begyenyítettessenek kik dicsekődnek az ő balvanyokban &c. Mert nem kel imadni az balvanyokat. Még az Angyal sem kel imadni: mert olvastatik az mennyei ielenesről írt könyben: mikor egy imadni akarta volna az Angyal, az csuda tetelekért, hogy megh tiltatott volna, ne imadhatnék, mondvan: Meg lásd ne cselekedgyed, mert te Solga tarsod vagyok és az te Attyadfiáié.

August: Contra Epist: Parmen: lib: 2. cap. 8.

Mert ha közben iaro volna Pal, bizonyara az több Apostalok is vele valo Apostalok is közben iarok volnanak: és ha sok közben iarok volnanak, még sz. Pal-is nem iol mondoua volna: Egy az közben iaro Isten és ember között az ember Iesus Christus:

*Claudius Episcop: advers: Theodemirum Abbas
tem in Apologiam.*

Micsoda mondani: Ha ő közöttök löendő
Noe

Noe, Daniel, és Iacob: az az, ha oly nagy
 szentiséggel, igazsággal, és érdemmel voltak
 is, mint azok voltak, nem szabadniuk meg
 az ő fiokai &c. Ezeket azért mondom, hogy
 senki ne bizzék az szenteknek érdemében
 avagy közbenjárásokban. Mert ha ugyan
 azon hitet, igazságot, nem tart, mellyet azok
 tartottanak, mely által kedvessek voltak
 Istennek, nem idvözülhet.

August: lib: 22. de Civitat: Dei. cap. 10.

Azok olyan Isteneknek építetnek Tem-
 plomokat, rakának oltarokat, rendeltenek
 papokat, és aldoztanak. Mi penigh az mi
 Martyromíknak nem Templomokat úgy
 mint Isteneknek, de emlékezeteket, mint holt
 embereknek, kiknek lelkek Istennél élnek, fa-
 ragunk, sem oltarokat nem rakunk, kiken
 aldozzunk az Martyromoknak, de az egy
 Istennek, mind az Martyromoknak, s mind
 az mi aldozatunkat fel vísszük, mely aldoza-
 ra, úgy mint Isten emberi, kik ez világ az
 ő vallásában megh győzték, bizonyos hely-
 ben és rendben nevesítetnek, de nem az Pap-
 tul, az ki aldozik, hívatainak segítségül.

Epiphanius contra Aërium.

Noha ő is nem kiczin tevélygésben va-
 gyon, mind azon által, nyilván tanínya az
 szenteknek emlékezetit az Anyaszent-egyház-
 ban szükségessnek lenni, nem hogy segítségül
 hívataának, de főinkab, hogy ne hívata-
 sanak

ának segítségül, sem az Christushoz az übsé-
telben ne hasonlítottanak.

Sedulius in primo cap. ad Rom.

Imadni egyebet, az Anya, Fiu, és Szent Lé-
lek kívül, hitetlenfének vétke.

CAPVT XI.

AZ UR VACSORAIÁ- ROL.

I. Iesuitak tudománya..

Tagadgyak, hogy az Istennek fia, az Vr Vacsoraiának vetelében, eggyenként azoknak kik igaz hittel azzal élnek, mind azokat az iokat, mellyeket az ő testének el adattatásával, és vérének, kiöntésével szórót adna, tulaidonitana, és azokban megh peczeilene. Ezt tanítják az Iesuitak az könyvben mely neuesztetik Censura Colonien-
sis. pag. 285.

Ei pag. 286. Hasonlatosképpen tagadgyak: hogy az kik az Vr Vacsoraiával élnek bizonyos-
sak lennének az ő bűnöknek bocsanattyában.

Ei pag. 287. Azt mondgyak, hogy ennek ez szentségnek fő és első haszna és cselekedete nem az nehéz bűnöknek, mellyekkel az léleknek halála szereztetik, el törése és megh bocsátása.

I. Iesus

I. Iesus tudománya.

Mind magat és minden io teteményit közli az Christus azokkal, kik igaz hittel az ő testének és vérének ielet veszik, az rendeles szerént, mint az Evangelisták és az sz. Pal megh írta. Mert szinten oly bizonynyal azokban részesek lesznek hittel es az sz. Léleknek munkalkodásából, mely bizonynyal az kenyeret és az bort veszik. Az kik penigh az Christussal eggyesülnek az ő bűnök bocsanattyának bizonyos zalogyat biriak, holot semmi karahoztatások ninczen azoknak, kik az Christus Iesusban vadnak.

BIZONSÁGOK.

Propheták, Evangelisták,
Apostalok.

Az Vr ő maga azt mondotta, hogy az Vr Váczoiaianak haszna és czelekódete az bűnöknek bocsanattya, mellyet áíandekoz kinek kinek semély szerént, az ki hittel veszi az Vr Váczoiaiat. Vegyetek, ugy mond, és egyetek, ez az én testem, mely ti éretteitek eladátatik. Es: Igyatok mindnyaian ebből, ez az én vérem, az Vy Testamentomnak vére, mely sokaknak bűnök bocsanattyára ki onatit. Matt. 26. vers. 26. 27. 28. Marc. 14. vs. 22. 23. 24. Luc. 22. vers. 19. 20.

Az ki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete vagyon, és én fel tálamasiom őtet az

ter az utolsó napon. Mert az én testem valoban étek, és az én vérem valoban ital. Az ki ési az én testemet, és issza az én véremet én bennem marad, én is ő benne. Ioha. 6. vers. 54. 55. 56.

Vegyétek, egyétek: Ez az én testem, mely ti érettek megh rontatik. 1. Cor. 11. vers. 24. 25.

P A T E R E K B I Z O N .

S A G H I .

Ambros. lib. 4. de Sacrament. cap. 8.

Az ki ési ezt az testet, lehen annak bűne boczanauya, és örökre megh nem mozdul, *Hieronymus lib. 14. Comment. in Ezechielem.*

Az Christusnak vére dragalatos, melyben megh valiatunk, az szabadító Vrnak senves delseben, kinek testével taplaltatunk, és vérevel italtatunk.

Iterum Ambros. lib. de pœnitent. cap. 3.

Valahansor bűnünk aiandekoztatik, az ő testének senisleges, ielét véssük, hogy az ő vére nek által a legyen bűnünk boczanauya.

Chrysost. in 1 Cor. cap. 10. Homil. 24.

Mert ez az Ástál az mi lelkünknek erei, elménknek ízei, bizodalunknak kötele, fundamentoma, reménsége, idvössége, világossága, és élete. Ha inner, ez senisleggel meg erősítetvén el megyünk, nagy bizodalommal az sz. pituarban fel megyünk, úgy mint, vasmely

lamely arany ruhaban fel öltöztetvén. De miért sámlalom elő a követközendőket? Mert miglen ez éleiben vagyunk, hogy az föld nekünk égh legyen, ez az fenségh czelekeési.

August: lib: 1. de peccator. meritis.

cap. 24.

Az kereséseg, és az Vrnak a szalanak közös sülése kívül, ugy mond, nem csak az Istennek országára, de az idvösségre, és az örök életre is: senki az emberek között nem iuthat. Et lib: 3. cap: 6. As Christusnak vére, mely mi tölünk az fenséghben véterik, mi éretünk on tanítatot kü bűnöknek boczanatására.

Haymo super 22. Psal:

Az Vrnak testevel, nem csak bűnünkül tisztítatunk megh ióságos czelekedetekkel tel lyesedünk be, de még minden haboruságok és üldözések ellen is tanítatunk.

1mo. Epistola 43:

Az Vrnak teste és vére, az mi Istennel valo megh békélésünknek fent iegyei, és az mi se beinknek oruosságai az étélre és italra, az ő emlékezetire czelekedni aianlattatot és parancsoltatot az tanítuanyoknak.

II. Iesuitak tudománya.

Nem Istennek rendelése (avagy törvénye) hogy az kösség egy, auagy mind két iegy alatt vegye hozza az Vr Vacsoraiát, hanem emberi rendelés. Ezt tanítaiak a Iesuitak abban az könyvben mely nevezetesen

neveztetik Censura Colonienſis. pag. 289.

Ei pag. 302. Az Vr Vacsoráiának rendeltetése. Matth. 26. Marc. 14. Luc: 22. nem tartozik az kőſſegre, hanem az Apostalokra es azok után valokra, az az, az papokra. Amazoknak ſoha nem mondattatot: Ezt cselekdőgyetek.

Ei pag. 295. Iriák, hogy az Vr Vacsoráiában mindenek oly igen ſzabadságosok, hogy az kik oda járulnak ſzabad legyen azoknak csak valami igygyet-is az bornak adni.

Ei pag. 89. Az Chriſtusnak es az Apostaloknak ideiókben, azt mondgyak, hogy az kőſſeg közül kik hivek voltak, csak az eggyik iellel vőttek az Vr Vacsoraiát.

Ei pag. 289. 308. 309. &c. Valakik mind az két iel alát vészik az Vr Vacsoráiát, nem hogy valami hasznót es idvőſſeget vőttek volna, avagy diavőſſeget: de örökke való veſzedelmet es gyalazatot nyertenek inkább.

II. Ieſustudománya.

Az Vr Vacsoráia, minden Chriſtusban hívőkre, az kik mágokat megh probalhattiak tartozik: es az Iſtennek rendeleſe, s-parancsolattia hogy az kőſſegnek, az kenyeret es az bort, Chriſtus teſteinek es verének ieleit veniők kell.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Vegyetek es egyetek, ez az en testem. Es vé-
vén a pohárt, hálákat adá és adá nekik monda-
ván: Igyatok ebből mindnyáian, ez az én
vérem, az Vy törvennek vére, mely sokaknak
bűnöknek bocsanattára ki ontatik. Matt: 26.
vers: 26. 27. 28. Marc: 14. vers: 22. 23. 24.
Luc: 22. vers 19. 20.

En az Vrtul vőtem, mellyet nektek is ada-
tam, hogy az Vr IESVS az mely éyizaka el-
arultatok, vévé az kenyeret, es halakat advan,
megh bége, es monda: Vegyetek es egyetek,
ez az en testem, mely ti érőtetek adatik. Ha-
sonlatoskeppen az pohár is, minek utanna
Vacsorált volna, monduán: Ez pohár Vy
Testamentom az en véremben, ezi cielekőde-
gyétek, valahánbor íssátok az en emlekeze-
semre. 1. Cor: 11. vers: 24. 25.

Valahánbor eienditők ez kenyeret, és ijando-
gyátok ez pohárt, az Vrnak halálát hirdesse-
tők na glen el jó. 1. Cor: 11. vers: 26.

Annak okaert valaki éfi ez kenyeret, es
íssik az Vrnak poharából, meliatlanul, veikes
az Vrnak teste es vére ellen. Megh proballya
penigli az ember ő magát, es ugy egyék ez
kenyérből, es ugy igyék ez poharbol. Mert
valaki meliatlanul ebik es íssik iulteret vében ő
maganak. 1. Cor: 11. vers: 27. 28. 29. It az
S. Pal az egek Corinthusban levő Anyasento
egyhaznak parancsollya, még az kösslegnek is
hogy melian egyék az kenyeret es az Christus

testét, igyák az bort es az CHRISTVS vé-
rét.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Gregor : Nazianz . Oratio : 4. in Sanctum
Pascha.

Minden kétséghez es öfve zavarás nélkül
egyed az testet, es igyad az vért, ha csak élető-
det kevanod.

Basillius in sermone de Baptismo.

Szükséghez az ki az Vrnak testéhez es vért-
höz iarul, &c.

Carolus Magnus lib. 3. de Imaginib : cap. 6.

Az Christushnak vére, mely mi tölünk az
sentségben véterik, mi éreünk ontatot ki
bűnünknek bocsanattáira:

Item lib. 4. cap. 14. Az Vr testének es vé-
rének ritkos sentsége minden napon az his-
vekiül az sentségben vétertetik.

Iustinus Martyr, in Apolog. 2:

Mind az két iel alai az Vr Vacsoraiával valo
élés az mint az Apostalok tanítottak, hogy
méghez köslegnek is az ő idejében adattat
bizonyitia.

Dionysius de Eccles: Hierar:

Bizonyara az el földöztetőt es el ofolhatat
san kenyeret méghez nitia (az bősületes elől
iario, pap, gardgyan) darabokra metélvén,
es az eggyes pohart mindenekkel közölvén,
az eggy

az eggyesleget iedzeskeppen megh sokasítja,
 az el ošia, es ezekben tellyesitü be az mennyei
 tiikos bennségét.

Cyprianus ad Cornelium Epist: secunda.

Mikeppen tanitjuk őket az nevek vallás
 sában az ő vérét ki ontotnak lenni, ha ő ne
 kik kik hadakoznak az Christus vérét megh
 ragadgyuk? Avagy mikeppen tessük őket
 méltokká az tiikos bennségnek győzedelmére,
 ha őket az Anyaszent-egyhazban elsőben az
 Vrnak pohárának megh itallyára nem be
 esatjuk.

Hieronym: in Sophoniam. cap. 3.

Az Papok, kik az áldozatban szolgálnak, es
 az Vrnak vérét az ő népének ošia, hamis
 san cselekednek az Christus törvénye ellen,
 vélvén hogy az átkozónak sava áldozatot
 tálnal es tessen nem életöt.

Ambros: in 2. Corinth: II.

Az testnek es az leleknek oltamara használ,
 az mellyet parancsolonk: Mert az Christusa
 nak teste, az testnek idvöllegére, vére penigh
 az leleknek idvöllegére adattatik: az mint
 Moyses eleve megh arnyekozta. Az test,
 ugy mond, az ti testetőkert, az vér lelkötökert
 vitettetik fel. De mind azon által, mind az
 két iel alatt véterik, mely mind az kétfőre hasz
 nos: mert mind az kétfő alatt véterik az egész
 Christus. De ha csak, egy iel alatt véteretnek,
 csak az eggyiknek, az az, az testnek avagy
 az lelek

*az vr vacsora minden kudo
 az belamint minden*

az leleknek, es nem mind az kettőnek olalomazására egyenlőképpen tartozni iegezeztetnek.

Chrysoft: in 2. Cor. 8. Homil. 18.

Nem ugy mint az O Törvényben eggyik részét az Pap, másikat penigh az nép éfi valamegh: de mindeneknek egy test es egy pohar adaturatik. Valamellyek közönsegesek az Vr Vacsoraiában, mind azok közönsegesek az Pap es az nép között.

Prosper: in Sentent :

Mikor az ostia meg segettetik, mikor az vér az poharbol, az híveknek szaiokban öntetik, mit iegeyz egyebet, hanem csak az Vr testének kerebsén való aldozatit, es az ő vértének oldalából való ki folyását.

August: de consecrat. dist. 2. Quia pass:

Ti, azok utan az bűntelesek utan, munkak, alazarosságh, es töredelmesség utan, az Christusnak nevében immar ugy mint az Christusnak poharához járultatok, es ti ott az asztalnál vadiok, es az pohárban velünk eggyüt vadiok: mert eggyüt vesszük azt eggyüt isszunk, mert eggyüt élünk.

Gelasius Papa de Consecrat: dist. 2:

Talallyuk peniglen, hogy nemellyek csak az sz. testnek csak valami részecskeiét vessik vala, az bent vérnek pohárátul penigh magokat megh vonják vala: kik kersegh nélkül (mert nem tudom micsoda velekedéstől viseltetnek)

nek) avagy egészen vegyék az éhségnél,
avagy mindenestül megh fognak magokat
tölle. Mert ugyan azon egy éhségnél el éh-
késése, nagy éhségnél megh töltése nélkül
nem lehet.

Glossa ibidem.

Nem hiában véteuerik mind az két iell
alat: mert az kenyérnek képe az testre, az bor-
nak penigh képe az lelekre véteuerik, holot egy
éhsége legyen az vernek, melyben az leleke-
nek helye vagyon. Mostan penigh mind az
két iell alat véteuerik, hogy jelentessék, hogy
mind az kettőt, mind az testet és mind az lel-
ket fel vőtte az Christus: és hogy mind az
leleknek és mind az testnek az az közösülés
háfnos. Honnan ha csak egy iell alat véteu-
tenek, az másiknak táplálására nem szolgál.

Gregor in Homil. Paschali.

Az Christusnak vére, nem adatik az hitet-
leneknek kézekben, hanem az híveknek éh-
sokban öntetik.

Cyprianus in serm: de Lapsis.

Az mikor az Pap, az nagy pompával meg-
töltöt pohárt kezdi fel vinni az ielen valok-
nak, és el vevén azok, mások iőnek helyek-
ben, az ő orzaiat az mennyei felsegnek ino-
ditásából kezdi el fordítani, azoknak kik aia-
kokat bé kapcsollyak ésiókat forítani, és az
pohart venni nem akariak: mind azon által
megh cselekösi az Pap, és az ellent tartónak

Báiban az bentségnek poharabol őnt: Idem
ad Cornelium Pap: epist: 2. Ne hadgyuk fegy-
ver nélkül es mezeitelen az kik megh akarnak
hálni, hanem az Christus vérének es testének
oltalmazásával es földözesevel erősiük
megh.

Gregorius in Homil. Paschal.

Mi legyen az baráñak vére, immar nem az
hallásban de az írtban tanultatok meg: mely
vér mind az ket köbőbre auagy ayto ragañro-
ra vetterik, az mikor nem csak testi batal, de
meg búnek báivál is merítettik.

Hieronym. in 1. Cor. 11:

Az Vr Vaczoraíának mindenkkel köb-
nek kellenni: meri ő minden tanítványinak
kik íelen valának, egyenlőképpen adia az
bentségeket.

In Cano: 2:

Az harmadik Toletumbeli gyűlekezetben
rendelitet, hogy mindnyáian az Hispania-
ban, és Galliában lévő Anyabent-egyházak-
ban, minden aldozatnak ideien, az Christus
testének es vérének közösűlese auagy vétele es
lőt, egyenlőképpen felboual az hitnek benti-
séges íelét, az az, az Apostoli Credo: elő bama-
lálnak, hogy elsőben az nép, miczoda hitön
volna, megh vallana, és így hitel megh ístis-
tarot ííuel, az Christus testének es vérének vé-
teléhez magokat késítének.

Theodoren

Theodoret: in Ecclesiast: hist: cap:

18. lib. 5:

O Imperatora és fejedelme az solga tar-
soknak (azt mondgya sient Ambrus Theodo-
siusnak) mert egy mindeneknek Vra, minde-
neknek Királlya és teremprőie. Minemű be-
mekkel nézed annak-okaért az közönséges
Vrnak Templomat? Miképpen nyuitod ki
kezeidet, mellyekről még is hamis vér cző-
pög? (mert hét ezer emberek öleltetnek vala-
megh Theffalonianban Theodosiusnak paranc-
szolatiából) Miképpen veszed az Vrnak te-
stét ez ilyen kezeddél? Miczoda vakmerőség-
gel az te sáddal az dragalatos vérnek poharas
veszed? holot az te befűdödnek dihösségűel
ennyi vér ontatot ki hamissan, &c.

*De Consecrat. dist: 2. si quotiescunq; verba
Ambrosii.*

Ha valamenőssér ki ontatik az Christusnak
teste, az mi bűneinknek boczanatnyára ontas-
tik ki: mindenkor kel melian vennem:
mert minden nap vérkezem, mindenkor kel
orvosságot vennem. Ibidem cap. in Cœna. Az
Vr Vaczoraiában némelleyektől az aldozat-
nak vétele hatra vitéik, melynek ugyan azon
napon minden hívektől (ki vétén azokat,
kiktől nagy vérkekért meghűltatot) vétetete-
ni kel. Az Annysient-egyhazbeli szokas meg-
mutatja, hogy még az pœnitentia tartok is
T 4 ugyan

ugyan azon napon az Vriestének és vérének
beniségének vételére megh engeszteltesnek.

Cyprianus ad Felicem Epist. 8.

Hamis dologh hitetlenseg, benisegh törés
akar mi az emberi dihöltségből rendeltettek
hogy az Istennek elrendelése fel bontassék az
zal. Tavul iariatok az olyan emberek ruhelo
segéről, és azoknak beűelgetéseket mint az dő
gót, kerülűen el iavoztassatok.

Ambros: in 11 Cap. Corint. Epist. 1.

Az Vr Vaczoraiának közönsegesnek kel
lenni minden kerűbiyénekkel, az miképpen
az Christus az ő ianiványival közönsegesen
Vaczoralt.

III. Iesuitak tudománya.

Az Vr Vaczoraiának, (azt mondgyak,) rendes
lésének fő és első vége ez, hogy legyen oly aldo
zatunk, mellyet az Attya Istennek fel viheűssünk.
Ezt ianivayak az Iesuitak abban az könyvben
mely neveűtetik Censura Colonien. pag. 304.

III. Iesus tudománya.

Az Christusnak halalában valo egyyeten egy
aldozattiával tellyességgel megh engeszteltetnek
az hivek: és az ő bűnőknek megh engeszteléseiera
ezen felyűl semmit fel nem vihetnek.

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak,

Apostalok.

Kérlek

eleiben mi éretünk, &c. Ez pedig egyfër vñ
 tettetet fel erre hogy sokaknak el venne bñnõs
 ket. Hebr. 9. vers. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. és
 mind ez egész Caputnak végeigh.

Micsoda méltó aldozator vigyek fel az Vr
 nak? Megh borgasztom térdemet az magas
 ságbeli Istennek. Nem de vigyeké fel õ nekí
 igaz aldozatokat, és eñtendõs tulkokat. Nem
 de megh engedeltethetiké az Vr, még ugyan
 sok ezer kõvér bakokkalis? Nem de adgyamé
 az én első búlettemet, az én bñneimért, auagy
 az én méhémnek gyümölcsér az én lelkemnek
 vétkeiért? Megh jelentem tenéked oh ember,
 mi legyen az io, és mit kíványon az Vr te tõe
 led. Bizonyára itilletet és irgalmasságot kívány
 és hogy az te Vraddal Istenneddel forgalmas
 tossággal iary. Mich. 6. vers. 6. 7. 8.

Irgalmasságot kíványok nem aldozator, és
 az Istennek ismeretit inkább hogy nem az egész
 aldozatokat. Oseæ. 6. vers. 6. Mat. 9. vs. 13.

Aldozzal az Istennek dicsíretnek aldozato
 tiával, ad megh az Istennek az te fogadási dat.
 Es hñ segítségül engemet az te nyomorúsá
 godnak ideien, én megh szabaditalak tégedet
 és dicsõíteñ engemet. Psal. 50. vers. 14.

Mert ha akariad volna, aldozator tõttem
 volna tenéked, de nem gyönyörködõl külfõ
 aldozatokban. Kedues aldozat Isten elõr az
 tõredelmes bñ, és az alazatosít nem utallia meg
 az Vr. Psal. 51. vers. 18. 19.

Irgalmassá

Irgalmasságot és irádat czelekedni, inkább az Vrnak, hogy nem az aldozatok: Prov. 21. vers. 3.

Mert illyeten fő Pap minékünk illik vala, aratlan, kegyes, forielom nélkül valo, megh valasztat az bűnőfőkiül, és feliyeb valova az égeknél tétet. Az kinek ninczen naponként bűksége, mint az fő Papoknak, először tulaydon bűnőkért aldozatokat fel vinni, az után az népnek bűneiért: mert ezt czelekedte egyser ő magat fel vivén aldozatra. &c. Hebr. 7. vers. 26. 27. 28. 29. 30.

Megh benteletünk az Iesus Christus testének egyser valo aldozatiával: és minden Pap ál, minden, napon szolgálva, és azon aldozatokat gyakran fel vivén: az mellyek semmiképpen el nem vehetik az bűnőket. ő penigh az bűnőkért egy aldozatot fel vivén mind örökke ült az Istennek iobíára. Ez van gyon hatra hogy vetessenek az ő ellenfegilásbai ala samelyül. Mert egyser valo aldozatiával tökéletessékké iotte mind örökke az meg benteleteket. &c. Ahol penigh az bűnőknek boczanatja vagyon, ninczen többbe aldozat az bűnért. Heb. 10. vers. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Többet lás in cap. 15. Az Purgatiomrol.

PATEREK BIZON-

SAGHI.

Eusebius

Eusebius de Demonstrat. Evangelica lib. 12
cap: 6.

Hogy minden helyen mondgya Istennek
éghő aldozator fel vinni, mit akar egyebet
lenteni, hanem hogy nem Ierusalembe, sem
imez auagy amaz el rendeltetett helyen leleni
dönék azt lenni, de minden tartományban
minden nemzeisegekben, kik mind az kö
nyörgésnek éghő aldozatiát, mely iústanak
mondattator, nem vérek által, de kegyes
czeleköderek által az nagy Istennek fel kellent
vinni. Item eodem lib. cap. 10. Nap keleuől
fogua (azt mondgya az Vr) mind Nap nyu
gaugh az én nevem diczõitett az nemzeise
gekben, és minden helyen égő aldozator vi
nek fel az én nevének. Aldozzunk añakokaért
(azt mondgya Euseb.) az Istennek dicsireinek
aldozatiával, aldozzunk az Istennek tellyet
és bennfeges io illaru aldozator fel vivén: al
dozzunk uy bókással, az Vy Testamentom
berént, tiúia aldozattal. Et statim. Annak-
kaért mind aldozzunk, s mind éghő aldoza
tor fel viúunk, egykeppen amaz nagy aldor
zatnak emlekezeti, az berént, a mint az Chris
tus hadia, megh benneluen, és Istennek az mi
idvõsségünkért halakot aduan, benn enekleses
ket és könyörgéseket neki be mutatuan: ma
képpen magunkat egésilen neki benneluen, és
az ő fő Papi fejedelmének, tudni illik az Igés
nek, restel lélecekkel aianlyan: Effeleket többeket
olvala

olvas ugyan Paternek irásában, lib. 3. de des
monstrat: Evangel. cap. 4. 5. lib. 4. cap. 5.

Chrysof. in Homil. de patre & duobus
filijs.

Az mi Vrunck Iesus Christust adia az Áta
tya aldozatul, az mi idvösségünkért, kit bora
únak nevez az ő testének aldoztatásáért. Hiza
lálnak penigh igazan mondott: mert oly
sép es kővér, hogy mind ez egész vilagnak id
vösségeiért elégtes legyen, gyönyörűleges
illatozatra, és az aldozatnak ündöklésére I
stenhez bocsátani, és mindenekért könyöröge
ni. In Hebr. cap. 7 Homil. 13: Ne ítild annaka
okaért, azt az Papi feiedelmet haluan, hogy
mindenkor Papi feiedelemseget visellyön.
Egyfő bizonyára viselte el immar az utan
vesztég ül. Né ítild őtet fen allani, és szolgálni.
Honnan megh mutatya hogy nem sasarfaga
nak dolga volt. Mert miképpen szolgálta lő
azonképpen Papi feiedelem és szolgális. Es
noha szolgálta lő, de nem maradt mint sol
ga: Mert nem az szolgál az ülés, de az allas ő
vé. &c. Ibidem. Ninczen más aldozat: egy
tisztított minket megh az utan iűz es az pokol:
Mert ennek okaért fel, s ala forgadia, monda
vā? egy Papot, egy aldozatot: hogy valaki
iűlűen sokakat lenni, filelem nélkül ne vét
keznék. In Hebr. cap. 10. Homil. 18. Ha az I
sten egy aldozat által bocsatta megh az bűnt,
nem bűkséges immar második. In Rom. cap:
5. sermo

5. *serm. 10.* Bizonyára sokkal többet fizetett miértünk az Christus, hogy nem mint az mielőtt tartoznánk: és ahnyival többet, mennyivel felül haladgya az nagy tenger az kicsi csöp vizet. *In Ephes. cap: 2. serm 6.* Az Christusnak halála az ellenközést meghölte, megsebesítette, és elvéstette. Senkinek ez dolgomásnak nem parancsolta: nem csak meghalkarja penigh czelekedni, hanem benuedni is akart.

Faustus Epist. de grat: Dei libri: 1. cap. 16.

Holot, mondgya az Christus az Evangeliumban, az én testem ez, mellyet en adok ez vilagnak életéért, teljeséggel nem kel kérelkednők, hogy ez egész világért magat nem adia volna: ki többet adot, hogy nem ez világért volna. Az mint az sz. Iános Evangeliumstais bizonyitia: meri ő engesztelő aldozat nem csak az mi bűneinkért, de ez egész világéért is.

August: in Iohan:

Atiamfai, hogy az bűnül meghgyógyultunk, az meghsebesitet Christusra nézzünk. Míképpen hogy az kik nézik vala az pusztában az érz kigyot, nem vesnek vala el az kigyoknak mardosása miatt: azon-képpen az kik nézik hitel Christusnak halálat, meghgyógyultatnak az bűnöknek mardosásaitul.

Leo Papa in Serm: 7.

Az igaz vérnek, hamissákért való kő ontása, oly

sa, oly hatalmas volna az szabadlágra, oly gazdag az árra, hogy ha mind ez egész fogolyság az ő megh valóiában hinne, senkit az kegyetlen kötelek megh nem tarthatnának.

Theophilact: in Hebr: cap. 10:

Egy az mi aldozatunk, nem sok, miére hogy az is, (az Christus) egy szer aldozatot megh.

Bernhardus in Cantic:

Az te szenvedésed Vram Iesus utolsó oltalmunk, kiáltképpen való orvosságunk. Megfogyatkozuan az bölcseség, az igazság elégseges nem lévén, az fenitőghnek érdemei, le nyomattatuan, az Christus szenvedése segít. Mikor megh fogyatkozandik az én erőm, meg nem haborodom, kecségben nem esem. Tudom mit czelekedgyem: az iduőségnek poharat el vessem, és az Vrnak nevért segítségül hívom. Idem *serm: 62.* Mi lehet oly fogasatos az lelki ismeretnek sebeinek gyógyítására, avagy az elmének elinek elesítésére és tisztítására oly hasznos, min az Christus sebeinek gyakorta való gondolkodása? Idem *in quodam serm.* Tudom hogy az én érdemim nekem nem elégsegesek, az mi fogyatkozásom peánigh nekem vagyon, helyére allatom batorságossan az Christus belső tagaiból, mellyek irgalmassággal folynak ki, vadnak nyilatkoztatás: is mellyek által ki folynak.

Haymo in Hebr. cap: 7.
 Az Christus aldozatának nagy voltat ebben mutatja meg az Apostol, hogy egy aldozatával annyit nyert és használt, az mennyit minden törvénybeli aldozatok sem használhatának. Mert egy volt az áldozat, és egy bűnös: és mind örökre minden bűnöknek elbocsátására elégletes.

August. contra Faustum lib. 20. cap: 18.

Az Sídok az iulkoknak aldozatában, melyet fokképpen czelekeznek vala, mint az dologh kívánta, az iövendő aldozatnak mellyet az Christus fel vitt iövendőléset jelentetnek. Honnan immar az keresztyének annak az megh. lőt aldozatnak emlékezeit, bennetik, benniféleg fel vitellel, és az Christus testének és vérének kööfésével. Idem in lib. de fide ad Petr. Diacon: cap: 18. Azokban az testi aldozatokban, példazatya volt az Christus testének, mellyet az mi bűneinkért ő bűn nélkül lévén fel vitt iövendő vala, és vérenek, mellyet ki ontandó vala az mi bűneinknek bocsátatására. Ez aldozatban penigh haladás, és emlékezeit vagyon az Christus testének, mellyet mi éretünk fel vitt az aldozatra, és vérenek mellyet ki ontot ugyan azon Isten mi éretünk. Melyről az sz. Pál mondgya az Apostoli Czelekedetéről írt könyvben: Vigyázzatok magatokra és mind az egész nyaira, melyben az sz. Lélek titkeit őt alloka tót, birni az Istennel.

Anyas

Anyasent: egyházat, mellyet az ő vérével kereset. Azokban azért az aldozatokban, micsoda aiandekoziatnék nekünk, peldaképpen jelentenik vala, ebben penigh az aldozatban, micsoda aiandekoziatot minékünk nyilván valóképpen meg jelentetik. Azokban az aldozatokban hirdetik vala, az Istennek fia az hitelenekért megh ölendőnek: ebben penig hirdetik az hitelenekért megh ölettenek, mint az Apostol bizonyítja. Mert az Christus megh mikor erőtelenek volnank az idő szerént, hitelenekért holt megh, és mivel hogy ellenségek volnank, megh engeszteltünk Istennek az ő fiának halála után. Idem *contra Faustum lib. 20. cap. 21.* Ez aldozatnak teste és vére az Christus el idővele előt, hasonlatosságoknak aldozati által igirtenik vala: az Christus szenvedésében, az igazság által adattatik vala megh: az Christus felmenetele után, az bennségnek emlékezeti által benneltetik.

Ambros: in Epist. ad Hebr:

Az Christusban egybér vitétetőt fel az aldozat, mely az örökke való idővösségre hatalmas. Micsodat hat mi? Nem de minden napon aldozzuké de az ő halalanak emlékezetire.

Iustinus Martyr.

Az aldozat, mely adattator, hogy fel vitétenék az poklosoknak tisztulásokért, peldáiá vala az aldozatban való kenyeknek, mellyes

az mi Vrunk Iesus Christus parancsolt cselekedni az ő bēnvedesének emléközetire, melyet fel vőtt, az embereknek minden bűnökeinek megh űsítasokra lelekben: hogy egy bēn mind halakat adnank Istennek, mind azért, hogy ez világot teremtőtte, egyetemben az benne valokkal az emberekert: mind azért, hogy minket megh szabadított az bűntől, melyben valánk, es tőkélletes el bontással az fejedelemségeket el bontotta es az hatalmasságokat, az által ki bēnvedhető vala az ő tanácsa bērént.

Theodoretus in Hebr: cap. 8.

Ha azért az Papság is, mely az törvényből vagyon, végét vőtt, az Pap is ki az Melchisedeknek rendi bērént vagyon, aldozator vűtt fel, es azt cselekőtte hogy egyéb aldozatok nem volnának szükségsek: miért az Vy Testamentombeli Papok titkos bēnifégi aldozator bōlgálatnak? De nyilván valo azoknál, kik az bēn írásban tudosok, hogy mi nem más aldozator teűnk, hanem annak az egy idvősleges áldozatnak emléközetit cselekőbűnk es viűbűnk végben. Mert azt parancsolta mienkünk ő maga az Vr: Ezt cselekődgyétek az en emlékezeitemre: hogy az arnyékoknak nézése által, azokrol az bēnvedesekről mellyek mi éretűnk fel veretettének megh emlékezőnk, es megh tarsuk io akaratumkat ahoz ki velűnk jol tőtt, es az jovendő ioknak el vűtelet variuk.

Theophis

Theophilact : in Hebr : cap. 10.

Egy aldozatunk vagyon nekünk, nem sok, holot ő is egyfő aldoziatot megh. Vgyan azon aldoziatot tessük azért, mindenkor, sőt inkább annak az aldozatnak emlékeztet cselekedésünk, sinnen ugy, mint ha ez mostani időben aldoziatot volna megh. Annak-okaért nyilván valo hogy egy az mi aldozatunk, az törvennek aldozatia penigh sok féle, mely gyakoriabbis lehen vala, hogy többeknek hasznalna: az mi aldozatunk penigh egy, es egyfő vértetöt fel.

De Consecrat : dist : 2.

Egyfő aldoziatot meg ő magaban az Christus, es mind azon által minden napon megh aldoztatik az szentseghben. *Glossa.* Megh aldoztatik, az az, az ő aldozatia jelentetik, es emlékeztet lehen az Christus szentvedésének.

Paschasius Papa: ibidem.

Mivel hogy minden nap el esőnk, minden nap az Christus mi éretünk ritkos szentseghben megh aldoztatik, es az Christusnak szentvedése az ritkos szentseghben adattatik. *Glossa.* Az Christusnak mi éretünk lő aldozatia az ő testének es vérenek szentseghében jelentetik:

Prosper in sententijs:

Az mennyei kenyér, mely az Christus teste, modgya szent neveztetik Christus testének, holot az Christus testének igaz iele le-

gyen, es neveſtetik az az Iſtnek aldozatia
mely az Papnak keze által leſen, Chriſtus ſen-
vedeſének, halalanak, megh feſitéſének nem
valofagosomeppen, hanem ſenſegnek iedze-
ſeképpen.

Chryſoſt: in Matth: Homil. 26. cap: 8.

Bizonyara az io teremennek legh iob örö-
zöie, az io teremennek emléközéri, es az io ter-
temennek örökke valo vallas tetele, annak
okaert mind azok az böcsületes es idvöſſege-
tükös dolgok, mellyek az Anyaſent- egyha-
zak minden gyüleközertiben ſolgaltatnak há-
la adáſnak neveſtetnek: Mert az ſok io terem-
mennek emléközéri, az Iſtnek mi hozzánk
valo ſereſtetit ielentik.

Auguſt: lib: quaſt: 83 cap. 61.

Az mi Vrunk IESVS Chriſtus mi Kíra-
lyunknak ielentetik. ő is penigh minekünk
örökke valo papunk az Melchifedech papi-
nak rendi ſerént, ki őnnen magat fel vitte al-
dozatul az mi bűneinkért: es az ő aldozatia-
nak haſonlatofſaganak ſolgaltatit, az ő ſen-
vedeſének emléközertire aianlotta, hogy azt,
az mit Melchifedek eleiben vitt Iſtnek, ima-
mar ez egeſ vilagon az Chriſtusnak Anya-
ſent- egyhazaban lattiuk fel vitetni.

Primaſius in. 10. cap. ad Hebr:

Mert még az Chriſtus is, ki minekünk al-
dozatunk, viſontagh hogy az mi bűneinkert
megh aldoztalſek, nem bűkſeg. Mert ez egy-
ſer lött,

Ser lőtt, es masodszor nem búk seges : de inkább búk segh az el vőtt kegyelem uian megh maradni az igaz hitben, es az io cselekedetőknek tisztaságában.

Cyrillus lib: 10 Contra Iulianum.

Bősegesen megh iria az Vy Testamentomnak áldozattai. Item. Rabanus lib. 1. cap. 32. de institutione Clericorum. Remigius in Psal. 55. es iób sántalan Paterek.

Epiphanius lib. 1. Tom : 3.

Iria, hogy az Isten az ő Christusanak el iőselete után az áldozatoknak minden háfnait el vőtte legyen, egy áldozattal val mind azokat valamellyek az előt voltanak be iőlten es el végezvén, mely az Cristusnak áldozattal. Mert az mi husveii baranyunk megh áldozatot az Christus. Ezeket iria Epiphanius.

D. Gregor : lib. 7. Regesti, cap. 36.

Az Apostaloknak, ugy mond, sokások volt, hogy az minden napi könyörgésre csak egyedül bentelnék megh az áldozatot.

Clemens Alexandr : Stromat : 7.

Ha penigh gyönyörködik az Isten tiszteltetni, holot termeiset serént senkinek tiszteltet nélkül ne búk ölködjek, nem ok nélkül tiszteltük mi az Istent könyörgésekkel, es ezt az bép, es benseges áldozatot igassággal bocsátjuk ki, igassagossak bebeddel őiet tiszteltvén, ki által vesünk ismeretöt, azokat mellyeket azunkunk ő általa dicsőitvén. Az mi azért itt

mi nálunk oltár, azoknak földi gyűlekezetiők
 az kik foglallyak magokat könyörgésekben
 kiknek úgy mint egy közönséges háuok va-
 gyon es egy elmeiők. Et mox ait. Az Anya-
 szent-egyhaznak aldozatia, nem egyeb, ha-
 nem az ighe, mely szent elméből bocsattatik
 ki, mikor ez aldozat es az elme eggyütt nyit-
 tatik megh Istennek. Et paulò post. Mondgya
 az oltart lenni, az igaz leleknek.

CAPVT XII.

AZ EMBERI TALAL- MANYOKROL.

Iesuitak tudománya.

Azoknak mellyek az (Római) Anyaszent-egya-
 házának rendelésének neve es színe alatt, be-
 tatnak, noha az sz. írásból megh nem bizonyittat-
 hatnak, mind azon által egyenlő méltóságok va-
 gyon, es szinten úgy kel hinni, mint azoknak, mel-
 lyeknek nyilván való bizonsági vadnak az sz. írás-
 ban: Ezeket tanítaiak az Iesuitak abban az
 könyvben mely neveztetik Censura Colonia-
 ensis. pag. 230. Ezt tanítja Canisius is az ő
 Catechismusában, fol. 124. 126.

Item. Mostan immar ennyi sok gyülekezetök
 tan, nem kel vételkedni az emberi talalmányok
 rol: de minden probalas nélkül, csak csupan el kel
 binni, hogy Apostoli tudomány legyen, noha nija
 van ellenközzek az szent irással.

Iesus tudománya.

Az keresztyéni vallásnak szükségére valo min
 den tudományok az O és V Testamentomnak re
 gula szerént valo könyveiben be vadnak foglaltat
 van: ugy hogy ezzel az Prophetaknak, es Aposta
 loknak fundamentomával tellyességgel gyamolittas
 sek az Anyaszent-egyház.

BIZONTSÁGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Miért, (azt mondgya az Iesus az Pharisæus
 soknak) Segínek ti is megh az Istennek paran
 csolatit az ti rend tartastokért? Mert haita
 hagyuan az Istennek parancsolatit, az em
 bereknek talalmánji tartitok meg. Matt. 15.
 vers. 6. Marc. 7. vers. 8.

Vgyan ott: Szín mutatok, iol so'lor felőletek
 az Esaiás monduan: Közelget én hozzam ez
 nép az ő szaiával: és az ő aiakaival engemet
 tisztel: az ő síve penigh tavul vagyon tő
 lem. Hiában tisztelnék penigh engemet, tanit
 van tudományokat és embereknek talalmá
 nyokat, vers. 7. 8. 9:

Kérlek titeket Anyamfiaí, hogy meg semo-
llyetetek azokat, kik vizzalkodásokat és bor-
irankozásokat szereznek, az tudomány ellen
mellyet ti tanultatok, és el távozzatok azokról.
Mert az kik olyanok a mi Vrank Iesus Chris-
tusnak nem foglalnak, de az önnön hasoka-
nak, és az szép beszéd és aldas által, megh csal-
lyak szívemet az nem gonosz embereknek. Róm.
16. vers. 17, 18.

Ne czelekedgyetek azt, az mi ti-nektek
igaznak tetszik, de az mit én paranczolok te-
ned, csak azt czelekedgyed az te Vradnak.
ne adgy hozza semmit, se ne kissebbicz Deu.
12. vers. 7. 14.

Senki titeket megh ne itillyen az étekekben,
auagy az írtalban, auagy az napoknak valogat-
talában. Colos. 2. vers. 16.

Ío kegyelemmel meg erősíteni az szívemet,
nem étekekkel, mellyekből hasnot nem vőtte-
nek az kik azok után jártanak. Hebr. 13. v. 11.

Nem ío el az Istennek orsága megh tartal-
tal. Luc. 17: vers. 20.

De az Anya szent-egyházban akarok őt be-
szédet az én értelmem szerint foglani, hogy es-
gyebeket is taníthassak, hogy nem mint tíz-
ezer beszédet nyelvem által. 1. Cor. 14. v. 19.

Megh ojjakat magatokat az hamis Pro-
phetakról, az kik íőnek ti hozzátok. &c. Mat.
7. vers. 15. 16. 17.

Megh ojjatok magatokat az Pharísausoka-
nak kon-

nak kovásszául, és az Herodesnek kovásszául. Marc. 8. vers: 15. Matt. 15. vers: 6.

Hirdesd meg némelyeknek, hogy külömb külömb tudományokat ne kövessenek. 1 Tim. 1. vers: 3. 4:

Az pogany és babakhoz illendő beszédeket elraveztsd. 1 Tim. 4. vers: 7.

Ha ki külömbet tanít, és nem jár az eppitő igék mellett: &c. 1 Timot: 6. vers: 3. 4.

Az poganyokhoz illendő üres beszédöket elravezts. 2 Tim: 2. vers: 16.

Ez az nép száival íarult én hozzam, és az ő aiaakaval ístiel engemet, az ő síve pedig ravul vagyon én túlem, és feltének engemet embernek paranczolatival és tudományval. Imé én czudat tesék ez nép előtt, &c: Esa: 29. vers: 13. 14.

Az mely Propheta almot lat, beszélle az ő álmát, és az kinél az én beszédem vagyon, beszéllye azt igazan: Mi közí az polyvának az buzával azt mondgya az Vr? Nem de nem olyáné az én beszédem mint az tűz? azt mongya az Vr: es mint az pöröly mely megh rongya az kősziklát. Ierem. 23. vers: 28. 29.

Iay azoknak az fiáknak, kik elszakadnak: Imé én azokhoz az Prophetakhoz, azt mongya az Vr, kik az én beszédimet ellopiak, &c. Esa. 30. vers: 1: es ez egész Caputban.

Minden planta az mellyet nem plantalt az mag, én mennyei Szent Anyám, ki vagatias tik gyűs.

ik gyökereftül. Math: 13. vers: 13.

Hjában tiéti nek engemet, tanítuan tudományokat embereknek tudománit. Iol veteték meg az Istennek paranczolatit, hogy az tiéti titeket meg tarthassatok. Marc. 7. vers: 7. 8. 9.

Többe ne legyünk gyermekek, az kik habozunk: és környül vitetessünk tudománynak minden felével, az embereknek alnok iatekok által, és az hitgeiő által utnak csalárd sága szerént. Ephes. 4. vers: 14.

Senki titeket meg ne czallyon üres beszédekkel. Ephes. 5. vers: 6.

Megh lassatok, hogy senki titeket meg ne praedallyon az emberi bölcseség és üres czalárd ság által, az embereknek talalmányok szerént, ez vilagnak bölői szerént, és nem az Christus szerént. Coloss. 2. vers: 8.

Annakokaért fedgyed őket keménien, hog eppen legyenek az hitben, ne ragaszkodgyanak az Sído beszédekhez, és embereknek paranczolatához, mellyek el fordítuak az igazságot. Tit: 1. vers: 13. 14.

Az ki esik az Vrnak esik, meri halákor ad az Istennek: és az ki nem esik, az Vrnak nem esik, és halákor ad az Istennek. Rom. 14. v. 6.

ibidem. Tudom és bizonyos vagyok, az Vrnak Iesusban, hogy semmi nem tiéti talan ő magában: hanem annak az ki véli tiéti talannak lenni, annak tiéti talan. Ha penigh az éte kért

az te Anyadfia megh somorítatik, többbe az
 szeretet szeretni nem íárz, az te ételeddel azt el
 ne vesessed az kiért az Christus megh holt.
 Ne karomláttassék azért az ti iotok. vers. 14.
 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23.

Mindenek nékem szabadok, de nem min-
 denek használnak. 1 Cor. 10. vers. 23.

Nem az mi be megyen az faiban, förtőse-
 teti megh az embert, de az mi ki farmazik az
 faiból, ez undokítja megh az embert. Matt.
 23. vers. 11. Marc. 7 vers. 17.

Mindent az mit az méssar sekben arulnak,
 megh egyetek, semmiben nem tebelyege-
 az lelki ismeretért, &c. Mert az Vré az föld és
 annak tellyessége. Ha penigh valaki el hiuand
 iteket az hitetlenők közzül, es el akartok mē-
 ni, mindent az mi előtekben tētetik megh es
 egyetek semmit nem velekedvén az lelki ismer-
 etért, &c: Lelki ismeretet mondok penigh,
 nem az tennen magadét, de az masét, &c. 1.
 Cor. 10. vers: 25. 26. 27. 28. 29. 30. &c.

Némely megh valasitia az napot az nap-
 tul: némely penigh egyenlőnek itily minden
 napot. Minden az ő tulaidon értelmében bí-
 zonyos legyen. Az ki az napot valasitia, az
 Vrnák valasitia. Rom: 14. vers: 5. 6:

Kely fel Peter, vaghyad és egyed Monda pes-
 nigh Peter: Semmikeppen nem Vram: mert
 soha semmi közönséges nem menti be az én
 saiamban: Az mit az Isten megh üsítot te ne
 mond

környül ne viselkedjétek. Hebr: 13. vers: 9.

Ez az én szerelmem, kiből én meg én-
 geszteltem, ezt halgassatok. Mar. 3, vers: 19.

Hallyatok en somat, &c. Es iariatok az
uton, mellyen tinekrek parancsoltam, hogy
iol legyen dolgotok. Ier: 7. verf: 1. 23.

Ne legyetek, mint az üti atyáitok, az kikhoz
kialtanak ez előt való Prophetak, mondván,
&c. Zachar: i. vers: 4.

Az írástoknak parancsolatában ne írástok, sem az ő üzeneteket meg ne őrizzék.
Ezech : 20. vers : 18.

Ne legyetek mint az úri aniaírok és aniaírok
fiái, az kik el távoznak az ő aniaíoknak Vrá-
tul Istenétől. 2. Paral : 30. vers: 7.

Mind ez mái napiglan követik az ő ele-
zőknek erkölcsét, nem felik az Vrat, sem nem
őrizik az rend tartásokat, itéletöket, törvényt,
és parancsolatot, mellyet parancsolt vala az
Vr. az Iacob fiainak, kik Izraelnek neveze-
s. Reg: 17. vers: 34. Mind az egész caputot
olvasd meg.

Tanácsatok, megh az Izrael fiait minden en törvényimre, mellyeket bollottam nekik az Moyses által. Levit: 10. vers: 11.

Megh őrizzétők az íi Vratoknak Istentőke
nek parancsolatit mellyeket en parancsolok
nektek. Deut: 4. vers: 13.

Mert nem begyenlem az Christusnak E
vangeliumiat. Mert Istennek hatalmassága
idvöse

idvösségére minden hívőknek. Rom: 1. vs. 16.

Ha azért megh holtatok az Christussal egygyűt, ez vilagnak börtünöl: miért úgy mint ez vilagon élven vegezefek alá köteleztettek: Ne egyed, se ne kostollyad, se ne illesed, melyek romlasfra iutnak az élésnek általa, az embereknek parancsolatiok es tudományok szerint: melyekben bölcseségnek sine vagyon az akarat szerint való tiszteletben es alázatosságban es az testnek el hagyasában: nem valami bölcsületben az testnek megh elégítésére. Coloss: 2. vers: 20. 21. 22. 23.

őve kötöznek nehéz terheket, es el víseltetetleneket, es vetik az embereknek vallokras az ő ujokkal penigh nem akariak illetni azt. Math: 23. vers: 4.

Az lelek penig nyilván mondgya, hogy az utolso időkben el szakadnak nemelylek az hitről, ragazkodvā tevelygő lelkőkhöz es őrdög tudományokhoz: Az hazug bebedűveknek tettefiek által, kik megh billyegeftettenek az ő tulajdon lelkők ismereti szerint. Kik tiltanak megh hazafulni, es megh bűnni az étkektől, &c. 1. Timoth: 4. vers: 1. 2. 3. 4. 5.

Több bizonyfogokat keres Cap. 1. Az fent Irasrol. Cap. 6. Az Hitrol. &c.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Ireneus advers: Hæreses lib: 3. cap. 1.

Az Apostolok hirdették az Evangéliomat, az uran penig Isten akarattal által írásban adtak nekünk, hogy lenne, fundamentoma és oszlopa az mi hitünknek: *Item lib: 5.* Szükséghez Anya-szent-egyházhoz folyamodni. és az ő kebelében fel neveltetni, és az Vrnak becsédével tápláltatni. Az Anya-szent-egyháznak paradiczmia ez világon plantáltatott. Az paradiczmoknak minden faának gyümölczében, egyél, azt mondgya az Istennek lelke: az az, az sz. írásból.

Iustinus Martyr in Colloq: cum Triphone.

Tripho mondgya, Iustinust mindenkör az sz. írásban függeni, hogy batorfágosban tartion. *Iustinus* megh felel s: azt mondgya, nem követem az embereket, auagy az embereknek tudnámni, de az Istent, és az mellyeket ő tanított. Az előt mondotta vala, kívánnam hogy egyebeknek is ugyan azon elméiek volna, hogy az szabadítónak és megtartónak becséditül el ne távoznának.

Origenes in Ieremiam.

Szükséghez minékünk az sz. írást bizonságul hinunk: mert az mi értelmünknek és magyarázatunknak ezek nélkül az bizonságok nélkül ninczen hitele.

Tertull. de Resurrect: Carnis.

Ved el az Ereinekektül, az miben egyeznek az poganyokkal, hogy csak az írásokkal állastak

allastak az ő kérdéseket, és megh nem állhatnak. *Et de præscriptio:* Nem kel minékünk feleletben forgalmazkodnunk az Christus után, sem kérdezkednünk az Evangelium után, mikor hiszünk, semmit nem kívánunk az hitelünk kivül: mert legh először el hisszük, hogy nincs czen több mit kellene hinnünk.

Et aduers. Hermogenem.

Tanicza Hermogenes megh íratatottnak lenni: ha nem tanitása, félyen amaz laytul, mely rendelitet azoknak, kik el véőnek vagy hozza adnak.

Athanasius contra Idol:

Elégfégesek az sz. és Istentől származot íráások, az igazságnak megh ültetésére.

Hilarius de Trinitate cap. 3.

Io dolog, hogy csak azokkal elégedgyünk megh, mellyek megh íratattanak.

Cyrellus in Iohan. lib. 12. lib. 68.

Nem mindenek, mellyeket az Vr czelekedőt íratattanak megh, de az mellyeket az kik írtak, ültének mind az erkölcsre mind az vallásrá elégfégeseknek lenni:

Chrysost: in 2 ad Timoth: Homilia 9.

Ha mit vagy tanulni, vagy nem tudni szükség, az szent íráásokban tanullyuk megh. *De Sanct. & ador: Spiritum.* Ha ki azok között, kikben sz. lélek mondattatik lenni, mondand valamit magátul, és nem az Evangeliumból, ne hídgyetők. Mánes azt mondgya, hogy az

hogy az Nap és az Hold terempiők, hol olvastad ezeket? Ha nincz, miből olvastad, hanem magától mondgya, nyilván vagyon, hogy ninczen sz. lélek benne. *In Matt: homilia 49.* Az kik az keresztyénységben vadnak, mennyeknek az sz. íráshoz, mert ninczen az igaz keresztyénységnek más probáia csak az sz. írás.

Basill: in Tract: de vera ac pia Fide.

Az hitetlenységnek nyilván valo erőssége, és az kevélységnek iele, ha ki azok között melyek megh irattattanak valamellyet meg akar vetni, auagy azok között, melyek megh nem irattattanak, valamellyet be hozni, holot az mi Vrünk mondgya: Az én iuhaim az én bősimat hallyak, az idegeni penigh nem köuerik: *Item.* Az Apostol peldat vévén az emberek töl (*Galat: 3.*) felelte ighen megh üliia, hogy azok között valamit melyek az szent írásban vadnak, el ne töröltessek, auagy (mely tavul legyen) hozza ne adattassék. *In moral: reg: 26.* Valamit auagy mondunk, auagy czelekedünk, azt az sz. írásnak bizonylagával kel meg erősíteni. *Et reg. 80.* Ha minden az mi hitből ninczen, bün: az hit penigh az hallásbol, az hallas penigh Isten igje által: keifég nélkül holot valami az szent írás kívül lében, hitből nem lében, bün az. *Et Epist: 80.* Meg allyunk az Istentől származoi írásnak akaratián vagy ülierín, és az kiknel talaltainak az szent írással egygyező vallások: azokhoz minden igazságának éro

nak értelme íarullyon. *Et in reg: breuior inter-*
 1. Azok között, mellyek mi nálunk szokás-
 ban vadnak, akár beűedek, akár egyéb dol-
 gok legyenek, némellyek az írásban nyilván-
 lággal megh vadnak, némellyek el hagyattat-
 tának. Az kik megh irattattanak, semmi-képe-
 pen nem kel el hadni: azok felől penigh kik
 el hagyattattanak regulánk vagyon az sz. Pal-
 által: Mindenek nekem szabadofok, de nem
 mindenek hasznofok.

Hierony: in Micheam. lib. 1. cap. 1.

Az Christufnak Anyasent-egyháza, az
 egész vilagon lévő Anyasent-egyházakat bír-
 ván az leleknek eggyességekben egyben kötve-
 iőt, es az Prophetaknak, az Evangeliomnak,
 es Apostaloknak iörvényének Várofa va-
 gyon nála: Nem ment ki az ő határiból, az
 az, az sent írásból. *Et in Agg: cap: 1.* Az
 mellyek az sent írásnak meliosága es bizo-
 nysága nélkül, ugy mint az Apostaloknak talala-
 manyokból önként iőnek bé, megh veri az
 Istennek fegyvere. *Et in Matth. cap. 23.* Valas-
 minek az sent írásból nincsen meliosága, o-
 lyan könnyen megh vetterik az mint monda-
 rik.

August: Contra Maxim: lib: cap. 14.

Sem én az Nicænumbeli, se te az Arimé-
 numbeli gyűlekezetiőt, ugy mint eleve való
 ítélőül ne hozzuk elő: sem én ennek, se te as-
 mannak meliosagatul ne fűgiönk: az sent
 írásnak

írasnak melloságával vetelkődgyünk. *Et contra Crescon: lib. 2.* Az Egyházi regula rendeltetesi, az melyhöz az Prophetaknak es Apostaloknak könyvei tartoznak, mellyek szerint egyéb irasok felől, akar híveke, akar hitetlenöké legyenek, ítéletőt tegyünk. *Et contra Augustum Manich: lib. 3. cap. 5.* Az Vr nem akar semmit hogy el-hidgyónk az írasnak megh erőlsítetöt mellosaga ellen. *Et de bap: Contra Donatist. lib. 2.* Hozzuk elő az mennyei fontot az bent írásbol, es azokban mérőük megh, mi nehezebe.

Damascenus de orthod: fid: lib. 4. cap. 18.

Mikeppen az folyo víz mellet plantaltatot termő fa: azonkeppen az lelek az Istennek kegyével megh öntözietvén ideien gyümölcsöt hoz, az igaz hitet. *Et lib. 1. cap. 1.* Mind azokat mellyek megh íratuának az Törvény által, Prophetak, Evangelistak, es Apostalok által, be vesűük ismeriük, bocsüllýük, semmit azok felőt nem tudakozvan.

CAPVT XIII.

A Z K E P E K R & L.

Iesuitak tudomanya.

Környűl hordozzuk ugy mond, az faragot balyany képeket, itilven innen nem kicsin bocsületöt

es tiszteffezet az szentekre követközni. Mert ioh
tudgyuk, mely igen nevekődöt Ciceronak tiszteffes
ge, hogy az iupiter parnaiához iarlult. Bizonsá
got teszünk, ezekkel az Ceremoniakkal, hogy mi
az szenteknek segítsegeket kavanyuk, hogy azok
Isten előtt minekünk könyörgesókkal segítséggel le
gyenek. Vilagot gyuitonk nekik, mivel hogy mi
éltének, ióságos cselekedetókkal tündöklötte nekik
minekünk is Istennél könyörgesekkel, az hitnek
igaz vilagosságát, es az szeretetnek tűzét nyerték.
Ezeket tanítuak az Iesuitak abban az könyv
ben mely neveztetik Censura Colonienfis.
pag. 55. & 68.

Ei pag. 65. Az kepeknek megh lőtt dolgait es
Historiait, tisztelem, es nyilvánfaggal imadom.

Ei pag. 66. Az gyülekezet akaria egyenlő
tisztelettel az Christus kepet, az Evangeliomoknak
szent könyveivel imadni. Ezeket tanítuak Canis
sius is az ő Catechismusában, fol: 97. & 101.
102. 103. 104. 105. 106. 107.

Iesus tudománya.

Az Isten, az ő Anyaszent-egyházát, nem az né
ma kepek által, hanem az ő igeiének elő szoval va
lo prädikallasa által akaria taníttatni Semmi kepe
pen ki nem irattathatik, s-nem-is kel ki irni az ő
felseges voltát. Az teremtetett állatokat penigh no
ba szabad ki irni, tiltia mind az által Isten azok
nak kepeit formalni avagy tartani, hogy vagy azok
kat, vagy az Istent vagy az Istennek szolgálait azok
által tisztellyuk vagy imadgyuk.

BIZONSA G O K.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Ne csinály magadnak faragot képét es semminemű hasonlatosságot, azokhoz, melyek az égh alatt vadnak: ne imadgyad es ne tisztellyed azokat. Exod. 20. vers: 4.

Nincsen balvány az Iacobban, sem nem latzik kép az Izraelben, az Vr Isten vagyon ő véle, Numer: 23. vers: 23.

El tavoztasd, hogy valamikor el ne felels kezzél az te Vradnak Istenednek frigyéről, es csinály magadnak írot hasonlatosságot. Deut: 4. vers: 23.

Ne legyenek idegen Istenid en előtem: Ne csinály magadnak faragot képét, sem valamí hasonlatosságot, mellyek az eghben vadnak. Deut: 5. vers: 7. 8. 9.

Azoknak oltarokat el forgassátok es el roncsátok, es az berkőket ki vagyátok, es balványokat megh egesztőtök, meri az Vrnak fene népe vagy. Deut: 7. vers: 5. 6.

Cap. 12. El forgassátok minden helyeket, az mellyekben tiszteliék az poganyok az ő Istentőket, az magas hegyeken, es minden zöld fán. Ollassátok el azoknak oltarokat, es roncsátok össze az ő balványokat, &c. vers: 2. 3. 4.

Cap. 13. Az Prophetak, ki az balványokat

üfteleire terítene es hitegetne, megh ölettek-
sek. verf: 5.

Cap: 17. Az idegen Isten üfteleő megh öletek-
teffek. verf: 3. 5.

Cap. 27. Atkozot, az ki csinallya az farag-
got es öntőt képet, az Vrnak utallatosságát, az
mester embereknek kezeinek csinálmanijt,
es azt az reitekben teszi, mondgya mind az
egész nép, Amén. verf: 15.

Az Afa igazat cselekedék az Vrnak előtt,
midőn minden balvanyokat ki üfütta. Ezer
chiás alat mind az egész nép ki menvén, el-
ronták az balvanyokat. Iofias az pæniten-
tariás után, minden balvanyokat mellyeket
csinált vala, el rontat. Olvasd megh. 2. Pa-
ralip. 15. 3. Reg. 15. 2. Par: 31.

El ronta minden balvanyokat az ő orf-
gaban. 2. Paral. 34. verf: 7.

Kihöz hasonlítottatok az Istent, avagy más
csoda képet írtok ő nekie? Nemde az bal-
vany az áts csinallyaé, avagy nem az öves
arannyal ekesítie megh öte? &c. Esa: 40.
verf: 18. 19.

Cap. 42. Megh ségenüllyenek, kik bíznak
az balványban. En vagyok az Vr, az én dí-
csőségemet nem adom másnak, es az én üf-
telegemet az balvanyoknak. verf: 8. 17.

Azon az napon el vesítem az te faragot kes-
peidet, es balvanjdat te közzüled, es nem
imadod többé az te kezeidnek csinálmanijt.
Mich: 5. verf: 13.

Bala

Balvany imadok ne legyetek. 1. Corinthe: 10. vers: 7. 14.

Micsoda illendősége az Isten Templomának az balvanyokkal? 2. Cor: 6. vers: 16.

Megteretitek az balvanyoktól az Istenhöz: 1. Tím: 1. vers: 9.

Megh őrizzétek magatokat az balvanyoktól. 1. Joh: 5. vers: 21.

Megh őrizzék magokat az balvanyoknak áldozatioktól. Act: 21. vers: 25.

Azon az napon el veti az firü az ő aranyból való balvaniit, mellyeket csináltanak nektek az ti kezeitök. Esa: 31. vers: 7.

Ebben tudósok legyetek, hogy egy parázna, egy tisztátalan, egy balvány imado, sem birhatia Istennek országát. Ephes: 5. vers: 5. Coloss: 3. vs: 5. Gal: 5. vers: 20.

Sem balvany imadok ne legyetek, mint nemelleyek azok közzül, mikeppen megh iratott: Le üle az nép enni es innya, es fel kelének iadzaní. 1. Cor: 10. vers: 7:

Ha valaki ariasiunak neveštetik, es parázna, fösveny, balvany imado, birkozodo, reszegetes ragadozo, lešen, affeléuel ingyen se egyetek. 1. Cor: 5. vers: 11.

Mert nem lattatok semmí hasonlatosságot az napon, mellyen šollos nektek az Vr az Horeb hegyen az tűz közös, hogy megh csináltatván ne csinállyatok magatoknak faragot hasonlatosságot, avagy firüunak es affönőjale
X A latnak

lajnak képét, minden barmoknak mellyek az földön vadnak hasonlatosságát, vagy az égh alai röpőfő madaraknak, es az földön csúfó masó allatoknak, avagy az föld alai ez vizekben levő halaknak, &c. Deut: 4. vers: 15. 16. 17. 18. 19. ez egész caput.

Ő őflatta el az magasságokat, es rontotta el az balvanyokat, kí buggatta az berköket, es el őrtte az értiz kigyot mellyet csinált vala az Moyseš meri mind az napigh az Izrael fiaí eghő aldozatot víšnek vala neki. 2. Reg: 18. vers: 4.

Az ő balvanyok arany es ezüst, embereknek kezek munkái. Szaiok vagyon es nem űolhatnak, bőmők vagyon es nem látnak, fűlők vagyon de nem hallanak, orrok vagyon, de nem illatoznak, kezek vagyon nem foghatnak, labok vagyon, de nem járnak. Hasonlatosak ezekhöz kik csinalljak azokat, es mind az kik biznak azokban. Psal. 115. vers. 1. 2. 3. 4. 5.

Esaías cap: 44. az nyoltzadik versfől fogva az egész caputnak végeig, bőšeggel meghírja, miképpen az aís csinallja es faraggya az képet, az ő forgatšának egyyik részéből űzet rakván, melegedik nála, pecsenyei sűt, pépet sűz, megh elegedik, az őtves arannyal ezüsttel megh űzifráza ekešűi: masik részét miképpen űmádgya.

Kihöz hasonlítottok engemet: avagy kihez űesűtek.

veftek egyenlővé: kik az ü. ládatokból és ü. zótókból aranyat veftek ki, és ezüstöt az fonta-
ban megh meríttek, mester embert fogadván,
hogy Istent csinállyon, és le borulnak és imada-
gyak, vallokon hordozzak őket, és helyben
helyheftetvén megh nem mozdul. De megh
mikor kiáltandnak ő hozzá is, nem hallja és
nem szabadítja megh őket az nyomorúsá-
gól. Esa. 46. vers: 5. 6. 7.

Az erdőn le vagátatot fát gyaluval megh
gyalulta az ács: arannyal és ezüsttel fel ekesette
őtet, fegekkel egyben borította, hogy el ne
osollyon. Tenyernek hasonlatosságára farag-
tattnak, és nem folhatnak. &c. Ier. 10. vers:
3. 4. 5. olvasd az Caputot mind az tizen ket
versigh.

Bolondalót minden ember az bölcseséga-
tól. Megh gyalástatot minden kép őniő az ő
balvanyában: mert csalárd és hazug az ő őna-
tése, és ninczen lélek ő benne: hűaban való és
nevelésre méltó dolgok, az ő megh latoga-
tásoknak ideien el vesnek. Ier. 10. vers. 14. 15.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Remigius in 96. Psal:

Megh ségyenüljenek kik dicsekednek az ő
balvanyokban, &c. Mert nem kel imadni az
balvanyokat: De megh az Angyal sem kel
imadni.

X S

Claudius

*Claudius Episcop: Taurinensis adversus Theod-
demirum Episcopum.*

Ha az Istennek kezeinek munkáit nem kel-
ímádni és tisztelni, sokkal inkább az emberek-
nek kezeinek munkáit nem kel ímádni és tisz-
telni tellyeséggel, sem azoknak tiszteletökben,
mellyeknek hasonlatosságának lenni mondat-
tatnak. *Et statim in eadem Apologia.* Mít horgas-
trod és hayrod megh magadat és álázod az
hazug képek előtt? Mít horgastrod megh testea-
det az alkotmatlan balványok, és földi csinal-
mányok előtt? Igyenessen teremtetted az
Vr Isten, és holot egyéb allatokat, az földre
fövel alá függesztette, tenéked állapotod fen-
és orizad az égre, és az Vrra vagyon: oda néz
oda bemedet emellyed, ot fen keresd az Istent,
hogy az poklot el iavoztasd, az magas és mé-
nyekre magadat fel emellyed. *Et mox ait.* De
igy bolnak azok az hamis vallásnak és veleke-
desnek tisztelei: mi az mi szabadítónknak ke-
sedelmességéiert az megh írot kereset és az ő
tiszteletinek képét, tisztellyük és imadgyuk, &c.
Kik ellen azt kel felelni: Ha minden tat, az kin-
valami keresetnek ekeffége vagyon ímádni a-
kariak, ezért, mert az Christus keresetfán fűg-
gót, több egyéb czelekedetie is az testben valo-
kat kövessék hát. Mert aligh volt hat oraig az
keresetfán, és mind azon által kilentz holna-
pigh és tizen egy napigh volt az búznak me-
heben. Imadiásának tehát az búz leányok,
mere

mert sűz sűlte az Christust. Imádtassanak az
 jáslok: is, mert mindgyáraft sűlletetvén iásol-
 ban helyhesteret. Imádtassanak az reghí pos-
 tok: is, mert mindgyáraft hogy sűlletetet regí
 postokban takarított. Imádtassanak az haíok
 is, mert gyakorta haíoban eveket, és az haí-
 obol tanította az sereghet, haíoban: is alut, és
 haíobul hadra hogy az halo megh vettessek,
 mikor amaz sokasághu halnak fogása lőte.
 Imádtassanak az samárok: is, mert samáron
 vlvén ment be Ierusalembe. Olvasi többet
 ugyan azon Apológiában, az ő sok balva-
 nyozások, és azoknak tístelerők ellen.

Amphilochus Iconij Episcopus.

Ninczen, ugy mond, nekünk arra gon-
 dunk, hogy az senternek testí abrazátiokat
 írot tablákban csinallyuk. Mert azok nélkül
 nem sűkölködünk, de azoknak íofágos czele-
 kedetekről megh kel emlekeznünk.

Clemens Papa lib. 5. de cultu Imaginum.

Mi az latharadan Istennek tístellégére, lath-
 haro képeket imadunk. Mely bizonyára ha-
 mis. Mert ha akarnato k az Istennek képet tíst-
 telni, az emberrel íol tévén, az Istennek igaz
 képet ő benne tístelnetek. *Et mox.* Miczoda
 tísteléri azért ez az Istennek, az kőueken, és fa-
 képeken ide ftova furosní, híjában valo és lés-
 lek nélkül valo abrazátokat ugy mint Istene-
 ket tístelni: és az embert kiben az Istennek
 igazan valo abrazátia vagyon, megh utalni.

Concilium

*Concilium Elibertinum, ante 1270 annos
Constantinapolit:*

Kárhoztaták az képeket, az szenteknek ma-
radékát, és azoknak tiszteletökét.

*Epiphanius in Epist. ad Ioan: Ierosolymitan:
Patriarcham:*

Hallottam, úgy mond, némellyeket zugos-
lodni, én ellenem, mert mikor együtt me-
gyünk vala az sz. helyre, mely Bethelnak ne-
veztetik, hogy ott fel vivén te veled, az Anyas-
szent-egháznak rend-tartása szerinti czelekedés-
nem, és mentem volna az Casteliben, mely
mondatik Anablathanak, és láttam volna ott
élő menvén éghő főverneket, és kérdeitem
volna mi csoda hely volna, és megh tanultam
volna, hogy Ecclesia volna és be mentem vol-
na hogy könyörgenek, találék ott azon Eccle-
siának aitaian kívül le függő, megh fésér, és
írói vitorlat, mellyen volna úgy mint az Chris-
tusnak avagy más szentnek képe, mert nem
emlekezem reia kinek képe lőt legyen. Mi-
kor azért láttam volna az Christusnak Anyas-
szent-egházában ezt, az írásoknak méltóság-
ga ellen, ember képerle függeni el mezelem
azt, és adek tanácsot az őrizőknek hogy iob-
volna azt ki vinni, és azzal valamely megh-
holt szegent betakarni: azok penigh zugos-
lodnak vala mondvan: Ha el akarsz mezele-
ni, mást kellett volna helyében tenned. Mela-
lyet mikor hallottam volna, ígírem maga-
mat hogy

mat hogy mást adok, és mindgyáraft meg
küldem. Egy kevesse penigh haladék lón az
küldésben: mert azt ítélem vala, hog Cyprus-
bol küldenek nékem. Mostan azért küldők az
mineműt találhattam, és kérlek hogy az hely-
ben lévő tanítónak paranczold meg, vegye
el az követűl az vitorlat, avagy fődelet, es ez
után meg paranczollya, hogy az Christu-
sok Anyaszent-egyházában affle fődelek,
mellyek az mi keresztyéni hitőknek es vallás-
funknak ellene vadnak, fel ne függesztessenek.
Idem contra Encratitas. Emlékezzetek meg
szerelmes fiaim, hogy az Anyaszent-egyház-
ban képeket be ne vigyetek; sem az bűnök-
nek nyugovo helyekben őket fel ne állassatok;
de örökre az Istent hordozzátok az ti bűve-
tökben. Sőt még közönséges hazakban se
bevetessenek. Mert nem szabad az keresz-
tyennek bűme által viseltetni, de elméiének
börgalmatossága által.

*Gregorius Magnus lib. 9. Regestri. Epist. 9 ad Se-
renum Massiliæ Episcopum, qui imagines è
Templis sustulit, & exussit.*

Előnni, úgy mond, nem kellett volna, az
mi nem imádásra az Anyaszent-egyházakban
hanem tanításra helyhezítet vala. Sőt inkább
így kel vala bolland az ideidnek: ha ezt az
tanítást akariátok, az melyre régen az képek
szinalattanak, azokat minden módon meg
engedem lenni. *Et mox.* Ha azért valaki ké-
peket

peket akar czínalni semmí-képpen né tilcsad.
Imadni penigh az képeket minden képpen el
tavoztasd.

Theodorus Anciræ Episcopus.

Az szenteknek, úgy mond, képeit es abra-
zatiokat ki formálni, semmí-képpen nem is
tillyók tisztességesnek lenni: ezeknek penigh
ioságos czelekedeteket, mellyek írásban vads-
nak, úgy mint élő képeket gyakorta bűkséges
feléppíteni. Mert azokból hasonlo indulas-
tra és követésre iuthatunk. Mert mondgyak
megh nekünk, kik azokat az balvanyokat fel-
állattak, micsoda hason következik ő reá-
iok azokból? avagy hog effele kiualtképpen
valo nézésből vagyóné ő nekiek valami győ-
nyörűségök? De nyilván vagyon, hogy há-
ban valo az olyan gondolkodas, és ördöghi
csalardságnak talalmánya.

Synodus 7. Constantinopol.

Karhoztatta mind az képeket, mind azoka-
nak tísteletereket, és azokat az templomokból
ki hanta.

*Concilium Carthag: 5. Anno Domini 438.
celebratum.*

Rendelte, hogy az kapolnak, es az szentek
oltári, az holot azoknak testek nem volnának
el rontassának, ha az népnek fel haborodás-
tul félelmes nem volna. Ha penigh félelmes
haborodástul, akar csak az tanítok inczek az
népet hogy azokat az helyeket ne gyakorol-
lyak.

lyak. Az kapolnákat is, es az oltárokat, kik
 elom latásból, avagy egyéb ielenésekből csis-
 nálatának mindenestől fogva megh verí.

Laſtantiuſ lib. 2.

Miczoda eſtelenſég annak okáert, avagy
 azokat formálni, mellyektől annak utánna ő
 magok is féllyenek. Nem azoktul félünk, ugy
 mond: de azoktul kiknek haſonlatoſſágára
 formaltatának, és az kiknek nevekre ſentela-
 tettenek. Bizonyára azért félytők, hogy őket
 az eghekben iúlteſt lenni: mert ha Iſtenek kü-
 lőmben ſem lehet az dolog. Miért nem emelo-
 tők fel az eghekben ſemeiteket: es az Iſtenek
 nek nevét ſegitſégül hívan nílvan aldozas-
 tokat ieſtők? Miért néſtiek inkább az falokra,
 fakra, es kővekre fő képpen, hogy nem mint
 oda, az holot őket lenni iúltők? Mire valok
 az Templomok? Mire az oltarok? Mire valok
 végezetre az balványok? Mert minden ha-
 ſonlatoſſágoknak formalaſának oka ez, azért
 találatot az emberektől, hogy azoknak emle-
 kezetek megh tartathatnak, kik avagy halál
 által el vetetettének, vagy tavul letőkkel el va-
 laſtatának. Az Iſteneket hat kik közze ſamo-
 lallyuk? ha az holtaknak ſamok közze, kicso-
 da oly bolond, hogy iúſtellye? ha az tavul va-
 lok közze, nem kel hat iúſtelni, ha nem lallyak
 az mit ezelekeſünk, ſem lallyak a mit kerünk.

Ibidem 2: cap: 29.

Ninczen ſemmi keſſég abban, hogy ſemí
 Iſtení.

Isteni ífstelet es igaz vallas ninczen ot, valas
holot balvany vagyon. Mert ha az igaz vala
las az Isteni dolgok közzül valo, az Isteni do
logh penigh mennyei: ninczen hat az balva
nyokban igaz vallas: mert nem lehet semmi
mennyei abban az dologban, mely az föld
böl valo.

CAPVT XIV.

AZ NÖTELENSÉGRŐL ES HAZASSÁGRÓL.

I. Iesuitak tudománya.

Az hazáffságnak tudományával, az szemtele
ségre ut, ayto, nyjtatik, és az embreknek szivek
ben buiaságnak faklyaia szolgaltatik. Ez tanit
tyak az Iesuitak abban az könyvben mely ne
vefienik Censura Colonienfis. pag: 71.

I. Iesus tudománya.

Tiszteffeges mindenek közöt az hazassag, és
fertelem nélkül valo ágy. Az paraznakat penigh
és fertelméseket meghitili az Isten.

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Monda az Isten, nem io embernek egyedül lenni, teremplitünk segitőt neki hozza hasonlot. Teremplituén annak-okaért az Vr az földéből minden állatokat vőve azokat az Adamhoz, hogy laina minék nevezne őket. Mert mindent az nint nevezte Adam, az az ő neve. Adamnak pedig nem talaltatik vala hozza hasonló tarfa. Bocsa azert Isten Adamra álmot, es mikoron el alut volna, ki vőn egyget az ő csontai közzől: es hussal be tölte, es formála őtet, es vőve Adamhoz, monda Adam. Ez csont én csontombol valo, es ez test én testemből valo, &c. Gen: 2. vers: 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Az ki feleséget talál, io dolgot talál, es az az Vritul gyönyörűséget merit. Prov: 18. ver: 22.

Et cap: 19. Az ház es gazdaglag örökségül barmaznak az Aritatul, az okos es cses feleség az Vritul. vers: 14.

Kezdetől fogva fífiat es Affonijallatot terempte az Isten. Math. 19. vers: 4. Marc: 10. vers: 6.

Et ibidem. Az kiker Isten egyben köitöt, ember el ne bákazza azokat. vers: 6.

Ne paraznalkodgyal. Deut: 20. versu, 14. Math: 5. vers: 27.

Az Christus, Maria es az iób tanítványok jelen vadnak az mennyegzőben, es az Christus csodáiával ekesiti megh az mennyegzői: Iohan, 2. vers: 1. 2. 3. 4.

Az mennyeknek orfágar hasonlítja az mennyegző főrző Kíraly emberhöz. Matth: 22. vers: 2. 3. 4. 5.

Az kicsin gyermecskeket (kik az hazasságból vadnak) magához hívja az Christus. Mat: 18. vers: 14. Marc: 10. vers: 14. 15.

Még az Christus is hazasságban rendelte a bemenyek által akart bűlletet. Matth: 18. vers: 18. 19. Luc. 1. vers: 27.

Az Anyaszent-egyház auagy az hiueknek gyűlekezetek mennyegzőnek neuesterik. Apocal: 19. vers: 7. 8. 9. ugyan ottan az Anyaszent-egyház feleségnek mondattatik.

Az keuo egy teste lehen. 1 Cor. 6. vs: 16.

Vgy tartoznak az firfiak bertei az ő feleségeket, mint az önnön testeket. Az ki bertei az önnön feleségét, ő magát bertei: mert sens ki az önnön testet nem gyűlölte, de életi es talpallya azt, mint az Vr: is az Anyaszent-egyház, Mert ragai vagyunk az ő testének, az ő húfából es az ő csontyából. Ezert el hadgya az ember az ő Auiat es Annyat, es ragazkodik az ő feleségéhez, es lehenek ketten egy testé, ez az titok nagy, én penigh mondom, ezt az Christusra es az Anyaszent-egyházra nevez: sőt ti is az ti feleségtöket ugy berteitek, mint tennön magatokat. Ephes: 5. vers: 28. 29. 30. 31. 32. 33.

A bönjallatok engedgyétek az ti férietöknek az mint illik az Urban. Firfiak berteitek az ti

tek az ú felesegítőket, es meg ne kefergeffetek
 őket. Coloss: 3. vers: 18. 19.

Az mellyek felől penigh írtatok ennekem,
 io az embernek aßsonj=allatot nem illetni.
 Az paraznasagért penig mindennek felesége
 önnön magának legyen, es minden aßsonj=
 allatnak tulaidon ferie. Az aßsonj=állatnak
 az firfu az mely io akarattal tartozik megh
 adgya: hasonlatoskeppen az aßsonj=állat=is
 az firfiunak. Az aßsonj=állat az önnön testé-
 vel nem bir, de az firfu: hasonlatoskeppen
 az firfiu=is az önnön tulaidon testével nem
 bir, de az ő felesége. Megh ne sükiiserők
 egy mást, hanem csak egy akaratbol, ideiga-
 len, hogy vressek lehessetek az bõitelesre, es
 könyörgésre es ísmer egyűve mennyetek,
 hogy meg ne kifircsen titeket az Sátan, az ú
 mértékletlensegítőket, &c: 1. Cor: 7 vers: 1. 2.
 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Mind az eges caput
 erre folgal olvasd megh.

Az Lélek peniglen nñlvan mondgya, hogy
 az utolsó időkben el szakadnak nemellyek az
 hittol, ragazkodván tevelygő lelkökhöz, es
 az ördögöknek tudomanjhoz, az hazug be-
 sedűveknek tettetesők által, kik megh billye-
 gestettenek az ő tulaidon lelkök ismereti be-
 rént. Kik tiltanak megh hazafulni, es megh
 sünni az ekektől, mellyeket az Isten terempe-
 tet az vetelre hala adással, az híveknek, es az
 kik megh ismertek az igazsagot, 1. Timot: 4.
 vs: 1. 2. 3. 4.

Böcsűletes az hazasságh mindenek között,
es fertelem nélkül való ágy. Az paraznákat
penigh es az hazasság töröket megh ítéli az
Isten. Hebr: 13. vers: 4.

P A T E R E K B I Z O N -

S A G H I.

Nazianzenus in Oratio: de funere Sororis.

Az elme az, mely az menyegzőkön es az
szűzeslegyen, igazan uralkodik. es mint egy efa
kőst az mester embernek okosságához ez szab
ia, es az iofagos cselekedetökre munkalko
dik. Mert az testhöz való ragazkodas, sem
mikeppen el nem valasíria az lelektől, sem ha
mely asbonyállatnak az firsu feie, arra valo
kepest az első főt el nem felelti: de egy kevel
se ez vilagnak szolgál, es az termesernek, az
menjre az testnek törvénye kevannya: avagy
annak inkább, az ki az testnek ez törvent adta,
az Istennek. Et oratio: in 5. Lavacrum. Ha test
höz vagy köttetvén ne félcsed az fenitleges,
mert megh az menyegző után is istia vagy.
Mert noha az szűzesleggh istetlegesb, de azért
az menyegző nem gyalazatos.

Ambros: de Virginibus. lib. i.

En peniglen az menyegzőt javallom, es
azokat karhoztatom az kik azt istani akar
iak: úgy mint ki az Sárának, Rebekának,
Ráchelnek, es több teghi asbonyoknak hazas
ságokat, kiváltképpen való iofagos cseleked
etek

deleknek tanulságáért soktam elő famlalni.
Mert valaki az eggyesülest karhoztattia, kar-
hoztattia az az fiakat is, es így az emberi nem-
zetnek szaporodását lassatik karhoztatni.

Epiphanius lib. 2. Tom. 1.

Az Anyaszent-egyház az menyegzőket, ia-
vallya, bősüllí, es él azzal.

Hierony: in cap. 4. ad Timot:

Minden valaki karhoztattia az menyeg-
zőt, nem szerető az, az tisztaságnak, hanem
ellensege, mikor mind azoktól kik magokat
megh tartoztatottak el vésti az dicsiretet,
mind penigh az kik megh nem tartoztatottak
magokat az menyegzőnek orvosságát
el vévén, paraznasagra őstönőzi.

Chrysof: Homil. 20. in Matth.

Első gradicsa az tisztaságnak az szép szűze-
ség: második penigh az hú hazaság. Azert
az szűzeségnek második neme az hazaság-
nak kegyes szeretű.

August: de heresib. ad Quod vult Deum.

cap. 25.

Az Tacianusok, kik neműnemű Tacius-
tallatnak, az kik Encratitaknak is mon-
dattatnak, karhoztattiak az menyegzőket, es
tellyességgel az paraznasagokhoz es egyeb
romlásokhoz hasonlokak akariak tenni, be-
sem fogadgyak az ő sámok közzé az hazas-
ágban élőket, akar férfiat, akar asszonyallatot:
nem ébnek húst, es mind azokat utallyak. De

Ecclesiast: dogmatib: cap. 6. Gonoznak mondaní az menyegzőket, avagy paraznasaghoz es ísbatalansaghoz hasonlítani, az etkeket is gonoznak hínni, avagy artalmasoknak kikéssék, nem keresiyeenekhöz, hanem kiváltképpen az Hierarchiákhoz es Manichæusokhoz illik.

Concilium Bracarense, cap. 11. Tom. 2. Concil: pag: 219.

Ha ki az embereknek hazaságokat karasztatja, es az búleeteknek saporodasoktul ísnyodik, mint Manichæus, es Priscillianus értettek, átkozot legyen.

Damascenus lib. 4. de fide Orthodox. cap. 5.

Ío az gyermekeknek saporodások, mely az menyegző által leßen, ío az menyegző is, mely az fertelmességeket el metzi az kevanságnak díhösségét nem engedvén az törvény szerént valo eggyesülés által gonoz cselekedetekre díhóskódní: Ío az menyegző kikben nincsen megh íaroztatásra valo kegyelem, íob peníglen az búzelesség.

Clemens Alexandrinus Stromat: 7.

Immar, azokrol, kik az hazaságiul ísnyodnak, mondgya az Sz. Pal: az utolsó napokban el ísakadnak nemellyek az híttól, ragzkodván tevelygó lelkókhöz, es az órdógóknak tudományához, kik ultanak megh hazafulní, es megh búnní az etkekről.

August:

August: in Ioannem. Tract: 9.

Hogy az Vr hívattatván az menyegzőben
ment legyen (lelki magyarázat kívül-i.) meg
akarta bizonyítani, hogy ő szerzője a menyeg-
ző. Mert következők valának, kik felől
mondotta az Apostol, kik tiltának meg
hazafulni, es mondának, hogy nem io az me-
nyegző, &c. Et statim. Az kik az közönséges
hitben iol tanítanak, tudgyak, hogy Isten
szerzője az menyegző, es mikeppen hogy
az firsúnak es Afsónj-allainak egyben
foglalasa Istentől vagyon, azonkeppen az ha-
zasok el válása ördögtől leßen. Idem de dog-
matib. Ecclesiast: cap. 63. Io az menyegző de
az fiakért, es az paraznának el vészéiért.

S. Ignatius in Epist. ad Philadelphenses.

Ha valaki az törvény szerént valo egygysé-
lest, (az hazasságban) es az fiaknak szaporodás-
sát rusnyaságnak hina, avagy valamely étke-
atkoznak iül, az olyanban, amaz hitel has-
kat Sarkany lakozik. Et post aliqua. Ti Afs-
sónjállatok peniglen, az ti férfieteknek, ugy
mond, alálok legyetek venterén Isteni féles-
lemben, ti szűzek az Christusnak romolha-
sailanságban, nem utálván es atkozván az
menyegzőt.

II. Iesuitak tudománya.

Karhoztattiak az Iesuitak, azoknak törvény
szerént valo hazasságokat, kik fogadást tőtenek

nótelenfégekről, és magokat meg nem tartoztat-
hattiak, nevezően azt felindítottat paraznalkodás-
nak, rokonsággal való fertelmességnek, nagy bünt-
nek: és szentség törésnek. abban az könyvben mely
neveztetik Censura Colonienſis. pag: 76. Es azon
könyvben pag: 77. azt írják, hogy valakik fo-
gadást tőttek, nótelenfégekről, s meg nem tartoztat-
hattiak magokat, bator meg hazafüllának is, un-
dok buiaságokban, és rusnya gyönyörűségekben
foglallyak azok magokat. Ezen tanítua Ca-
nisius is az ő Cathechismusában fol: 334.

II. Iesus tudománya.

Tiszteffeges az hazasság mindenek közöt, és
fertelem nélkül való ágy: az paraznakat és fertel-
meseket karhoztattia az Isten.

BIZONSA GOK.

Prophetak, Evangelistak,
Apostalok.

Io az embernek Assonjállatot nem ille-
ni, mind azon által az paraznaságnak el-
vozasáért mindennek egy felesége, és minden
Assonjállatnak egy ferie legyen. 1. Cor: 7.
vers: 1. 2.

Az fűzek felől penigh parancsolatom az
Virtul ninczen. 1. Cor: 7. vers: 25.

Ennek-okaért el hadgya az ember, Annat
Annat, es ragazkodik feleségéhez. Gen: 2.
vers:

vers: 24. Matth: 19 vers: 5 6. Ephes: 5. v. 31.
1 Cor: 5 vers: 16.

Ninczené hatalmunk az mi Anyankfi is
feleséginket félel hordoznunk, mint az Iób
Apostalok, és az Vrnak Anyafiai, és az Ce-
phas. 1 Cor: 9. vers: 5.

Nem io embernek egyedül lenni: Terempa-
tunk hozza hasonlo leghitot neki. Genes: 2.
vers: 18.

Az paraznaságnak elravoztatásáért mindē
fűfűnek egy tulajdon felesége legyen, es min-
den Áfőnőállatnak egy tulajdon ferie. Mon-
dom penigh az nőtelenőknek es özvegyek-
nek, io ha maradnak ugy mint en is. Ha pe-
nigh megh nem tartoztatnak magokat,
megh hazafullyanak: mert iob megh hazas-
sulni, hogy nem mint geriedezeni 1. Cor: 7.
vers: 1 2 3 8 9.

Ennek-okáért hadtalak tégeder Czerában,
hogy az mellyek hatra maradtanak meg iob-
biezad, es rendely Varosonként tanitokat, az
mint en teneked rendeltem. Hi ki fegyhetes-
len, egy feleségnek ferie, kinek hű fű vadnak,
kik mértéktelelenséggel nem vadoltnak. Tit
2. vers: 5 6:

Tűfűllesleges az hazassigh mindenek közöt,
es fertelem nélkül való agy: az paraznakat pe-
nigh es az hazassigh, töröket megh ily az Vr.
Hebr: 13 vers: 4.

Az lélek penigh nŷ van mondgyi, hogy
Y 5 az utols

az utolsó időkben el fakadnak némellyek az hitől, ragazkodván tevelygő lelkekhez, és ördögöknek tudományhoz, az hazug beszédeknek tettesek által, kik meg billyegeztetnek az ő tulajdon lelkek ismereti szerént, kik tiltanak meg hazafulni. 1. Tim. 4. versu: 1. 2. 3. 4.

Ez az Istennek akarattja, az ti meg bentelestek, hogy meg önjatok magátokat az parasztságul, hogy tudgya mindenitek az önön edényet bírni benteelésben és tisztességben: 1. Thess. 4. ver: 3 4 5.

Mondának az tanítványok: Ha így vagyon embernek igye az ő feleségével, nem hasznal feleséget venni, ő penigh monda nekik. Nem mindenek fogyak meg ezt az beszédet, hanem az kiknek adattatott. Matth: 19 vs: 10 11.

Az Peter Apostolnak napát hidegh leléstől meggyógyítja Christus. Matth: 8. ver: 14.

Philep Evangelistának négy leányi voltanak az kik Prophetáltak. Act. 21. ver: 8. 9.

Szükség az Püspöknek, ő allonak, fegyhetlennek lenni, egy feleségűnek, (ne legyen több felesége, mint az Sidoknak meg vala engedelvén) ióznak, mértékletésnek, ekes erkölcsűnek, gazdalkodonak, az tanításra alkalmatosnak, &c. 1. Tim. 3. vs: 2. 3. 4. 5.

Az Egyházi szolgák legyenek egy feleségűnek feriei, kik az ő gyermekeket tisztességben birják, es az ő tulajdon hazokat, 1. Timoth: 3. ver: 1. 2.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Synodus 6. et habetur distinct. 31.

Mert az Romaiakban megh ismeriük az or-
kosságnak rendi szerént aduatoznak lenni,
hogy azok kik rendeltetennek tanításra, vallást
tegyenek, hogy többbe az ő feleségekkal nem
eggyesülnek: mi az Apostoloknak eleitől fog-
va valo regulaiokat es sz: embereknek rende-
léseket követvén, az törvény szerént valo men-
nyegzőket iavallyuk es helyen hádgyuk, sem-
miképpen azoknak feleségekkal valo házassá-
gokat el nem valasztván, avagy megh fosztván
őket egymás közöt valo tarsaságtul, alkalma-
tos időben. Valaki annak-okaért tiltatik
börgalmatosnak lenni, az Kaplanságnak, Papa-
ságnak, Püspökségének rendelésében, semmi-
képpen attul nem tiltatik megh affele gradu-
ra vagy melioságra valo fel menerel, az ő feles-
ségével valo egygyüt lakasért, sőt megh az fel-
bentelésnek ideien- is nem kel kényszeríteni sü-
zességnek fogadására, hogy meg kellyen tar-
toztatniok magokat, törvény szerént valo fe-
leségének tarsasagátul. *Sequitur.* Ha ki annak-
okaért magának tulajdonitangya, az Apo-
stoli regulak ellen, hogy valakit az tanítók
közül tiltana, az ő törvény szerént valo feles-
ségének illetéséről, le vevessék. Hasonlatosa-
képpen, az vén tanító es az Kaplani- is, az ki
az bent-

az ſenſégnek ſíne alát feleſéget kí űzi, kí at-
koztalſſek. Ha penigh abban megh marad,
tiſtítól megh foſttalſſek;

Diſtinct. 3. ex Tripart. hiſtor.

Az Nicænumbeli gyülekezeti akaruan meg-
iobbitani az Anyaſent-egyházakban mulas-
tozo embereknek életőket törvényeket ſabot,
mellyeket regula ſerént valoknak hívunk;
mellyeknek forgaraſában lattatik vala némelo-
lyeknek be hozni ily törvént, hogy az Püſpö-
kők, vén tanítók, kaplanyok, az ő feleſége-
kel, kiker az fel ſenteles elői vőtenek vala, ne
hálnának; Fel kelvén penigh Paphnutius
Confessor, ellene monda: tiſtéſſégeſeknek
válván á menyegzőket, és tiſtíraſágnak monda-
van lenni ſaiat feleſégével valo haláſt. Tanas-
csul ada azért az gyülekezőeknek, ne adnának
ollyan törvént: nagy okat advan, meri avagy
ő magoknak, avagy az ő feleſégeknék paraza-
naſagra valo alkolmatofſagh lenne. Ez vala
Paphnutiusnak, (noha nem koſtolta volna
az menyegzőt) ſententiaia. Mellyet az gyüle-
kezők dicſire, es ſemmit ez felől nem végeze,
hanem kinek kinek ſabadſágában hadgya.
Diſtinct. 26. Qui ſine. Az kí vétek nélkül egy
feleſégnek ſeré, az Papſágnak törvényének
be vetelére köteleſ. Az kí penigh maſodik fe-
leſéget vőt, tiſtíratalanſágnak véteke ninczen
benne, de az Papſágnak meltoſagárul megh
foſttatik. *Diſtinct. 26. verba Auguſt:* Némelo-
lyek,

lyek, azokat kik az fogadas utan megh hazasodnak, paraznaknak mondgyak: en penigh mondom únektek, hogy fölőtte igen vétkeznek, kik az ollyakat el valaſtiak.

Concil: Gangrenſe, diſt. 30. Si quis.

Ha ki az mennyegzőket vadollya, es az hű, aſſen Aſſonñállatot az ő feiével halvan, utaslatosnak hívendi, avagy hogy az hazasokat Iſten orſágában be nem meheini mondan-gya, atkozot legyen. *Canon Apoſtolorum.* Ha ki tanítangya, hogy az ſenſégnek ſíne alatt, az Papnak ſaiát feleſégét megh kel utalni, atkozot legyen. *Concil. Gangrenſe diſt: 28.* Ha ki megh valaſtia az hazas tanítot, ugy hogy az menyeközönek alkolmatofſágával nem kel aldozni, es arra valo képeſt annak aldozatúával nem él, atkozot legyen. *Concilium Toletan. cap: 33. quæſt: 2. placuit.* Tetzer, hogy ha valamely Papnak feleſége vétkezendik, hogy nagyob ſabadſágot az vétékre ne vegyen, legyen az ő Vrának ez ſabadſága, az halál kivül, hogy megh őrizheſſe es kötözheſſe az ő hazában idvőſſéges bűntelére &c. Szol az parazna Aſſonñállatokrol. *Synodus 6. eſt diſt: 28.* Az tanítot, mely törvény ſerent valo hazafſágban nem foglallya magát, ha prædikallo ſekí vagy on- is, iſtől megh ſűn-ni parancsollyuk: mert elég ő neki aſſele engedelem. Mert az kinek maga ſebét kel gyógyítani, nem követkőzik, hogy máſt áldhaſ-

ſon.

son. Mert az áldás, az megh benteleléért talál-
 tatot. Az kinél penigh ez nincsen, az tudat-
 lanfagnak verkeiért, mikeppen adhatta ma-
 soknak? Mert sem közönsegeskeppen, sem
 kiválkeppen, megh nem áldhat, sem az Vra-
 nak testét masoknak nem oltogathattá, sem
 maskeppen nem szolgálhat. De elegy ő neki,
 hogy elől ül, avagy fő, es kerie az Istentől hog
 bocsattassék megh az ő tudatlanságának ha-
 missága. *Distinct: 31. c. Aliter.* Hogy penigh
 az hatodik gyűlésben, az tanító, mely törvény
 szerént való menyegzőben nem foglallya ma-
 gat, megh büntetetik, kel érteni az masodik
 hazasságot, melytől minden Papnak az regu-
 lak meltsóságából vresnek kel lenni. *Synodus*
Ancyritana, dist, 28. Az Egyhazi szolgák, kik
 az ő bentelesekben mondgyak hogy megh
 akarnak hazasulni, ha az utan megh hazaso-
 dandanak is, nem tiltattatnak meg az Egyha-
 zi szolgálatul. *Ibidem.* Megh tezik, hogy
 sem az kaplanyoknak, sem azok utan valok-
 nak nem kel megh tiltatniok az hazasságtul.
Distinct: 28. cap. de Syracusan: Pelagius, az *Sy-*
racusanum Varosban fel bentele az Pispököt,
 kinek feleséghe es gyermeké vadnak. Akar
 tanító legyen azért, akar Kaplán, akar annak
 szolgája, meg tezik, hogy ez elől samlali ren-
 dekben helyhefistenek, szabadon élhetnek az
 hazassággal.

Cyprianus Epist: 11.

Kcva

Kevanod, tudni, micsoda értelemben le-
 gyünk mi az űzek felől, kik holot egyűer el-
 vegeűték az ű allapattókban magokat allan-
 do keppen megh tartani, annak-utanna pe-
 nigh kí nűlakoztatot az firfiakkal egy ágy-
 ban lenni, kik között eggyiket kaplannak
 mondod. Mely nehéz romlásokat sokakra
 innen latunk következni, es effele szabad-
 talan es veszedelmes eggyesűlesek által, sok ű-
 zeknek megh rontatásokat, nagy űvűnk fáj-
 dalmaval latunk lenni: Hogy ha hitből Chris-
 tusnak űenteliék magokat, űűán es űűzen
 minden űő nélkül megh maradgyanak, ugy
 erőűsek es allandok lévén váriák az űűzeűű-
 nek iutalmat. Ha penigh meg nem akarnak
 maradni, vagy nem lehet, iob hogy meg ha-
 zafullyanak, hogy nem mint az tűzben az ű
 gyönyörűsegek miat eszenek: bizonyára sem-
 mi botrankozast az ű attókfioknak es hugok-
 nak nem űőroznek.

Tripert: historia: lib. 9. cap. 38,

Nap keletben mindnyaian meg az Pispők-
 kök is hazafag nélkül voltanak, szabad aka-
 rattók űerént, nem valami űűksűgből vagy
 kenűőritűsből. Sokaknak ismer közöttük,
 megh Pispőkűegeknak ideienis, törveny űe-
 tēt valo felesűgektűl gyermekek volt.

Ecclesiastic: histori: lib. 4. cap. 24.

Dionysius Corinthusbelieknek Pispőkők
 egy levelet, az Gnosiusoknak, melyben keri
 az Pinia

az Pínius Püspököt, hog az aiafiakra ne vesse
erőssakkal az búzesseget, mert némellyeknek
erőtelensegek nem engedi. Annak sententia
iat Pínius így foglallya be. *Lib: 3. cap. 30:*
Bizonyára Kelemen Papa, úgy mond, azok
ellen irvan, kik az mennyegzői urallyak, az
többi közöt ezeket mondgya: Avagy az A
postalokat sem iavallyaké? Mert Peternek és
Philepnek feleségek volt, és leányokat is ha
zassagra adtak. Sőt mikor S. Peter (úgy mond
Kelemen Papa *lib. 7. eiusdem partis*) la
ta volna az ő feleséget viettetni az benn véde
re, örült az valasíasnak okaért, és az ő hazatá
hoz valo közel voltáért, es mikoron fel kial
tot volna, névén nevezvén, így szólíá meg:
Oh édes feleségem, emléközzél meg az Vra
rol. Ilyen vala az bennieknek házasságok, íy
tökelleres az boldogoknak indulatúok.

Lib 5. cap. 24. Philep Evangelista Hierac
polnal holt meg, az ő két leány is búzessege
ben vénhetének meg, és az ő másik leánya
sz. lélekkel meg tellyesedvén, Ephesusnál ma
radot, *Lib. 10. cap: 5* Spiridonnak Cyprusa
nak Püspökieknek, kik egy volt az Prophe
tak között, leánya volt, Irene nevő: ki mikor
neki iol szolgálta volna, búzen holt meg. *Lib:*
3 cap: 29 Miklosnak egynek azok között
kik fel benneliettenek vala sz. Istvannal, felesé
ge volt, és gyermeki. Sylverius Papa, Hora
mulda nevő Püspöknek fia volt, élt Christus
túlélé

Sületése után, 534. Deusdedit Papa fia volt Istvan Papnak ki élt, 623. Theodorus Pápa fia volt Ierusalembe Theodorus nevő Püspöknek, élt Christus után An. 634. Második Adrianus Papa, Talarus Püspöknek fia volt, élt Anno 813. Tizen ötödik Iános Papa, Leo Püspöknek fia volt, élt Anno 984. Harmadik Felix Papa, Romai Felix Püspöknek fia volt, élt Anno 474. Hosius nevő Papa, Istvan Papának fia volt. Bonifacius Papa, Iucundus nevő Püspöknek fia volt. Agapius Papa, fia volt Gordian Püspöknek, ki élt Anno 534. Silverius Papa, fia volt Silverius nevő Romai Püspöknek: anno 544. Gelasius Papa, Valerius nevő Püspöknek fia volt, anno 484. Tizedik Iános Papa, Sergius Papának fia volt, anno 924.

Lib: 5. cap: 24. De en-is Polycrates nevő Ephesumbeli Püspök, mindnyaiatoknál kisebb, az en Aitaímnak rendelések szerint meghatarom ezt, az mint eleitől fogva tartottam is:

Mert az én Aitaímtul rendel hét Püspökök voltanak, én nyolczadik vagyok: kik mind ekképpen tartottak ez napot.

Distinct. II. cap: Ante triennium verba

Gregorij.

Ez előtt három ebtendővel Sicilianak minden Ecclesiaiban lévő Egyházi szolgák meghitartanak vala, hogy az Romai Annyszent egyháznak szokása szerint, semmiképpen az ő

Z

felelősége

felelősekkel ne elegyednének, mely nékem ke-
 ménnek és illetlennek látszik: hogy az ki ma-
 gát megh nem tartoztathatna, sem buzzeffere
 valo fogadást nem tő, kényszerítsek az ő fele-
 ségétől el valni, es így nagyobb vétekben essek.
 Ez terzik ennekem, hogy ez nap ságtul fogva,
 minden Püspöknek meg mondatassék, hogy
 senkit tanításra ki ne merienek bocsatani, ha-
 nem csak az ki ígírte magát buzzen valo élés-
 re: az menyben az el mult vétekek is, mellyek
 bánbandekbol nem léfnek, erőssakkal ki ne
 mondatassanak, és az köveközendő gon-
 dok okossan eltavoztassanak. Az kik penigh
 ez előt három estendővel tő tilalom után,
 bűnetlen felelősekkel éltenek, diczírni es meg-
 ábandekozni kel, es hogy az ióban megh ma-
 radgyanak, inteni. Azokat penigh, kik az
 tilalom után, az ő felelősekiől magokat megh
 akariak tartoztatni, nem akariuk az bent tőtre
 bocsatani: mert senkinek nem kel az Olta-
 nak szolgálattára iarulni, hanem csak az ki
 nek buzzeffere az Egyházi szolgalmak fel ve-
 tele előt, megh bizonyosodot.

Athanasz: in Epist: ad Dracontium.

Iria, hogy ő ismert Baratokat es Püspökö-
 ket, kik hazások, es fiaknak Auiái voltak.

Hieron: in Epist: ad Demetriadem.

Egy neminemű gazdag tanito, ugy mond,
 két leányt hadra bánbandekben valo buzzeffere-
 ben, &c. *Idem lib. 1, adversus Iovinianum.* Mint
 ha moste

ha most is sok Papoknak nem volna hazassá-
gok: az Apostolok is azt írja hogy az Püspök,
egy feleségő férfi legyen, kinek fia minden
kegyességben legyenek.

Victor in historia Vandalica, lib: 2:

Egy neminemű Keresztényen Asszonj állat
veszedelmel bankivezésben menvén, monda-
gya magát leányának lenni, régen Zurina ne-
vű Varosnak Pöspökienek.

Olympiodorus in 3. cap: Ecclesiast:

Az embernek saát feleségének meg ölel-
tének ideie az, mikor az könyörgésnek ideie,
avagy más egyéb istenséges szükség meg nem
tartoztatia. Ideie, mondom, es szabad az-
nekünk cselekednünk, hogy tudni illik min-
ket buiasaggal fel geriezteteket, az okos es
csalárd ellensegh paraszalagra ne indicson.
Ideie penigh az ölelgetéstől megh tartozni,
avagy az Istenhöz valo könyörgésre nezve,
avagy hogy feleségünk terhes voltanak, ked-
vezzünk.

Theophilactus ad Tit: cap. 1.

Oly dragalatos dologh az hazassag, hogy
azzal amaz bent Kiraly, es Papi Sökre szab-
don fel meherni. Ehöz hasonlokat olvas ad
Timot: cap. 3.

Clemens Alexandrinus Stromat. 7.

Vallyon megh vetiké az Apostolokat is?
Mert Peter es Philep fiakat sültének. Philep
peniglen még leány is férnek adta. Pál is

Handwritten note in cursive script, likely a marginalia or correction, possibly reading: 'Keresztények közötti házasságok'.

bizonyára nem fél, eggyik levelében emlekezni feleségéről, mellyet nem hordoz vala véle, mivel hogy nem igen búkólkodik vala annak szolgálata nélkül. Vgyan ezenekről Eusebius-is emlékezik.

Augustin: in Quæstionibus utriusq; Testam.

Az Zacharias Pap-is igaz fírhú, az ő véné ségében Isten inteséből főle fiat, ki még h nem főlettevén erdemle Prophetálni. Mi okon vadolhatik hat az hazasfagh, az mely bizonyítatik semmikeppen nem artani? S'Kicsoda tagadná jonak lenni, az mi senkit nem bánt? És hogy itt valamit kellyen állani az Apostalokrol, mely az dolognak erős voltára néz, bizonyára az Sz. Iános az főzellegetnek volt őrizője: az ő tanulo tarla penigh, az Sz. Peter feleségeinek lenni ismerterik: és hogy az Apostalok között első ne lenne, nem tartoztatna megh az fiaknak főlese. Mikeppen erdemel tehát karhoztatást, mely az érdemet megh nem bántia? Innen vagyon, hogy az Apostal azt, az kinek felesége vagyon, ha az többiben az parancsolatokat megh tartia, szabadon Pappá lenni lehetsegesnek mutatia. Hogy ha szabadfagyalan volna, bizonyára nem mondhatná hogy az bűnös pappá lehetne. És mi lehet ilyen nyilván valo? Mert ugyan azon Apostalnak fáva, mondván: Az főzek felől penig az Vrtul parancsolatom nincsen.

De bono Viduitatis cap. 10:

Az kik mondgyak, az szűzességnek szandes-
kabol megh tiltatának, hazaságokat nem
hazaságnak lenni, hanem inkább paraznas-
ságnak, nem itilem hogy iol megh gondoltak
legyen mit mondgyanak: mert bizonyara
megh csallya őket az igazságnak hasonlatos-
sága.

S. Ignatius in Epistol: ad Philadelphenses.

Nem ragalmazom az iób boldogokat, kik-
nek feleségek volt, mert azokról szóllok most.
Mert kévanok en is azoknak nyomdokokat
követven Istennél méltónak találván, talál-
tatni az ő országában. Mint Abraham, Isák,
Iácob, Ioseph, Esaías, es az iób Propheciak,
mint Peter, Pál, es iób Apostolok kiknek
mind feleségek volt.

CAPVT XV. AZ PURGATORIOM-

R O L.

Iesuitak tudománya.

Oltalmazzak az Iesuitak az Purgatorium tüzét
hogy legyen, abban az könyvben mely nevesztetik
Censura Colonienfis, fol. 532. Canisius is az

ő Catechismusában, fol. 30. 32. 284. 285. 288.
289.

Iesus tudománya.

Az Iesus Christusnak vére tisztítja meg az hiszeket minden bűntől: úgy hogy ez világból ki mulsván, az örök életben es nyugalomban bé fogadassanak.

BIZONSAGOK.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Az ki hiszen es meg keresetkedik, idvűl, az ki penigh nem hiszen el karhozik. Marc: 16. vers: 17.

Semmi karhoztatások nincsen azoknak, kik az Iesus Christusban be oltattanak, es nem az test szerént de az lelek szerént jarnak. Rom: 8. vers: 1.

Nem akarom penigh, hogy ne tudgyatok atiamfiái, az el aluttak felől, hogy ne somorkodgyatok, mint egyebek is az kiknek nincsen remensegek. 1. Theff: 4. vers: 13.

Munkalkodgyatok migh nap vagyon, el őr az etzaka mikoron senki nem munkalkodharik. Ioh: 9. vers: 4.

Az ki hiszen ő benne, meg nem ílterik: az ki penigh nem hiszen immar meg ílterik. Ioh: 3. vers: 18.

Vgy szereue Isten ez világot, hogy az ő egy sülő: Fiát adna, hogy minden az ki hiszen ő benne

benne el ne vessen, de örök élete legyen. Mert nem bocsátotta Isten az ő fiát ez vilagra, hogy megh írtlye ez vilagot, de hogy megh tartsák ez vilagh ő általa. Ioh: 3. vers: 16. 17.

Boldogok az holtak, az kik az Vrhán megh halnak, &c. mert azoknak cselekedetök kőverik őket. Apoc: 14. vers: 13.

Bizony bizony mondom nektek, hogy az ki az én befédemet halgatja, es hisen annak az ki el bocsátot engemet örök élete vagyon: es az írtleire nem megyen, de által ment az halalbol az éleltre. Ioh: 5. vers: 24.

Lőn penigh minek utanna megh halna az kuldus, el vitérik az Angyaloktul az Abraham kebelében, megh hala penig az gazdag is es el temettetik. Es az pokolban fel emelvén az ő semeit, lévén az győrtelmekben, látá az Abrahamot tavul, es az Lázárt az ő kebelében. Es ő megh állitván monda: Ariám Abraham könyörűly raitam, es küld el az Lázárt, hogy illyesse az ő unjának hegyet az vízben, es hívelicse az en nyelvemet, mert győrtöttem ebben az langban. Monda penigh az Abraham, Fiam, emlekezzél megh, hogy el vőted az te iavaidat az te életedben, es Lázár is hasonlatoskeppen az gonosokai: mostan penigh ez vígad, te penigh győrtődöl. Es mind ezeknek felelte, mi közönnünk esti közötteiök nagy hasadas erősiutetők, hogy az kik akarnak innét ti hoz-

zatok menni, nem mehetnek: sem penígh. az kik ott nalatok vadnak, ide által nem iőhetnek. Luc: 16. vers: 22, 23, 24, 25, 26.

Akarom hogy ahol en vagyok, ők is legyenek ott en velem, es lássák az en dicsősséget, az mellyet adial ennekem, Iohan: 17. vers: 24.

Az en atiamnak házában sok maradafravaló helyek vadnak. El megyek helyet készíteni nektek, es ha el menendek, es berzendek nektek helyet, ismet el iővek, es fel véslek tiateket en magamhoz, hogy ahol en vagyok, ti is legyetek, Ioh: 14. vers: 2, 3,

Kevánok megh oltatnom, es az Christussal együtt lennem. Philip: 1. vers: 23.

Az megh öltetetteknek lelkők, az oltar alatt nyugoznak. Apoc: 6. vers: 9.

Vram emlékezzél megh en rólam, mikor on iutandaz az te országodban: Es monda neki az Iesus. Bizony mondom neked: Ma velem leszel Paradicsomban. Luc: 23. vers: 42, 43.

Az lelek penig terien vissza az Istenhöz, az ki adia azt. Eccles: 12. vers: 7.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Hierony: in Galat: cap. 6;

Migh ez ielen való vilagon vagyunk, akar könyörgésinkel akar tanácsinkal egymást segíthetünk.

gíthetűük. Mikoron penigh az Christusnak
főki eleiben megyűnk, sem Iob, sem Daniel,
sem Noe nem könyörögheinek senkiert: de
kiki az őterhet hordozza.

Chrysof: in Homil: de divite & Lazaro.

Né is itillyűk magunknak, mikor oda me-
nendők, hogy irgalmasság tulajdonítatnak,
kik nem cselekedűük hogy bocsánatot venní
erdemlenek: ha Abraham mi erettűnk kő-
nyörögne is, ha Noe, ha Iob, es Daniel is.
Migh azért az idő kezűnkben vagyon, nagy
bizodalmat magunknak Istennél serezzűnk.
Idem in Hebr: cap 2. Homil: 4. Mert az ki ez
íelen valo vilagon bűneit el nem mosándgya,
annak-utanna valami vígaftalást magának
nem találhat. Mert az pokolban, ugy mond,
kicsoda tehen tenéked vallást? Es melian. Mert
ez az idő sűrű nyilasoknak es hadakozóknak
egyben menerelőknak ideie: amaz penig ko-
ronának, jutalomnak, es megh fizetűnek
ideie.

Idem in Galat: cap. 6. Míkeppen hogy nem
mindenkor vagyon az mi hatalmunkban
magot verní, ugy alamísnat adni is. Mert mīa
koron innét ki vītettűnk, ha ezerber akara-
nűuk is, semmit megh nem cselekedhetűnk.
Bizonságink mīnekűnk ez dologra amaz fű-
zek is, kīknek noha vala akaratúok az vő les-
gennek menyegzőiében be menni, mind
azon által, mīert hogy mentenek vala, nem
Z s viven

vívén magokkal bőseges alamísnát, kí reke-
 tetének. Bizonság amaz gazdagis, ki az La-
 zari megh utalta vala, mivel hogy ettől az se-
 gisegtől megh fosztaré, felette igen sírván es
 könyörögvén, sem az Patriarchátul, sem más-
 tul valakiről irgalmasságot nem nyere, de
 minden bocsanát nélkül marada az lángnak
 örökke valo gyötrelmében.

Theophilact : in Matth : cap. 25.

Bolondok peníg az szűzek azért, hogy aka-
 kor keresnek olajt, mikor nincsen ideie az
 munkalkodásnak. Tovabba az esések így
 szollanak: Ne talamtán nem lenne elég mi-
 nekünk es nektek. Mert az en felebaratom-
 nak ióságos cselekedeti aligh lehet elég ma-
 ganak olalmazására, sokkal inkább, hogy én-
 nekem-is. Mert kiki az ő cselekedetiből iga-
 zítatik megh, nem felebaratáiébol. Idem in
 Luc. cap. 16. Avagy késő érezzük meg, ho-
 vá vitértessünk: es hogy mikor az az nap el-
 iövend, nem-is munkalkodhatunk. Mert
 nem leßen akkor az munkának ideie, sem
 nem leßen tisztességes küldülni. Mert bolond
 szűzeknek mondattnak, kik küldülnek.

Gregorius : Nazianzen : in orat :

Ez ielen valo idő, munkalkodásnak ideie,
 az iövendő peníg meg fizetésnek ideie.

Cyprianus contra Demetrianum.

Mikor innen leßen az kí menetel, nem le-
 sßen semmi helye az pænitenzianak, semmi
 ereie

ereie az elég tételnek. Itt, mind el vesztetik az élet, mind megh tartathatik: itt az örökre való idvősségre, Isteni részelekre, és az hitnek gyümölcsére gondot viselhetni. Es senki sem bűneivel megh ne keseltessek, sem az esirendőkkal, hogy az ő idvősségenek meg nyeresere ne iusson. Ez világban élőknek pedig az pœnitentia megh nem késő. Az engedelmessegre utá vagyon, az ki keresi es érteni akarja az igazságot könnyen megh találja: Te bator binten halaldhoz közel legyél, könyörögy Istennek, ki egy es igaz, vallás tételt es hitőt az ő ismeretire kery, bűnöd bocsanattá adattatik, engedelmesseget találz, es halhatatlanagra halálad által meherz.

Idem serm: de Mortalitate. Az mint találom ged az Vr, mikor el hív, úgy itil megh is. *Ibidem.* Az megh nyugotásra hívattának az igazak, az büntetelre ragattának az hitetlenek: Adattatik oltalom hamareb az híveknek, az hitetleneknek büntetés.

August: de defens: Eccles. dogmatum.

Az Vrnak menyben menelele után, minden bentekeknek lelkek az Christussal vadnak es kik az testből ki mennek, az Christushoz mennek, várván az ő testeknek fel tamadása, hogy az tökéletes es örökre való boldogságra eggyütt vele változtassanak: mikeppen az bűnösöknek lelkek is az pokolban felelem alá vetetvén, variak az ő testeknek fel tamadása, hogy

hogy vele az öröcke valo büntetésre taszittassanak. *Ad Hefychium Epist: 80.* Az kit miben talál az ő utolsó napja, abban fogya megh ez világnak utolsó napja is. Mert valamiben hal megh azon az napon, abban ítéltetik meg is. *Idem in Iohan: Tract: 49.* Minden az ő igiével aluszik el, es az ő igiével támad fel is.

Hefychius in Levit: lib: 6. cap: 19.

Az iövendő életben immar nem szabad munkalkodni, de az kik munkalkodtanak, oda jutalomra mennek.

August: in lib 5. Hypognoft.

Az közönséges keresiényei hit Isteni meltságból először hísi az mennyeknek országát lenni, honnan az kereszteletlen ki vitérik. Másodszor hísi, az gehennát: holot minden hitetelű baka, vagy az Christus hitűül idegen, kenest benned. Harmadikat tellyeséggel nem tudunk, sőt az sz: írásban sem találunk lenni. *Idem de verb: Apost: serm: 18.* Kettő bizonyára az lako hely egyik az öröcke valo úzben, másik az örök életben.

Chrysoft: Homilia 2. de Lazaro.

Késícsed az te cselekedetidet az halálra, es késícsed el magadat az utra. Ha kitől mit elragadtal, ad vissza, es mondgyad az Zachariással: Negy annyit adok, ha mit el vőtem. Ha kinek ellensége lőttél, bekéllyel megh másnak előtte az ítéltre mennél. Mindeneket it elvegez, hogy bantás nélkül lathasd azt az ítélő

seket

Éket. Mígh itt lészünk, íő reménységünk van
gyon, ha penigh oda kí menendők, nincsen
oſtan mí hatalmunkban pæniténtiát tartani,
ſem az mii vetetűnk el oſlatni.

Ambroſ: de bono mortis, cap. 10.

Az David, úgy mĩnt íővevény, mĩndem
ſenteknek amaz közönſéges hazaiokban ſiet
vala, kérvén ez világhí mulatſágának fertel-
meiért megh bocsátani az ő bűneit, mĩnek-
előtte kí költőznék ez életből. Mert valaki íő
nem veieni bűneinek bocsánatát, ott nem
léſen. Nem léſen penigh, mert az őrök életre
nem iűthat, mert az őrök élet az bűnöknek
megh bocsátáſſá. Azert is mondgya; bocsát
megh ennekem hogy megh hívőſítelſem: mĩ-
nek-előtte el mennek, es többé nem lennek.

*Ghryſoſtomus in ſerm: de Euchariſtia, in
Encæn. &c.*

Mert el íő az ora, mikor ez világhí iatek
nézére valo hely el mulik, es ſenki az után
nem hadakozik. Nincsen ez életnek véghe
utanna munkalkodas. El oſolvan ez iatek né-
ző hely, korona érdemre nem adatik. Ez, pæ-
niténtiának ideie; amaz iűletnek. Ez Czara-
ſágnak bañ vívaſnak, amaz koronazáſnak.
Ez munkának; amaz nyugováſnak. Ez nyo-
moruſágnak; amaz megh fizetéſnek. *Idem in*
Hebr. Homil: 4. cap. 2. Mond megh nekem,
mire valok; (az halot temetesben) amaz ekeſ
lampások? nem de miképpen az bañnàkokat
úgy víſo

ugy vísszüké ki őket (az holtakat) Mire va-
lok az énekek? nem arraé hogy Istent dicsőí-
csük, es néki azokkal halákat adgyunk, hogy
immar megh koronazta az meg holtat, hogy
immar az farafagoktul megh szabadult az
fogalambol ki vivén, maganal tartia? Nem
de nem ezért mondatnaké az énekek es dicsőí-
reték? Nem de nem ezérté az hangicsalo bera-
bamok? Mind ezek az örvendőzőkhöz il-
lenek.

Cyprianus in serm. de Mortalitate.

Minekünk is kicsinyeknek, es kívül valok-
nak, menőser jelentetet megh? mely gyakori-
latossággal es nélkül az Istennek meltsága
felől parancsoltatot, hogy bűntelen bizonsá-
got tennék, es köszönetesképpen prædikalla-
nam, hogy az mi Auitankfiat nem kellene si-
ratnunk, hogy az Vrnak el forditasa által ez
vilagtul meg szabadult? holot tudgyam hogy
őket nem vesztetük el, hanem csak elől bo-
csattuk? hatra térőket elől venni, hogy az
kik uáknak kevanak azokat, nem siratnak:
sem nem kellene-it fel venni az fekete ruhá-
kat, holot azok immar ot fel öltöztek az fehér
ruhákban: nem kellene az pogányoknak ala-
kolmatosságot adni, hogy minket melian-
dorgalnának, hogy az kiket mondunk Isten-
nel élni, azokat mint el veszteket úgy siratunk:
es az mely hitet nyelvönkel es beszédönkel
vallunk bűvönknek es beifő reőnknek bizonsá-
lagával ragadnak

August. serm: 66.

Ebben ez éleiben csak az pœnitentianak
vagyon szabadlága, az halál után az meg ioba
bulásnak semmi szabadlága.

Grégorius in 7. cap. iob. lib. 8. cap: 8.

Mikor, az emberi életnek ideien, akar sent
akar gonoszlélek, az ő testének zárloít az kí
menő lelket el vőien di, mind örökke magas
val minden változas nélkül meg tartia: hogy
sem fel magasztaltatvan az büntetésre ala nem
esik, sem az örökke való kénban ala merűls
uén többbe fel nem ióhet.

Az Görögöknek Apologiaiok, az az, magok
mémto levelők, mellyet irtanak az Purgatorium
tűze ellen, az Basilliai gyűlésben. Anno Domini,
1431. Olalmazza hogy nintsen semmi Purga
torium, es semmiképpen lenni megh nem bi
zonjithatuk. Olvasd megh azt az magok
menő irast.

CAPVT XVI.

AZ ANYASZENT-EGY.

HAZROL.

I. Iesuitak tudománya.

Az Romai Papaknak eleitől fogva egy mas után
való successioiok, be szállások, nyilván való mutató
jele az

iele az közönséges keresztyeni Anyaszent-egyház-
nak és az Apostali igaz hitnek. Ezeket tanítják
az Iesuiták abban az könyvben mely neveztet-
ik Censura Colonienfis, fol. 240. Ezt tanítja
Canisius is az ő Catechismusában, fol. 131.

I. Iesus tudománya.

Az Istennek igéiének tisztán való prédikálása,
mely az híveket az Anyaszent-egyháznak egy-
feiekhöz az Christushoz viszi és igazgattja, az
Szent iegekkel igazan való élés az illendő enges-
delmesség az Egyházi szolgálatához, azokban, mel-
lyek kiválképpen tartoznak az Egyházi szolgálata-
ra bizonyos mutató ielei az keresztyén Anyaszent-
egyháznak, és az közönséges s Apostali hitnek,
mely bizonyos helyekhez és személyekhez nem
kötötet.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Az Christus Iesusban az Evangéliom által
bűntelek titeket. 1. Cor: 4. vers: 15.

Az ő el végezet akaratiabol ujjonnan bűnt
minket az igazságnak, igjé által, hogy mi len-
nénk valami első senei az ő terempiót allatás-
nak. Iacob: 1. vers: 18.

Vgy mint élő kövek lévén, építtessétek fel
ti: is, lelki ház gyanánt, hogy legyetek fi. Papa-
sag. &c. 1. Petr: 2. vers: 5.

Vigyaz:

Vigyázzatok magatokra, és mind az egész nyaira, az melyben ítéket allatot az sz. lélek ör allokka, hogy legeltesse az Istennek Anyaszent-egyházat, mellyet főrző az ő tulajdon vérével, Aét: 20. vers: 28.

Más fundamentomot senki nem vehet az kívül, az ki eiser vetteret, mely az Vr Iesus Christus. 1. Cor: 3. vers: 11.

ő fele az testnek, az Anyaszent-egyháznak. Coloss: 1. vers: 18.

Maradgyatok en bennem, en is ti benne: miképpen az főlö vesső nem teremphet gyümölcsöt ő magátul, hanem ha az főlö tő kén marad, ekképpen ti is, hanem ha en benne maradtok. En vagyok az főlö tő, ti az főlö vessők, az ki marad en bennem en is ő benne, ez terempe sok gyümölcsöt, mert en nalam nélkül nem cselekedhettek semmit. Ioh. 15. vers: 4. 5. 6.

Az Atria Isten, adta az ő fiat, hogy legyen feiül, mindeneknek felette az Anyaszent-egyháznak mely az ő teste, tellyessége ő neki, az ki mindendet mindenekben be tölt. Ephes: 1. vers: 22. 23.

Az Christus berette az Anyaszent-egyházat, es őnnön magat adta azért, hogy azt megfentelne, megh tisztítván az víznek főrdőiesvel, az igének általa, hogy allatna azt magának dicsőségessen, az Anyaszent-egyházat az kinek ninczen maculaia es somorgos örizaia,

avagy valami affele, de hogy lenne bentes
fegyhetelen. Eph. 5. vers: 25. 26. 27.

Az ki eleve valasztot minket az fiui fogad-
ásra, az Iesus Christus által önnön magara,
az ő akaratiának io kedve szerent. Ephes: 1.
vers: 5.

Ibidem. Az miképpen el valasztot minket
ő benne ez vilagnak fel vetése előtt, hogy len-
nénk mi bentesek es fegyhetelenek ő előtt az
szeretnek általa, az ki eleve valasztot minket
az fiui fogadásra. &c. vers: 4. 5. 6:7.

Immar annak-okaert nem vadlok vendes-
gek es sillyerők, de az benteseknek polgar tarsai
es az Istennek haza népei, fel eppítetvén az
Apostaloknak es Prophetaknak fundamen-
toman az Iesus Christus fő segelet kő lévén.
Az kiben az egész eppület őšve rakattatuan
neveködik sz. Templommá az Vrbán, kiben
ti-is fel eppitettek, Istennek lako hazava az
léleknek általa. Ephes: 2. vers: 19. 20. 21. 22.

Nevedegyünk ő benne, ki mindenestül
foguan az fő, az Christus, kiben az egész test
őšve illeltetvén, es őšve erősitetvén, az egh-
ben ereštetel izók által, mindenik résznek mers-
tek szerent valo ereiéből, nevedödest tesen az
testhöz illendőt az önnön epületire, szeretnek
általa, Ephes: 4. vers: 15. 16.

Ezeket írom teneked, remélvén hogy te
hozzad megyek hamar. Ha pedig kesendöm,
hogy tudgyad miképpen kellyen teneked az
Anyas

Anyaszent-egyházban forgolodnod, mely az élő Istennek Anyaszent-egyháza, oltópa, és erős iamaſſa az igazſágnak. 1. Timoth: 3. ver: 14. 15.

Mennyetek el mind ez féles világra, praedikállyatok az Evangéliomot minden terem-
ptót allainak. Valaki hiſen es megh kereset-
kedik idvözöl, az kí penigh nem hiſen el-
karhozik. Marc. 16. verſ: 15. 16.

Az sz. Iános ugyan újjal mutatja az Roma
Varosát, ki regen az Anyaszent-egyháznak he-
lye vala, végezetre az Anti-Christusnak a-
vagy az Babylloniai paraznának haylekava,
es az ördögöknek pervataiáva, es mocsok-
iaua leiendőnek. Apoc. 17. melyet az sz. lé-
lek megh nem jelentene: ha tudna az Anya-
szent-egyházat Roma Varosához kötelezte-
tunek lenni. Ezt az tudomást erősíteni az sz.
Pal-is, kí gyakorlati tanítja az Istent nem he-
mely válogatonak lenni.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

Chrysoſt. ſupra Matth: cap. 7.

Az ő gyümölcsökből ismeritek megh őket)
Az embernek penigh gyümölcei, az hiunek
vallasa, es az ő cselekedeti az nyaíſſagh. Ha
azert latandod az keresiyn embert, mind-
gyáraſt gondold megh, ha az ő vallas írtel-
eggyez az irallal, igaz keresiyn. Ha penigh

Aa 2

nem

nem olyan, mint az Christus parancsolta.
hamis. Az keresztényeknek ítéletit vagy is-
meretit nem az nevre kel vonni, hanem az
vallásra: mert nem csak az Christushnak neve
teő az keresztényent, hanem az igazság: mert so-
kan iarnak az Christushnak nevében, az igaz-
ságban pediglen kevesen.

Idem in Matth: Homilia 4. Mert az igazság-
nak minden abrazaí, mellyek vadnak az I-
stennek fogainal igazságban, lehetnek az ör-
dőnek fogainal is hasonlatosságban. Mert
vadnak az ördögnek bilidi és alázatossá, vad-
nak fűzei alamisnalkodoi, és bőiteldi és min-
den abrazaí az ionak, mellyet teremtet az
Isten az embereknek idvősségére. Azokat az
abrazatokat be hozta az ördög is csalásra,
hogy az igaz io, és tettetés io közörelegyöde-
s legyen, hogy az együgyű emberek kik legye-
nek igazan iok, és tettetés iok, külömbfegő-
ne tudgyanak okossan tenni, hogy miglen
keresik az Istennek io fiait, essenek az ördög-
nek csalardfágában. Csak az fenti léleknek
feteretet nem követheti az tisztatlan lelek. Az
igazságnak azért minden abrazaí meg h-
laltatik az csalandokban: csak az igaz feres-
tetnek kegyelmét tartotta magának az fenti lé-
lek: hogy senkinek igazsága és bizonsága ál-
tal ugy meg h- ne ismeretnek, hol vagyon az
fenti lelek, mint az feteretnek kegyelme által.

Lyra in Math: 16.

Es az

Es az pokolnak kapui erői nem vehetnek, &c.) Az igaz hitől tudni illik el fordítván. Honnan megh terzik, hogy az Anyaszent-egyház nem áll az emberekben, hatalomra nevezve, vagy Anyaszent-egyházi es világi mel-
 tofagra nevezve: mert sok feiedelmek, nagy Papi feiedelmek es egyéb aláb valok-is, talál-
 tatanak el szakadni az hitől: melyre valo ke-
 pest az Anyaszent-egyház áll azokban az fe-
 melyekben, kikben vagyon az igaz esméret,
 es az hitnek, s igazságnak vallása.

August: serm. 99. de Tempor:

Az Szent Anyaszent-egyház, mi vagyunk.
 De nem úgy mondom, mi, mint ha Imé kik
 itt vagyunk, kik most engemet halgatok: de
 valamenőn itt vagyunk hű kereksíyének eb-
 ben az Ecclesiában, az az, ebben az Város-
 ban, valamenőn vadnak ebben az tartomá-
 niban, valamenőn vadnak az tengeren által,
 valamenőn vadnak ez egész föld kerekiségén.
 Mert nap kellettől fogva mind nap nyugatik
 dicsőítetik az Vrnak neve. Így vagyon dol-
 ga az közönséges Anyaszent-egyháznak, az
 mi anyanknak. Nagy es kiváltsággal valo
 az Vőlegennek meltofaga: paraznát talált, es
 szűzé tölte. Hitben szűz, testben kevés Szentse-
 ges szűzei vadnak: hitben mindeneknek,
 mind férfiaknak mind asszonyállatoknak ő
 szűzeinek kel lenni.

Chrysoft: in Matth: Homil: 49:

Aa 3

Az kik

Az kik Iudæában vadnak, fússanak az hegyekre, az az, kik a keresztényensegben vadnak, adgyak magokat az írásra. *Sequitur.* Miért parancsollya ideien korán minden keresztényeknek magokat az írásra adni? Mert ebben az időben, melyről fogva az Ecclesiákban be iős az Eretneksegh az igaz keresztényenseghnek semmi más próbálása nem lehet, sem más oktalma nem lehet az keresztényeknek, kik akarszák megh ismerni az hínek igazságát, hanem csak az Szent írás. Az előt sokkeppen megh mutatatik vala, mellyé volna az Christusnak Anyasent-egyháza, es mellyé az pogánfagh. Mostan penig semmi módon nem ismeretük mellyé legyen az Christusnak igaz Anyasent-egyháza, hanem csak az írás által. Miért? Mert mind ezeket, az kik kiválkeppen az Christusé, igazságban bírja, es azok is az eretneksegek el hasonlaskeppé, binten ugy az Ecclesiákat is, az sz. írásokat, az Pispóköket, es több Papi rendeket: hasonlatoskeppen az keresztiseget, az Vr Vacsoráit, es mind az többi, vegezeire ő magat is az Christust bíriák. Akarván azért valaki megh ismerni, mellyé az Christusnak igaz Anyasent-egyháza, honnan ismeri megh az hasonlatosságoknak ennél elegyödésében, hanem csak az Szent írás által? ismer az erkölcsökből eretnetik vala elsőben megh az Christusnak Anyasent-egyház, mikor az keresztényeknek megh térése,

avagy

avagy mindeneknek, avagy sokaknak sents
vala, mely az hiteleneknél nem vala. Mostan
penigh avagy ollyatenokká avagy gonoszá-
bakká lőtenek az kereftienek, az mineműek
az Eretnekők avagy az poganyok. Még penig
nagyob alhatatossággal is találtaik azoknál,
noha hasonlasban, hog nem mint a kereftie-
neknél. Ha ki azért akarja meg ismerni, mel-
lík az Christusnak igaz Anyaszent-egyhaza,
honnan ismerie meg, hanem csak az sents iras
által: Tudván azért az Vr, hogy az utolso
időkben ennij elegyödes lenne az dolgok-
ban: azért parancsollya, hogy az kik kerefti-
enek, az kereftiensegben akarván venni az
igaz hitnek erősségét, sohová ne folyamiaz-
nak, csak az irashoz, mert ha másuvá nézend-
nek, megh botrankoznak, es el vesnek nem
értvén, mellík az igaz Anyaszent-egyház.

August: serm: de Omni: sanct:

Az közönséges anya, az Anyaszent-egyház
ez egész vilagon sents el ošlot, az ő feiében az
Christus Iesusban megh tanitvatván, bossus-
ságokat, az kereftiet, es az halalt megh tanulta
nem felni: inkább inkább megh erőssitvői nem
ellene álván, hanem el sentsvedvén.

Damascen: 3. sentent: cap. 33.

Mind ez egész földön prædikaltat az Es-
vangélium, nem sentsőrnjakkal es fegyve-
rőkkel, avagy hadakkal ellenfegeket megh
győzven, de kevesek, mezitelenek, es sents-
nyek tu-

nyek tudatlanok; verettenek, megh ölettetek az bölcséken erőt vötenek.

Hilarius contra Auxentium Arrianum.

Először fanni kel az mi időnknek faradságát, es ez ielen valo időnek, ielen valo velekedésit sohaitanūk, kik hiszik hog az emberi dolgokat Isten oltalmazza, es az Christusnak Anyaszent-egyházának oltalmazásában vilagi üfistesség-kevánásbol munkalkodik. Kerlek íteket ör allok (kik annak hiszűők magatokat) kinek javallásával éltének az Apostolok az Evangesliomnak prædikálásában, micsoda hatalmasságoknak segítségével prædikallottak az Christust; es minden poganyokat többire az balvanyozasbol az Christushoz terítötenek. Vallyon vöteneké magoknak valami melto-ságot az palotabol; az veresegh utan az tömlőzben lanizok közöt dicsíretet enekelvén Istennek; Pal az Kíralynak parancsolatiabol gyűiri valaé az Christusnak Anyaszent-egyházát, mikor az játék nező helyen csodának taratnék. Oltalmazza valaé magát Neroval, Vespasianussal, avagy Deciussal, kiknek mireank valo gyűlösegekben, az Isteni prædikallásnak vallása virágzot; ők kezek munkáiával magokat taplalvan az Vacsoráló es ütkös helyekben egyben gyűlvén, utzakat, falukat, es többire minden nemzetsegeket, földet, tengert az tanácsnak végezési es Kíralyoknak parancsolati ellen, el járván, nem valaé

valaé (hísem) az menyország kulcsa nálók :
 avagy az Istennek ereie az emberi gyűlöfegh
 ellen akkor nem mutatáé meg h magái : Ho-
 lor annál inkább prädikálnék az Christus,
 mennél inkább tiltatnák : De mostan ah
 mely nehéz, az mennyei hitöt embereknek
 iavallási aianlyak, es az Christus erő nélkül
 fűkölködőnek, mikor az ő neve tífesleg kes-
 vanással vadoliatik. Rőttegetik fámkiveretse-
 sel es tömlőuzel az Anyaszent-egyhaz, es ken-
 berítetik el hínni, mellyek bizattatnak az
 fámkiveretse es tömlőzre. Az eggyefűlőke-
 nek meltofágátul fűgh, mely az vődözőknek
 rőtőgésevel meg h benteltetöt. Kergeti az Pa-
 pokat, mely az Papoknak kergetésevel teries-
 döt : es dicőködik ez vilagtul beretetni, mely
 Christusé nem lehetet, ha ez vilagh őtet nem
 gyűlölte volna.

August: Tom: 2. Epist: 166.

Az írásban tanultuk meg h az Christust,
 az írásban tanultuk meg h az Anyaszent-egya-
 hazat, ezek az írások közönsegeffen kezünk-
 ben forognak. Miert nem tartuk meg azok-
 ban közönsegeffen mind az CHRISTVST,
 mind az Anyaszent-egyhazat: Et Tom. 7.
 Epist: contra Epistolam Petiliani Donatistæ
 cap. 2. 3: 4. Mi közöűnk es az Donati-
 stak közöt kérdés vagon, holot legyen az
 Anyaszent-egyhaz: Mit kel hat cselekednünk:
 az mi befedinkben kellé őtet keresnünk,

Aa 5

avagy

avagy az ő feiének, az mi Vrunck Iesus Christusnak bešediben? Itilem hogy annak inkább bešediben es šavában kel keresnünk, ki igazsagh, es iol ismeri az ő testet.

Hilarius in Psal: 51.

Az Anyaszent-egyhaz Isten háza, es mind azok kik az Evangeliombeli hitnek követői.

August. in Psal: 56.

Az ő teste penigh az Annaszent-egyhaz, nem ez penig avagy amaz, hanem az mely ez egész vilagon el oszlato. Sem nem az, mely ez mostani élő emberek között vagyon, hanem az melyhez tartoznak azok is, kik mi előttünk voltak, es azok is, kik mi utánunk lelendők, mind világ végezetigh. *Iterum August. in Epist: Ioan: Tract: 10.* Ahol vagyon az bűnőknek bocsanattia, ott Anyaszent-egyhaz vagyon. Mi módon Anyaszent-egyhaz? Mert ő neki mondattato: Teneked adom az mennyorságnak kulcsait, es az kiker megh oldos ez földön, megh lesznek oldattatvan az eghen. Melyre oszol, ez az bűnőknek bocsanattia: minden nemzetiségekre, el kezduén Ierusalemen.

Isidorus lib. 7. Etymolog: cap. 9.

Peter az kő őiklatul vette az nevet, az az, az Christusul, az kin fondattato az Anyaszent-egyhaz. Nem az Petertől az kő őikla, hanem Peter az kő őiklatul nevet nyert: miképpen nem az Christus az keresiéntől, de az keresi-
 en az

íyén az Christustul nevešterik. Ennek okaert mondgya az Vr: Te vagy Peter, es ezen az kő őiklan eppitem az en Anyáőent-egyházamat: mert mondotta vala Peter. Te vagy az Christus élő Istennek fia. Annakutanna mond az Vr neki: Ezen az kő őiklan, melyet vala lottal, eppitem az en Anyáőent-egyházamot. Mert az kő őikla vala az Christus: az mely fundamentomon Peter is eppitettet vala.

Cyrellus lib: 4. Dial. de eodem Christi dicto.

Kő őiklának itilem, ugy mond, nev talalás által, semmit egyebet nem nevezet, hanem az tanítváninak erős es mozdulharailan hiti, melyben az Christusnak Anyáőent-egyháza ugy fondalatos es megh erősítetet, hogy mikor elcsnek is, az pokolnak kapuitul mind örökké győzhetetlen maradna.

Et Hilarius lib. 2. 6. de Trinitate.

Ezen az vallas tételnek kő őiklaian vagyon az Anyáőent-egyháznak eppitése: tudni illik, te vagy az Christus élő Istennek fia. Ez az hit az Anyáőent-egyháznak fundamentuma, ez hit által erőtelennitettnek megh ő ellene az pokolnak kapui.

Ambros. lib. 2. de Iacob: cap: 7.

Ott az Anyáőent-egyház, melyben megh ielenik az Isten, es őol az ő őolgaival: ott rag gattanak ki es el reitnek az poganyoknak bálvanij. Mert az Anyáőent-egyháznak hiti az poganságnak minden megh tartalut el őora löne.

Beda 26. cap. Exod.

Az io öflopok penigh, az Prophetak es az Apostalok: Mert az Prophetaknak es Apostaloknak fundamentoman helyhefetik az sz. Doctörök az Anyaistent-egyházat. Et in 8. Psal: Az Isteni könyveknek parancsolati fundamentoma mind az közönséges, mind az egyenként valo Anyaistent-egyházaknak, mellyekkel azok erősítetnek es taplaltatnak, mint az eppület az fundamentomul. Item in Psal. 17. Az Apostalok által magyaráztatásnak megh az Prophetáknak írások mellyek az Anyaistent-egyházaknak fundamentomai voltak.

Haymo super 44. Psal.

Az Anyaistent-egyház az Prophetaknak es Apostaloknak hitelen fondaltatik. Idem in 16. cap: Matth: Kősziklának auagy fundamentomnak, mellyen az Anyaistent-egyház eppítet, az Christusnak vallását avagy tudományát magyarázza. Mert így szól: Mivel hogy vallotta vala Peter ötet Isten fiának, monda, hogy ez vallas, mellyet őt, fundamentoma leszen iövendőben az híveknek, úgy hogy minden ember ki az hínek hazát eppítene, ez vennie fundamentomul.

Augustinus de verbis Domini secund: Matth:
serm: 31.

Te vagy Peter, holot az előt Simonnak hívattuk vala, Ez penigh az nev ő neki, hogy
Pietro

Peternek neveztetnék az Urul adartatot, ez is ezért, hogy azzal az példával iedzené az Anyaszent-egyházat. Mert mivel hogy az Christus kő bika, Peter kerefiyén nép. Mert az kő bika fő nevezet, annak-okaért Peter az kő biklátul, nem az kő bika az Petertől, az miképpen nem az kerefiyéntől az Christus, de az kerefiyén az Christustul hivattatik. Te vagy, úgy mond, azért az Peter, es ezen az kő bikán mellyet vallottal, ezen az kő bikán, mellyet még ismeriél mondván, Te vagy az Christus élő Istennek fia: eppítem az en Anyaszent-egyházamat, az az, en magamon élő Istennek fiam eppítem az en Anyaszent-egyházamat. En magamon eppítelek légedet, nem én magamat te raitad.

II. Iesuitak tudománya.

Az Anyaszent-egyháznak hatalma, s meltsósága vagyon, némellyeket még az szent írásban ki nyilatkoztattatakat is még változtatni, némellyeket rendelni egyenlő tehetősége. Es így, nem kisebb meltsósága vagyon, mint az Istennek ki ielentet igi-ének. Ezt tanítják az Iesuitak abban az könyvben mely neveztetik Censura Colonien- sis, pag. 240. Canisius is az ő Cathechismusában. fol. 153 156 &c.

II. Iesus tudománya.

Az közönséges es igaz keresztyén Anyaszent-egyháznak nincsen semmi meltsósága némellyeket még

megh változtatni azokban, mellyek az sz: irasban
 ki nyilatkoztattanak, avagy ereie rendelni időf-
 segre valo tudományokat: de az ő pasztorának az
 Christusnak szavát alazatossan halgattia. Annaka-
 okáert egyedül az Istennek, Prophetak es Aposta-
 lok írásiban ki ielentetet igijéből kel az hiveknek
 időösszegeknek melhoságát oltalmazni. Az mellye-
 ket penigh az Anyaszent-egyhaz rendel, az tudos-
 mánnak es fenijteknek megh tartására, ollyaknak
 kel lenni, hogy az Evangeliumnak es törvénnek tu-
 dományának tisztaságátul el ne tavozzanak. Ha-
 mas-keppen leszen az dologh, az pasztorok hamis
 Prophetakká es csalardokká lesznek.

B I Z O N S A G O K.

Prophetak, Evangelistak, Apostalok.

Minden az ki hallya en ülem ez igiket, es
 cselekedí, hasonlitom őtet az ebes firfiuhoz:
 Math: 7. vers: 24.

El menvén hirdessétek, mondvan, el kö-
 zelgetet az mennyeknek orsága. Math. 10.
 vers: 7.

Az ki az io földben véteitete, ez az, ki az
 igit halgattia, es megh éri, es gyümölcsöt ter-
 rempt. Math: 13. vers: 23.

Tanítvan őket megh tartani, mind azokat,
 mellyeket parancsolam únektek, Math: 28.
 vers: 20.

Minden

Minden poganyok közt ki kel hirdetni
az Evangéliomnak. Marc: 13. vers: 10.

Prædikállyatok az Evangéliomot minden
terempter allatnak. Mar: 16. vers: 15.

Prædikállyatok az pænitentiát es bűnöke
nek bocsanattiat az en nevemben. Luc: 24.
vers: 47.

Az ki halgattia az en beszédemet, es hisen
annak az ki el bocsatot engemet örök élete
vagyon. Ioan: 5. vers: 24.

Ha ti megh maradtok az en beszédimben,
valóban en tanítvánjaim leszek Ioh: 8. vers: 31.

Az ki Istentől vagy on, az Istennek fiát
halgattia. Ioh: 8. vers: 47.

Ez az en szerelmes Fiam, kiben ennekent
kedvem iolt, őtet halgassátok. Matt: 17. vs: 5.
Et 3. vers: 17.

Es egyéb iuhaím is vадnak, mellyek nincsenek
ebből az akolbol: azokat is nekem ide
kel hoznom, es az en beszédemet halgattiak.
Ioh: 10. vers: 16.

Item. Az en iuhaím az en fiomat halgattiak,
es en megh ismerem őket, es követnek
engemet. vers: 14.

Ha szerettök engemet amaz en paranczolat
tímat megh tartásatok. Ioh: 14. vers: 15.

Item. Az kinél vадnak az en parancsolat
tím, es megh őrizi azokat, ez az ki szeret engemet.
vers: 21.

Item. Az ki szeret engemet es az en beszédemet

demet megh tartia: es az en Ariam fereti ötet,
es ő hozza megyünk, es maradaft ő nala tes-
bünk. vers: 23.

Ha megh maradtok en bennem, es az en
besédim ti bennetek megh maradnak, az mit
akartok kértek, es megh leßen tinekiek. Ioh:
15. vers: 7.

Ha az en paranczolatimat megh tartiatok,
megh maradtok az en feretetőmben. Ioh: 15.
vers: 10.

Item. Ti ennekem barátim vadtok, ha az
zokat czelekeditek, az mellyeket parancsolok
nektek. vers: 14.

En adtam nekik az te igidet. Iohan: 17.
vers: 14.

Item. Szenteld megh őket az te igassagod-
ban, mert az te igid igassag. vers: 17.

Item. Nem csak ezek felől könyörgők pe-
nigh, de az kik hűendők is, az ő besédek al-
tal en bennem. vers: 20.

Item. Megh ielentettem nekik az te igi-
det, megh is ielentem, hogy az feretet az mel-
lyel ferettel engemet, ő benne legyen, es en ő
bennem. vers: 26.

Bizonfagim leűiek ennekem Iudæaban,
Samariaban, Ierusalembe, es az földnek us-
tolso hataraigh. Act: 1. vers: 8.

Vagyon dicsekedésem az Christus Iesus-
ban, azokban mellyek Istenre néznek. Mert
nem merek semmit ollyat állani, az mit en
altalam

altalam nem cselekedet volna az Christus az poganyoknak engedelmessegekre, beszédvel es cselekedettel az iegeyeknek es az csodaknak általa, az Isten lelkének hatalma által, el annijára hogy en Jerusalemiül, es az környül valoktól fogva Horvath Országigh be töltöttem az Christus Evangeliomiat. Rom: 15. vers: 17. 18. 19.

Ha ki szól, Istennek beszédet szállia. 1. Pet: 4. vers: 11.

Ha ki megh tartja az ő parancsolatját, ő benne marad, es ő abban. 1. Ioh: 3. vers: 24.

Ebben ismeritek megh az Istennek lelkét. Minden lélek az ki vallyá hogy az Iesus Christus az testben el iőt, Istentől vagyon. 1. Ioh: 4. vers: 2.

Et rursus. Mi az Istentől vagyunk, az ki ismeri az Istent, halgat minket: az ki az Istentől nincsen, nem halgat minket: ebből ismeriük az igazságnak lelkét, es az tevélyétségnek lelkét. vers: 6.

Et rursus. Az ki vallást teszi, hogy az Iesus Istennek fia, az Isten ő benne marad, es ő az Istenben. vers: 15.

Az ki meg marad az Christusnak tudományában, ennek Atria: is fia: is vagyon. 2. Ios: vers: 9.

Ha ki hallja az en szomat, es megh nitja az áytot, be megyek ő hozzája. Apoc: 3. ver. 20.

Mi vetük amaz lelket mely Istentől vagyon,

hogy tudgyuk az mellyek mának k aian des
koztatának az Istenül, &c. 1. Cor: 2. ver: 12.

Más fundamentomot senki nem vehet, ez
kívül, az mely vettet, mely az Iesus Christus.
1. Cor: 3. ver: 11.

Tutotokra adom penigh nektek, Auiams
fiai, az Evangeliumot, mellyet hirdetem nek
tek, az mellyet vettek is, melyben allotok is
mely által idvözültek is. 1. Cor: 15. ver: 1. 2.

Az Isten adta mának az megh engebes
lésnek igjet. 2. Cor: 5. ver: 18.

Valaki ez rendelés szerént jár, békesség azon
es irgalmassagh: Galat: 6. ver: 16.

Fel eppitvén az Apostaloknak es az Pro
phetaknak fundamentomán. Ephes: 2. v. 20.

Öltözzétek fel az Istennek egész fegyverét,
mely az Istennek igje. Ephes: 6. ver: 11.

Kik között tündököllyetek mint az fővetne
kek ez vilagon, az életnek igjet elől viselvén.
Philíp: 2. ver: 15. 16.

Az Istennek igje lakozzék ti bennetek,
gazdagon minden bölcseségben. Coloss: 3.
ver: 16.

Az lelket megh ne olcsatok, az Prophetiá
kat megh ne utálljátok. 1. Thess: 5. ver: 19: 20.

Az Anyaszent-egyház igazságnak oslopá
nak mondatik, mert őrizője az Istenül meg
nyilatkoztatot igaz es tiszta tudománnak. 1.
Tim: 3. ver: 15.

Végyétek be, az be oltatot igit, mely megh
tarthat

tartatnia az úi lelkeket. Iacobi 1. vers: 21.

Ha mi, avagy az Angyal az eghből, más
prædikallana: is ez kívül, az mellyet mi præ-
dikáltunk, átkozot legyen. Galat: 1. vf: 8. 9.

Nem minden lelkőknek hidgyetők, de meg
probályátok az lelkőket ha Isteniől vadnak.
3. Ioh 4. vers: 1.

PATEREK BIZON-

S A G H I.

August: in Epist. ad Fortunatum:
Epist: 165.

Nem kel nekünk (ugy mond) nemely em-
bereknek bátor bente és dicsíreteffek legye-
nek: is vetélkedéseket, ugy mint regula béréne
való írásokat tartanunk, ugy hogy nem vol-
na szabad, böcsületőket megh adván, mellyel
azoknak tartozunk, valamit írásokban nem
javallani avagy megh vetni, ha találhatnek
oly, mellyet külömben erténének mint az
igassagh Isten segítségéből avagy mi tőlünk,
vagy másoktól érvén mutatná. Olyan va-
gyok én másoknak írásokban, az mineműs-
eknek akarom egyebeket az en írásimban
lenni.

Hieronymus ad Theoph:

Más írásban vagyok én az Apostolok fée-
lől, és másban egyéb írás magyarázok felől.
Azokat tudom hogy mindenkor igazat
mondottanak. Ezek mint emberek nemel-

B b a

lyekben

lyekben tevelygőuenek. *Idem ad Tranquili-*
um. En Origenest es nemely iras magyará-
 zo Doctorokat, Görögöket egyenlőkeppen
 es Deakokat úgy ítélem olvasni, hogy ha mi-
 ion mondottanak be vegyük, az igazsal ellens-
 kezöket penigh el iavoztassuk, az Apostolnak
 mondása szerént. Mindeneket megh próbál-
 lyatok, az mi io azt tarcsatok. *Et in Epist: ad*
Galat: Az sz. léleknek tudománya az, mely
 az regula szerént valo irásokban ki iöt: mely
 ellen, ha mit végeznek az gyülekezetek, has-
 badnak nem ítélem.

August: Contra Faustum lib. 33. cap. 9.

Ha az irásoknak melfóságát mellyet min-
 deneknek eleiben kel veini, követni akariás-
 tok, azt követelők, mely az Christus ielen lé-
 tének idejétől, az Apostoloknak sáfárságok
 által, es több ő Pispókóknak fekeknek követ-
 közfektől mind erre az időre ez egész föld-
 nek kerekfögen, megh örizetvén, commen-
 daltván, es dicsőitvén iutot es hatot. *Con-*
tra eundem lib. 32. cap. 19. Miért az Evangelis-
 omnak melfóságának, mely így megh erősi-
 tetőt, így fondaltatot, így allattatot, ilyen
 nagy dicsőifeggel ki hírófödöt, es az Aposto-
 lok idejétől mind az mi időnkigh bizonyos
 követközfők által commendaltatot, tenneni
 magadat aláia nem adod, hogy hinnél es él-
 nél: *In Epist: 113. ad Paulinam.* Mert ha en-
 nekem nem hisz:is, mifeppen az Sz. Ama-
 brusnak

brusnak, kinek irasi felől eni bizonyosagokat
 totem, avagy ha Sz. Ambrus egyenlőke-
 pen irili nekünk hogy hinni kellyen, nem de
 az Evangeliomhoz hasonlitasá minket, az
 vagy az mi irasokat az regula szerént valo iras-
 sokhoz egyenlővé tesedé. Bizonyára ha az
 megh irilisben igazan értes, sokkal alab látz
 minket azoknak meltosagoktul állani. En-
 gem penighlen messzebb; de mind kenőnk-
 nek, akar mint hídgy-is, egyiket-is annak
 meltoságához semmiképpen nem hasonli-
 tod. Mert az Isteni irasoknak, még az mi
 nyilván nem értes-is, nem ketelkődöl hogy
 hinni kellyen. Item. Nem akarom hogy az
 en meltosagomat követted, hogy azért irilnél
 valamit hűkfegetnek el hitelre, mert en mon-
 dom; de avagy az regula szerént valo irasok-
 nak hídgy, ha mit látz az mi igaz nem volna,
 avagy annak az ki az igazsagot, igazabban
 megh mutatja, hogy azt nyilván meg lassad.
 Et in Psal. 66. Ha en mondom senki ne hal-
 lya: ha az Christus mondgya, ily az ki nem
 hallya. Et de Vnitate Ecclesiae. 3. Ne halgat-
 suk ezeket mondom, ezeket mondgya: de
 halgassuk, ezeket mondgya az Vr.

Basiliius de institutis Monachor : 3.

Az Christushnak szolgálja, es az Isteni iras
 dolgoknak sáfara felelmes legyen, hogy az I-
 sten akarattia kívül, avagy az kívül az mi az
 sent irasban nyilván parancsolatik, avagy ne

mondgyonvetyamit, vagy ne parancsollyon,
ne találtaffek úgy mint Istennek hamis tanúja,
avagy bűntöghetőrő, avagy az Istennek tudomá-
nyátul idegen tudomannak be hozóiá-
nak, avagy bizonyára el hagyván, es el men-
ven azok mellől, mellyek Istennel kedvesek
volnának.

Cyriillus in Leviticum, lib. 9.

Az Papi fejedelem azokat tanicsa, az mel-
lyeket ő az Istentől tanult: nem saját bűvéből
vagy emberi értelemből, hanem az mellyeket
az lelek tanít.

Tertullianus de præscript: Hæreticorum.

Nekünk nem szabad az magunk írtelének
kedveznünk, de még valasianunk is az mis-
valaki az ő akaratiából be hozot. Az Vrnak
Apostoli minékünk kezdőink, az kik az ő ma-
gok szabad akaratiokból semmit nem valas-
toltanak, mit be hoznának hanem az Chris-
tusztul vőük az tudománt, mellyet hűsegesen
az nemzetsegeknek fel iedzőttenek.

Chrysost in Epip: ad Titum Homil. 1.

Közönségesen prædikallunk ez okaert,
hogy semmit hozza ne adgyunk, hanem csak
azokat, mellyeket hallottunk. Es bizonyára
az tanítónak iofagos cselekedeti az, igazán,
mellyek reia bizattatnak, mindeneket köz-
vetni, valamit sem ahhoz adni, avagy változ-
tatni, avagy el venni. *Idem in Matth: 29.* Mí-
vel hogy az Christusnak Anyasent-egyha-
zaiban

zaiban gyakran mennek ki tegezők,
nak-okaert senkinek helyességel nem
hinni, hanem ha csak azt mondgyák
cselekedőik, mellyek egyezők az irással.

Origenes in Epist: ad Rom. cap. 23.

S. Pal az iras felől bizonyítja, az mit mondor
vala, az Anya-szent-egyhazban valo tanitok-
nak példái adván, hogy azokat, mellyeket az
nép elől mondanak, nem saját értelmekből,
hanem Isteni bizonyságoknak erősítéséből
hozzak elő, nem az magok, de az Szent-lelek-
nek értelmét zengedőzzék.

August: contra Epist: Petilian. cap. 15.

Mert megh taníták az Apostolnak mun-
kája által fondaltatott Anya-szent-egyhazak,
mely nagy forgalmazással avagy gondal
mondattatott neki Gal. 1. Ha ki tinektek hira-
detend ez kívül, mellyet az törvényben es az
Evangeliom irásokban vőttek, átok legyen.
örökké azért, egyebeknek tanítójának, el kel
tavoztatni, hogy valami beszéd vagy ighe-
vakmerőkeppen ő tőle ki ne mennyen oly,
mely az hitőt es lelki ismeretőt megh serthet-
né, hogy ne tanácsos valami idegent az E-
vangeliom tudományatul.

Origenes in Ierem: Homil: 1.

Szükséges minékünk az Szent irást bizony-
sággal be vennünk: mert az mi értelmünk es
magyarázatunk ezeknek bizonyághí nélkül
nem helyőllek.

mon. *Hi* *ymus in Matth: 23:*
 z mi az írásnak meltoſaga nélkül mona
 metal ik, oly könnyen megh utaltatik, mint
 avag datik.

mán *Auguſt: de Nupt: & concup: lib. 2.*

cap 23.

Ez viſſza vonyas írói keres. Itillye megh
 azert az Chriſtus es az mely dolognak az ő
 halála haſnált, ő mondgya. Ez, ugy mond,
 az en vérem. *Idem contra Maxim. Arrianor.*
Episcop: lib 3 cap. 14. De moſtan ſem en az
 Nicænumbeli, ſe te az Ariminumbeli gyűle
 közető, ugy mint eleve valo íteletből, ne hoz
 rk elő: ſe en ennek, ſe te amannak meltoſa
 ával megh ne fogattal: az íróknak mel
 toſagival, nem akar kinek kinek tulaidonj
 val, de mind keűőnknek közönſeges bizo
 ſagival, vetelkedgyűnk. *In proem: lib. 3. de*
Trinit: Az en leveleimnek, ugy mint regula
 ſerént valoknak ne ſolgaly: de amazokban,
 az mit nem hiſz vala is, mikor talalandaz,
 keűődelem nélkül hídgy. Ezekben penigh,
 az mit bizonyoſnak tartalſz vala, ha bizo
 nyoſnak megh nem eried, erőſſen ne tarsad:
Et ad Vincentium lib. 2. Nem tagadhatom,
 nem is illik, mikeppen az en eleimnek, ugy
 az en ſok munkaimbannis ſokakat lenni,
 mellyek igaz íteletből es meltan feddettethet
 nek. *Et rursus in Epist: ad Hieron.* Egyebeket
 penigh (az regula ſerént valo írók kívül)
 ugy oſa

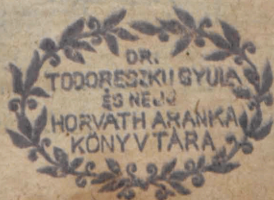
na. lenn
hogyan velem
gy. a egula szerén vagy eg
kok által, mellyek az iga
nak, el hitehettek. Et ferm
e. Ha ki egyéb írásokat azo
t az közönséges Anyaszenteg
vagy melfogósnak hiend ler
vagy böcsüllend, átkozot
legyen.

F I N I S

Bb s

ESK va

z mi az irásnak melloszága nélkül mona
metál ik, olyt, h utaltatik, mint
avag datik.

man AUGUST VESNEK FORMAI²

Ez vi^l LY VETETTE^e megh

az. az. PIUS NEVŰ PAPA^{ik az} K,
hal^ggő pecsetös leveleből, Armelyel
az^{is} nek az Jesuitak, Doctorok^{es}
E^{gy}egyeb tudományban le^{sző}
közönseges tanítoknak, ren-
delésében, es élők moza-
dításában.

I.
N N. N. az Apostoli, es Egyhazi kezről
kezre adator tudományos
kat, es ugyan azon Anya-
gyhaznak egyeb rendeleseit, es vegezeseit is, be fogadom, be veszem es erőssen megh-
tartom.

MEGH CZAFOLAS.

Az Apostoli es kegyes kezzől keze adatot tudom
mányokat, bē kel veñi helyben kel hadni, es erőssen
meg kel tartani: De à Romai Anyaszent-egyházna:
kezzől

